

И.П.И
Институт за пазарна икономика

РЕГИОНАЛНИ ПРОФИЛИ

ПОКАЗАТЕЛИ ЗА РАЗВИТИЕ

2018

СЪДЪРЖАНИЕ

Предговор.....	4
Резюме.....	5
ОБЛАСТ БЛАГОЕВГРАД	7
ОБЛАСТ БУРГАС	11
ОБЛАСТ ВАРНА	15
ОБЛАСТ ВЕЛИКО ТЪРНОВО	19
ОБЛАСТ ВИДИН	23
ОБЛАСТ ВРАЦА	27
ОБЛАСТ ГАБРОВО.....	31
ОБЛАСТ ДОБРИЧ	35
ОБЛАСТ КЪРДЖАЛИ.....	39
ОБЛАСТ КЮСТЕНДИЛ.....	43
ОБЛАСТ ЛОВЕЧ	47
ОБЛАСТ МОНТАНА.....	51
ОБЛАСТ ПАЗАРДЖИК	55
ОБЛАСТ ПЕРНИК.....	59
ОБЛАСТ ПЛЕВЕН	63
ОБЛАСТ ПЛОВДИВ	67
ОБЛАСТ РАЗГРАД.....	71
ОБЛАСТ РУСЕ	75
ОБЛАСТ СИЛИСТРА	79
ОБЛАСТ СЛИВЕН.....	83
ОБЛАСТ СМОЛЯН	87
ОБЛАСТ СОФИЯ (СТОЛИЦА)	91
ОБЛАСТ СОФИЯ	95
ОБЛАСТ СТАРА ЗАГОРА	99
ОБЛАСТ ТЪРГОВИЩЕ	103
ОБЛАСТ ХАСКОВО	107
ОБЛАСТ ШУМЕН.....	111
ОБЛАСТ ЯМБОЛ.....	115
Методология	119
Групи индикатори	121
Приложение	132

Използвани съкращения

АГКК	Агенция по геодезия, картография и кадастър
АПИ	Агенция „Пътна инфраструктура“
БВП	брутен вътрешен продукт
БЕЛ	български език и литература
ВСС	Висш съдебен съвет
ДМА	дълготрайни материални активи
ЕС	Европейски съюз
ЗДОИ	Закон за достъп до обществена информация
МБАЛ	многопрофилна болница за активно лечение
МВР	Министерство на вътрешните работи
МОН	Министерство на образованието и науката
НАП	Национална агенция за приходите
НОИ	Национален осигурителен институт
НСИ	Национален статистически институт
НЦОЗА	Национален център за обществено здраве и анализи
пр.п.	процентен пункт/процентни пункта
Фондация „ПДИ“	Фондация „Програма Достъп до информация“
ЧПИ	чуждестранни преки инвестиции

ПРЕДГОВОР

За седма поредна година Институтът за пазарна икономика представя изданието „Регионални профили: показатели за развитие” – единственият по рода си алманах на регионалното развитие в България. Регионалните профили, както е по-известно изданието, се превърна в безспорна запазена марка на Института за пазарна икономика.

На интернет страницата на проекта, освен профил на всяка една от 28-те области, се публикуват всички използвани от екипа на ИПИ бази данни – общо 65 индикатора в тазгодишното издание - което я превръща в най-пълния и актуален статистически масив от данни на областно ниво. Така например единствено на страницата на проекта могат да се намерят статистически серии за основните местни данъци и такси във всичките 265 български общини, събирани всяка година от ИПИ посредством заявления по Закона за достъп до обществена информация до всички общини.

Благодарение на работата на институциите, събиращи и предоставящи статистически данни, изданието с всяка следваща година включва все по-актуална и обхватна информация за икономиките и социалната среда на областите. В тазгодишното издание болшинството от данните се отнася за последната година - 2017 година. Изключенията не са много и се изчерпват с няколко показателя, които се публикуват с повече от година закъснение – областните данни за БВП на глава от населението и заплатите, както и отделни индикатори в сферата на инвестициите, околната среда, инфраструктурата и образованието. Анализът стъпва и на някои данни за 2018 г. (в сферата на администрацията, местните данъци и такси и резултатите от матурите), там, където такива са били налични към средата на 2018 година.

Изданието може да се използва от централните и месните власти, бизнеса и медиите, както и от преподаватели, експерти и представители на гражданския сектор, които се занимават с регионално развитие. Вярваме, че и за всеки гражданин би било интересно да прочете как се представя негова област в сравнение с останалите в различните сфери на икономическия и социалния живот.

**Надяваме се и тази година изданието да Ви бъде интересно и полезно –
желаем Ви приятно четене!**

Екипът на ИПИ

РЕЗЮМЕ

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ

През 2016-2017 г. икономиката на страната ускори растежа си до близо 4% годишно, като всички области без изключение отбелязаха ръст на благосъстоянието и стандарта на живот, измерени чрез БВП на човек от населението, заплатите на работещите и доходите на домакинствата. Докато в предишните години на възстановяване на икономиката след рецесията от 2009 г. положителните процеси обхващаха само част от областите, то в последните две години икономическото оживление се разпростря по територията на цялата страна. Все пак някои области се отличават с видимо изпреварващи темпове на растеж на всички споменати показатели, което се дължи на бумтяща местна икономика и догонващ ръст на заплатите и доходите. Такъв регионален икономически тигър в последното издание е област Пловдив, която през 2016 г. бележи 10%-тен ръст на БВП на човек и 9%-тен ръст на заплатите. Предвид това, че през 2017 г. доходите в областта нарастват с цели 16%, най-вероятно и 2017 г. е била много силна за местна икономика. Други области с относително висок ръст на БВП на човек през 2016 г. са силните икономически центрове Бургас и Стара Загора, както и по-малките, но бързо догонващи икономики на Перник, Ловеч, Търговище, Разград, Габрово. Растежът на доходите и потреблението доведоха до подобрене в почти всички области на основния показател за абсолютна бедност – делът на хората, живеещи в материални лишения.

Добрият икономически растеж вървеше ръка за ръка със силен пазар на труда в повечето области. Нещо повече – 2017 г. отбеляза рекордни коефициенти на заетост сред най-активното население, това на 15-64 г., в болшинството области. Заетостта е около 70% от населението на 15-64 г. средно за страната, като в най-силните икономически центрове – областите София, Пловдив и Стара Загора вече надхвърля 70%. Безработицата също в повечето области вече приближава рекордно ниските нива от 2008 г., но все още има области, в които коефициентът остава двуцифрен, което говори за сериозни структурни проблеми на местните пазари на труда, ниска мобилност на населението или дори статистически слабости в областните данни. Почти всички области с безработица над 10% (сред населението на 15-64 г.) са струпани в Северна България – Видин, Враца, Плевен, Силистра, Търговище, Шумен. Изключенията в Южна България са областите Сливен и Смолян.

Способността на областите да привличат местни и чужди инвестиции е основен фактор за доброто им икономическо развитие. За поредна година, областите с ръст на преките чужди инвестиции на глава от населението през 2016 г. са сред най-силните икономически центрове – София и широката Софийска област, Пловдив, Бургас, Габрово, Русе, както и по-слабо развитата Търговище, където инвестициите водят до бърз ръст на заетостта.

За съжаление процесите при инфраструктурата и особено пътната инфраструктура не са толкова положителни. Въпреки продължаващото строителство на нови отсечки от изграждащите се в момента магистрали, делът на магистралите и първокласните пътища остава реално без промяна общо за страната. В същото време, делът на пътищата с добро качество на настилката намалява през 2017 г. и вече е под 40% от всички, което показва изоставащата рехабилитация на съществуващите пътища.

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ

МНОГО ДОБРО	София (столица), Габрово
ДОБРО	Стара Загора, Варна
СРЕДНО	Пловдив, Ямбол, Благоевград, Русе, Добрич, Бургас, София, Перник
НЕЗАДОВОЛИТЕЛНО	Кюстендил, Търговище, Шумен, Велико Търново, Ловеч, Враца, Смолян
СЛАБО	Хасково, Разград, Монтана, Плевен, Пазарджик, Кърджали, Силистра, Видин, Сливен

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ

През 2017 г. демографската картина в страната продължава да се влошава вследствие на ниската раждаемост и изселването. Областите с най-бързо застаряване на населението са сравнително слабо развитите икономически области като Видин, Кюстендил, Ловеч, Монтана, Враца. Към тях се причислява и област Габрово и въпреки че икономическото ѝ развитие е сред най-добрите през последните години, възрастовата зависимост на местното население ежегодно отбелязва нови рекорди както за областта, така и за страната. През 2017 г. само шест области в страната привличат повече хора, отколкото губят и това са столицата, Пловдив, Бургас, Варна, Перник и Кърджали.

Показателите за образованието продължават да се подобряват, въпреки че темповете са изключително бавни. В страната се забелязва ръст на записаните деца в училище, както и намаление, макар и символично, на отпадналите и на второгодниците в основното и средното образование. Област Смолян продължава да е първенец заради високите оценки на местните ученици на матурите и задържането на ученици и учители в образователната система. Столицата, Габрово, Велико Търново, Варна и Благоевград също са сред областите със сравнително добро представяне в тази категория, докато областите Сливен, Пазарджик, Ямбол и Добрич се задържат в дъното на класацията. Слабото представяне на образователната система именно в някои от най-слабо развитите икономически области задълбочава структурна безработица в тях и пречи на развитието на местния пазар на труда, на привличането на инвестиции и на повишаването на доходите на населението.

За човешкия капитал значение имат и здравните грижи на местно ниво. Традиционно в тази категория най-добре се представят столицата и област Плевен. Като цяло през 2017 г. осигуреността с лекари спрямо населението в страната се запазва, въпреки че в някои области като Кърджали, Сливен, Търговище, Силистра и Разград недостигът на медицински персонал е значителен. През 2017 г. се наблюдава и намаление на легловата база в многопрофилните болници в страната.

Ограниченият относителен брой на лекари и легла в местните болници принуждава жителите на редица области да търсят медицински грижи извън областта. Пример за такива области с непропорционално нисък брой на преминалите за лечение болни са Добрич, Велико Търново, Перник, Шумен, Ямбол.

Добрата социална среда предполага и висока степен на сигурност и ефективно правосъдие на местно ниво. Натовареността на полицията и окръжните съдилища в големите и високо развитите области обаче ги оставят на последно място в класацията, докато в по-малките и слабо развити области регистрираните престъпления са сравнително малко, а правораздаването – относително бързо.

Единствено в областите Кърджали и Разград все още над половината от населението няма достъп до обществена канализация, което е един от ключовите показатели в категорията за оценка на околната среда.

Традиционно културният живот пък е най-интензивен в столицата и областите Велико Търново и Габрово и 2017 г. не прави изключение.

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ

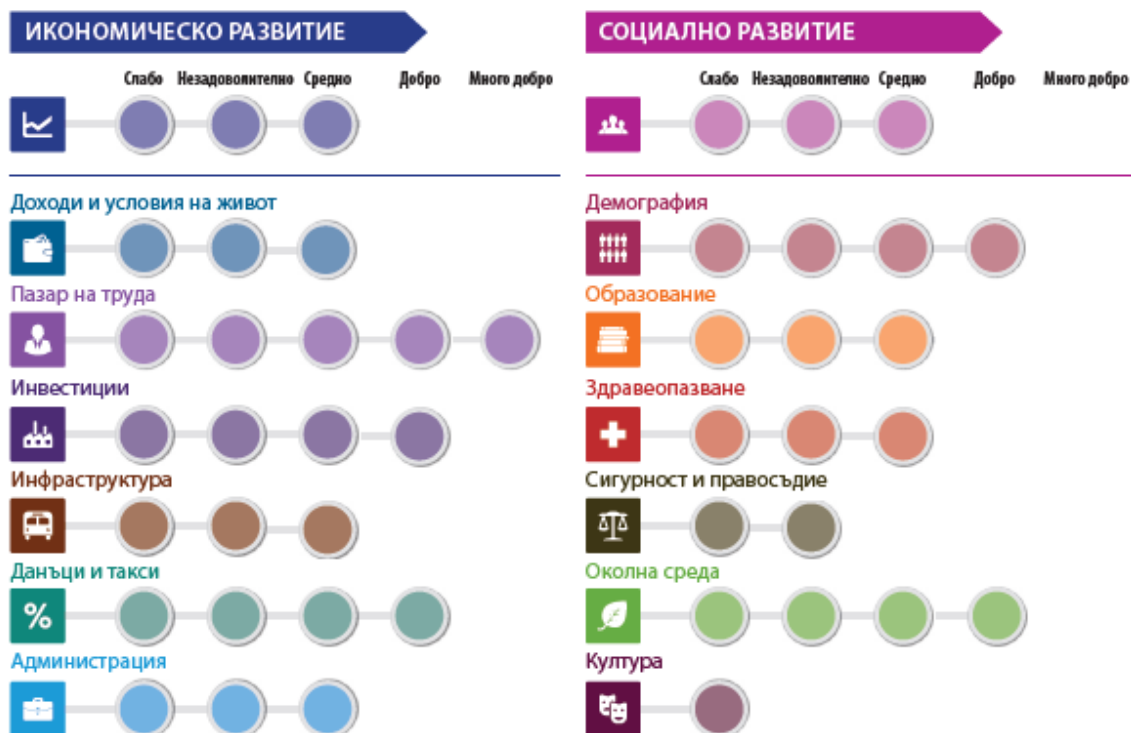
МНОГО ДОБРО	София (столица)
ДОБРО	Варна, Велико Търново, Габрово, Смолян, Пловдив
СРЕДНО	Шумен, Русе, Търговище, Бургас, Кърджали, Благоевград, Стара Загора, Перник
НЕЗАДОВОЛИТЕЛНО	Враца, Добрич, Хасково, Плевен, Видин, Сливен, Ямбол, Разград, Пазарджик, София, Ловеч
СЛАБО	Кюстендил, Силистра, Монтана

ОБЛАСТ БЛАГОЕВГРАД

Брутният вътрешен продукт на човек от населението в област Благоевград продължава да нараства и през 2016 г., въпреки че през последните години увеличението му е колебливо и стойността му остава значително под средните за страната нива. Икономическата активност в се повишава, което е съпроводено със значителен ръст на заетостта и рязко намаление на безработицата. Бизнес и инвестиционната активност в областта остава сравнително висока. Гъстотата на пътната и железопътната мрежи в областта е сравнително ниска. Усреднените ставки на разглежданите местни данъци и такси в общините в област Благоевград като цяло са по-ниски от средните за страната и през 2018 година. Самооценките на местната администрация за развитието на електронното правителство и предоставянето на административни услуги на „едно гише“ през 2018 г. се повишават.

Населението в областта застарява подобно на тенденциите в цялата страна, въпреки че в област Благоевград демографската картина е сравнително по-благоприятна. Резултатът на учениците от областта на матурата по български език и литература през 2018 г. отново е по-нисък от средния и намалява, но и делът на слабите оценки също намалява спрямо 2017 година. Относителният недостиг на лекари и легла в болниците вероятно е обяснението за по-ниския брой на лекуваните болни. Въпреки че натовареността на окръжния съд в област Благоевград е сравнително ниска, правораздаването е относително бавно. Относителният брой на регистрираните престъпления в областта е сравнително нисък, а разкриваемостта им – относително висока. Въпреки че Благоевград е сред областите с най-висок дял на населението с достъп до обществена канализация, свързаността с пречиствателни станции за отпадъчни води остава ниска. Културният живот в областта не е особено интензивен.

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ

Брутният вътрешен продукт на човек от населението в област Благоевград продължава да нараства и през 2016 г., въпреки че през последните години увеличението му е колебливо и стойността му остава значително под средните за страната нива. Ръст се наблюдава и при заплатите и доходите в областта, но и те остават под средните за страната. Средната годишна брутна заплата достига 7 658 лв. (при 11 379 лв. в страната) през 2016 година. Бедността в областта продължава да намалява през 2017 година. Делът на населението, живеещо с материални лишения достига 23% (при 30% в страната), а този на населението, живеещо под линията на бедност за страната – 22% (при 23% в страната).

Икономическата активност в областта продължава да се повишава и през 2017 г. и традиционно остава над средната за страната. Това увеличение е съпроводено от значителен ръст на заетостта до 69% (при 67% в страната), колкото е и преди икономическата криза. Безработицата спада рязко до 4,5%, което все още е далеч от предкризисните 2%, но е и значително под средното за страната ниво от 6,2%. Образователната структура в областта също се подобрява през 2017 г., въпреки че остава сравнително неблагоприятна. Висшистите сред населението на 25-64 г. са 20% (при 28% в страната). Толкова са и тези с основно и по-ниско образование (при 17% в страната). Коефициентът на демографско заместване като отношение на населението на възраст 15-19 г. към това на 60-64 г. в областта се изравнява със средния за страната през 2017 г. и достига 64%. Това означава, че на всеки 100 души, на които предстои да влязат в пенсионна възраст през следващите няколко години отговарят 64 младежа, които ще се влеят на него.

Бизнес и инвестиционната активност в областта остава сравнително висока. Броят на предприятията се повишава до 67 на хиляда души от населението при 57 на хиляда души в страната през 2016 година. Чуждите инвестиции продължават да се увеличават, въпреки че относителният им обем остава двойно по-нисък от средния за страната – 1 556 евро на човек при 3 310 евро на човек в страната. Разходите за придобиване на дълготрайни материални активи намаляват заедно със средните за страната и остават по-ниски от тях. Усвоените европейски средства по оперативните програми в областта достигат 1 504 лв. на човек от населението (при 1 543 на човек в страната) към 30 юни 2018 година. В рамките на областта най-много усвоява община Банско.

Гъстотата на пътната и железопътната мрежи в областта е сравнително ниска. По-нисък е и делът на автомагистралите и първокласните пътища – 14% при 19% в страната. Въпреки това качеството на пътищата е високо – 48% от пътната настилка в областта е в добро състояние при 40% в страната. Достъпът и използването на интернет в област Благоевград са съизмерими със средните стойности за страната и през 2017 година.

Усреднените ставки на разглежданите местни данъци и такси в общините в област Благоевград като цяло са по-ниски от средните за страната и през 2018 година. Най-голяма е разликата при данъците върху недвижимите имоти на юридическите лица и тази върху прехвърлянето на собственост. През 2018 г. в областта единствено община Симитли повишава два от разглежданите данъци, докато при другите общини и данъци ставките остават на нивата си от 2017 година.

Самооценките на местната администрация за развитието на електронното правителство и предоставянето на административни услуги на „едно гише“ през 2018 г. се повишават и отново са близки до средните за страната. Рейтингът за активна прозрачност също отчита подобряване на резултата на областта през 2018 г., но средният ръст за страната изпреварва този в област Благоевград и областта остава под средните стойности. В рамките на областта най-високи резултати отново отбелязват общините Банско и Благоевград. Кадастралната карта в областта продължава да се развива, достигайки 29% покритие на територията през 2017 г. при 37% в страната. Увеличението е заради включването на нови територии на общините Петрич и Сандански в покритието на кадастъра.

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ

 Населението в областта застарява подобно на тенденциите в цялата страна, въпреки че в област Благоевград демографската картина е сравнително по-благоприятна. Коефициентът на естествен прираст продължава да намалява и достига -4,6‰ през 2017 г. (при -6,5‰ в страната), а този на механичен прираст се свива до -3,4‰. Тези тенденции водят до бързо застаряване на населението през последните години, но коефициентите на възрастова зависимост все още остават по-ниски от средните за страната. Отношението на населението на 65 и повече години към това на 0-14 г. е 129% през 2017 г. (при 148% в страната). Делът на градското население в областта е сравнително нисък – 60% при 73% в страната, но гъстотата на жителите на урбанизираните територии е чувствително по-висока – 2 318 души на кв. км при 1 537 души на кв. км в страната.

 Коефициентът на записване на населението на областта в V-VIII клас продължава да нараства и през 2017 г. и традиционно остава по-висок от средния в страната. Дяловете на второгодниците и отпадналите от основното образование пък се повишават, но също остават по-благоприятни от средните. Резултатът на учениците от областта на матурата по български език и литература през 2018 г. отново е по-нисък от средния и намалява, но и делът на слабите оценки също намалява спрямо 2017 година. Относителният брой на студентите в областта е равен на средния за страната като общата тенденция продължава да е към намаление и през 2017 година.

 В областта продължават да не достигат лекари и през 2017 г., особено що се отнася до специалистите. Един лекар от водеща специалност отговаря на 793 души на населението при един лекар на 529 души за страната. Легловата база в многопрофилните болници в област Благоевград също е сравнително ограничена – 3,3 легла на хиляда души при 4,9 легла на хиляда души за страната. Относителният недостиг на лекари и легла в болниците вероятно е обяснението за по-ниския брой на лекуваните болни. През 2017 г. техният брой е 175 на хиляда души при 353 на хиляда души в страната.

 Въпреки че натовареността на окръжния съд в област Благоевград е сравнително ниска, правораздаването е относително бавно и през 2017 година. Един местен наказателен съдия разглежда средно по 9 дела месечно (при 10 дела месечно на съдия в страната), но висящите дела достигат 11% (при 9% в страната), а приключилите в тримесечен срок – 84% (при 91% в страната). Относителният брой на регистрираните престъпления в областта е сравнително нисък, а разкриваемостта им – относително висока. През 2017 г. регистрираните престъпления срещу личността и собствеността в областта са 11 на хиляда души от населението (при 13 на хиляда души в страната), а разкриваемостта им – 50% (при 45% в страната).

 Въпреки че Благоевград е сред областите с най-висок дял на населението с достъп до обществена канализация (81% при 76% в страната), свързаността с пречиствателни станции за отпадъчни води остава ниска (30% при 63% в страната) през 2016 година. Образованите битови отпадъци намаляват значително и са под средните за страната, а замърсяването на атмосферата с въглероден диоксид в областта остава десетки пъти по-ниско от средното за страната.

 Културният живот в областта не е особено интензивен и през 2017 година. Посещенията на местните кина са двойно по-ниски от средните за страната спрямо населението. Посещенията на театрите отново за малко над 100 на хиляда души при над 300 на хиляда души в страната. През последните две години се наблюдава засилен интерес към местните музеи, въпреки че относителният брой на посещенията остава значително под средния за страната – 421 на хиляда души (+51 на хиляда души спрямо 2016 г.) при 722 на хиляда души в страната.

Ключови показатели за област Благоевград

Индикатори на икономическото развитие	2013	2014	2015	2016	2017
БВП на глава от населението (лв., текущи цени)	7 641	7 589	7 889	8 290	n.a.
Средногодишен доход на лице от домакинството (лв.)	4 132	4 181	4 502	4 461	5 193
Средна годишна брутна заплата на нает (лв.)	6 566	6 818	7 181	7 658	n.a.
Относителен дял на бедните спрямо линията на бедност за страната, %	15,3	18,2	16,0	23,6	22,2
Коефициент на икономическа активност на населението на 15-64 години (%)	73,2	73,0	70,8	69,8	72,6
Коефициент на заетост на населението на 15-64 години (%)	63,3	62,6	63,4	64,0	69,2
Коефициент на безработица на населението на 15-64 години (%)	13,5	14,1	10,3	8,3	4,5
Дял на населението с висше образование, 25-64 г. (%)	18,0	19,6	19,5	19,4	19,9
Брой на нефинансови предприятия на 1000 души от населението	55	58	40	67	n.a.
Разходи за придобиване на дълготрайни материални активи (лв./човек)	1 335	1 563	1 799	1 377	n.a.
Чуждестранни преки инвестиции в предприятията от нефинансовия сектор с натрупване (евро/човек)	1 108	1 214	1 433	1 556	n.a.
Дял на домакинствата с достъп до интернет (%)	60,5	61,9	63,3	64,0	63,3
Дял на пътната настилка в добро състояние (%)	51,9	49,1	59,7	46,0	47,5
Покритие на кадастъра (%)	12,8	12,9	13,8	13,8	29,3

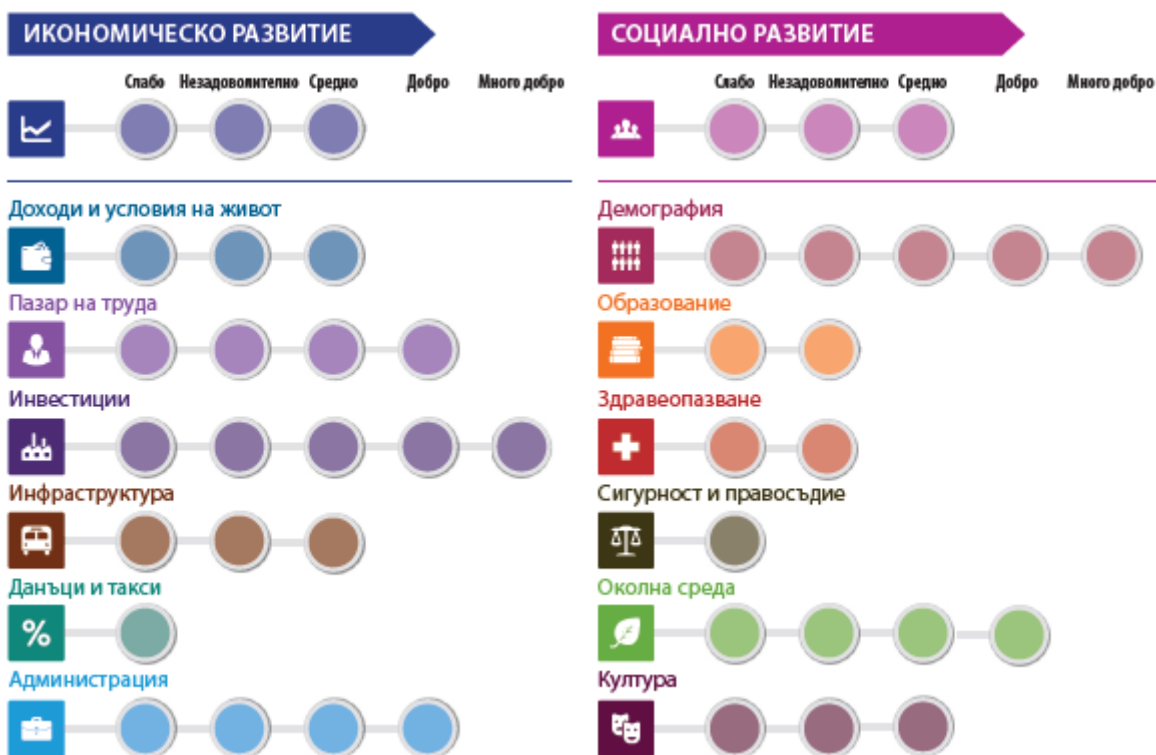
Индикатори на социалното развитие	2013	2014	2015	2016	2017
Коефициент на естествен прираст на населението (‰)	-2,7	-3,6	-3,4	-3,5	-4,6
Коефициент на механичен прираст на населението (‰)	-3,7	-4,5	-5,3	-4,5	-3,4
Среден успех от матурите по БЕЛ	4,29	4,41	4,24	4,04	4,12
Процент оценки на матурите по БЕЛ под среден 3,00	3,8	2,7	6,1	10,5	8,4
Нетен коефициент на записване на населението в V-VIII клас, %	83,5	82,9	84,0	84,1	92,6
Дял на здравноосигурените лица (%)	84,9	86,3	88,9	88,8	88,4
Постъпили болни за лечение в МБАЛ на 1000 души от населението	168,6	143,5	182,8	179,5	174,9
Регистрирани престъпления срещу личността и собствеността на 1000 души	12,0	11,1	11,0	9,9	10,9
Разкрити престъпления срещу личността и собствеността от регистрираните през годината (%)	39,0	40,6	49,3	59,1	50,2
Дял на висящите наказателни дела (%)	13,5	10,5	15,4	11,2	11
Дял на населението с достъп до канализация, свързано с пречиствателни станции за отпадни води (%)	26,5	26,8	31,2	30	n.a.
Емисии на въглероден диоксид в атмосферата, тонове вредни емисии/кв. км	16,6	11,3	14,1	10	n.a.
Посещения в кината на 1000 души от населението	323	307	318	345	343
Посещения в театрите на 1000 души от населението	131	124	138	108	111

ОБЛАСТ БУРГАС

И през 2016 г. брутният вътрешен продукт на човек от населението нараства с бързи темпове, но нивото му остава под средното за страната. Заплатите и доходите в областта също продължават да нарастват, но все още не достигат средните за страната нива. Повишаването на коефициента на икономическа активност е съпроводено от едновременно повишаване на коефициента на заетост и намаление на този на безработицата, въпреки че подобряването и на трите показателя е по-бавно от това в страната. Бургас остава сред областите с най-динамично и високо ниво на бизнес и инвестиционната активност в страната. Делът на автомагистралите и първокласните пътища остава сравнително висок. Усреднените размери на разглежданите местни данъци и такси в общините в област Бургас като цяло са по-високи от средните в страната. През 2017 г. покритието на кадастралната карта в областта се увеличава значително.

Подобно на тенденцията в страната, населението в област Бургас продължава да застарява, въпреки че и през 2017 г. процесът не е толкова бърз. За трета поредна година през 2018 г. средният успех от матурите по български език и литература в областта е под средния за страната. Относителния недостиг на лекари и ограничената леглова база в областта са свързани и със сравнително нисък относителен брой на преминалите болни за лечение. Бургас продължава да е областта с най-голям относителен брой на регистрираните престъпления срещу личността и собствеността в страната, което кореспондира със сравнително ниска разкриваемост. Замърсяването на атмосферата с въглероден диоксид остава значително по-ниско от средното за страната. Интересът към местните кина и театри остава по-висок от средните за страната нива, но относителният брой на посещенията в музеите и библиотеките в областта изостава.

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ

През 2015 и 2016 г. brutният вътрешен продукт на човек от населението в област Бургас отново започва да нараства, но дори сравнително високите темпове на растеж не могат да компенсират спадовете и колебливия ръст в началните години на икономическата криза. През 2016 г. brutният вътрешен продукт в Бургас достига 11 372 лв. на човек при 13 206 лв. на човек в страната. Заплатите и доходите в областта също продължават да нарастват, но все още не достигат средните за страната нива. Тези процеси водят и до спад на делът на населението, живеещо с материални лишения в областта, въпреки че той остава по-висок от средния и през 2017 година. Малко по-висок остава и делът на населението, живеещо под националната линия на бедност в областта в сравнение със средната стойност за страната.

Икономическата активност в областта продължава да се повишава и през 2017 г. достига 71,0% (при 71,3% в страната). Повишаването на коефициента ѝ е съпроводено от едновременно повишаване на коефициента на заетост и намаление на този на безработицата, въпреки че подобряването и на трите показателя е по-бавно от това в страната. През 2017 г. заетостта в областта достига 64,8% (при 66,9% в страната), а безработицата – 8,6% (при 6,2% в страната). По-бързото развитие на пазара на труда в областта е ограничено от сравнително неблагоприятната образователна структура на работната сила, въпреки подобрението ѝ през последните две-три години. През 2017 г. делът на населението на възраст 25-64 г. с висше образование в областта е 25% (при 28% в страната), а това с основно и по-ниско образование – 22% (при 17% в страната).

Бургас остава сред областите с най-динамично и високо ниво на бизнес и инвестиционната активност в страната. Броят на нефинансовите предприятия достига 73 на хиляда души от населението в областта през 2016 г. при средно 57 предприятия на хиляда души в страната. Относителният обем на чуждестранните преки инвестиции продължава да е над средните за страната нива. Към края на 2016 г. чуждите инвестиции в областта достигат 4 231 евро на човек (при 3 310 евро на човек в страната). Усвояването на европейски средства също нараства. Към 30 юни 2018 г. стойността на изплатените суми на бенефициенти по оперативните програми в областта достига 1 552 лв. на човек (при 1 543 лв. на човек в страната). В рамките на областта най-голям е относителният обем на изплатените средства в община Созопол, а най-малко – в община Сунгурларе. През 2016 г. в областта се наблюдава спад за втора поредна година на относителния обем на разходите за придобиване на дълготрайни материални активи.

Гъстотата на пътната и железопътна мрежи в областта остава по-ниска от средната за страната. Делът на автомагистралите и първокласните пътища обаче остава по-висок (26% при 19% в страната), което се отразява в сравнително по-доброто, макар и с малко, качество на пътната настилка в областта. Делът на домакинствата с достъп до интернет, както и делът на използващите го лица в областта остават по-ниски от средните в страната.

Усреднените размери на разглежданите местни данъци и такси в общините в област Бургас като цяло са по-високи от средните в страната, а през 2018 г. никой от тях в областта не е променен. По-високи от средните за страната са усреднените ставки върху търговията, превозните средства, прехвърлянето на собственост и таксиметровия превоз, а по-ниски – върху недвижимите нежилни имоти на юридическите лица, както и таксата за битови отпадъци.

Самооценките на администрацията показват, че електронното правителство се развива сравнително добре и през 2018 г., но предоставянето на услуги на „едно гише“ изостава. През 2018 г. оценката за активна прозрачност на общините в областта се повишава, но ръстът е почти двойно по-нисък от средния за страната и областта губи преднината си от предходните години. През 2017 г. покритието на кадастралната карта в областта се увеличава от 22% до 31% (при 37% в страната), благодарение на включването на нови територии в общините Бургас, Приморско и Созопол. В общините Айтос и Руен покритието на кадастъра остава 0%.

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ

Подобно на тенденцията в страната, населението в област Бургас продължава да застарява, въпреки че и през 2017 г. процесът не е толкова бърз. Раждаемостта в областта продължава да е по-висока от средната за страната, а Бургас остава сред малкото области с повече заселени отколкото изселени жители. Коефициентът на естествен прираст в областта през 2017 г. е -4,3‰ (при -6,5‰ в страната), а този на механичен прираст се повишава отново до 1,6‰ (при -0,8‰ в страната). Коефициентите на възрастова зависимост в областта също са значително по-благоприятни от средните за страната. Коефициентът на възрастова зависимост като отношение на населението на 65 и повече години към това на 0-14 г. в област Бургас е 123% при 148% в страната. Делът на градското население, както и гъстотата на населението в областта са сравнително високи.

Нетният коефициент на записване на населението в V-VIII клас в област Бургас се повишава заедно с тенденцията в страната и стойността му остава съизмерима със средната и през 2017 година. Близко до средните за страната стойности са и дяловете на второгодниците и отпадналите от основното и средното образование в областта. За трета поредна година през 2018 г. средният успех от матурите по български език и литература в областта е под средния за страната. В същото време обаче, делът на слабите оценки на учениците от областта е равен със средния за страната. Бургас е сред областите със сравнителен недостиг на преподаватели в основното и средно образование.

Бургас е сред областите със сравнително висок недостиг на лекари и през 2017 г. – както на общопрактикуващи, така и на специалисти. Легловата база в местните многопрофилни болници се увеличава, но все още изостава спрямо средните за страната нива. През 2017 г. в болниците в областта има 3,4 болнични легла на хиляда души от населението при 4,9 на хиляда души в страната. Относителния недостиг на лекари и ограничената леглова база в областта са свързани и със сравнително нисък относителен брой на преминалите болни за лечение. През 2017 г. през многопрофилните болници в областта са преминали 182 болни за лечение на хиляда души от населението при 242 на хиляда души в страната.

Натовареността на наказателните съдиите в окръжния съд в областта продължава да е леко по-ниска от средната за страната, което се отразява на бързината на правораздаването и през 2017 година. Един съдия в област Бургас разглежда средно по 8,8 наказателни дела месечно (при 9,6 дела месечно на съдия в страната), делът на делата, приключили в 3-месечен срок е 92% (при 91% в страната), а на висящите – 7% (при 9% в страната). В същото време Бургас продължава да е областта с най-голям относителен брой на регистрираните престъпления срещу личността и собствеността в страната – 18 на хиляда души (при 13 на хиляда души в страната) през 2017 г., въпреки че за втора поредна година броят им намалява. Високото ниво на престъпност кореспондира със сравнително ниска разкриваемост. През 2017 г. делът на разкритите престъпления в областта е 35% при средно 45% в страната.

Делът на населението в селища с обществена канализация и с достъп до пречиствателни станции за отпадъчни води в областта е по-висок от средните за страната нива и през 2016 година. Замърсяването на атмосферата с въглероден диоксид също остава значително по-ниско от средното за страната. През 2016 г. вредните емисии в областта са 85 тона на кв. км при 281 т на кв. км в страната. Относителният обем на образуваните битови отпадъци в областта намалява значително през 2016 г. и става по-нисък от средния в страната.

Интересът към местните кина и театри остава по-висок от средните за страната нива, но относителният брой на посещенията в музеите и библиотеките в областта изостава. През 2017 г. в областта са регистрирани 855 посещения на местните кина на хиляда души населението (при 778 на хиляда души в страната). Сравнително малко пък са посещенията на библиотеките в областта – 122 на хиляда души (при 604 на хиляда души в страната).

Ключови показатели за област Бургас

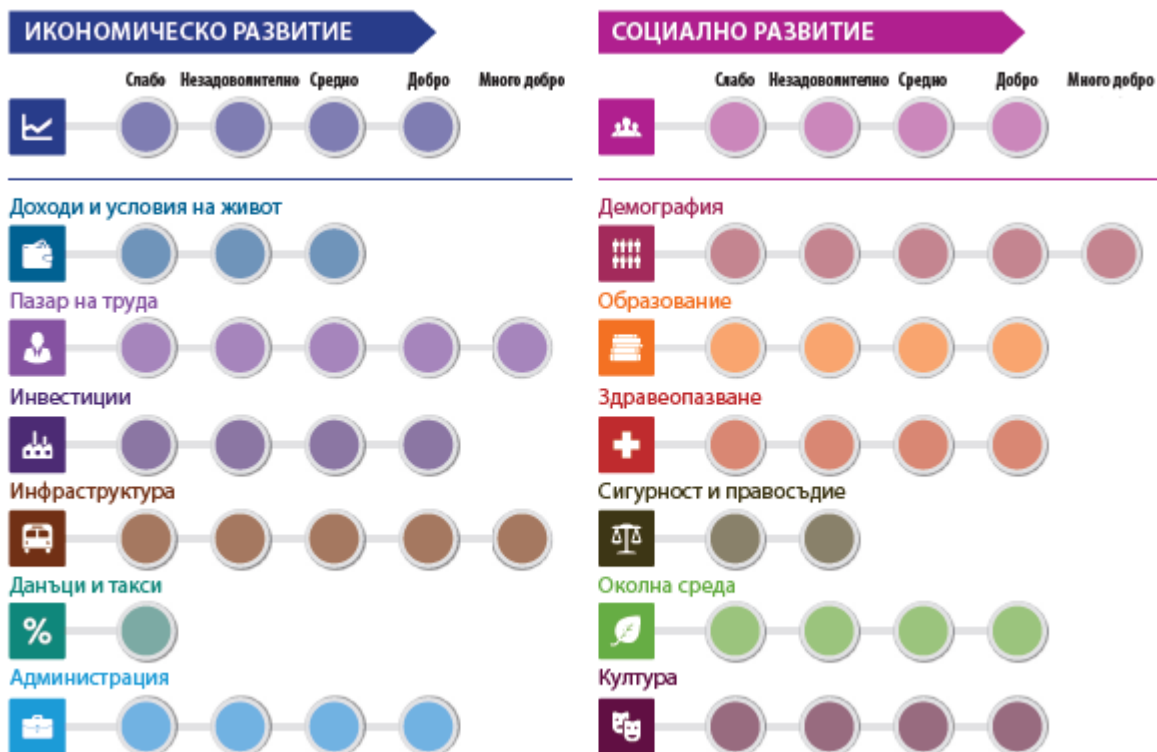
Индикатори на икономическото развитие	2013	2014	2015	2016	2017
БВП на глава от населението (лв., текущи цени)	9 846	8 714	10 310	11 372	n.a.
Средногодишен доход на лице от домакинството (лв.)	4 234	4 182	4 275	4 592	5 037
Средна годишна брутна заплата на нает (лв.)	8 212	8 834	9 102	9 540	n.a.
Относителен дял на бедните спрямо линията на бедност за страната, %	21,4	22,4	19,5	23,8	n.a.
Коефициент на икономическа активност на населението на 15-64 години (%)	67,5	67,8	69,4	69,9	71,0
Коефициент на заетост на населението на 15-64 години (%)	58,9	60,3	62,2	63,6	64,8
Коефициент на безработица на населението на 15-64 години (%)	12,7	11,0	10,3	9,0	8,6
Дял на населението с висше образование, 25-64 г. (%)	20,2	18,8	19,3	23,1	24,8
Брой на нефинансови предприятия на 1000 души от населението	67	69	71	73	n.a.
Разходи за придобиване на дълготрайни материални активи (лв./човек)	4 553	4 471	3 578	2 357	n.a.
Чуждестранни преки инвестиции в предприятията от нефинансовия сектор с натрупване (евро/човек)	5 885	2 262	4 124	4 231	n.a.
Дял на домакинствата с достъп до интернет (%)	44,8	51,6	63,2	60,3	60,0
Дял на пътната настилка в добро състояние (%)	27,1	35,0	39,5	42,0	40,1
Покритие на кадастъра (%)	16,3	16,3	20,7	22,0	31,1
Индикатори на социалното развитие	2013	2014	2015	2016	2017
Коефициент на естествен прираст на населението (‰)	-3,0	-3,2	-3,4	-3,6	-4,6
Коефициент на механичен прираст на населението (‰)	3,7	2,5	2,7	0,8	-3,4
Среден успех от матурите по БЕЛ	4,19	4,26	4,22	4,08	4,1
Процент оценки на матурите по БЕЛ под среден 3,00	6,98	6,14	7,05	10,13	9,8
Нетен коефициент на записване на населението в V-VIII клас, %	80,1	78,5	79,0	77,7	87,7
Дял на здравноосигурените лица (%)	83,2	83,8	85,2	84,3	83,9
Постъпили болни за лечение в МБАЛ на 1000 души от населението	166,1	102,4	166,9	178,1	182,3
Регистрирани престъпления срещу личността и собствеността на 1000 души	20,0	19,2	20,2	18,8	18,1
Разкрити престъпления срещу личността и собствеността от регистрираните през годината (%)	26,9	28,1	33,5	38,4	35,3
Дял на висящите наказателни дела (%)	7,3	8,9	6,5	8,8	7,4
Дял на населението с достъп до канализация, свързано с пречиствателни станции за отпадни води (%)	61,2	61,4	64,9	65	n.a.
Емисии на въглероден диоксид в атмосферата, тонове вредни емисии/кв. км	90,2	74,7	76,8	85	n.a.
Посещения в кината на 1000 души от населението	845	927	873	880	855
Посещения в театрите на 1000 души от населението	317	361	333	312	340

ОБЛАСТ ВАРНА

Брутният вътрешен продукт на човек от населението в област Варна продължава да нараства и през 2016 г., което е съпроводено и от ръст на заплатите и доходите на местното население. Сравнително доброто представяне на област Варна в развитието на пазара на труда е подпомогнато и от относително благоприятната образователна структура на работната сила. Относителният брой на нефинансовите предприятия в областта продължава да нараства и през 2016 г. и Варна остава третата област с най-висока бизнес активност. Чуждестранните преки инвестиции също се увеличават. Същевременно обаче област Варна изостава по относителните обеми на разходите за придобиване на дълготрайни материални активи и усвоените европейски средства. Като важен логистичен център област Варна се отличава със сравнително висока гъстота на пътната и железопътната мрежа, голям дял на автомагистралите и първокласните пътища и добро качество на пътната настилка. Усреднените ставки на местните данъци и такси в общините от област Варна са по-високи от средните за страната. Оценка за прозрачността на местната администрация и покритието на кадастралната карта в областта бележат значителен напредък.

Въпреки че застаряването на населението в област Варна следва общата за страната тенденция в страната, демографската картите в областта все още остава значително по-благоприятна. В областта са разположени някои от водещите университети в страната и относителният брой на студентите остава значително над средния. Относителният брой на общопрактикуващите лекари в областта е съизмерим със средния за страната и през 2017 година. Този на специалистите обаче остава значително по-висок. Натовареността на наказателните съдии в окръжния съд в областта остава сравнително ниска, а правораздаването – относително бързо. Сравнително високата степен на урбанизираност на областта и големият дял на населението в градовете предопределят и високия дял на населението с достъп до обществена канализация. Културният живот в областта е сравнително интензивен.

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ

Брутният вътрешен продукт на човек от населението в област Варна продължава да нараства и през 2016 г., но увеличението не е значително и нивото му за първи път е под средното за страната. Нарастването на БВП в областта е съпроводено и от ръст на заплатите и доходите на местното население, въпреки че и двата показателя продължават да поддържат стойности малко под средните за страната. Продължаващото възходящо развитие на икономиката във Варна води и до намаляване на относителните дялове на населението, живеещо с материални решения и на това, живеещо под националната линия на бедност.

Икономическата активност в област Варна нараства през 2017 г. след намалението ѝ през предходната година и стойността на коефициента е съизмерима със средната за страната. Коефициентът на заетост също нараства и достига 66%. В същото време обаче ръстът на този за страната се увеличава много по-бързо и вече е по-висок от този в област Варна, прекъсвайки тригодишния превес на морската столица по отношение на този показател. Безработицата в областта също се повишава слабо, въпреки че в страната нейното намаление също продължава и нивото ѝ вече е по-ниско от това в област Варна. Сравнително доброто представяне на област Варна в развитието на пазара на труда е подпомогнато и от относително благоприятната образователна структура на работната сила. Делът на местното население на възраст 25-64 г. с висше образование достига 33% (при 28% в страната), а това с основно и по-ниско образование – 18% (при 17% в страната). Сравнително добрата демографска картина в областта също допринася за относително благоприятните тенденции. Коефициентът на демографско заместване като отношение на населението на 15-19 г. към това на 60-64 г. в област Варна се увеличава за четвърта поредна година и през 2017 г. достига близо 71% (при 64% в страната). Това означава, че на всеки 100 души, на които им предстои да излязат от пазара на труда през следващите няколко години, съответстват 71 младежи, които ще се влеят (при 64 в страната).

Относителният брой на нефинансовите предприятия в областта продължава да нараства и през 2016 г. и Варна остава третата област с най-висока бизнес активност със 70 предприятия на хиляда души при 57 на хиляда души в страната. Чуждестранните преки инвестиции също се увеличават и относителният им обем спрямо населението продължават да е по-висок от средния за страната. Същевременно обаче област Варна изостава по относителните обеми на разходите за придобиване на дълготрайни материални активи и усвоените европейски средства. Към 30 юни 2018 г. стойността на изпратените суми на бенефициенти по оперативните програми в областта достига 1 060 лв. на човек при 1 543 лв. на човек в страната. В рамките на областта най-много спрямо населението усвоява община Бяла, а най-малко – община Дългопол.

Като важен логистичен център област Варна се отличава със сравнително висока гъстота на пътната и железопътната мрежа, голям дял на автомагистралите и първокласните пътища (27,5% при 18,7% в страната) и добро качество на пътната настилка. Въпреки че достъпът и използването на интернет в областта намаляват през 2017 г., стойностите и на двата показателя остават по-високи от средните за страната.

Усреднените ставки на местните данъци и такси в общините от област Варна са по-високи от средните за страната, което е типично на сравнително по-високо развитите икономически области. През 2018 г. за поредна година размерът на всеки от петте избрани местни данъци средно за областта е по-висок от средните стойности за страната.

Самооценката на местната администрация за развитието на електронно правителство се повишава леко през 2018 г. и остава с близки до средните за страната стойности. Оценка за прозрачността обаче бележи значителен напредък – 79% при 65% за страната като най-висока оценка получава община Белослав (над 90%), а най-ниска – община Долни чифлик – под 50%. Областта бележи и голям напредък по отношение на покритието на кадастралната карта. През 2017 г. то достига 57% от територията (при 37% в страната).

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ

Въпреки че застаряването на населението в област Варна следва общата за страната тенденция в страната, демографската картите в областта все още остава значително по-благоприятна. Коефициентите на възрастова зависимост за чувствително по-ниски от средните и през 2017 година. Коефициентът на естествен прираст на населението също е сравнително висок, въпреки че е с отрицателни стойности, а Варна е сред малкото области в страната, в която заселването е по-високо от изселването и коефициентът на механичен прираст е положителен и през 2017 година. Варна е сред областите с най-висок дял на градското население. През 2017 г. населението в градовете достига 84% при 73% в страната.

Нетният коефициент на записване на населението в V-VIII клас в областта се повишава през 2017 г., но остава по-нисък от средния за страната. Същевременно дяловете на второгодниците и отпадналите от основното и средното образование също намаляват. Средният успех на матурите по български език и литература в областта намалява през 2018 г. и остава малко под средния за страната (4,21 при 4,24 в страната), но намаление се забелязва и при броя слабите оценки и техният дял е под средния за страната (4% при 6% в страната). В областта са разположени някои от водещите университети в страната и въпреки че през 2017 броят на студентите намалява в унисон с намалението им в страната, относителният им брой остава значително над средния.

Относителният брой на общопрактикуващите лекари в областта е съизмерим със средния за страната и през 2017 година. Този на специалистите обаче остава значително по-висок. През 2017 г. на един лекар от водеща специалност в областта отговарят 415 души от населението при 529 души на лекар в страната. Легловата база в местните многопрофилни болници се увеличава през 2017 г. до 4,1 легла на хиляда души, но все още е по-ниска от тази в страната (4,9 на хиляди). Вероятно на това се дължи и традиционно ниският относителен брой на преминалите болни за лечение в областта – 179 на хиляда души при 242 на хиляда души в страната през 2017 година.

Натовареността на наказателните съдии в окръжния съд в областта остава сравнително ниска, а правораздаването – относително бързо. През 2017 г. на един съдия средно разглежда по 6,6 наказателни дела месечно (при 9,6 дела на месец на съдия в страната), делът на делата, приключили в 3-месечен срок достига 94% (при 91% в страната), а на висящите – 7% (при 9% в страната). Данните показват по-висок брой на регистрираните престъпления и съответно по-ниска разкриваемост в по-развитите икономически области и Варна на прави изключение. През 2017 г. регистрираните престъпления срещу личността и собствеността в областта се повишават до 16 на хиляда души от населението (при 13 на хиляда души в страната), а разкриваемостта намалява до 33% (при 45% в страната).

Сравнително високата степен на урбанизираност на областта и големият дял на населението в градовете предопределят и високия дял на населението с достъп до обществена канализация (86% при 76% в страната) и до такава, свързана с пречиствателни станции (86% при 63% в страната) и през 2016 година. Същевременно относителният обем на образуваните битови отпадъци, както и на замърсяването на атмосферата на областта с въглероден диоксид са значително по-високи от средните за страната. През 2016 г. в област Варна са образувани 468 кг отпадъци на човек при 406 кг на човек в страната. Емисиите на въглероден диоксид пък намаляват за втора поредна година, достигайки 698 тона на кв. км при 281 тона на кв. км за страната.

Културният живот в областта е сравнително интензивен, но докато относителният брой на посещенията в кината и театрите е по-висок от средния за страната, интересът към местните музеи и библиотеки остава сравнително ограничен и през 2017 година.

Ключови показатели за област Варна

Индикатори на икономическото развитие	2013	2014	2015	2016	2017
БВП на глава от населението (лв., текущи цени)	11 272	12 113	12 589	12 879	n.a.
Средногодишен доход на лице от домакинството (лв.)	4 912	5 008	5 168	5 117	5407
Средна годишна брутна заплата на нает (лв.)	8 922	9 272	10 000	10 773	n.a.
Относителен дял на бедните спрямо линията на бедност за страната, %	21,9	22,6	26,9	20,4	n.a.
Коефициент на икономическа активност на населението на 15-64 години (%)	67,0	67,8	72,6	70,9	71,2
Коефициент на заетост на населението на 15-64 години (%)	57,8	61,8	68,4	65,9	66,0
Коефициент на безработица на населението на 15-64 години (%)	13,7	8,7	5,7	7,1	7,3
Дял на населението с висше образование, 25-64 г. (%)	31,4	33,8	30,6	29,9	32,5
Брой на нефинансови предприятия на 1000 души от населението	66	67	69	70	n.a.
Разходи за придобиване на дълготрайни материални активи (лв./човек)	2 385	2 323	2 094	2 013	n.a.
Чуждестранни преки инвестиции в предприятията от нефинансовия сектор с натрупване (евро/човек)	3 006	3 543	3 725	3 777	n.a.
Дял на домакинствата с достъп до интернет (%)	57,1	58,9	57,8	73,8	71,2
Дял на пътната настилка в добро състояние (%)	42,6	43,5	44,4	44,5	43,2
Покритие на кадастъра (%)	11,4	11,9	17,5	36,8	57,2

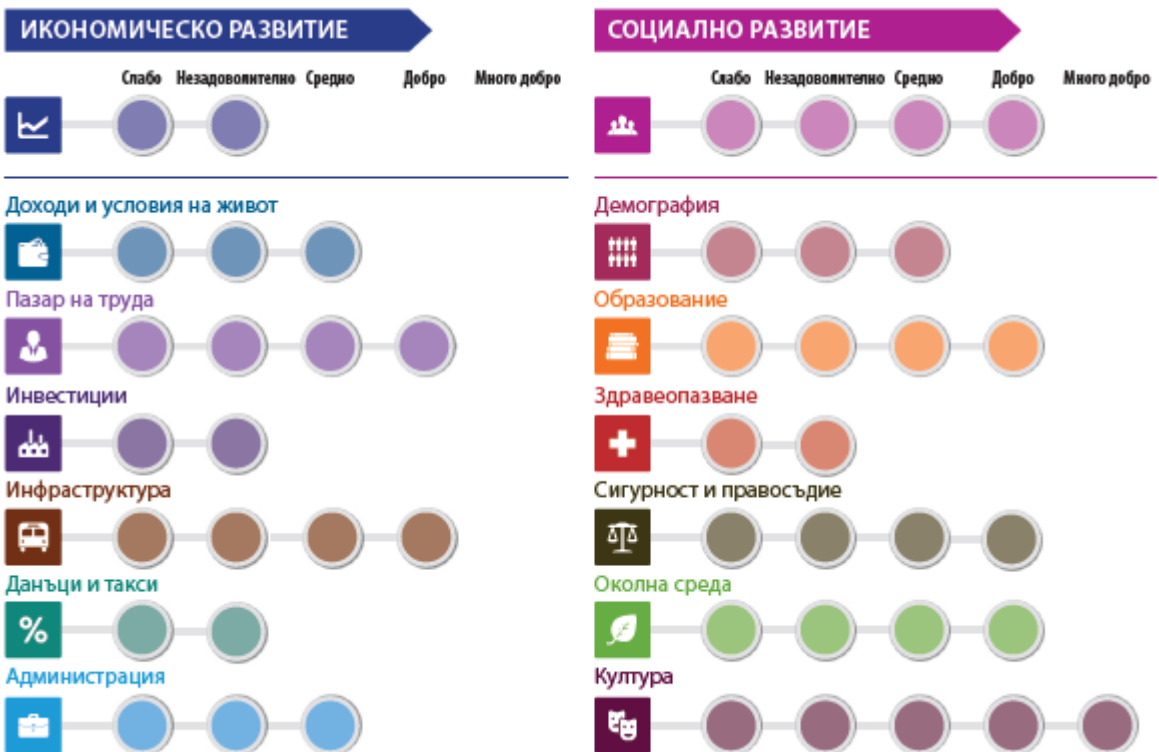
Индикатори на социалното развитие	2013	2014	2015	2016	2017
Коефициент на естествен прираст на населението (‰)	-2,4	-2,7	-3,5	-3,3	-3,6
Коефициент на механичен прираст на населението (‰)	3,8	2,1	1,6	2,8	2,4
Среден успех от матурите по БЕЛ	4,38	4,30	4,37	4,38	4,36
Процент оценки на матурите по БЕЛ под среден 3,00	4,7	5,1	5,2	5,4	6,7
Нетен коефициент на записване на населението в V-VIII клас, %	76,9	73,5	75,5	74,8	85,5
Дял на здравноосигурените лица (%)	83,2	83,8	85,1	83,8	83,4
Постъпили болни за лечение в МБАЛ на 1000 души от населението	177,7	169,8	174,7	172,0	178,6
Регистрирани престъпления срещу личността и собствеността на 1000 души	18,5	17,5	15,9	14,8	15,7
Разкрити престъпления срещу личността и собствеността от регистрираните през годината (%)	27,0	25,8	30,4	38,6	32,9
Дял на висящите наказателни дела (%)	8,3	11,3	7,2	5,9	7,2
Дял на населението с достъп до канализация, свързано с пречиствателни станции за отпадни води (%)	86,2	86,2	86,3	86,1	n.a.
Емисии на въглероден диоксид в атмосферата, тонове вредни емисии/кв. км	974,3	1 106,3	750,1	697,5	n.a.
Посещения в кината на 1000 души от населението	1 157	1 193	1 185	1 281	1 184
Посещения в театрите на 1000 души от населението	218	234	283	363	360

ОБЛАСТ ВЕЛИКО ТЪРНОВО

Брутният вътрешен продукт на човек от населението в област Велико Търново продължава да нараства, но не достатъчно, че да компенсира голяма си разлика със средния за страната. Заплатите и доходите в областта също нарастват, но докато заплатите продължават да изостават, доходите за първи път от поне десет години изпреварват средните за страната. Възстановяването на пазара на труда след кризата е способствано от сравнително добрата образователна структура на работната сила. Бизнес и инвестиционната активност в област Велико Търново продължават да изостават. Гъстотата на пътната и железопътната мрежи в областта е по-висока от средната за страната, но по-ниският дял на автомагистралите и първокласните пътища предопределя ниското качество на пътната настилка в областта. Усреднените нива на местните данъци и такси в общините в област Велико Търново са сравнително високи. Общините в областта традиционно имат сравнително висока прозрачност на работата си, а покритието на кадастралната карта на територията на областта се повишава значително.

По-бързото застаряване на населението в областта е обусловено от сравнително ниската раждаемост и изселването от областта. Областта се представя сравнително добре в сферата на образованието, като продължава да е областта с най-висок относителен брой на студентите. Велико Търново е сред областите с най-малък относителен брой на леглата в многопрофилните болници, относителният брой на лекарите е сравнително нисък, което обяснява и значително по-ниския брой на преминалите болни за лечение в местните болници. Сравнително слабата урбанизация на област Велико Търново обяснява и сравнително ниската свързаност на населението с обществена канализация. В същото време замърсяването на въздуха в областта с е значително по-ниско, а обемът на образуваните битови отпадъци – по-малък. Културният живот в област Велико Търново е силно застъпен.

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ

Брутният вътрешен продукт на човек от населението в област Велико Търново продължава да нараства, но не достатъчно, че да компенсира голяма си разлика със средния за страната. През 2016 г. БВП на човек от населението в областта достига 8 611 лв. при 13 206 лв. на човек за страната. Заплатите и доходите в областта също нарастват, но докато заплатите продължават да изостават, доходите за първи път от поне десет години изпреварват средните за страната през 2017 година. Това води и до намаляване на бедността в областта, въпреки че нивата ѝ остават над средните.

Икономическата активност в областта намалява през 2017 г. и вече изостава спрямо средните стойности за страната. Намалението ѝ обаче е съпроводено от нов ръст на заетостта и бързо намаление на безработицата. През 2017 г. коефициентът на заетост в област Велико Търново достига 66,3% (при 66,9% за страната), а този на безработицата – 4,6% (при 6,2% за страната). Възстановяването на пазара на труда след кризата е способствано от сравнително добрата образователна структура на работната сила, въпреки че през 2017 г. тези показатели за влошават. Делът на висшистите сред работната сила намаляват до 22% (при 28% за страната), а този на населението с основно и по-ниско образование се повишава леко до 15% (при 17% за страната). Коефициентът на демографско заместване като отношение на населението на 15-19 г. към това на 60-64 г. за областта остава значително по-нисък от средния за страната – 58% (при 64% за страната). Това означава, че на всеки 100 души, на които предстои да влязат в пенсионна възраст в близките няколко години отговарят 58 души, които тепърва ще се вляят в пазара на труда.

Бизнес и инвестиционната активност в област Велико Търново продължават да изостават. Относителният брой на предприятията се задържа на 43 на хиляда души от населението при 57 на хиляда души за страната през 2017 година. Разходите за придобиване на дълготрайни материални активи се свиват до под 1 500 лв. на човек (при близо 2 500 лв. на човек в страната), а относителният обем на чуждестранните преки инвестиции в областта остава над 5 пъти по-нисък от средния за страната, въпреки че нараства през последните години. Ръст се наблюдава и при усвояването на европейски средства в областта. Към 30 юни 2018 г. стойността на изпратените суми на бенефициенти по оперативните програми в областта достигат 1 301 лв. на човек (при 1 543 лв. на човек в страната). В рамките на областта най-много усвоява община Велико Търново, а най-малко – общините Полски Тръмбеш и Елена.

Гъстотата на пътната и железопътната мрежи в областта е по-висока от средната за страната, но по-ниският дял на автомагистралите и първокласните пътища предопределя ниското качество на пътната настилка в областта. Достъпът и използването на интернет в областта се повишават и през 2017 г. са стойностите им са близки до средните за страната нива.

Усреднените нива на местните данъци и такси в общините в област Велико Търново са сравнително високи. С най-голяма разлика от средните за нивата нива са налозите върху недвижимите имоти на юридическите лица и върху превозните средства и леките автомобили с мощност над 74 kW до 110 kW.

Общините в областта традиционно имат сравнително висока прозрачност на работата си. През 2018 г. средната оценка за областта достига 69,3% (при 65,2% за страната) като най-високи оценки отново получават общините Стражица и Горна Оряховица (над 75%), а най-ниски – община Полски Тръмбеш (под 45%). През 2017 г. покритието на кадастралната карта на територията на областта се повишава значително, достигайки 46% (при 11% през 2016 г.) при 37% за страната. Причината е включването в кадастъра на големи територии от общините Велико Търново, Горна Оряховица, Елена и Павликени. Никаква част от територията на общините Лясковец и Стражица пък все още не е включена в кадастралната карта.

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ

Подобно на тенденциите в по-голямата част от страната, демографската картина в област Велико Търново продължава да се влошава и през 2017 година. По-бързото застаряване на населението в областта е обусловено от сравнително ниската раждаемост и изселването от областта. Коефициентът на естествен прираст отново намалява и вече достига -9,1‰ (при -6,5‰ в страната), а този на механичен прираст намалява до -3,9‰. Тези процеси водят и до нарастване на коефициентите на възрастова зависимост, които тенденциозно са значително по-високи от средните за страната.

Делът на градското население също нараства и през 2017 г. и достига 70,4% (при 73,5% за страната).

Областта се представя сравнително добре в сферата на образованието. Нетният коефициент на записване на населението в V-VIII клас се увеличава през 2017 г., следвайки нивото в страната. Дяловете на второгодниците и отпадналите от основното и средното образование намаляват. Средният успех на учениците на матурите по български език и литература през 2018 г. намалява значително и е под средния за страната, но делът на слабите оценки е съизмерим със средното за страната ниво. През последните няколко години относителният брой на учителите в основното и средното образование в областта се увеличава и за трета поредна година през 2017 г. е по-висок от този в страната.

Област Велико Търново продължава да е областта с най-висок относителен брой на студентите (77 на хиляда души при 32 на хиляда души за страната), въпреки че и през 2017 г. той намалява, следвайки тенденциите в страната.

Велико Търново е сред областите с най-малък относителен брой на леглата в многопрофилните болници и през 2017 г. – 3,1 на хиляда души (при 4,9 на хиляда души за страната). В допълнение относителният брой на лекарите (както общопрактикуващи, така и специалисти) в областта е сравнително нисък. Тези показатели обясняват и значително по-ниския брой на преминалите болни за лечение в местните болници – 153 на хиляда души (при 242 на хиляда души за страната).

Натовареността на окръжния съд във Велико Търново продължава да е значително по-ниска от средната за страната и през 2017 г. и това се отразява на бързината на правораздаването в областта. Делът на наказателните дела, приключили в 3-месечен срок е 93% (при 91% в страната), а този на висящите дела – 7% (при 9% в страната).

Относителният брой на регистрираните престъпления срещу личността и собствеността в областта също е сравнително нисък, а традиционно Велико Търново се нарежда сред областите с най-висока разкриваемост на престъпленията. През 2017 г. тя е 61% при 45% в страната.

Сравнително слабата урбанизация на област Велико Търново обяснява и сравнително ниската свързаност на населението с обществена канализация и такава, свързана с пречиствателни станции за отпадъчни води и през 2016 година. В същото време замърсяването на въздуха в областта с въглероден диоксид е значително по-ниско от средното за страната, а обемът на образуваните битови отпадъци продължава да намалява и да се отдалечава от средните за страната нива.

Културният живот в област Велико Търново е силно застъпен. Въпреки че относителният брой на посещенията в местните театри и кина е по-нисък от средния в страната, музеите и библиотеките в областта продължават да се радват на значителен интерес. През 2017 г. областта е на второ място (след Габрово) по брой на посещенията в музеите (2 057 на хиляда души при 722 на хиляда души в страната) и на първо място по брой на посещенията в библиотеките (2 438 на хиляда души при 604 на хиляда души в страната).

Ключови показатели за област Велико Търново

Индикатори на икономическото развитие	2013	2014	2015	2016	2017
БВП на глава от населението (лв., текущи цени)	7 802	7 832	8 288	8 611	n.a.
Средногодишен доход на лице от домакинството (лв.)	4 385	4 288	4 180	4 967	6 024
Средна годишна брутна заплата на нает (лв.)	7 262	7 662	8 213	8 934	n.a.
Относителен дял на бедните спрямо линията на бедност за страната, %	30,2	24,4	30,8	30	n.a.
Коефициент на икономическа активност на населението на 15-64 години (%)	65,5	68,1	69,8	70,3	69,6
Коефициент на заетост на населението на 15-64 години (%)	54,8	60,0	65,0	65,0	66,3
Коефициент на безработица на населението на 15-64 години (%)	16,2	11,7	6,8	7,6	4,6
Дял на населението с висше образование, 25-64 г. (%)	26,6	27,3	26,9	27,3	22,1
Брой на нефинансови предприятия на 1000 души от населението	40	41	43	43	n.a.
Разходи за придобиване на дълготрайни материални активи (лв./човек)	1 576	1 541	2 056	1 488	n.a.
Чуждестранни преки инвестиции в предприятията от нефинансовия сектор с натрупване (евро/човек)	355	434	500	608	n.a.
Дял на домакинствата с достъп до интернет (%)	46,6	55,0	60,7	56,9	66,4
Дял на пътната настилка в добро състояние (%)	25,7	27,7	26,7	25,4	26,1
Покритие на кадастъра (%)	6,0	6,7	10,4	11,0	45,8

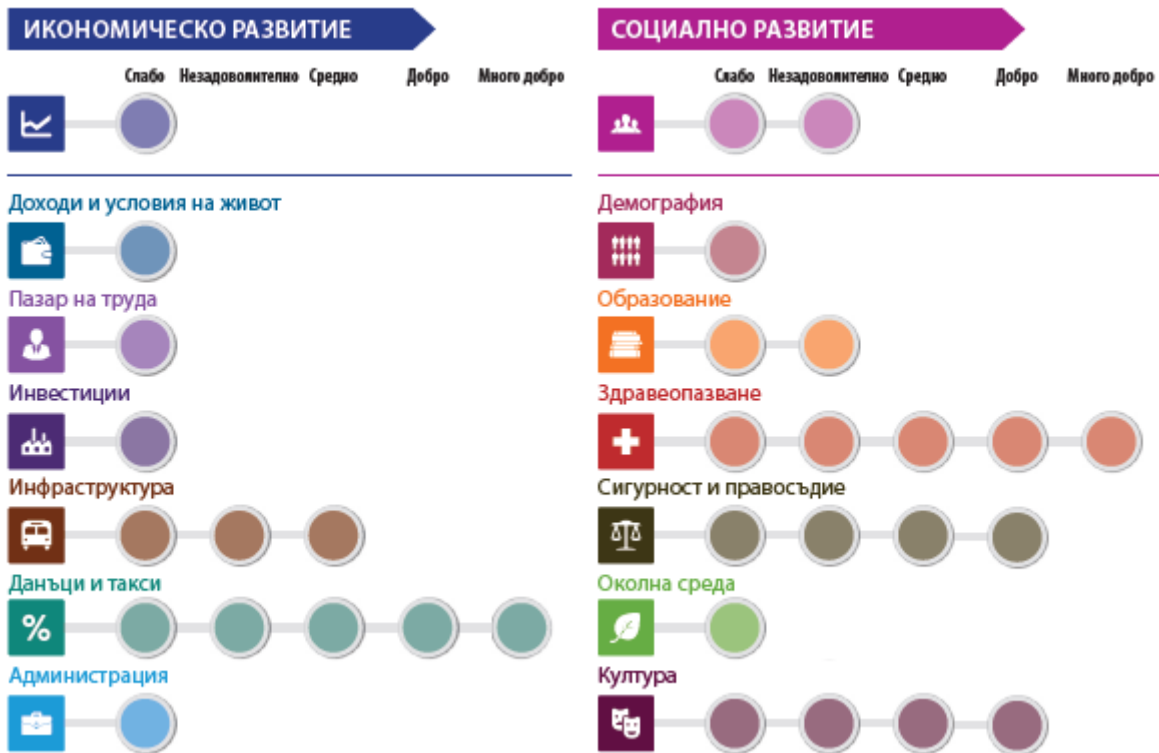
Индикатори на социалното развитие	2013	2014	2015	2016	2017
Коефициент на естествен прираст на населението (‰)	-6,9	-8,2	-8,2	-8,0	-9,1
Коефициент на механичен прираст на населението (‰)	-2,7	-5,2	-3,1	-3,3	-3,9
Среден успех от матурите по БЕЛ	4,27	4,24	4,24	4,10	4,2
Процент оценки на матурите по БЕЛ под среден 3,00	6,6	5,5	6,2	8,6	7,8
Нетен коефициент на записване на населението в V-VIII клас, %	80,6	78,7	78,2	77,7	88,0
Дял на здравноосигурените лица (%)	82,2	83,1	84,5	84,2	83,6
Постъпили болни за лечение в МБАЛ на 1000 души от населението	146,9	149,4	146,4	155,2	152,6
Регистрирани престъпления срещу личността и собствеността на 1000 души	11,8	10,7	11,4	11,1	12,1
Разкрити престъпления срещу личността и собствеността от регистрираните през годината (%)	61,6	60,1	57,5	65,4	60,5
Дял на висящите наказателни дела (%)	7,4	8,0	9,5	10,0	7,3
Дял на населението с достъп до канализация, свързано с пречиствателни станции за отпадни води (%)	44,5	44,8	61,7	59	n.a.
Емисии на въглероден диоксид в атмосферата, тонове вредни емисии/кв. км	148,6	131,1	46,6	34	n.a.
Посещения в кината на 1000 души от населението	396	471	444	338	530
Посещения в театрите на 1000 души от населението	123	122	71	125	148

ОБЛАСТ ВИДИН

Видин е една от областите с най-лошо социално и икономическо състояние в страната, като по-нисък БВП на глава от населението е регистриран единствено в Силистра и Сливен. Пазарът на труда продължава да изпитва затруднения, а Видин е сред малкото области, в които безработицата се повишава през 2017 година. Инвестиционната активност остава потисната, като между 2016 и 2015 г. инвестициите в ДМА се свиват с близо една четвърт. Въпреки сравнително ниските местни данъци и такси, непрозрачната администрация и изоставащото качество на услугите възпрепятстват подобряването на бизнес средата. Инфраструктурното развитие е в унисон с тенденциите в повечето други области.

Демографската ситуация в областта продължава да се влошава, като областта е рекордьор по отрицателен естествен прираст на населението. Качеството на училищното образование е незадоволително, но в град Видин през 2017 г. е открит филиал на Русенския университет. И през 2016 г. Видин остава единствената област без работеща пречиствателна станция. По-добри са показателите в сферата на здравеопазването, реда и сигурността, както и в сферата на културата.

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ

В страната има само две области, в които БВП на човек от населението през 2016 г. е по-нисък от регистрираните във Видин б 401 лв. – Силистра и Сливен. Наблюдава се трайна тенденция на изоставане по този показател от средните стойности, като през 2016 г. той за пръв път възлиза на по-малко от 50% от средния за страната. Средната годишна заплата на наетите по трудово и служебно правоотношение е най-ниската в страната – 7 522 лв. през 2016 г., като не само е чувствително по-ниска от средната за страната (11 379 лв.), но и нараства по-бавно от нея през седем от последните осем години. Структурата на домакинските доходи е неблагоприятна - високият дял на доходите от пенсия и относително по-бавният ръст на пенсиите в сравнение със заплатите, означават, че възможностите за подобряване на благосъстоянието на домакинствата са ограничени. Над 45% от населението на областта живее под националната линия на бедност. Този дял е близо два пъти по-висок от средния за страната, а по-голям относителен дял на бедните се наблюдава само в области Сливен.

Видин е сред малкото области на страната, в които безработицата се повишава през 2017 г., достигайки 19,2% при средно 6,2% за страната. Сред причините за този ръст са както повишената икономическа активност на населението, така и спадът на заетостта в областта. През 2017 г. на всеки 100 лица, на които предстои да напуснат работната сила (на възраст 60-64 години) се падат 58 лица на възраст 15-19 години (при 64 в страната). В унисон с общата тенденция да страната, този коефициент се подобрява през последните няколко години, заради сравнително високата раждаемост в периода между 2000 и 2007 година. Интересна е образователната структура на населението на 25-64 години – въпреки че относителният дял на висшистите (18,5%) е чувствително по-нисък от средните за страната 27,8%, в областта се наблюдава сравнително нисък дял на лицата с основно или по-ниско образование – 10,6% при 17,2% в страната.

Спрямо 2015 г. инвестициите на местните предприятия в ДМА намаляват с близо една четвърт, а чуждестранните преки инвестиции (с натрупване) отстъпват леко от върха от 77 млн. евро регистриран през 2015 година. В съотношение с броя на местното население област Видин остава на последните места в страната и по двата показателя – съответно два и четири пъти под средните стойности. По-добро е представянето на областта по отношение на усвоените средства по оперативните програми на ЕС – средно 1 302 лв. на човек към средата на 2018 г., при средно 1 543 лв. за страната.

Гъстотата на железопътната мрежа в областта е в унисон със средните за страната нива, а тази на пътната мрежа (20,3 км/100 кв.км) надхвърля средните 17,9 км/100 кв.км. Въпреки че през областта не преминават магистрали, а делът на първокласните пътища е 12% (при 19% в страната), качеството на пътната настилка е почти аналогично със средните за страната нива – в добро състояние е 38% от нея.

Нивото на местните данъци и такси е сравнително ниско, като средната ставка за данъка върху превозните средства, както и патентният данък за търговия на дребно са най-ниските в страната съответно 1,10 лв./кв.м и 4,53 лв./кв.м. Единственият данък, чието средно за областта ниво е над средните за страната стойности, макар и с малко, е данъкът за прехвърлянето на собственост.

Въпреки лекото подобрене, средната оценка на ПДИ за прозрачността на местните общински администрации през 2018 г. (55%) е втората най-ниска в страната след тази за общините в област Кюстендил. Видин остава областта с най-ниско кадастрално покритие – 8,2% през 2017 г. при средно 36,6% за страната. Областта продължава да изостава и в развитието на електронните услуги и готовността за обслужване на едно гише.

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ

Видин е областта в най-лошо демографско състояние в страната. Възрастовата структура на населението продължава да се влошава, като Габрово е единствената област, в която е налице по-неблагоприятно съотношение между населението на възраст над 65 години към населението на възраст до 14 години от регистрираните във Видин 244%. През 2018 г. Видин ще стане и първата област, в която на всеки двама души в работната сила се пада по един жител в пенсионна възраст. Това оказва влияние върху коефициента на естествен прираст, който през 2017 г. остава под -16‰ за трета поредна година – стойност, която никога не е била регистрирана от нито една друга област. Механичният прираст също остава отрицателен (-5,9‰), като по-неблагоприятни стойности се наблюдават единствено в областите Ямбол, Смолян и Враца.

Незадоволителната оценка на област Видин в сферата на образованието се дължи на влошаването на някои от индикаторите за обхвата и качеството на училищното образование. Относителният дял на отпадналите от основно и средно образование достига рекордните 4,22% през учебната 2016/2017 г., при средно ниво за страната от 2,71%. През 2018 г. област Видин регистрира рекордно нисък дял на неуспешно положилите държавния изпит по български език и литература – 3,3%. В същото време спадът на средната за областта оценка (до Добър 3,96), говори за наличието на значителен дял от учениците с оценки между Среден 3 и Добър 4. През 2016 г. в град Видин е открит филиал на Русенския университет, в който следват 203 студента.

През 2017 г. здравноосигурено е 90,5% от населението на областта при средна стойност за страната от 87,7%. В областта се наблюдава едно от най-благоприятните съотношение между броя на населението и броя на общопрактикуващите лекари, като през 2017 г. се падат по 1 172 души на всеки лекар. По-неблагоприятни от средните за страната обаче са съотношенията между местното население и броя на болничните легла в МБАЛ, както и спрямо броя на лекарите от различни специалности. Някои от индикаторите за състояние на здравеопазването обаче са повлияни от неблагоприятната демографска структура на населението. Така например, коефициентът на детска смъртност (1,7‰) е най-ниският в страната, но този резултат е донякъде следствие от малкия брой раждания в съотношение с броя на населението, заради високата му средна възраст.

През 2017 г. са регистрирани 13,7 престъпления на всеки хиляда души население, което макар подобрение спрямо предходни години, остава по-висока стойност от средната за страната. Разкриваемостта на регистрираните престъпления се повишава чувствително през 2016 и 2017 г., достигайки 60,5% при средно ниво за страната от 45,3%. Съдебната система в областта се характеризира със сравнително ниска натовареност, но и със сравнително добра бързина. В тримесечен срок през 2017 г. са завършили 93% от наказателните дела в окръжния съд, а делът на висящите наказателни дела е 4,1% - близо два пъти по-ниска стойност от средната за страната.

Образуваните битови отпадъци на глава от населението (294 кг/човек) са с близо 30% по-ниски от средните за страната, а спрямо територията, емисиите на въглероден диоксид са по-ниски само в област Кърджали. През 2016 г. 56,8% от населението живее в селища с обществена канализация (при 75,7% за страната), но Видин остава единствената област в страната без действаща пречиствателна станция, което е и основната причина за общата ниска оценка на областта в тази категория.

Интересът към местните кина е около два пъти по-нисък от средните за страната 778 посещения на всеки хиляда души население, но остава сравнително стабилен през последните три години. Посещаемостта на театрите и музеите е по-висока от средната за страната, като при музеите 2017 г. регистрира нов рекорд (1 776 посещения на всеки хиляда души население), докато при театрите 2017 г. (427 посещения на хиляда души) е втората най-силна след 2016 г. (484 посещения на хиляда души).

Ключови показатели за област Видин

Индикатори на икономическото развитие	2013	2014	2015	2016	2017
БВП на глава от населението (лв., текущи цени)	5 916	6 066	6 258	6 401	n.a.
Средногодишен доход на лице от домакинството (лв.)	3 614	4 383	3 677	3 428	3 470
Средна годишна брутна заплата на нает (лв.)	6 195	6 663	7 011	7 522	n.a.
Относителен дял на бедните спрямо линията на бедност за страната, %	38,1	43,6	48,2	45,9	n.a.
Коефициент на икономическа активност на населението на 15-64 години (%)	67,5	71,0	72,3	68,2	69,6
Коефициент на заетост на населението на 15-64 години (%)	55,6	55,3	58,8	57,0	56,2
Коефициент на безработица на населението на 15-64 години (%)	17,7	22,2	18,8	16,4	19,2
Дял на населението с висше образование, 25-64 г. (%)	14,6	17,2	21,5	18,5	18,5
Брой на нефинансови предприятия на 1000 души от населението	32	32	34	34	n.a.
Разходи за придобиване на дълготрайни материални активи (лв./човек)	692	925	1 756	1 299	n.a.
Чуждестранни преки инвестиции в предприятията от нефинансовия сектор с натрупване (евро/човек)	615	547	864	804	n.a.
Дял на домакинствата с достъп до интернет (%)	44,0	45,4	48,0	67,8	61,7
Дял на пътната настилка в добро състояние (%)	32,3	34,2	32,3	40,2	38,0
Покритие на кадастъра (%)	2,1	2,1	8,2	8,2	8,2

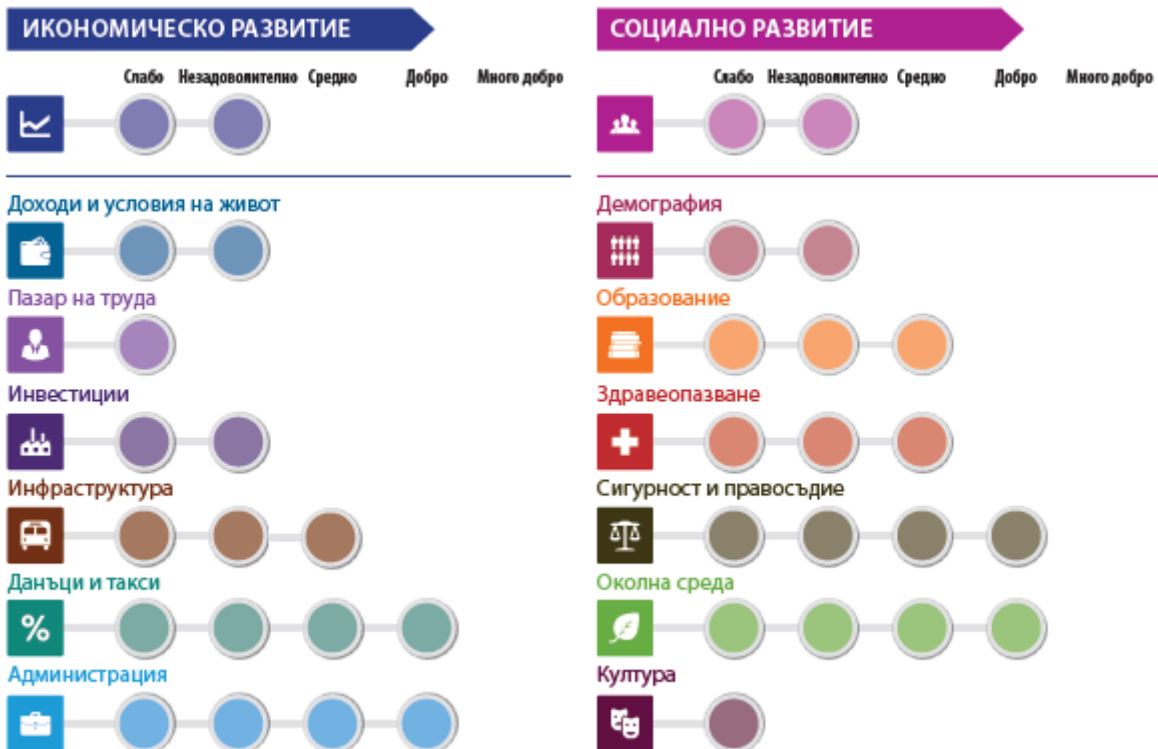
Индикатори на социалното развитие	2013	2014	2015	2016	2017
Коефициент на естествен прираст на населението (‰)	-14,3	-15,2	-16,7	-16,9	-16,2
Коефициент на механичен прираст на населението (‰)	-7,1	-7,0	-6,3	-9,5	-5,9
Среден успех от матурите по БЕЛ	4,23	4,24	4,22	4,20	4,26
Процент оценки на матурите по БЕЛ под среден 3,00	4,8	3,7	6,1	6,0	5,5
Нетен коефициент на записване на населението в V-VIII клас, %	79,2	78,4	77,9	75,6	85,6
Дял на здравноосигурените лица (%)	88,4	89,8	91,5	91,7	90,5
Постъпили болни за лечение в МБАЛ на 1000 души от населението	161,6	166,3	168,3	169,4	163,7
Регистрирани престъпления срещу личността и собствеността на 1000 души	14,5	13,8	14,4	13,1	13,7
Разкрити престъпления срещу личността и собствеността от регистрираните през годината (%)	34,5	36,1	38,1	57,4	60,5
Дял на висящите наказателни дела (%)	10,0	13,1	7,9	9,0	4,1
Дял на населението с достъп до канализация, свързано с пречиствателни станции за отпадни води (%)	0,0	0,0	0,5	0,5	n.a.
Емисии на въглероден диоксид в атмосферата, тонове вредни емисии/кв. км	142,9	142,9	142,9	4,5	n.a.
Посещения в кината на 1000 души от населението	0	138	373	358	374
Посещения в театрите на 1000 души от населението	336	342	382	484	427

ОБЛАСТ ВРАЦА

През последните години брутният вътрешен продукт на човек от населението в област Враца се движи колебливо, редувайки спад с растеж. През 2016 г. той нараства, въпреки че увеличението ми е двойно по-ниско от средното за страната. Нарастването на икономическата активност в областта е съпроводено от ръст на заетостта и спад на безработицата в областта през 2017 година. Инвестиционната активност в областта е сравнително ниска. Делът на автомагистралите и първокласните пътища е значително по-нисък от средния в страната, което обяснява и лошото състояние на пътищата в областта. Усреднените ставки на местните данъци и такси в общините в област Враца са сравнително ниски и през 2018 г. и в областта няма нито един увеличен местен данък. Самооценките на местната администрация за развитието на електронното правителство и за предоставянето на административни услуги на „едно гише“ са по-високи от средните за страната и през 2018 година. По-висока от средната остава и оценката на прозрачността на органите на местното самоуправление.

Тенденцията за застаряване на населението в страната е валидна и дори по-ясно изразена и в област Враца. Представянето на учениците от област Враца на зрелостните изпити продължава е по-слабо от средното за страната. Относителният брой на общопрактикуващите лекари в област Враца е близък до средния за страната, но специалистите все още не достигат. Натовареността на наказателните съдии в местния окръжен съд е сравнително ниска, което се отразява и на сравнително бързото правораздаване в областта. Сравнително слабата урбанизация на областта вероятно е обяснение за сравнително ниския дял на населението в селища с обществена канализация. Замърсяването на въздуха с въглероден диоксид е тройно по-ниско от средното за страната. Културният живот в областта е слабо интензивен и през 2017 година.

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ

През последните години брутният вътрешен продукт на човек от населението в област Враца се движи колебливо, редувайки спад с растеж. През 2016 г. той нараства, въпреки че увеличението ми е двойно по-ниско от средното за страната и достига 9 579 лв. на човек при среден размер от 13 206 лв. на човек в страната. Заплатите и доходите нарастват, но докато доходите в областта изостават значително от средните нива в страната, заплатите нарастват стабилно. През 2016 г. средната годишната брутна заплата в област Враца достига 10 988 лв. (при 11 379 лв. в страната). Нивото на бедност в областта остава сравнително високо и през 2017 година. Населението, живеещо с материални лишения е 39% (при 30% в страната), а това, живеещо под националната линия на бедност – 40% (при 23% в страната).

През 2017 г. икономическата активност в областта нараства след двугодишен спад, но остава значително под средната на страната – 62% при 71% в страната. Нарастването на активността е съпроводено от ръст на заетостта и спад на безработицата в областта, въпреки че и двата показателя остават значително по-неблагоприятни от средните нива в страната. Коефициентът на заетост достига 55% (при 67% в страната), а този на безработица – 11% (при 6% в страната). Понататъшното подобряване на пазара на труда е ограничено и от влошената образователна структура на работната сила. Сред 25-64-годишните жители на областта тези с висше образование са 20% (при 28% в страната), а с основно и по-ниско образование – 24% (при 17% в страната).

Инвестиционната активност в областта е сравнително ниска. В областта работят 35 предприятия на хиляда души от населението при 57 на хиляда души в страната през 2016 година. Разходите на дълготрайни материални активи намаляват за втора поредната година и са значително под относителният им обем в страната. Края на 2016 г. е и третата поредна година на отлив на чужди инвестиции от областта. Те достигат 456 евро на човек от населението при 3 310 евро на човек в страната. Областта се представя сравнително добре по-отношение на усвояването на европейски средства. Към 30 юни 2018 г. стойността на изплатените суми на бенефициенти по оперативните програми в областта достига 1 765 лв. на човек (при 1 543 лв. на човек в страната), а най-много отново усвояват общините Враца и Мездра.

Гъстотата на пътната и железопътната мрежи в областта е съизмерима със средната в страната. Делът на автомагистралите и първокласните пътища обаче е значително по-нисък – 10% от пътната мрежа при 19% в страната. Това обяснява и лошото състояние на пътищата в областта. През 2017 г. делът на пътната настилка в добро състояние е 22% (при 40% в страната). Достъпът и използването на интернет в област Враца са близки до средните нива за страната.

Усреднените ставки на местните данъци и такси в общините в област Враца са сравнително ниски и през 2018 година. Нещо повече, въпреки всеобщата тенденция в страната, в област Враца няма нито един увеличен местен данък спрямо 2017 година. Ставката върху търговията на дребно в областта е двойно по-ниска от тази в страната. Значително по-ниски са и местните данъци върху превозните средства, прехвърляното на собственост и таксиметровият превоз. По-висока от средната пък е ставката върху недвижимите имоти на юридическите лица.

Самооценките на местната администрация за развитието на електронното правителство и за предоставянето на административни услуги на „едно гише“ са по-високи от средните за страната и през 2018 година. По-висока от средната остава и оценката на прозрачността на органите на местното самоуправление – 73% при 65% в страната. В рамките на областта най-добре се представя отново община Козлодуй. Областта изоставя по отношение на покритието на кадастъра. През 2017 г. кадастралната карта обхваща 13% от територията ѝ (при 37% в страната), а пет от общините в областта все още са с 0%, включени територии в кадастъра.

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ

Тенденцията за застаряване на населението в страната е валидна и дори по-ясно изразена и в област Враца. Причината за това е какво сравнително ниската раждаемост, така и изселването от областта. През 2017 г. коефициентът на естествен прираст в областта намалява до -12,2‰ (при -6,5‰ в страната), а този на механичен прираст остава сред най-ниските в страната и е -6,3‰. Тези процеси се отразяват силно и на възрастовата структура на населението в областта. През 2017 г. коефициентът на възрастова зависимост като отношение на населението на 65 и повече години към това на 0-14 г. достига 177% (при 148% в страната). Враца е сред областите със сравнително нисък дял на градското население – 59% (при 73% в страната), а гъстотата му е двойно по-ниска от средната за страната.

През 2017 г. коефициентът на записване на населението в V-VIII клас в областта се повишава и остава над средния за страната. Делът на второгодниците пък намалява и за първи път от три години е под средния. Намаление през 2016 г. се наблюдава и при делът на отпадналите от основното и средното образование, въпреки че остава сравнително висок. Представянето на учениците от област Враца на зрелостните изпити продължава е по-слабо от средното за страната. Средният успех на матурата по български език и литература през 2018 г. е 4,00 (при 4,24 в страната), а делът на слабите оценки намалява до под 7% (при 6% в страната). Броят на студентите в двата филиала на висши учебни заведения в областта намалява в унисон с намалението в страната.

Относителният брой на общопрактикуващите лекари в област Враца е близък до средния за страната, но специалистите все още не достигат. През 2017 г. на един лекар от водеща специалност отговарят 608 души от населението при един лекар на всеки 529 души в страната. Легловата база в многопрофилните болници в областта също е сравнително ограничена. Тези фактори може да са обяснение за сравнително ниския брой на преминалите за лечение болни в областта, въпреки че разликата със средните нива в страната не е голяма и през 2017 година.

Натовареността на наказателните съдии в местния окръжен съд е сравнително ниска и през 2017 г., което се отразява и на сравнително бързото правораздаване в областта. Един съдия в областта разглежда средно при 8 дела месечно (при 10 дела на месец на съдия в страната), а делът на висящите дела е 4% (при 9% в страната). Регистрираните престъпления срещу личността и собствеността в областта през 2017 г. са по-високи от относителния им брой в страната, но разкриваемостта им остава сравнително висока – 59% при 45% в страната.

Сравнително слабата урбанизация на областта вероятно е обяснение за сравнително ниския дял на населението в селища с обществена канализация – 56% при 76% в страната през 2016 година. По-нисък е и делът на населението с достъп до канализация, свързана с пречиствателни станции за отпадъчни води – 51% при 63% в страната. Замърсяването на въздуха с въглероден диоксид е тройно по-ниско от средното за страната. През 2016 г. в атмосферата в областта са изхвърлени 102 тона вредни емисии на кв. км при 281 тона на кв. км в страната. Образованите битови отпадъци в областта също са значително по-малко – 245 кг на човек за 2016 г. при 406 кг на човек в страната.

Културният живот в областта е слабо интензивен и през 2017 година. Посещенията на кината в областта се увеличават рязко спрямо предходната година, но относителният им брой остава значително под средния за страната – 238 на хиляда души при 778 на хиляда души в страната. Относителният брой на посещенията в театрите остава два пъти по-нисък, а на музеите – пет пъти. Интересът към местните библиотеки също е по-нисък от средния за страната спрямо броя на населението.

Ключови показатели за област Враца

Индикатори на икономическото развитие	2013	2014	2015	2016	2017
БВП на глава от населението (лв., текущи цени)	8 408	9 520	9 305	9 579	n.a.
Средногодишен доход на лице от домакинството (лв.)	4 108	4 234	4 426	4 547	4 582
Средна годишна брутна заплата на нает (лв.)	9 383	9 861	10 332	10 988	n.a.
Относителен дял на бедните спрямо линията на бедност за страната, %	27,1	33,0	37,7	39,9	n.a.
Коефициент на икономическа активност на населението на 15-64 години (%)	61,3	64,4	61,0	57,9	62,3
Коефициент на заетост на населението на 15-64 години (%)	52,1	52,9	50,3	50,0	55,3
Коефициент на безработица на населението на 15-64 години (%)	14,9	18,1	17,7	13,7	11,1
Дял на населението с висше образование, 25-64 г. (%)	20,4	22,1	21,1	19,2	19,9
Брой на нефинансови предприятия на 1000 души от населението	32	33	34	35	n.a.
Разходи за придобиване на дълготрайни материални активи (лв./човек)	1 625	2 152	1 880	1 789	n.a.
Чуждестранни преки инвестиции в предприятията от нефинансовия сектор с натрупване (евро/човек)	876	781	503	456	n.a.
Дял на домакинствата с достъп до интернет (%)	48,2	38,5	31,1	70,8	64,0
Дял на пътната настилка в добро състояние (%)	17,9	21,2	15,0	24,6	22,0
Покритие на кадастъра (%)	7,1	7,1	7,1	8,5	13,1

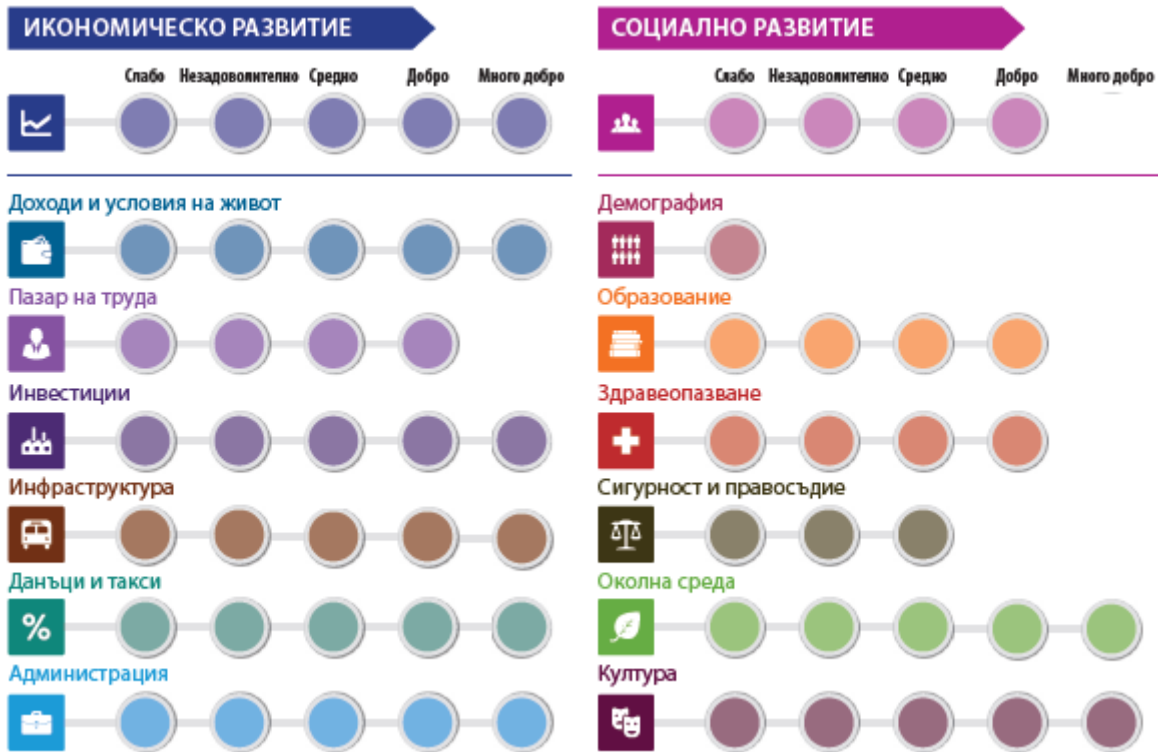
Индикатори на социалното развитие	2013	2014	2015	2016	2017
Коефициент на естествен прираст на населението (‰)	-10,1	-10,8	-11,3	-10,3	-12,2
Коефициент на механичен прираст на населението (‰)	-7,4	-7,4	-6,9	-9,1	-6,3
Среден успех от матурите по БЕЛ	4,21	4,30	4,12	4,04	4,14
Процент оценки на матурите по БЕЛ под среден 3,00	3,6	4,1	7,7	10,8	8,6
Нетен коефициент на записване на населението в V-VIII клас, %	84,6	85,0	84,4	85,8	91,9
Дял на здравноосигурените лица (%)	87,4	88,6	90,8	91,7	91,1
Постъпили болни за лечение в МБАЛ на 1000 души от населението	227,3	191,0	217,2	219,5	220,0
Регистрирани престъпления срещу личността и собствеността на 1000 души	17,5	15,1	15,6	14,0	15,5
Разкрити престъпления срещу личността и собствеността от регистрираните през годината (%)	43,7	51,4	51,1	64,0	58,8
Дял на висящите наказателни дела (%)	3,0	8,1	5,2	4,2	4,1
Дял на населението с достъп до канализация, свързано с пречиствателни станции за отпадни води (%)	32,4	32,3	51,7	50,5	n.a.
Емисии на въглероден диоксид в атмосферата, тонове вредни емисии/кв. км	91,4	110,8	110,8	102,2	n.a.
Посещения в кината на 1000 души от населението	3	17	55	57	238
Посещения в театрите на 1000 души от населението	232	279	229	184	157

ОБЛАСТ ГАБРОВО

Брутният вътрешен продукт на човек от населението в област Габрово продължава да нараства и през 2016 г. изпреварва средния ръст за страната, а бързото увеличаване на заплатите и доходите води до намаление на бедността в областта. Сравнително благоприятната картина за пазара на труда в областта е подкрепена от относително добрата образователна структура на работната сила. Чуждестранните преки инвестиции в областта продължават да нарастват. Усвоените европейски средства също нарастват и спрямо населението остават вторите най-високи в страната (след тези в столицата). Достъпът и използването на интернет в област Габрово се повишават и през 2017 г. и двата показателя вече изпреварват средните за страната нива. Усредненият размер на местните данъци и такси в общините в област Габрово е значително по-нисък от средните ставки в страната. И през 2018 г. Габрово е областта с най-висока прозрачност на органите на местното самоуправление. Покритието на кадастъра в областта също се увеличава значително.

Габрово е сред областите с най-влошена демографска картина. Габрово остава и сред областите с най-висока степен на урбанизация. Област Габрово традиционно се представя сравнително добре в областта на образованието. Делът на здравноосигуреното население в област Габрово е остава по-висок от средния. Относителният брой на лекарите в областта е съизмерим със средните стойности в страната. Относителният брой на регистрираните престъпления в област Габрово е съизмерим със средния за страната, но разкриваемостта в областта е значително по-висока. Замърсяването на атмосферния въздух в област Габрово с въглероден диоксид остава в пъти по-ниско от относителното му страната. Културният живот в областта е сравнително интензивен.

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ

Брутният вътрешен продукт на човек от населението в област Габрово продължава да нараства и през 2016 г. изпреварва средния ръст за страната - 11 152 лв. в областта (при 13 206 лв. за страната). Ръст се наблюдава и при заплатите и доходите в областта като за трета поредна година през 2017 г. доходите в областта са по-високи от средните и все повече се отдалечават от тези в страната, достигайки 6 937 годишно на лице от домакинството при 5 586 лв. за страната. Бързото увеличаване на заплатите и доходите води до намаление на бедността в областта. През 2017 г. делът на населението, живеещо с материални лишения в област Габрово е 16% (при 30% в страната), а този на населението, живеещо под националната линия на бедност – 15% (при 23% в страната).

След втора година на спад икономическата активност в област Габрово за първи път от поне 10 години изостава, макар и с малко, от средната за страната – 70,8% при 71,3% в страната през 2017 година. Този спад е съпроводен едновременно от лек спад на заетостта, която въпреки това остава над средната за страната, както и нов спад на безработица, която пък традиционно е под средната за страната. Сравнително благоприятната картина за пазара на труда в областта е подкрепена от относително добрата образователна структура на работната сила. Висшистите са 26,5% (при 27,8% в страната), а тези с основно и по-ниско образование – 11,2% (при 17,2% в страната). Типично за индустриалния профил на областта е сравнително високият дял на населението със средно образование (включително професионално) – 62% (при 55% в страната).

Същевременно демографската криза в областта се отразява и на пазара на труда. През 2017 г. Габрово отново е сред областите с най-нисък коефициент на демографско заместване като съотношение на населението на възраст 15-19 г. към това на възраст 60-64 г. – 49,6%. Това означава, че на всеки 100 души, които следващите няколко години ще излязат от пазара на труда, отговарят 50 души, които ще се включат на него. За страната този коефициент е 64,2%.

Чуждестранните преки инвестиции в областта продължават да нарастват и през 2016 г. достигат 2 674 евро на човек (при 3 310 евро на човек в страната). Усвоените европейски средства също нарастват и спрямо населението остават вторите най-високи в страната (след тези в столицата). Към 30 юни 2018 г. стойността на изпратените суми на бенефициенти по оперативните програми в област Габрово за 2 713 лв. на човек (при 1 543 лв. на човек в страната). В рамките на областта най-много средства отново са изплатени в община Габрово (3 673 лв. на човек).

Гъстотата на пътната мрежа в областта остава значително по-висока от средната за страната, но по-ниският дял на автомагистралите и първокласните пътища резултира в по-ниско качество на пътната настилка. Достъпът и използването на интернет в област Габрово се повишава ти през 2017 г. и двата показателя вече изпреварват средните за страната нива.

Усредненият размер на местните данъци и такси в общините в област Габрово е значително по-нисък от средните ставки в страната. Размерът и на шестте разглеждани местни ставки (върху имотите, превозните средства, търговията, битовите отпадъци, прехвърлянето на собственост и таксиметровият превоз) е по-нисък в област Габрово, отколкото усреднените стойности в страната.

И през 2018 г. Габрово е областта с най-висока прозрачност на органите на местното самоуправление с постигнати 79,2% (при 65,2% в страната). В рамките на областта най-висока оценка получава община Габрово (85,0%). Покритието на кадастъра в областта също се увеличава значително през 2017 г. – от 21,3% до 55,9% (при 36,6% в страната). Причината в включването на значителна част от териториите на общините Севлиево и Трябва в кадастралната карта на страната.

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ

 Габрово е сред областите с най-влошена демографска картина. Коефициентът на възрастова зависимост като отношение на населението на 65 и повече години към това на 0-14 г. се повишава бързо и през 2017 г. достига 246,5% при 147,5% в страната. Причина за това е както изключително ниската раждаемост, така и изселването от областта. През 2017 г. Габрово за първи път от поне 15 г. е областта с най-неблагоприятен коефициент на естествен прираст (изпреварвайки област Видин), който достига -14,4‰ (при -6,5‰ в страната). Коефициентът на механичен прираст в областта пък остава на нивото си от предходната година със стойност от -4,4‰.

Габрово остава и сред областите с най-висока степен на урбанизация. През 2017 г. градското население е 82% при 73% в страната.

 Област Габрово традиционно се представя сравнително добре в областта на образованието. През 2017 г. нетният коефициент на записване на населението в V-VIII клас в областта се повишава значително и достига 92% при 88% за страната. Това е съпроводено от значителни намаления на второгодниците и отпадналите от основното и средното образование като и двата показателя са чувствително по-благоприятни от средните нива за страната. Резултатите на матурите по български език и литература в областта са сходни със средните нива за страната. Относителният брой на студентите в областта намалява в унисон с тенденциите в страната, но продължава да е значително по-висок от средния.

 Делът на здравноосигуреното население в област Габрово е остава по-висок от средния и през 2017 г. – 95% при 88% в страната. Относителният брой на лекарите в областта (както на общопрактикуващите, така и на специалистите) е съизмерим със средните стойности в страната. Относителният брой на леглата в местните болници също е сходен със средния за страната, което обяснява и съизмеримия относителен брой на преминалите за лечение болни и през 2017 година.

 Въпреки че натовареността на съдиите в окръжния съд в област Габрово е сравнително ниска, правораздаването в областта е по-бавно, макар и с малко, от средното за страната. През 2017 г. един наказателен съдия в областта разглежда средно по 6,8 дела на месец при 9,6 дела месечно на съдия средно за страната. Делата, приключили в 3-месечен срок обаче са 89,6% (при 90,6% в страната), а делът на висящите наказателни дела – 8,9% (при 8,7% в страната).

Относителният брой на регистрираните престъпления в област Габрово е съизмерим със средния за страната, но разкриваемостта в областта е значително по-висока – 62% от регистрираните престъпления при 45% в страната.

 Високата степен на урбанизация на областта обяснява и големия дял на населението в селища с обществена канализация (85% при 76% в страната) и такава, свързана с пречиствателни станции за отпадъчни води (74% при 63% в страната) и през 2016 година. Замърсяването на атмосферния въздух в област Габрово с въглероден диоксид остава в пъти по-ниско от относителното му страната.

 Културният живот в областта е сравнително интензивен. Въпреки че относителният брой на посещенията в местните кина остава двойно по-нисък от средните нива в страната и през 2017 г., посещенията в театрите, музеите и библиотеките са значително повече. С най-голяма разлика остава интересът към музеите. Относителният брой на посещенията в музеите в областта е пет пъти по-висок от средния в страната, с което областта заема челното място в страната. През 2017 г. броят им достига 3 405 посещения на хиляда души при 722 на хиляда души в страната.

Ключови показатели за област Габрово

Индикатори на икономическото развитие	2013	2014	2015	2016	2017
БВП на глава от населението (лв., текущи цени)	9 037	9 833	10 358	11 152	n.a.
Средногодишен доход на лице от домакинството (лв.)	4 858	4 787	5 102	5 728	6 937
Средна годишна брутна заплата на нает (лв.)	7 912	8 283	8 826	9 498	n.a.
Относителен дял на бедните спрямо линията на бедност за страната, %	12,8	13,0	14,9	15	n.a.
Коефициент на икономическа активност на населението на 15-64 години (%)	72,2	72,1	73,0	72,2	70,8
Коефициент на заетост на населението на 15-64 години (%)	65,8	66,1	67,4	67,6	67,1
Коефициент на безработица на населението на 15-64 години (%)	8,8	8,1	7,5	6,3	5,1
Дял на населението с висше образование, 25-64 г. (%)	24,9	26,3	26,8	25,9	26,5
Брой на нефинансови предприятия на 1000 души от населението	48	48	51	52	n.a.
Разходи за придобиване на дълготрайни материални активи (лв./човек)	1 534	2 598	2 648	2 047	n.a.
Чуждестранни преки инвестиции в предприятията от нефинансовия сектор с натрупване (евро/човек)	2 139	2 261	2 510	2 694	n.a.
Дял на домакинствата с достъп до интернет (%)	48,2	64,4	49,4	54,3	66,9
Дял на пътната настилка в добро състояние (%)	36,4	41,5	42,2	34,1	34,4
Покритие на кадастъра (%)	21,2	21,3	21,3	21,3	55,9

Индикатори на социалното развитие	2013	2014	2015	2016	2017
Коефициент на естествен прираст на населението (‰)	-10,7	-11,6	-12,5	-12,7	-14,4
Коефициент на механичен прираст на населението (‰)	-3,6	-4,8	-5,5	-4,4	-4,4
Среден успех от матурите по БЕЛ	4,27	4,37	4,23	4,12	4,17
Процент оценки на матурите по БЕЛ под среден 3,00	3,7	4,3	6,6	7,1	6,8
Нетен коефициент на записване на населението в V-VIII клас, %	78,3	77,6	78,7	77,5	91,9
Дял на здравноосигурените лица (%)	92,7	94,0	95,5	96,1	95,4
Постъпили болни за лечение в МБАЛ на 1000 души от населението	261,5	246,2	258,4	256,1	244,1
Регистрирани престъпления срещу личността и собствеността на 1000 души	14,1	12,7	13,5	13,8	12,6
Разкрити престъпления срещу личността и собствеността от регистрираните през годината (%)	56,7	52,2	51,2	61,7	62,0
Дял на висящите наказателни дела (%)	7,6	12,1	6,2	8,2	8,9
Дял на населението с достъп до канализация, свързано с пречиствателни станции за отпадни води (%)	66,8	66,8	74,4	74,3	n.a.
Емисии на въглероден диоксид в атмосферата, тонове вредни емисии/кв. км	30,7	31,0	25,7	18,0	n.a.
Посещения в кината на 1000 души от населението	154	145	379	391	351
Посещения в театрите на 1000 души от населението	322	399	370	405	442

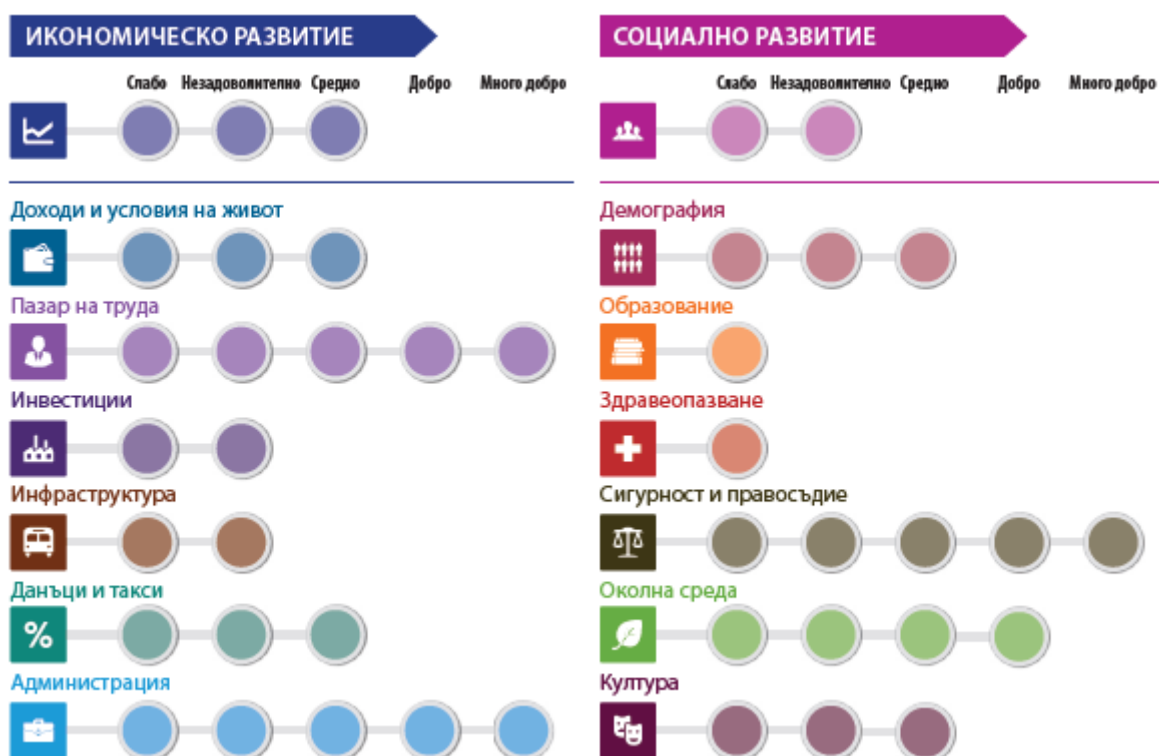
ОБЛАСТ ДОБРИЧ

Брутният вътрешен продукт на човек от населението в област Добрич продължава да нараства и през 2016 г., но ръстът му отново е сравнително ограничен. Икономическата активност в областта остава по-висока от средната в страната и през 2017 г. се наблюдава нов ръст, който е съпроводен от рязък скок на заетостта и значително намаление на безработицата. Бизнес и инвестиционната активност в областта нараства слабо, но

все още е значително по-ниска от средната в страната. Разположението на областта в периферията на страната обяснява сравнително ниската гъстота на пътната и железопътната мрежи. Усреднените ставки на разглежданите местни данъци в общините в област Добрич запазват нивата си и през 2018 година. През 2017 г. кадастърът в областта се развива с бързи темпове.

Демографската картина в област Добрич бързо се влошава. Нетният коефициент на записване на населението в V-VIII клас в областта остава най-ниският в страната. Лекарите от водещи специалности са сравнително малко, а Добрич е сред областите с най-малък относителен брой на легловата база в многопрофилните болници, което обяснява ниския брой на преминалите болни за лечение в областта. Добрич е сред областите с най-ниска натовареност на наказателните съдии в страната и най-бързо правораздаване. Разкриваемостта на престъпленията е значително по-висока от средната за страната. Добрич остава сред областите с най-ниско замърсяване на атмосферата с въглероден диоксид. Докато относителният брой на посещенията на местните кина, театри и библиотеки е сравнително ограничен, интересът към музеите в областта остава висок.

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ

Брутният вътрешен продукт на човек от населението в област Добрич продължава да нараства и през 2016 г., но ръстът му отново е по-ограничен от средния за страната и икономиката на областта все повече изостава с 8 332 лв. на човек при 13 206 лв. на човек за страната. Увеличението на брутният продукт води и до ръст в заплатите и доходите в областта, въпреки че и те остават на по-ниско ниво от средното за страната. През 2017 г. средногодишният доход на лице от домакинството достига 5 234 лв. (при 5 586 лв. в страната). През 2017 г. се наблюдава и увеличение на бедността в областта, но и делът на населението, живеещо с материални лишения, и този на населението, живеещо под линията на бедност за страната, са по-ниски от средните в страната.

След началото на икономическата криза икономическата активност в областта остава по-висока от средната в страната и през 2017 г. се наблюдава нов ръст, а коефициентът ѝ достига 74,6% при 71,3% в страната. Новото увеличение е съпроводено от рязък скок на заетостта и значително намаление на безработицата. През 2017 г. коефициентът на заетост в област Добрич се повишава от 62,6% до 69,8% (при 66,9% в страната), а този на безработица намалява от 9,5% до 6,4% (при 6,2% в страната). По-бързият и по-нататъшен растеж на пазара на труда би могъл да е ограничен от сравнително неблагоприятната образователна структура на работната сила в областта. През 2017 г. делът на населението на възраст 25-64 г. с висше образование е 21% (при 28% в страната), а с основно и по-ниско образование – 20% (при 17% в страната).

Бизнес и инвестиционната активност в областта нараства слабо, но все още е значително по-ниска от средната в страната. През 2016 г. се наблюдава намаляване на разходите за придобиване на дълготрайни материални активи до 1 646 лв. на човек (при 2 488 лв. на човек в страната). Чуждестранните преки инвестиции нарастват до 1 369 евро на човек, но остава над два пъти по-ниски от относителния им обем в страната – 3 310 евро на човек. Усвоените европейски средства също се увеличават, достигайки 988 лв. на човек към 30 юни 2018 г., но и те са под средните за страната (1 543 лв. на човек). В рамките на областта най-много е относителната стойност на изплатените суми по оперативните програми в община Добрич, а най-малко – в община Добричка.

Разположението на областта в периферията на страната обяснява сравнително ниската гъстота на пътната и железопътната мрежи. Делът на първокласните пътища в областта също е по-малък, но качеството на пътната настилка продължава да се подобрява и е по-високо от средното за пътищата в страната. През 2017 г. достъпът и използването на интернет в областта все още са по-ниски от средните за страната.

Усреднените ставки на разглежданите местни данъци в общините в област Добрич запазват нивата си и през 2018 година. Нивата на данъците върху търговията на дребно, недвижимите имоти на юридическите лица и таксиметровия превоз са значително по-ниски от средните за страната. Усреднените размери на данъците върху прехвърлянето на собственост и върху превозните средства пък са малко по-високи от средните за страната.

Въпреки че самооценките на местната администрация за развитието на електронно правителство и предоставянето на административни услуги на „едно гише“ в областта намаляват през 2018 г., те остават чувствително по-високи от средните за страната. По-висока продължава да е и оценката за прозрачност на органите на местното самоуправление, която достига 74% през 2018 г. при 65% в страната. През 2017 г. кадастърът в областта се развива забележително. Обхватът на кадастралната карта достига 62% от територията на областта (при 37% в страната), след като община Генерал Тошево и Добричка община значително разширяват покритието на кадастъра.

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ

 Демографската картина в област Добрич бързо се влошава. През последните две години коефициентът на възрастова зависимост като отношение на населението на над 65 години към това на 0-14 г. в областта вече е по-висок от средния за страната и се повишава с по-големи скокове. Тази тенденция се дължи едновременно на по-ниската раждаемост и по-бързото изселване от областта. През 2017 г. коефициентът на естествен прираст намалява до -8,8%. Коефициентът на механичен прираст пък леко се повишава през 2017 г., но остава силно отрицателен със стойност от -4,2%. Населението в градовете се увеличава, но Добрич остава сред областите с най-малък дял на градското население (69% при 73% в страната) и областта с най-ниска гъстота на населението (688 души на кв. км при 1 537 души на кв. км в страната) през 2017 година.

 Въпреки че нетният коефициент на записване на населението в V-VIII клас в областта се повишава значително от 68% до 77% през 2017 г., той остава най-ниският в страната, където средната му стойност е 88%. Дяловете на второгодниците и отпадналите от основното и средното образование в областта намаляват, но също продължават да са сравнително високи. През 2018 г. средният успех на учениците от областта на матурите по български език и литература е сравнително нисък (3,98 при 4,24 за страната), но традиционно и делът на слабите оценки е двойно под средния за страната (3% при 6% за страната).

 Докато относителният брой на общопрактикуващите лекари в областта е сравнително висок и през 2017 г., относителният брой на специалистите е значително по-нисък от средния за страната. Добрич е и сред областите с най-малък относителен брой на легловата база в многопрофилните болници – 2,7 на хиляда души при 4,9 на хиляда души в страната. Това вероятно е обяснението за двойно по-ниския относителен брой на преминалите болни в местните болници в сравнение със средния за страната – 124 на хиляда души от населението в областта при 242 на хиляда души в страната през 2017 година.

 Добрич е сред областите с най-ниска натовареност на наказателните съдии в страната и най-бързо правораздаване. През 2017 г. един съдия в областта разглежда средно по 6 дела месечно (при 10 дела на месец средно за страната). Делата, приключили в тримесечен срок, достигат над 98% (при 91% в страната). Относителният брой на регистрираните престъпления срещу личността и собствеността в областта се доближава до средния за страната, но разкриваемостта на престъпленията е значително по-висока – 55% при 45% в страната. Сравнително ниският брой на регистрирани престъпления и относително високата им разкриваемост е типична за повечето области със сравнително ниско икономическо развитие.

 Въпреки че областта е слабоурбанизирана, а гъстотата на населението – ниска, свързаността на населението с обществена канализация е близка по стойност до средната за страната, а достъпът на канализация, свързана с пречиствателни станции за отпадъчни води – по-висок от средния за страната (68% при 63% в страната). Относителният обем на образуваните отпадъци в областта остава сравнително висок и през 2016 г., но Добрич остава сред областите с най-ниско замърсяване на атмосферата с въглероден диоксид – 5 тона вредни емисии на кв. км при 281 тона на кв. км средно за страната.

 Докато относителният брой на посещенията на местните кина, театри и библиотеки е сравнително ограничен, интересът към музеите в областта в значително по-висок от средните стойности за страната. През 2017 г. посещенията на музеите са 1 197 на хиляда души от населението при 722 на хиляда души в страната. Посещенията на кината в областта – 255 на хиляда души (при 778 на хиляда души в страната), в театрите - 251 на хиляда души (при 314 на хиляда души в страната), на библиотеките – 414 на хиляда души (при 604 на хиляда души в страната).

Ключови показатели за област Добрич

Индикатори на икономическото развитие	2013	2014	2015	2016	2017
БВП на глава от населението (лв., текущи цени)	7 788	7 827	8 002	8 332	n.a.
Средногодишен доход на лице от домакинството (лв.)	4 166	4 091	4 049	4 901	5 234
Средна годишна брутна заплата на нает (лв.)	7 164	7 581	8 084	8 705	n.a.
Относителен дял на бедните спрямо линията на бедност за страната, %	19,9	16,8	17,8	20	n.a.
Коефициент на икономическа активност на населението на 15-64 години (%)	70,7	71,5	70,8	69,2	74,6
Коефициент на заетост на населението на 15-64 години (%)	59,4	61,2	60,9	62,6	69,8
Коефициент на безработица на населението на 15-64 години (%)	15,8	14,3	13,8	9,5	6,4
Дял на населението с висше образование, 25-64 г. (%)	18,4	18,4	19,4	22,1	20,9
Брой на нефинансови предприятия на 1000 души от населението	51	51	53	53	n.a.
Разходи за придобиване на дълготрайни материални активи (лв./човек)	2 052	2 026	2 172	1 646	n.a.
Чуждестранни преки инвестиции в предприятията от нефинансовия сектор с натрупване (евро/човек)	1 616	607	1 130	1 369	n.a.
Дял на домакинствата с достъп до интернет (%)	54,1	49,6	58,5	65,6	62,3
Дял на пътната настилка в добро състояние (%)	45,8	39,3	40,0	42,1	43,0
Покритие на кадастъра (%)	32,1	32,1	32,1	32,1	61,9

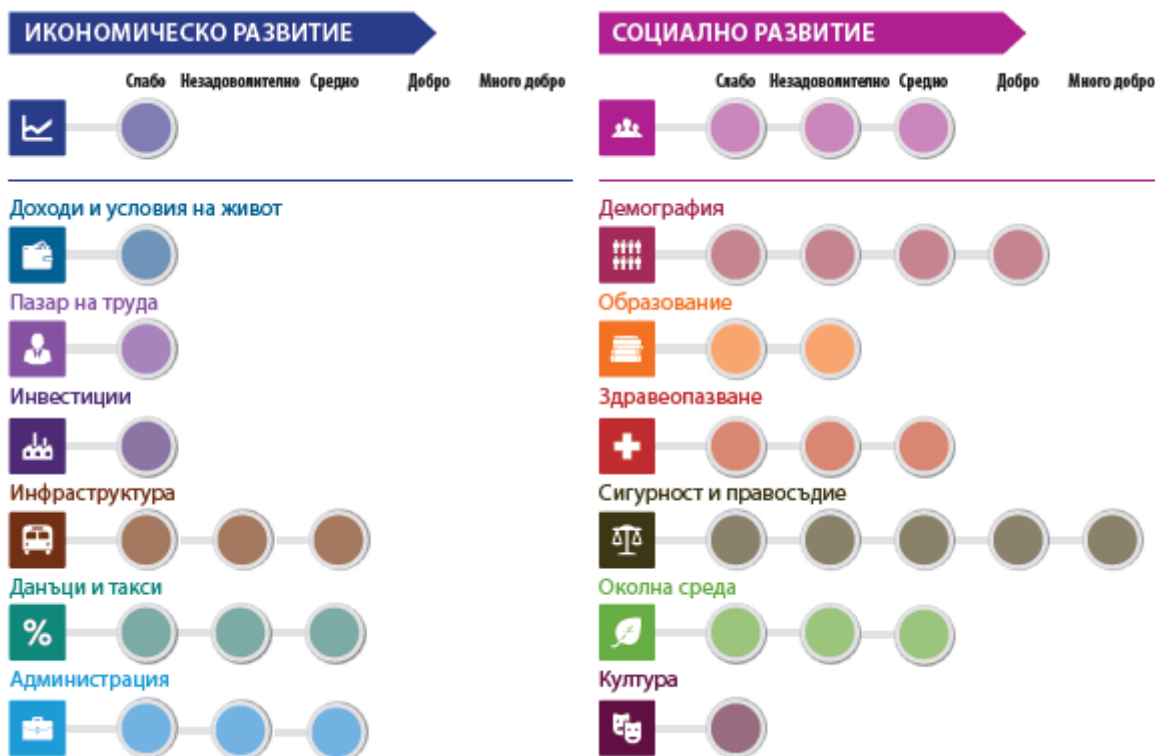
Индикатори на социалното развитие	2013	2014	2015	2016	2017
Коефициент на естествен прираст на населението (‰)	-6,7	-7,4	-8,5	-7,3	-8,8
Коефициент на механичен прираст на населението (‰)	-2,8	-2,8	-3,7	-4,7	-4,2
Среден успех от матурите по БЕЛ	4,29	4,29	4,26	4,25	4,16
Процент оценки на матурите по БЕЛ под среден 3,00	4,1	2,9	2,9	3,8	4,3
Нетен коефициент на записване на населението в V-VIII клас, %	79,2	76,4	74,6	68,3	76,8
Дял на здравноосигурените лица (%)	84,0	84,6	85,9	85,3	84,8
Постъпили болни за лечение в МБАЛ на 1000 души от населението	134,1	134,5	128,5	125,5	123,7
Регистрирани престъпления срещу личността и собствеността на 1000 души	13,5	13,7	13,1	12,0	12,5
Разкрити престъпления срещу личността и собствеността от регистрираните през годината (%)	35,2	32,8	36,5	56,0	54,9
Дял на висящите наказателни дела (%)	7,2	11,2	7,0	3,6	4,7
Дял на населението с достъп до канализация, свързано с пречиствателни станции за отпадни води (%)	70,8	70,9	70,7	67,5	n.a.
Емисии на въглероден диоксид в атмосферата, тонове вредни емисии/кв. км	5,2	5,9	4,8	5,0	n.a.
Посещения в кината на 1000 души от населението	28	125	120	219	255
Посещения в театрите на 1000 души от населението	245	261	240	232	251

ОБЛАСТ КЪРДЖАЛИ

Кърджали е сред областите с най-нисък брутен вътрешен продукт на човек от населението, въпреки наблюдавания ръст през 2015 и 2016 година. Доходите също продължават да са сравнително ограничени. Коефициентът на безработица остава най-ниският в страната и през 2017 г., което по-скоро е продиктувано от слабата активност на пазара на труда, тъй като заетостта остава сред най-ниските в страната. Развитието на пазара на труда е ограничено и от силно влошената образователна структура на работната сила. Бизнес и инвестиционната активност в областта продължават да са сравнително ниски. Достъпът и използването на интернет в областта се повишават и през 2017 г. са съизмерими със средните за страната. Тежестите на усреднените ставки на разглежданите местни данъци и такси в общините от областта спрямо средните в страната нива са разнопосочни и през 2018 година. През 2017 г. се наблюдава рязко повишаване на покритието на кадастъра в областта.

Населението в областта застарява подобно на тенденциите в цялата страна, въпреки че Кърджали е сред областите с по-бавно обезлюдяване. Резултатите на зрелостниците на матурите в областта са значително по-слаби от средните. Кърджали е областта с най-остър недостиг на общопрактикуващи лекари. Окръжният съд в област Кърджали е сравнително слабо натоварен, което резултира и в относително бързо правораздаване. Кърджали е областта с най-нисък относителен брой на регистрираните престъпления срещу личността и собствеността. Кърджали е сред областите с най-нисък дял на населението в селища с обществена канализация. Същевременно през 2016 г. Кърджали заема челното място в страната като областта с най-ниско замърсяване на въздуха с въглероден диоксид и най-малко отпадъци. Културният живот в областта е слабо интензивен.

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ

Кърджали е сред областите с най-нисък брутен вътрешен продукт на човек от населението и стойностите през 2016 г. не правят изключение, въпреки че това е втората година на стабилен ръст. Увеличение се наблюдава и по отношение на заплатите и доходите в областта. Средната годишна брутна заплата в областта достига 8 335 лв. при 11 379 лв. в страната. Доходите, обаче продължават да са сравнително ниски, нареждайки Кърджали сред петте области с най-нисък доход на лице от домакинството и през 2017 година. Тези процеси водят до рязко намаление на бедността, но тя остава сравнително висока.

За втора поредна година се наблюдава ръст на икономическата активност в областта, но тя остава значително по-ограничена от средните за страната нива – 62% при 71% в страната през 2017 година. Единствено в област Ловеч коефициентът на икономическа активност е по-нисък. Символичното повишение на икономическата активност е придружено с лек ръст на заетостта и слабо намаление на безработица. Коефициентът на безработица остава най-ниският в страната, което по-скоро е продиктувано от слабата активност на пазара на труда, тъй като заетостта остава сред най-ниските в страната – 61% при 67% в страната. Развитието на пазара на труда е ограничено и от силно влошената образователна структура на работната сила. Сред населението на 25-64 г. висшистите са 14% (двойно по-ниско от средните 28% в страната), а тези с основно и по-ниско образование – 33% (двойно по-високо от средните 17% в страната).

Бизнес и инвестиционната активност в областта продължават да са сравнително ниски. Кърджали продължава да е областта с най-малък относителен брой на нефинансовите предприятия – 32 на хиляда души при 57 на хиляда души в страната през 2016 година. Най-нисък е и обемът на разходите на придобиване на дълготрайни материални активи – 936 лв. на човек от населението при 2 488 лв. на човек в страната. Спрямо 2015 г. се наблюдава повсеместно намаление в страната, но в област Кърджали то е двойно по-голямо. През 2016 г. се наблюдава и слабо оттегляне на чужди инвестиции в областта до 1 015 евро на човек (при 3 310 лв. на човек в страната) след дългогодишен растеж. Усвоените средства по европейските проекти се повишават, но остават по-ниски от средните за страната. Към 30 юни 2018 г. стойността на изплатените суми на бенефициенти по оперативните програми в област Кърджали достига 1 089 лв. на човек при 1 543 лв. на човек в страната. В рамките на областта най-много усвоява община Кърджали (1 466 лв. на човек) и няма нито една община, която да превишава средните за страната стойности по този показател.

Гъстотата на пътната мрежа в областта е по-висока от средната за страната, но делът на автомагистралите и първокласните пътища е по-нисък, което обяснява и сравнително лошото качество на пътната настилка. Достъпът и използването на интернет в областта се повишават и през 2017 г. са съизмерими със средните за страната.

Тежестите на усреднените ставки на разглежданите местни данъци и такси в общините от областта спрямо средните в страната нива са разнопосочни и през 2018 година. Данъците върху недвижимите имоти на юридическите лица, върху търговията на дребно, върху прехвърлянето на собственост и върху таксиметровия превоз са сравнително ниски. Данъкът върху превозните средства, както и таксата на битови отпадъци в областта пък са относително високи. Спрямо 2017 г. единствено община Ардино повишава два от местните данъци (върху недвижимите имоти на юридическите лица и върху превозните средства).

През 2018 г. прозрачността на общините от областта, както и самооценките на администрацията за развитието на електронното правителство и за предоставянето на услуги на „едно гише“ остават по-ниски от средните за страната. През 2017 г. се наблюдава рязко повишаване на покритието на кадастъра в областта – от 3% през 2016 г. (най-ниската стойност в страната) до 68% при средно 37% в страната. Ръстът е продиктуван от включването на части от териториите на почти всички общини от областта в кадастралната карта.

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ

Населението в областта застарява подобно на тенденциите в цялата страна, въпреки че Кърджали е сред областите с по-бавно обезлюдяване. Причините за това са както по-високата, макар и също отрицателна, раждаемост, така и фактът че Кърджали е сред малкото области, в които заселените са повече от изселените. През 2017 г. коефициентът на естествен прираст в областта е -3,9‰ (при -6,5‰ в страната), а този на механичен прираст се повишава до 5,7‰ (при -0,8‰ в страната). Коефициентите на възрастова зависимост в областта също са по-благоприятни от тези в страната. Отношението на населението на над 65 г. към това на 0-14 г. е 137% (при 148% в страната). Кърджали остава областта с най-нисък дял на градското население – 41% при 73% в страната през 2017 г., въпреки че гъстотата на населението в урбанизираните територии е сравнително висока.

Нетният коефициент на записване на населението в V-VIII клас в областта остава близък до средния за страната и през 2017 година. Делът на второгодниците, както и този на отпадналите от основното и средното образование в област Кърджали се задържат на по-ниски от средните за страната нива. Въпреки това резултатите на зрелостниците на матурите в областта са значително по-слаби от средните. На матурата по български език и литература през 2018 г. средният успех на учениците от област Кърджали отново е сред най-ниските – 3,56 (при 4,24 в страната), а делът на слабите оценки е най-високият в страната – 16% (при 6% в страната).

Кърджали е областта с най-остър недостиг на общопрактикуващи лекари и през 2017 г., а тенденцията е към задълбочаване на проблема през последните няколко години. На един общопрактикуващ лекар от областта отговарят 2 475 души от населението при 1 562 души на лекар в страната. Сравнително нисък е и относителният брой на лекарите от водещите специалности, а легловата база в местните многопрофилни болници остава силно ограничена. Тези фактори са взаимосвързани и с нисък относителен брой на преминалите за лечение болни. През 2017 г. те намаляват за втора поредна година до 164 на хиляда души (при 242 на хиляда души в страната), което по-скоро подсказва, че населението търси здравни грижи извън областта.

Окръжният съд в област Кърджали е сравнително слабо натоварен, което резултира и в относително бързо правораздаване. През 2017 г. на един наказателен съдия в областта разглежда средно по под 8 дела на месец (при 10 дела на месец на съдия в страната), а делът на приключилите в тримесечен срок дела е 95% (при 91% в страната). Кърджали е областта с най-нисък относителен брой на регистрираните престъпления срещу личността и собствеността – 5 на хиляда души при 13 на хиляда души за страната през 2017 година. Отчетената разкриваемост пък е сред най-високите в страната – 57% при 45% в страната.

И през 2016 г. Кърджали е сред областите с най-нисък дял на населението в селища с обществена канализация (45% при 76% в страната) и с достъп до такава, свързана с пречиствателни станции за отпадъчни води (39% при 63% в страната). Същевременно през 2016 г. Кърджали заема челното място в страната като областта с най-ниско замърсяване на въздуха с въглероден диоксид и най-малко отпадъци. Вредните емисии на територията на областта намаляват до под 4 тона на кв. км, което е десетки пъти под средните за страната нива (281 т. на кв. км). Образованите битови отпадъци пък намаляват до 211 кг на човек от населението при 406 кг на човек в страната.

Културният живот в областта е слабо интензивен. През 2017 г. за първи път се отчитат посещения в кина след като след повече от 10-годишно отсъствие в областта вече има кино. Въпреки ниския си относителен брой, посещенията на местните музеи и библиотеки спадат спрямо 2016 година. Посещенията на музеите са 98 на хиляда души или седем пъти под средните 722 на хиляда души за страната. Относителният брой на посещенията в библиотеките и на тези в местните театри пък са двойно по-ниски от средните за страната.

Ключови показатели за област Кърджали

Индикатори на икономическото развитие	2013	2014	2015	2016	2017
БВП на глава от населението (лв., текущи цени)	6 189	6 067	6 472	6 854	n.a.
Средногодишен доход на лице от домакинството (лв.)	3 333	3 762	3 393	3 887	4 057
Средна годишна брутна заплата на нает (лв.)	6 842	7 222	7 648	8 335	n.a.
Относителен дял на бедните спрямо линията на бедност за страната, %	60,1	54,8	43,3	39,5	n.a.
Коефициент на икономическа активност на населението на 15-64 години (%)	63,4	64,3	60,3	61,0	61,5
Коефициент на заетост на населението на 15-64 години (%)	59,0	61,1	58,8	60,0	60,5
Коефициент на безработица на населението на 15-64 години (%)	7,0	4,9	2,3	1,7	1,6
Дял на населението с висше образование, 25-64 г. (%)	15,6	19,8	17,2	15,0	13,8
Брой на нефинансови предприятия на 1000 души от населението	29	30	31	32	n.a.
Разходи за придобиване на дълготрайни материални активи (лв./човек)	705	1 240	1 332	936	n.a.
Чуждестранни преки инвестиции в предприятията от нефинансовия сектор с натрупване (евро/човек)	748	951	1 167	1 015	n.a.
Дял на домакинствата с достъп до интернет (%)	45,8	65,8	51,2	57,1	67,3
Дял на пътната настилка в добро състояние (%)	25,5	31,3	27,5	30,0	30,4
Покритие на кадастъра (%)	3,4	3,4	3,4	3,4	67,8

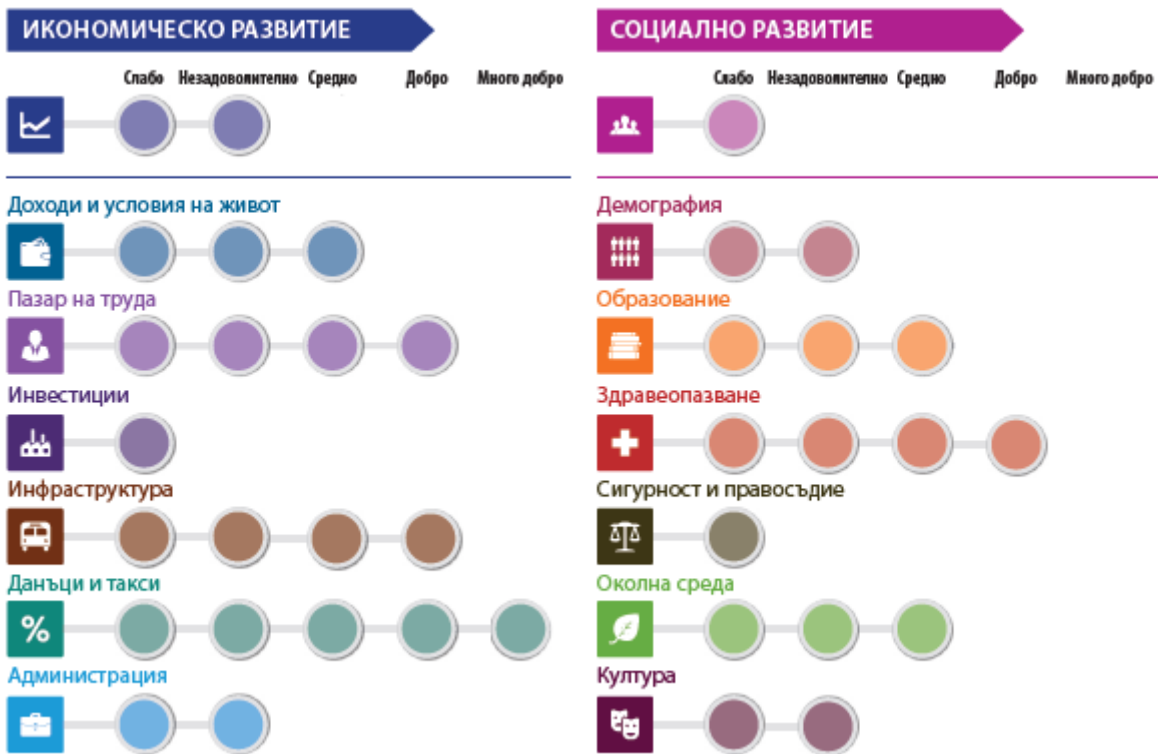
Индикатори на социалното развитие	2013	2014	2015	2016	2017
Коефициент на естествен прираст на населението (‰)	-1,8	-2,6	-3,4	-3,3	-3,9
Коефициент на механичен прираст на населението (‰)	-3,0	12,1	-1,4	0,1	5,7
Среден успех от матурите по БЕЛ	4,60	4,71	4,06	3,85	3,77
Процент оценки на матурите по БЕЛ под среден 3,00	4,7	3,0	11,4	16,9	20,7
Нетен коефициент на записване на населението в V-VIII клас, %	80,2	78,3	77,6	77,8	87,0
Дял на здравноосигурените лица (%)	100,4	101,5	103,5	104,4	105,5
Постъпили болни за лечение в МБАЛ на 1000 души от населението	175,9	165,0	177,4	167,7	164,2
Регистрирани престъпления срещу личността и собствеността на 1000 души	5,8	5,7	5,6	6,1	5,3
Разкрити престъпления срещу личността и собствеността от регистрираните през годината (%)	53,4	49,4	56,5	63,0	57,1
Дял на висящите наказателни дела (%)	3,8	8,7	10,0	6,4	6,5
Дял на населението с достъп до канализация, свързано с пречиствателни станции за отпадни води (%)	3,9	3,9	37,7	39	n.a.
Емисии на въглероден диоксид в атмосферата, тонове вредни емисии/кв. км	5,1	5,8	6,5	4	n.a.
Посещения в кината на 1000 души от населението	0	0	0	0	41
Посещения в театрите на 1000 души от населението	159	131	150	149	165

ОБЛАСТ КЮСТЕНДИЛ

Брутният вътрешен продукт на човек от населението в област Кюстендил продължава да нараства и през 2016 г., но темпът на растеж е сравнително нисък и той остава значително под средните за страната стойности. Заплатите и доходите в областта също нарастват, но и те изостават спрямо средните нива. През 2017 г. нивото на бедност в областта се повишава за втора поредна година, но е под средното в страната. Заетостта продължава да нараства и достига рекордни нива за областта, а безработицата намалява драстично, достигайки също рекордно ниско за областта ниво. Бизнес и инвестиционната активност в област Кюстендил е сравнително ниска. Гъстотата на пътната и железопътната мрежи в областта е по-висока от средната за страната. Усредненото ниво на местните данъци и такси в общините в област Кюстендил е значително по-ниско от средното в страната и през 2018 година. Покритието на кадастралната карта в областта не търпи развитие през 2017 г. и остава двойно по-ниско от това в страната.

Кюстендил е сред областите с най-влошена демографска картина. Резултатите на учениците на зрелостните изпити традиционно са по-ниски от средните. Въпреки че относителният брой на общопрактикуващите лекари в областта е сравнително висок, специалистите все още са относително малко. След Софийския окръжният съд в Кюстендил е най-натовареният в страната през 2017 г., което се отразява и на бързината на правораздаването. Кюстендил остава сред областите с относително високо замърсяване на въздуха. По-високи и повишаващи са и нивата на образувания боклук. Културният живот в областта е сравнително слабо интензивен и през 2017 година.

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ

Брутният вътрешен продукт на човек от населението в област Кюстендил продължава да нараства и през 2016 г., но темпът на растеж е сравнително нисък и той остава значително под средните за страната стойности. Заплатите и доходите в областта също нарастват, но и те изостават спрямо средните нива. Брутната годишна заплата достига 7 942 лв. (при 11 379 лв. в страната) през 2016 година. През 2017 г. пък доходът на лице от домакинството в областта достига 4 773 лв. (при 5 586 лв. в страната). През 2017 г. нивото на бедност в областта се повишава за втора поредна година, но е под средното в страната. Делът на населението на областта, живеещо с материални лишения е 26% (при 30% в страната), а делът на живеещите под националната линия на бедност е 18% (при 23% в страната).

Икономическата активност в областта нараства и през 2017 г., въпреки че ръстът ѝ е сравнително нисък и коефициентът за пета поредна година е под средния за страната. Същевременно обаче, заетостта продължава да нараства и достига рекордните за областта 67,1% (при 66,9% в страната), а безработицата намалява драстично, достигайки също рекордно ниско за областта ниво от 4,3% (при 6,2% в страната). Бързото възстановяване на пазара на труда е спомогнато и от подобряване на образователната структура на работната сила в областта, въпреки че тя остава по-неблагоприятна от средната за страната. Сред местното население на 25-64 г. висшистите са 25% (при 28% в страната), а хората с основно и по-ниско образование – 12% (при 17% в страната). Неблагоприятната демографска картина в областта се отразява и на пазара на труда. Коефициентът на демографско заместване като отношение на населението на възраст 15-19 г. към това на 60-64 г. е 50% през 2017 г. (при 64% в страната). Това означава, че на всеки 100 души, на които предстои да достигнат пенсионна възраст през следващите няколко години, отговарят 50 младежи, на които предстои да се влеят на пазара на труда.

Бизнес и инвестиционната активност в област Кюстендил е сравнително ниска. Относителният обем на разходите за придобиване на дълготрайни материални активи е двойно по-нисък от средния за страната, а чуждите инвестиции са близо 10 пъти под средните (354 евро на човек при 3 310 евро на човек в страната към края на 2016 г.). Кюстендил е и сред областите с най-малко усвоени европейски средства. Към 30 юни 2018 г. стойността на изплатените суми на бенефициенти по оперативните програми е 762 лв. на човек от населението при 1 543 лв. на човек от населението в страната. Дори общините от областта, които усвояват най-много на човек от населението (Рила и Дупница) са с под средните за страната нива.

Гъстотата на пътната и железопътната мрежи в областта е по-висока от средната за страната. По-голям е и делът на автомагистралите и първокласните пътища (21% при 19% в страната), а качеството на пътната настилка продължава да се повишава и през 2017 г. и остава значително над средното за страната. Достъпът и използването на интернет в областта се увеличават през 2017 г., въпреки че нивата им остават по-ниски от средните.

Усредненото ниво на местните данъци и такси в общините в област Кюстендил е значително по-ниско от средното в страната и през 2018 г., което като цяло е типично за по-слабо икономически развитите области. Най-голяма спрямо средните за страната стойности е разликата в данъка върху таксиметровия превоз, както и при данъка за търговията на дребно – над 20%. 10-20% пък са по-ниски местните данъци по отношение на недвижимите имоти на юридическите лица, върху превозните средства, прехвърлянето на собственост.

Самооценките на администрацията за развитието на електронното правителство и предоставянето на услуги на „едно гише“ са по-ниски от средните за страната през 2018 година. Значително изоставане се наблюдава и при оценката за прозрачността на органите на местното самоуправление. Покритието на кадастралната карта в областта не търпи развитие през 2017 г. и е двойно по-ниско от това в страната. Четири от кюстендилските общини все още нямат никаква част от територията, която да е включена в кадастъра.

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ

Кюстендил е сред областите с най-влошена демографска картина. Причина за това е както ниската раждаемост, така и високата степен на изселване от областта. Коефициентът на естествен прираст намалява до -14‰ (при -7‰ в страната), а този на механичен прираст е -6‰ през 2017 година. Коефициентите на възрастова зависимост в областта са изключително високи и продължават да нарастват с бързи темпове. Отношението на населението на 65 и повече години към населението на 0-14 г. достига 224% (при 148% в страната), а към населението на 15-64 г. – 44% (при 33% в страната). Делът на градското население в областта се повишава до 70% (при 74% в страната).

Нетният коефициент на записване на населението в V-VIII клас в областта остава по-висок от средния за страната и през 2017 година. По-ниски от средните пък са дяловете на второгодниците и отпадналите от основното и средното образование и продължават да намаляват. Въпреки това резултатите на учениците на зрелостните изпити традиционно са по-ниски от средните. На матурата по български език и литература през 2018 г. средният успех в област Кюстендил 3,95 (при 4,24 в страната), а делът на слабите оценки е 8% при 6% в страната. Кюстендил е сред малкото области в страната, в които няма университет или филиал на такъв.

Въпреки че относителният брой на общопрактикуващите лекари в областта е сравнително висок, специалистите все още са относително малко и през 2017 година. Един лекар от водеща специалност отговаря на 637 души от местното население при един лекар на всеки 529 души в страната. Същевременно Кюстендил остава сред областите със сравнително голяма леглова база в многопрофилните болници – 5,4 легла на хиляда души при 4,9 на хиляда души в страната. Броят на преминалите за лечение болни остава по-нисък от средния за страната и през 2017 година.

След Софийския окръжният съд в Кюстендил е най-натовареният в страната през 2017 г., което се отразява и на бързината на правораздаването. Един местен наказателен съдия разглежда средно по 12,3 дела месечно (при 9,6 дела месечно на съдия средно за страната). Делът на наказателните дела, приключили в тримесечен срок е 87% (при 91% в страната), а на висящите дела – 12% (при 9% в страната). Регистрираните в областта престъпления намаляват през последните години и достигат нива, сходни със средните за страната. През 2017 г. регистрираните престъпления срещу личността и собствеността са 13,5 на хиляда души от населението (при 13,1 на хиляда души в страната). Разкриваемостта им пък е сред петте най-ниски в страната - 42%.

Свързаността на местното население с обществена канализация е близка до средната – 75% в област Кюстендил при 76% в страната през 2016 година. Близки са стойностите и по отношение на достъпа до канализация, свързана с пречиствателни станции за отпадъчни води – 62% при 63% в страната. Кюстендил остава сред областите с относително високо замърсяване на въздуха. Емисиите на въглероден диоксид в атмосферата са над двойно по-високи от средните през 2016 г. – 669 тона на кв. км при 281 тона на кв. км в страната. По-високи и повишаващи са и нивата на образувания боклук. През 2016 г. обемът на битовите отпадъци в областта се повишава до 423 кг на човек от населението при 406 кг на човек в страната.

Културният живот в областта е сравнително слабо интензивен и през 2017 година. Изключение прави високият интерес към музеите в областта. Посещенията на местните музеи продължават да нарастват и достигат 1 052 на хиляда души от населението при 722 на хиляда души в страната. Кината привличат 230 посещения на хиляда души (при 778 на хиляда души в страната), а театрите – 170 посещения на хиляда души (при 314 на хиляда души в страната). Интересът към местните библиотеки също е сравнително ограничен.

Ключови показатели за област Кюстендил

Индикатори на икономическото развитие	2013	2014	2015	2016	2017
БВП на глава от населението (лв., текущи цени)	6 234	6 683	7 274	7 440	n.a.
Средногодишен доход на лице от домакинството (лв.)	3 593	3 966	4 587	4 555	4 773
Средна годишна брутна заплата на нает (лв.)	6 880	7 091	7 486	7 942	n.a.
Относителен дял на бедните спрямо линията на бедност за страната, %	8,5	14,0	17,4	17,7	n.a.
Коефициент на икономическа активност на населението на 15-64 години (%)	67,6	66,9	69,2	69,9	70,2
Коефициент на заетост на населението на 15-64 години (%)	57,4	57,4	60,2	64,1	67,1
Коефициент на безработица на населението на 15-64 години (%)	14,9	14,2	13,1	8,2	4,3
Дял на населението с висше образование, 25-64 г. (%)	22,5	23,7	23,7	24,8	25,2
Брой на нефинансови предприятия на 1000 души от населението	40	41	44	45	n.a.
Разходи за придобиване на дълготрайни материални активи (лв./човек)	1 055	1 076	1 280	1 106	n.a.
Чуждестранни преки инвестиции в предприятията от нефинансовия сектор с натрупване (евро/човек)	295	337	337	354	n.a.
Дял на домакинствата с достъп до интернет (%)	52,4	39,9	50,3	55,4	65,6
Дял на пътната настилка в добро състояние (%)	46,4	46,4	50,5	52,8	56,3
Покритие на кадастъра (%)	18,9	18,9	18,9	18,9	18,9

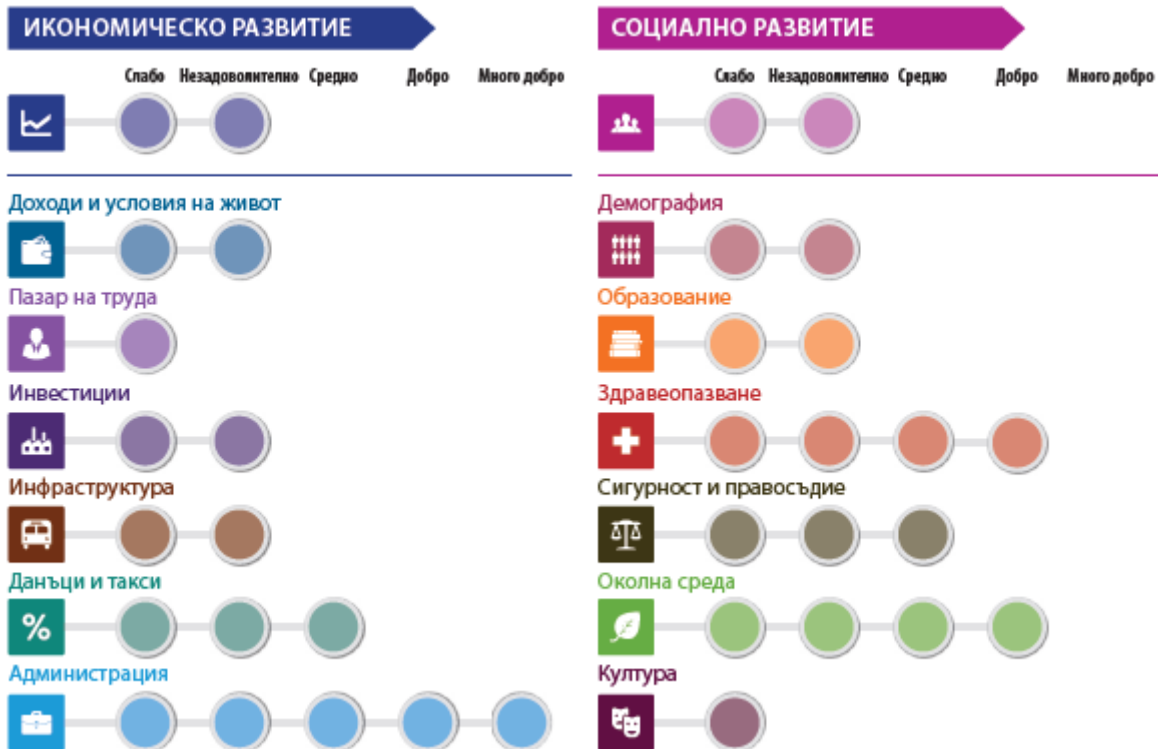
Индикатори на социалното развитие	2013	2014	2015	2016	2017
Коефициент на естествен прираст на населението (‰)	-11,4	-11,4	-12,2	-13,0	-13,5
Коефициент на механичен прираст на населението (‰)	-7,6	-6,7	-3,2	-7,8	-5,6
Среден успех от матурите по БЕЛ	4,28	4,30	4,07	3,97	4,12
Процент оценки на матурите по БЕЛ под среден 3,00	5,2	4,0	10,0	12,5	9,0
Нетен коефициент на записване на населението в V-VIII клас, %	78,6	78,3	79,3	81,1	92,3
Дял на здравноосигурените лица (%)	90,5	92,1	94,2	95,2	94,6
Постъпили болни за лечение в МБАЛ на 1000 души от населението	238,4	165,3	232,6	227,4	222,1
Регистрирани престъпления срещу личността и собствеността на 1000 души	16,1	15,8	15,8	14,1	13,5
Разкрити престъпления срещу личността и собствеността от регистрираните през годината (%)	32,6	29,8	34,4	44,2	41,9
Дял на висящите наказателни дела (%)	10,6	9,5	9,8	9,2	11,5
Дял на населението с достъп до канализация, свързано с пречиствателни станции за отпадни води (%)	60,8	61,0	61,9	61,8	n.a.
Емисии на въглероден диоксид в атмосферата, тонове вредни емисии/кв. км	668,9	668,9	668,9	669	n.a.
Посещения в кината на 1000 души от населението	68	201	187	217	230
Посещения в театрите на 1000 души от населението	139	146	155	112	170

ОБЛАСТ ЛОВЕЧ

Заплатите и доходите в областта нарастват, но остават значително по-ниски от средните за страната. През последните няколко години пазарът на труда в областта отбелязва ръстове и спадове, а измерващите го показатели все още са далеч по-лоши от предкризисните им нива. Инвестиционната активност в област Ловеч остава сравнително ниска. Въпреки че делът на автомагистралите и първокласните пътища в областта е сравнително нисък, качеството на пътищата в областта традиционно е по-високо от средното в страната. Нито един от разглежданите местни данъци в общините в област Ловеч не е увеличен през 2018 година. Покритието на територията на областта от кадастралната карта остава сред най-високите в страната.

Ловеч е сред областите с най-влошена демографска картина, като причини за това могат да се търсят както в ниската раждаемост, така и в изселването от областта. Дяловете на второгодниците и отпадналите от основното и средното образование се задържат по-високи, макар и не значително, от средните нива за страната. Вероятно недостигът на специалисти и легла е причина за сравнително ниския брой преминали за лечение болни в областта. Въпреки че натовареността на окръжния съд в област Ловеч се повишава значително през 2017 г., правораздаването остава сравнително бързо. Относителният брой на регистрираните престъпления срещу личността и собствеността в областта е равен на средния за страната, но разкриваемостта им е по-висока. По-ниският дял на градското население в областта и сравнително малката му гъстота са обяснение за ограничения достъп на местното население до обществена канализация. Културният живот в областта е слабо интензивен.

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ

След няколкогодишен колеблив ръст през 2016 г. брутният вътрешен продукт на човек от населението в област Ловеч отбелязва сериозен скок от 12 п.п. (при 7 п.п. в страната) и достига 8 674 лв. (при 13 206 лв. в страната). Ръст се наблюдава и по отношение на заплатите и доходите в областта, въпреки че и те остават значително по-ниски от средните за страната. Нивото на бедност в областта като цяло намалява през последните години, но продължава да е сравнително високо. През 2017 г. 39% от жителите на областта живеят с материални лишения (при 30% в страната), а 32% - под националната линия на бедност (при 23% в страната).

През последните няколко години пазарът на труда в областта отбелязва ръстове и спадове, а измерващите го показатели все още са далеч по-лоши от предкризисните им нива. През 2017 г. коефициентът на икономическа активност в областта нараства, въпреки че остава значително под нивото му в страната – 61% в областта при 71% в страната. Едновременно с това и заетостта, и безработицата в област Ловеч отбелязват ръст. Коефициентът на заетост достига 56% (при 67% в страната), а този на безработица – 9% (при 6% в страната). Подобряването на пазара на труда в областта е ограничено и от образователната структура на работната сила. През 2017 г. сред населението на възраст 25-64 г. тези с висше образование са 18% (при 28% в страната), а с основно и по-ниско образование – 22% (при 17% в страната).

Инвестиционната активност в област Ловеч остава сравнително ниска. През 2016 г. разходите за дълготрайни материални активи намаляват и въпреки че подобна тенденция се наблюдава и в страната, спадът в областта е сред най-високите в страната свива относителния им обем почти наполовина. Отлив, макар и значително по-нисък, се наблюдава и при чуждите инвестиции, които остават тройно по-ниски от средните за страната спрямо населението. Към края на 2016 г. размерът им е 1 077 евро на човек от населението в област Ловеч при 3 310 евро на човек в страната. Ловеч е сред областите със сравнително добро усвояване на европейски средства. Към 30 юни 2018 г. стойността на изпратените суми по оперативните програми в областта са 1 654 лв. на човек (при 1 543 лв. на човек в страната), а в рамките на областта най-много на човек усвояват отново общините Луковит и Ябланица.

Гъстотата на пътната мрежа в областта е съизмерима със средната за страната, но делът на автомагистралите и първокласните пътища е по-нисък (15% при 19% в страната през 2016 г.). Въпреки това качеството на пътищата в областта традиционно е по-високо от средното в страната. Достъпът и използването на интернет в областта нарастват, но остават значително по-ниски от средните нива в страната и през 2017 година.

Нито един от разглежданите местни данъци в общините в област Ловеч не е увеличен през 2018 г., въпреки тенденция за нарастване на местното облагане. Усреднените нива на местните данъци в областта като цяло остават близки до средните за страната. По-високи от средното ниво са ставките върху недвижимите имоти на юридическите лица. По-ниски от средните пък са налозите върху прехвърлянето на собственост, търговията, превозните средства.

Самооценките на местната администрация за развитието на електронното правителство и предоставянето на административни услуги на „едно гише“ нарастват и през 2018 година. За трета поредна година оценката за „едно гише“ е по-висока от средната за страната, докато тази за електронното правителство остава по-ниска. Ръст се вижда и при рейтинга за активна прозрачност на органите на местното самоуправление и през 2018 г. оценката за общините от област Ловеч е значително по-висока от средната за страната. В рамките на областта най-висока оценка отново получава община Троян. Покритието на територията на областта от кадастралната карта остава сред най-високите в страната – 81% при 37% в страната през 2017 година. Четири от общините в областта изцяло са включени в кадастъра, докато единствено община Ябланица остава единствената в областта без никаква част от територията, включена в кадастралната карта.

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ

Ловеч е сред областите с най-силно влошена демографска картина, като причини за това могат да се търсят както в ниската раждаемост, така и в изселването от областта. През 2017 г. за шеста поредна година коефициентът на естествен прираст в Ловеч е двуцифрено отрицателно число и продължава да намалява, достигайки -13,2‰ (при -6,5‰ в страната). Коефициентът на механичен прираст също е отрицателен и през последните няколко години поддържа стойности от -4-5‰. Тези показатели са съпроводени и от силно влошени коефициенти на възрастова зависимост. През 2017 г. отношението на населението на 65 и повече години към това на 0-14 г. за втора поредна година е над 200% (при 148% в страната). Делът на градското население в областта е сравнително нисък (63% при 73% в страната), а гъстотата му – сред най-ниските в страната (874 души на кв. км при 1 537 души на кв. км в страната).

Нетният коефициент на записване на населението в V-VIII клас в областта традиционно е сравнително висок и 2017 г. не прави изключение. Същевременно, обаче дяловете на второгодниците и отпадналите от основното и средното образование се задържат по-високи, макар и не значително, от средните нива за страната. Представянето на учениците на зрелостните изпити за първи път през 2018 г. е значително по-ниско от средното за страната. На матурата по български език и литература средният успех в областта е 3,98 (при 4,24 в страната), а делът на слабите оценки е 7% при 6% в страната. Относителният брой на учителите в основното и средното образование в областта продължава да е по-нисък от този в страната, въпреки че и в двата случая се наблюдава нарастване през 2017 година.

Относителният брой на общопрактикуващите лекари в областта остава сравнително висок и през 2017 г., но недостигът на специалисти дори се задълбочава. Един лекар от водеща специалност се грижи средно за 689 души от населението при един лекар на всеки 529 души в страната. Легловата база в многопрофилните болници се разширява, но и тя остава сравнително ограничена. Вероятно недостигът на специалисти и легла е причина за сравнително ниския брой преминали за лечение болни в областта. През 2017 г. той продължава да намалява и достига 193 на хиляда души от населението при 242 на хиляда души в страната.

Въпреки че натовареността на окръжния съд в област Ловеч се повишава значително през 2017 г., правораздаването остава сравнително бързо. Един местен наказателен съдия разглежда средно по 11 дела на месец (при 10 дела на месец на съдия в страната), а делът на делата, приключили в тримесечен срок достига 96% (при 91% в страната). Относителният брой на регистрираните престъпления срещу личността и собствеността в областта е равен на средния за страната (13 престъпления на хиляда души), но разкриваемостта им в областта е по-висока и през 2017 г. – 57% при 45% в страната.

По-ниският дял на градското население в областта и сравнително малката му гъстота са обяснение за ограничения достъп на местното население до обществена канализация и през 2016 година. 69% от населението на областта е свързано с канализация (при 76% в страната), а 57% има достъп до канализация, свързана с пречиствателни станции за отпадъчни води (при 63% в страната). Емисиите на въглероден диоксид в областта са значително по-малко от средния им обем в страната. През 2016 г. те намаляват още и достигат 38 тона на кв. км или седем пъти по-малко от 281 тона на кв. км средни за страната. Образованите битови отпадъци също в област Ловеч също са сравнително малко.

Културният живот в областта е слабо интензивен. Изключение прави интересът към местните музеи. През 2017 г. те привличат 929 посещения на хиляда души от населението (при 722 посещения на хиляда души в страната). Сравнително ограничени остават посещенията на театрите (94 при 314 на хиляда души в страната) и библиотеките (215 при 604 на хиляда души). Най-голяма пък е разликата със средните нива при посещенията на кината – 114 на хиляда души в област Ловеч при 778 на хиляда души в страната.

Ключови показатели за област Ловеч

Индикатори на икономическото развитие	2013	2014	2015	2016	2017
БВП на глава от населението (лв., текущи цени)	7 360	7 666	7 759	8 674	n.a.
Средногодишен доход на лице от домакинството (лв.)	3 134	3 788	4 084	4 123	4 303
Средна годишна брутна заплата на нает (лв.)	6 940	7 487	8 033	8 604	n.a.
Относителен дял на бедните спрямо линията на бедност за страната, %	36,8	31,2	29,2	31,6	n.a.
Коефициент на икономическа активност на населението на 15-64 години (%)	58,5	56,9	60,2	56,9	61,3
Коефициент на заетост на населението на 15-64 години (%)	52,2	51,0	54,6	52,4	55,8
Коефициент на безработица на населението на 15-64 години (%)	10,7	10,2	9,2	7,9	8,7
Дял на населението с висше образование, 25-64 г. (%)	15,8	18,6	20,5	17,3	17,8
Брой на нефинансови предприятия на 1000 души от населението	40	41	42	43	n.a.
Разходи за придобиване на дълготрайни материални активи (лв./човек)	1 136	1 388	2 316	1 269	n.a.
Чуждестранни преки инвестиции в предприятията от нефинансовия сектор с натрупване (евро/човек)	986	996	1 131	1 077	n.a.
Дял на домакинствата с достъп до интернет (%)	34,6	45,8	50,8	51,0	54,8
Дял на пътната настилка в добро състояние (%)	44,8	47,8	43,7	44,7	45,8
Покритие на кадастъра (%)	74,0	74,0	80,4	80,5	80,5

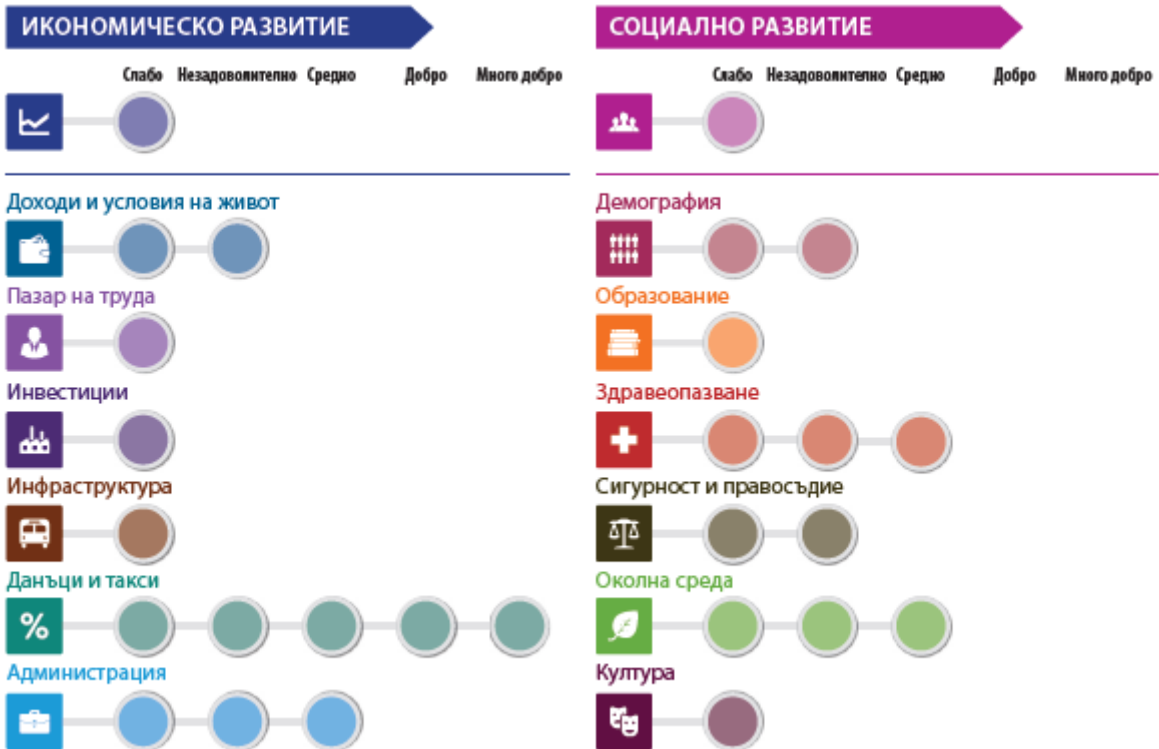
Индикатори на социалното развитие	2013	2014	2015	2016	2017
Коефициент на естествен прираст на населението (‰)	-10,2	-11,2	-11,0	-11,9	-13,2
Коефициент на механичен прираст на населението (‰)	-5,3	-4,2	-4,2	-5,6	-4,5
Среден успех от матурите по БЕЛ	4,46	4,35	4,26	4,12	4,26
Процент оценки на матурите по БЕЛ под среден 3,00	2,5	3,0	6,2	9,9	8,4
Нетен коефициент на записване на населението в V-VIII клас, %	80,7	80,0	81,2	82,5	92,4
Дял на здравноосигурените лица (%)	88,5	89,7	91,1	91,3	90,4
Постъпили болни за лечение в МБАЛ на 1000 души от населението	220,1	213,4	208,8	205,2	193,2
Регистрирани престъпления срещу личността и собствеността на 1000 души	10,1	9,4	10,1	12,5	12,8
Разкрити престъпления срещу личността и собствеността от регистрираните през годината (%)	51,8	49,2	45,4	58,8	56,7
Дял на висящите наказателни дела (%)	6,1	7,6	6,5	7,7	7,9
Дял на населението с достъп до канализация, свързано с пречиствателни станции за отпадни води (%)	41,1	41,2	56,6	56,6	n.a.
Емисии на въглероден диоксид в атмосферата, тонове вредни емисии/кв. км	93,8	93,8	93,8	38,4	n.a.
Посещения в кината на 1000 души от населението	0	0	0	150	114
Посещения в театрите на 1000 души от населението	186	124	119	101	94

ОБЛАСТ МОНТАНА

Брутният вътрешен продукт на човек от населението в област Монтана нараства и през 2016 г. и темпът на растеж е еднакъв с този в страната, оставяйки областта значително под средните нива за страната. Доходите и заплатите в областта също се увеличават със средното темпо на растеж в страната, но и те остават под средните. Бързото нарастване на активността в областта води едновременно до повишаване на заетостта и на безработицата. Бизнес и инвестиционната активност в областта продължават да са ниски. Делът на автомагистралите и първокласните пътища изключително нисък, което може да е обяснение за лошото състояние на пътищата в областта. Усредненото ниво на местните данъци и такси в общините в област Монтана е значително по-ниско от средното в страната. Оценката на прозрачността на органите на местното самоуправление в областта се повишава и остава сравнително висока. Покритието на кадастралната карта в областта изостава.

Монтана остава сред областите с най-влошена демографска картина. Причина за това е както ниската раждаемост, така и изселването от областта. Представянето на зрелостниците от областта на матурата по български език и литература през 2018 г. е сравнително ниско. Сравнително добрата осигуреност с лекари и големият брой на болничните легла са обвързани със сравнително висок брой на преминалите болни за лечение. Относителният брой на регистрираните престъпления срещу личността и собствеността в Монтана се повишава и изпреварва средните стойности за страната. Слабо урбанизираната територия на областта обяснява все още ниската свързаност на населението с канализация. Монтана е сред областите с най-малък обем емисии на въглероден диоксид в атмосферата. Културният живот в областта е много слабо интензивен.

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ

Брутният вътрешен продукт на човек от населението в област Монтана нараства и през 2016 г. и темпът на растеж е еднакъв с този в страната, оставяйки областта значително под средните нива за страната – 7 801 лв. в област Монтана при 13 206 лв. на човек в страната. Доходите и заплатите в областта също се увеличават със средното темпо на растеж в страната, но и те остават под средните. През 2016 г. средната годишна работна заплата в областта достига 8 624 лв. (при 11 379 лв. в страната), а доходът на лице от домакинството през 2017 г. – 4 507 лв. (при 5 586 лв. в страната). През 2017 г. се наблюдава и нарастване на бедността в областта, но докато делът на населението, живеещо с материални лишения остава сравнително нисък, делът на населението, живеещо под линията на бедността е сред най-високите в страната.

Монтана е сред областите с най-висок ръст на икономическата активност в страната през 2017 г., въпреки че нивото ѝ още е далеч по-ниско от средното, достигайки 63% при 71% в страната. Бързото нарастване на активността в областта води едновременно до повишаване на заетостта (с 4 п.п.) и на безработицата (също с 4 п.п.). Коефициентът на заетост достига 57% (при 67% в страната), а на безработица – 10% (при 6% в страната). По-нататъшното развитие на пазара на труда е ограничено от влошената образователна структура на работната сила. Сред 25-64-годишните висшистите са 14% (при 28% в страната), а тези с основно и по-ниско образование – 21% (при 17% в страната).

Бизнес и инвестиционната активност в областта продължават да са ниски. Монтана е сред областите с най-малък относителен брой на нефинансовите предприятия – 34 на хиляда души при 57 на хиляда души в страната през 2016 година. Изключително нисък е и обемът на разходите на придобиване на дълготрайни материални активи – 1 170 лв. на човек от населението при 2 488 лв. на човек в страната. Спрямо 2015 г. се наблюдава повсеместно намаление в страната, но в област Монтана то е двойно по-голямо. Чуждите инвестиции в областта остават изключително ниски – 275 евро на човек от населението при 3 310 на човек в страната към края на 2016 година. Усвояването на европейски средства в Монтана се повишава и достига средното ниво в страната. Към 30 юни 2018 г. стойността на изплатените суми на бенефициенти по оперативните програми в областта е 1 548 лв. на човек при 1 543 лв. на човек в страната. В рамките на областта най-много усвоява община Монтана.

Гъстотата на пътната и железопътната мрежи в областта е съизмерима със средната в страната. Делът на автомагистралите и първокласните пътища обаче е значително по-нисък – 10% от пътната мрежа при 19% в страната. Това обяснява и лошото състояние на пътищата в областта. През 2017 г. делът на пътната настилка в добро състояние е 28% (при 40% в страната). През 2017 г. достъпът и използването на интернет в област Монтана остават значително по-ниски от средните нива за страната и дори намаляват в сравнение с 2016 година.

Усредненото ниво на местните данъци и такси в общините в област Монтана е значително по-ниско от средното в страната и през 2018 г., което като цяло е типично за по-ниско икономически развитите области. Монтана е сред областите с най-ниски данъчни ставки върху търговията на дребно, върху превозните средства и върху недвижимите имоти на юридическите лица.

Самооценките на администрацията за развитието на електронното правителство и предоставянето на услуги на „едно гише“ са близки, макар и малко по-ниски от средните за страната нива през 2018 година. Същевременно оценката на прозрачността на органите на местното самоуправление в областта се повишава и остава по-висока от тази в страната. Покритието на кадастралната карта в областта изостава и през 2017 г. и е над двойно по-ниско от това в страната – 15% при 37% в страната.

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ

Монтана остава сред областите с най-влошена демографска картина и през 2017 година.

Причина за това е както ниската раждаемост, така и изселването от областта. Коефициентът на естествен прираст намалява до -13,5‰ (при -6,5‰ в страната), а на механичен прираст – до -5,0‰ (при -0,8‰ в страната). Тези показатели предопределят и високите коефициенти на възрастова зависимост. Отношението на населението на 65 и повече години към това на 0-14 г. достига 193% при 148% в страната. Делът на градското население в областта се повишава и през 2017 г., но остава значително под средния за страната – 64% при 74% в страната, а гъстотата на населението в урбанизираните територии чувствително по-ниска от тази в страната (940 души на кв. км при 1 537 души на кв. км в страната).

Нетният коефициент на записване на населението в V-VIII клас в областта остава по-нисък от средния за страната и през 2017 година. Същевременно се наблюдава малко намаление на дяловете на второгодниците и на отпадналите от основното и средното образование, но и двата показателя остават по-неблагоприятни от средните. Представянето на зрелостниците от областта на матурата по български език и литература през 2018 г. е сравнително ниско. Средният успех на учениците от областта е 3,82 (при 4,24 в страната), въпреки че делът на слабите оценки е съизмерим с този в страната – 6%. Училищата в областта успяват да привлекат нови учители през 2017 година. Монтана е сред малкото области в страната, в които няма университети или филиали на такива.

Относителният брой на лекарите от водещи специалности в областта е сравнително нисък, въпреки че относителният брой на общопрактикуващите лекари е повишава и е значително по-висок от средния за страната и през 2017 година. Същевременно легловата база в многопрофилните болници областта е четвъртата най-голяма в страната (след тези в областите Плевен, Пловдив и Пазарджик) – 6,5 легла на хиляда души от населението при 4,9 на хиляда души в страната. Сравнително добрата осигуреност с лекари и големият брой на болничните легла са обвързани със сравнително висок (и увеличаващ се) брой на преминалите болни за лечение – 289 на хиляда души от населението при 242 на хиляда души в страната.

Натовареността на наказателните съдиите в окръжния съд в областта продължава да е по-ниска от средната за страната, което обаче не се отразява на бързината на правораздаването и през 2017 година. Един съдия в област Монтана разглежда средно по 7 наказателни дела месечно (при 10 дела месечно на съдия в страната), а делът на делата, приключили в 3-месечен срок е 90% (при 91% в страната). В същото време относителният брой на регистрираните престъпления срещу личността и собствеността в Монтана се повишава и изпреварва средните стойности за страната, достигайки 15 престъпления на хиляда души (при 13 на хиляда души в страната). С увеличаването на регистрираните престъпления разкриваемостта им намалява и започва да изостава от средната – 44% при 45% в страната.

Слабо урбанизираната територия на областта обяснява все още ниската свързаност на населението с канализация. През 2016 г. делът на населението в селища с обществена канализация е 59% при 76% в страната. Делът на населението с канализация, свързана с пречиствателни станции за отпадъчни води също остава изключително нисък – 35% при 63% в страната. Монтана е сред областите с най-малък обем емисии на въглероден диоксид в атмосферата като вредните емисии спрямо територията са десетки пъти по-ниски от средните относителни стойности. Значително по-нисък е и относителният обем на образуваните битови отпадъци в областта.

Културният живот в областта е много слабо интензивен. През 2017 г. Монтана е сред малкото области, в които няма регистрирани посещения на кина и библиотеки. Посещенията в театрите са 134 на хиляда души (при 314 на хиляда души в страната), а относителният брой на посещенията на местните музеи е 4 пъти по-нисък от средния за страната и намалява трета година поред.

Ключови показатели за област Монтана

Индикатори на икономическото развитие	2013	2014	2015	2016	2017
БВП на глава от населението (лв., текущи цени)	6 813	6 642	7 270	7 801	n.a.
Средногодишен доход на лице от домакинството (лв.)	3 276	4 117	3 021	4 191	4 507
Средна годишна брутна заплата на нает (лв.)	6 995	7 449	7 971	8 624	n.a.
Относителен дял на бедните спрямо линията на бедност за страната, %	41,6	31,5	32,8	39,7	n.a.
Коефициент на икономическа активност на населението на 15-64 години (%)	63,8	67,1	58,5	56,6	63,4
Коефициент на заетост на населението на 15-64 години (%)	53,0	55,9	53,7	53,3	57,3
Коефициент на безработица на населението на 15-64 години (%)	16,7	16,3	8,2	5,8	9,7
Дял на населението с висше образование, 25-64 г. (%)	18,4	17,1	17,3	16,4	14,4
Брой на нефинансови предприятия на 1000 души от населението	31	32	33	34	n.a.
Разходи за придобиване на дълготрайни материални активи (лв./човек)	1 077	999	1 772	1 170	n.a.
Чуждестранни преки инвестиции в предприятията от нефинансовия сектор с натрупване (евро/човек)	267	244	201	275	n.a.
Дял на домакинствата с достъп до интернет (%)	36,4	47,9	36,8	58,7	51,5
Дял на пътната настилка в добро състояние (%)	29,1	31,4	31,4	28,2	28,4
Покритие на кадастъра (%)	12,3	12,3	12,3	12,7	15,2

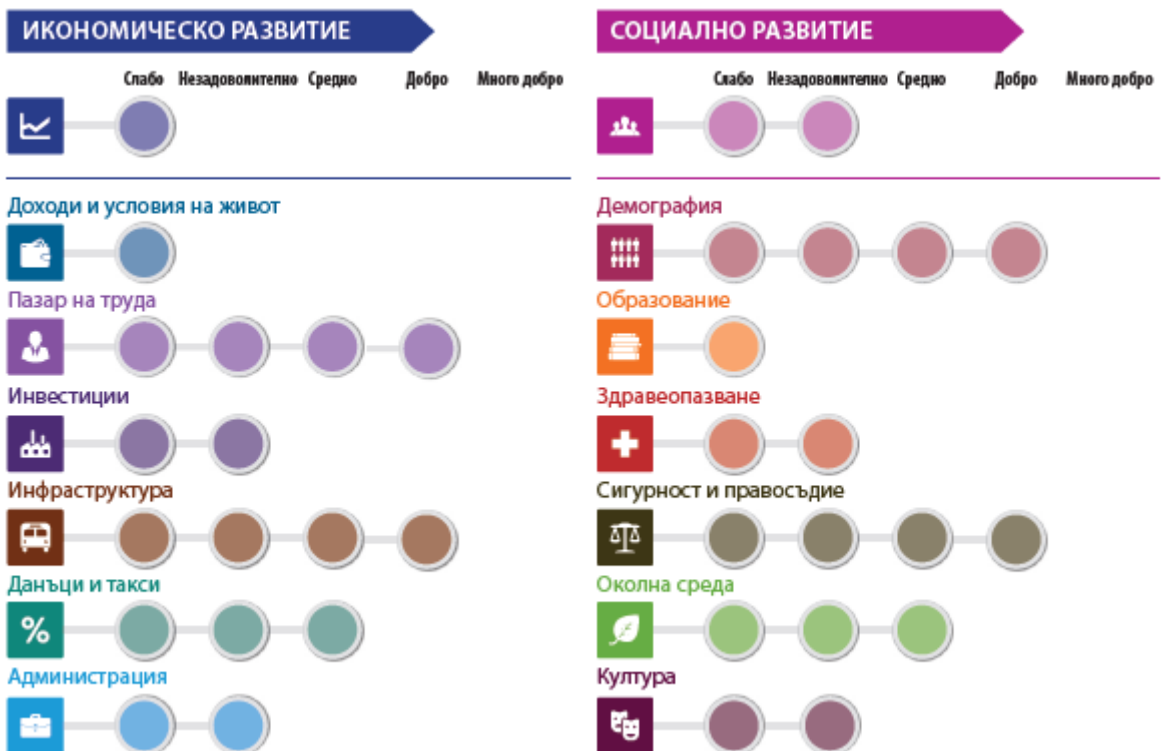
Индикатори на социалното развитие	2013	2014	2015	2016	2017
Коефициент на естествен прираст на населението (‰)	-11,7	-12,8	-13,2	-13,2	-13,5
Коефициент на механичен прираст на населението (‰)	-2,7	-3,2	-2,4	-5,4	-5,0
Среден успех от матурите по БЕЛ	4,17	4,19	4,04	3,88	4,04
Процент оценки на матурите по БЕЛ под среден 3,00	6,4	6,9	10,7	12,4	6,7
Нетен коефициент на записване на населението в V-VIII клас, %	81,7	80,5	80,6	77,5	84,7
Дял на здравноосигурените лица (%)	86,1	87,4	89,0	88,6	87,3
Постъпили болни за лечение в МБАЛ на 1000 души от населението	260,4	261,5	267,7	276,6	289,4
Регистрирани престъпления срещу личността и собствеността на 1000 души	13,3	11,9	13,4	12,0	15,0
Разкрити престъпления срещу личността и собствеността от регистрираните през годината (%)	38,7	43,2	41,5	51,2	44,1
Дял на висящите наказателни дела (%)	10,3	11,3	14,5	10,0	8,5
Дял на населението с достъп до канализация, свързано с пречиствателни станции за отпадни води (%)	34,2	34,3	35,1	34,9	n.a.
Емисии на въглероден диоксид в атмосферата, тонове вредни емисии/кв. км	6,5	7,9	5,0	5,8	n.a.
Посещения в кината на 1000 души от населението	0	0	0	0	0
Посещения в театрите на 1000 души от населението	67	81	118	301	134

ОБЛАСТ ПАЗАРДЖИК

Пазарджик е единствената област, в която през 2016 г. брутният вътрешен продукт на човек от населението намалява. Въпреки тази тенденция, доходите и заплатите в областта продължават да нарастват стабилно, но остават по-ниски от средните за страната. През 2017 г. пазарът на труда в областта бележи напредък. Бизнес и инвестиционната активност в областта е сравнително ниска. Гъстотата на пътната мрежа е по-ниска, както и делът на автомагистралите и първокласните пътища, но качеството на пътната настилка остава по-добро. През 2018 г. всички ставки на разглежданите местни данъци остават непроменени в общините от областта. Самооценките на местната администрация за развитието на електронно правителство и за предоставянето на услуги на „едно гише“ нарастват леко през 2018 г., но остават по-ниски от средните за страната.

Застаряването на населението на областта следва общата тенденция в страната, а причината за това е едновременното намаляване на раждаемостта и изселване от областта. Дяловете на второгодниците и отпадналите от основното и средното образование остават сравнително високи. Представянето на зрелостните на матурата по български език и литература през 2018 г. отново намалява и все повече се отдалечава от средния успех в страната. Сравнително добрата осигуреност с лекари и големият брой на болничните легла са обвързани със сравнително висок (и увеличаващ се) брой на преминалите болни за лечение. Замърсяването на въздуха с въглероден диоксид в областта е сравнително ниско, а образуваните битови отпадъци са повече от средните за страната. Културният живот в областта не е особено интензивен.

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ

Пазарджик е единствената област, в която през 2016 г. брутният вътрешен продукт на човек от населението намалява. През последните години ръстът на този показател в областта е колеблив, а с последното намаление от 5% БВП на човек достига 7 493 лв. при 13 206 лв. в страната. Въпреки тази тенденция, доходите и заплатите в областта продължават да нарастват стабилно, но остават по-ниски от средните за страната. Средната годишна брутна заплата в областта достига 8 721 лв. (при 11 379 лв. в страната). И през 2017 г. Пазарджик е областта с най-висока бедност, а спрямо 2016 г. почти няма промяна в стойностите на показателите. Делът на населението, живеещо с материални лишения леко намалява до 46% (при 30% страната), а този на населението, живеещо под линията на бедност за страната се повишава леко до 44% (при 23% в страната).

През 2017 г. пазарът на труда в областта бележи напредък. Икономическата активност се повишава значително, въпреки че все още не може да настигне средната за страната стойност. Това увеличение обаче е съпроводено от ръст на заетостта и намаление на безработицата. Коефициентът на заетост се повишава с над 4 п.п. и достига 65% (при 67% в страната), а безработицата намалява заедно със средната и коефициентът вече е 6%. Подобряването на пазара на труда е ограничено от влошената образователна структура на населението, въпреки че през последните години се наблюдава повишаване на образованието на работната сила в областта. През 2017 г. делът на населението на възраст 25-64 г. в областта с висше образование е 19% (при 28% в страната), а на това с основно и по-ниско образование – 23% (при 17% в страната). Коефициентът на демографско заместване като отношение на населението на 15-19 г. към това на 60-64 г. продължава да намалява, но остава по-висок от средния за страната – 69% при 64% в страната. Това означава, че на всеки 100 души, които през следващите няколко години ще излязат от пазара на труда, само 69 младежи ще се влеят на него.

Бизнес и инвестиционната активност в областта е сравнително ниска. Броят на нефинансовите предприятия е 43 на хиляда души от населението (при 57 на хиляда души в страната), а разходите за придобиване на дълготрайни материални активи намаляват през 2016 година. Темпът на намаление на последните е съизмерим със средния за страната, но стойността им остава значително по-ниска. Ръстът на чуждите инвестиции в областта през последните години като цяло е спрял, а относителният им обем остава значително под средния за страната. По-ниски са и усвоените европейски средства. Към 30 юни 2018 г. стойността на изплатените суми на бенефициенти по оперативните програми в областта е 906 лв. на човек (при 1 543 лв. на човек в страната), като община Панагюрище отново е първенец.

Гъстотата на железопътната мрежа в областта остава по-висока от средната за страната. Гъстотата на пътната мрежа е по-ниска, както и делът на автомагистралите и първокласните пътища, но качеството на пътната настилка остава по-добро. Достъпът и използването на интернет в областта нарастват и през 2017 г. са съизмерими със средните стойности за страната.

През 2018 г. всички ставки на разглежданите местни данъци остават непроменени в общините от областта. Значително по-ниски от средните за страната остават местните данъци върху превозните средства, търговията, таксиметровият превоз. По-високи от средните пък са ставките на таксата за битови отпадъци на юридическите лица и данъкът за прехвърляне на собственост.

Самооценките на местната администрация за развитието на електронно правителство и за предоставянето на услуги на „едно гише“ нарастват леко през 2018 г., но остават по-ниски от средните за страната. Нарастване има и при прозрачността на администрацията, но в страната е по-високо и областта също остава под средното ниво. Кадастралната карта продължава да се развива като през 2017 г. тя вече покрива 38% от територията на областта (при 37% страната).

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ

Застаряването на населението на областта следва общата тенденция в страната, а причината за това е едновременното намаляване на раждаемостта и изселване. Коефициентът на естествен прираст в областта на първи път през 2017 г. е по-висок от средния за страната, достигайки -7,0‰ при -6,5‰ в страната. Коефициентът на механичен прираст се увеличава за първи път за последните пет години, въпреки че остава силно отрицателен. Тези процеси водят до бързо повишаване на коефициентите на възрастова зависимост в областта, но те продължават да са по-ниски от средните за страната. Пазарджик остава сред областите със сравнително малко градско население – 63% (при 73% в страната), но и със значителна гъстота на населението в урбанизираните територии – 2 135 души на кв. км при 1 537 души на кв. км през 2016 година.

Нетният коефициент на записване на децата в V-VIII клас в областта се повишава през 2017 г., но е значително под средния за страната – 84% при 88% в страната. Същевременно дяловете на второгодниците и отпадналите от основното и средното образование остават сравнително високи. Представянето на зрелостните на матурата по български език и литература през 2018 г. отново намалява и все повече се отдалечава от средния успех в страната. Оценката в област Пазарджик е 3,84 (при 4,24 в страната). Слабите оценки, обаче, също намаляват и през 2018 г. са 10% (от 15% през 2017 г.) при 6% в страната. Областта е сред малкото, в които няма университети или филиали на такива, но е в близост до столицата и Пловдив, в които са съсредоточени най-много и най-големите университети в страната.

Относителният брой на лекарите в областта е съизмерим със средния за страната както що се отнася до общопрактикуващите лекари, така и до специалистите и през 2017 година. Същевременно легловата база в многопрофилните болници областта е третата най-голяма в страната (след тези в областите Плевен и Пловдив) – 6,7 легла на хиляда души от населението при 4,9 на хиляда души в страната. Сравнително добрата осигуреност с лекари и големият брой на болничните легла са обвързани със сравнително висок (и увеличаващ се) брой на преминалите болни за лечение – 318 на хиляда души от населението при 242 на хиляда души в страната.

Въпреки че натовареността на окръжния съд е сравнително висока, това не се отразява на бързината на правораздаването в областта и през 2017 година. Един местен наказателен съдия разглежда средно по 11,5 дела на месец (при 9,6 дела на месец на съдия в страната), но делата, приключили в тримесечен срок достигат 96% (при 91% в страната). Пазарджик е сред областите с най-нисък относителен брой на регистрираните престъпления – 9 на хиляда души при 13 на хиляда души в страната през 2017 година. Разкриваемостта им пък е сравнително висока – 51% при 45% в страната.

Сравнително niskият дял на градското население вероятно е причина за относително ограниченият достъп на населението до обществена канализация (71% при 76% в страната), както и до така, свързана с пречиствателни станции за отпадъчни води (44% при 63% в страната) и през 2016 година. Замърсяването на въздуха с въглероден диоксид в областта е сравнително ниско – обемът на вредните емисии е осем пъти по-нисък от средния за страната спрямо територията. Образованите битови отпадъци са повече от средните за страната – 426 кг на човек през 2016 г. при 406 кг на човек в страната.

Културният живот в областта не е особено интензивен. Музеите в областта продължават да се радват на сравнително висок интерес. През 2017 г. са отчетени 780 посещения на хиляда души от населението (при 722 на хиляда души в страната). В същото време посещенията в местните кина, театри и библиотеки традиционно остават относително малко. Официалната статистика за първи път от години отчита посещения на кината – 61 на хиляда души (при 778 на хиляда души в страната).

Ключови показатели за област Пазарджик

Индикатори на икономическото развитие	2013	2014	2015	2016	2017
БВП на глава от населението (лв., текущи цени)	7 281	6 864	7 929	7 493	n.a.
Средногодишен доход на лице от домакинството (лв.)	3 755	3 570	3 728	4 229	4 592
Средна годишна брутна заплата на нает (лв.)	7 264	7 650	8 006	8 721	n.a.
Относителен дял на бедните спрямо линията на бедност за страната, %	50,2	46,6	43,3	44,0	n.a.
Коефициент на икономическа активност на населението на 15-64 години (%)	64,5	66,6	65,3	65,3	69
Коефициент на заетост на населението на 15-64 години (%)	56,0	59,6	59,7	60,2	64,6
Коефициент на безработица на населението на 15-64 години (%)	13,0	10,4	8,6	7,7	6,2
Дял на населението с висше образование, 25-64 г. (%)	16,6	15,3	16,8	18,8	19,1
Брой на нефинансови предприятия на 1000 души от населението	39	39	42	43	n.a.
Разходи за придобиване на дълготрайни материални активи (лв./човек)	1 227	1 512	1 659	1 426	n.a.
Чуждестранни преки инвестиции в предприятията от нефинансовия сектор с натрупване (евро/човек)	1 702	1 762	1 855	1 842	n.a.
Дял на домакинствата с достъп до интернет (%)	36,1	49,6	50,6	60,7	67,8
Дял на пътната настилка в добро състояние (%)	52,6	49,8	51,8	47,0	45,6
Покритие на кадастъра (%)	25,1	26,8	26,8	27,1	37,9

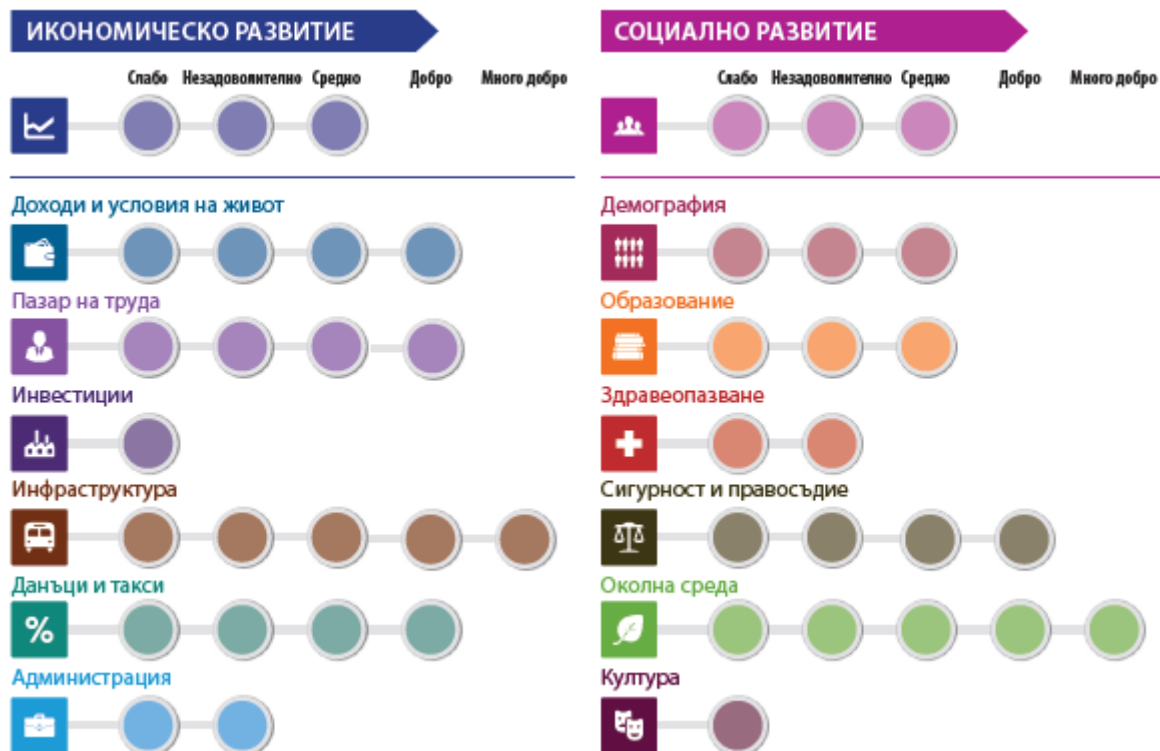
Индикатори на социалното развитие	2013	2014	2015	2016	2017
Коефициент на естествен прираст на населението (‰)	-4,2	-5,3	-6,1	-5,8	-7,0
Коефициент на механичен прираст на населението (‰)	-4,7	-4,9	-4,9	-4,9	-4,1
Среден успех от матурите по БЕЛ	4,13	4,24	4,21	4,01	3,96
Процент оценки на матурите по БЕЛ под среден 3,00	6,9	5,8	6,6	14,6	15,3
Нетен коефициент на записване на населението в V-VIII клас, %	78,1	78,9	78,7	77,5	84,2
Дял на здравноосигурените лица (%)	82,6	83,6	85,5	85,2	84,4
Постъпили болни за лечение в МБАЛ на 1000 души от населението	279,3	152,6	265,8	276,1	318,2
Регистрирани престъпления срещу личността и собствеността на 1000 души	10,5	10,2	10,1	9,9	9,4
Разкрити престъпления срещу личността и собствеността от регистрираните през годината (%)	39,3	41,8	46,0	55,4	51,4
Дял на висящите наказателни дела (%)	6,9	9,8	6,9	5,1	5,8
Дял на населението с достъп до канализация, свързано с пречиствателни станции за отпадни води (%)	27,3	27,4	44,3	43,8	n.a.
Емисии на въглероден диоксид в атмосферата, тонове вредни емисии/кв. км	37,9	35,5	32,5	35,6	n.a.
Посещения в кината на 1000 души от населението	0	0	0	0	61
Посещения в театрите на 1000 души от населението	123	163	154	237	267

ОБЛАСТ ПЕРНИК

БВП на човек в област Перник остава около двойно по-нисък от средния за страната, но нараства. Доходите и заплатите в областта също нарастват. Заетостта рязко се повишава до рекордно за областта ниво, въпреки че остава под средното за страната. Бизнес и инвестиционната активност в област Перник са сравнително слаби. Гъстотата на пътната и железопътната мрежи в областта е по-висока от средната за страната. През 2017 г. достъпът и използването на интернет се повишават и достигат средните за страната нива. Усреднените нива на местните данъци и такси в общините от област Перник са сравнително ниски и през 2018 година. Самооценките на местната администрация за развитието на електронното правителство и предоставянето на административни услуги на „едно гише“ нарастват и през 2018 г. и изпреварват средните нива в страната.

Перник е сред областите със силно влошена демографска структура на населението. Традиционно, в областта както делът второгодниците, така и този на отпадналите от основното и средното образование са сравнително ниски. Зрелостниците от областта имат по-ниски резултати на матурите. Вероятно близостта на област Перник до столицата, в която се предлага най-доброто здравеопазване, е причина за сравнително слабото представяне на областта. Съдът в областта е сравнително слабо натоварен, което се изразява в сравнително бързо правораздаване. Замърсяването на атмосферата на областта в въглероден диоксид е близко, но под средното за страната, а относителният обем на образуваните битови отпадъци намалява и вече е значително под средните за страната нива. Културният живот в областта е слабо интензивен.

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ

След колеблив ръст през предходните няколко години през 2016 г. повишаването на brutния вътрешен продукт на човек от населението в област Перник е двойно по-високо от средното в страната. Въпреки това БВП на човек остава около двойно по-нисък от средния за страната – 6 895 лв. при 13 206 лв. на човек в страната. Доходите и заплатите в областта също нарастват. Ръстът на заплатите изпреварва средния за страната, но те също са под средните за страната нива, докато увеличаването на средните доходи на домакинствата е по-ограничено, но те остават над средните за страната. Същевременно, през 2017 г. бедността в областта намалява под средните за страната нива.

Икономическата активност в областта нараства през 2017 г. след спад през предходната година и остава по-висока от средната за страната. Същевременно заетостта рязко се повишава до рекордно за областта ниво от 66,5%, въпреки че остава под средното за страната (66,9%). Именно Перник е и областта с най-голямо свиване на безработицата в страната (с 5,2 п.п.) – до 7,2%, която обаче все още не достига средното за страната ниво от 6,2%. Делът на висшестите в областта все още е по-нисък от средния за страната (20% при 28% в страната), но и делът на работната сила с основно и по-ниско образование е сравнително нисък (11% при 17% в страната). Коефициентът на демографско заместване като отношение на населението на 15-19 г. към това на 60-64 г. за областта през последните години вече е малко под 50% при 64% в страната. Това означава, че на всеки 100 души, на които предстои на достигнат възраст за пенсиониране през следващите няколко години, отговарят 50 младежи, на които предстои да се вляят на пазара на труда.

Бизнес и инвестиционната активност в област Перник са сравнително слаби. Относителният брой на предприятията в областта продължава да нараства и те достигат 43 на хиляда души от населението (при 57 на хиляда души в страната) през 2016 година. Разходите за дълготрайни материални активи са двойно по-ниски от средните за страната, въпреки че през последните години се наблюдава стопяване на разликата. Относителният обем на чуждите инвестиции в областта също остава двойно по-нисък от средния за страната. Сравнително ограничено е и усвояването на европейски средства в областта. Към 30 юни 2018 г. стойността на изплатените суми на бенефициенти по оперативните програми са 902 лв. на човек от населението (при 1 543 лв. на човек в страната). Никоя от общините в областта не достига средното ниво на изплатени средства.

Гъстотата на пътната и железопътната мрежи в областта е по-висока от средната за страната. Същевременно, делът на автомагистралите и първокласните пътища е по-нисък, но традиционно качеството на пътищата е сравнително високо. През 2017 г. делът на пътната настилка в добро състояние в областта е 47% при 40% в страната. През 2017 г. достъпът и използването на интернет се повишават и достигат средните за страната нива.

Усреднените нива на местните данъци и такси в общините от област Перник са сравнително ниски и през 2018 година. Единствено ставката върху превозните средства е равна на средната за страната, докато останалите разглеждани местни данъци са по-ниски. Най-голяма е разликата при ставките върху таксиметровия превоз и върху търговията на дребно.

Самооценките на местната администрация за развитието на електронното правителство и предоставянето на административни услуги на „едно гише“ нарастват и през 2018 г. и изпреварват средните нива в страната. Оценката за прозрачността на органите на местното самоуправление също нараства, но ръстът е значително по-ограничен от средния за страната и областта изостава с 54% при 65% в страната. В рамките на областта най-висока оценка отново получава община Брезник (69%). Покритието на кадастъра в областта също се повишава заради включването на територии от община Трън в кадастралната карта. Въпреки това общото покритие в областта е тройно по-ниско от това в страната през 2017 г. – 12% при 37% в страната.

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ

Перник е сред областите със силно влошена демографска структура на населението. Основна причина за това е изключително ниската раждаемост. През 2017 г. коефициентът на естествен прираст достига -12,4‰ при двойно по-висок за страната от -6,5‰. Същевременно обаче за първи път от началото на кризата областта успява да задържи и привлече повече хора, отколкото са изселените. Така коефициентът на механичен прираст достига 1,4‰ и Перник се нарежда сред шестте области с положителен механичен прираст през 2017 година. Коефициентите на възрастова зависимост продължават да са изключително високи. От 2014 г. отношението на населението на над 65 г. към това на 0-14 г. вече превишава 200% и през 2017 г. достига 204% при 148% в страната. Делът на градското население в областта е сравнително висок – 79% при 73% в страната през 2017 г., въпреки че гъстотата му е значително по-ниска – 948 души на кв. км при 1 537 души на кв. км в страната.

През последните три години нетният коефициент на записване на населението в V-VIII клас областта изпреварва средния за страната. През 2017 г. той е 91% в област Перник и 88% в страната. Традиционно, в областта както делът второгодниците, така и този на отпадналите от основното и средното образование са сравнително ниски. През 2016 г. отпадналите са 1,6% в областта при 2,7% в страната. Зрелостниците от областта имат по-ниски резултати на матурите. През 2018 г. средният успех за областта на матурата по български език и литература е 4,03 (при 4,24 в страната). Положително е, че делът на слабите оценки също намалява и през 2018 г. е 6%, колкото и в страната. През последните години областта успява да привлече нови преподаватели в основното и средното образование и през 2017 г. относителният им брой е сравнително висок. През учебната 2017/2018 г. в областта следват 65 студента.

Вероятно близостта на област Перник до столицата, в която се предлага най-доброто здравеопазване, е причина за сравнително слабото представяне на областта. През 2017 г. лекарите от водещите специалности намаляват още, достигайки до един лекар на 993 души от населението (при един лекар на всеки 529 души в страната), а легловата база остава силно ограничена. В многопрофилните болници има 2,4 легла на хиляда души при двойно повече или 4,9 на хиляда души в страната. Тези показатели обясняват и изключително ниския относителен брой на преминалите болни за лечение в местните болници – 109 на хиляда души население при 242 на хиляда души в страната.

Съдът в областта е сравнително слабо натоварен, което се изразява в сравнително бързо правораздаване. През 2017 г. един местен наказателен съдия разглежда средно по 6,5 дела месечно (при 9,6 дела месечно на съдия в страната), делът на приключилите в тримесечен срок дела достига 94% (при 91% в страната), а висящите дела се свиват до 5% (при 9% в страната). Относителният обем на регистрираните престъпления срещу личността и собствеността в област Перник е близък до средния за страната – около 13-14 престъпления на хиляда души, а делът на разкритите престъпления и за Перник, и средно за страната е около 45% през 2017 година.

Сравнително високата урбанизация на областта обяснява високия дял на населението в селища в обществена канализация (79% при 76% в страната) и достъпа до канализация, свързана с пречиствателни станции за отпадъчни води (74% при 63% в страната) през 2016 година. Замърсяването на атмосферата на областта в въглероден диоксид е близко, но под средното за страната, а относителният обем на образуваните битови отпадъци намалява и вече е значително под средните за страната нива.

Културният живот в областта е слабо интензивен. През 2017 г. Перник е сред малкото области, в които няма кино и официално регистрирани посещения. Посещенията в театрите са 61 на хиляда души (при 314 на хиляда души в страната), а относителният брой на посещенията на местните музеи и библиотеки е 2-3 пъти по-нисък от средния за страната и намалява спрямо предходната година.

Ключови показатели за област Перник

Индикатори на икономическото развитие	2013	2014	2015	2016	2017
БВП на глава от населението (лв., текущи цени)	5 778	5 936	6 021	6 895	n.a.
Средногодишен доход на лице от домакинството (лв.)	5 764	5 941	6 093	5 941	6 269
Средна годишна брутна заплата на нает (лв.)	6 719	7 063	7 514	9 449	n.a.
Относителен дял на бедните спрямо линията на бедност за страната, %	11,9	19,1	20,3	15,9	n.a.
Коефициент на икономическа активност на населението на 15-64 години (%)	69,6	71,0	72,7	70,7	71,4
Коефициент на заетост на населението на 15-64 години (%)	60,4	61,6	62,5	61,9	66,5
Коефициент на безработица на населението на 15-64 години (%)	13,0	13,1	14,0	12,4	7,2
Дял на населението с висше образование, 25-64 г. (%)	16,9	17,8	22,5	18,6	19,9
Брой на нефинансови предприятия на 1000 души от населението	39	40	41	43	n.a.
Разходи за придобиване на дълготрайни материални активи (лв./човек)	983	992	1 333	1 310	n.a.
Чуждестранни преки инвестиции в предприятията от нефинансовия сектор с натрупване (евро/човек)	1 774	1 713	1 436	1 507	n.a.
Дял на домакинствата с достъп до интернет (%)	48,4	52,8	53,0	57,2	67,9
Дял на пътната настилка в добро състояние (%)	48,9	49,5	49,2	47,0	46,7
Покритие на кадастъра (%)	4,5	4,5	4,5	4,5	12,4

Индикатори на социалното развитие	2013	2014	2015	2016	2017
Коефициент на естествен прираст на населението (‰)	-11,1	-11,2	-12,5	-11,6	-12,4
Коефициент на механичен прираст на населението (‰)	-0,8	-1,7	-0,1	-1,9	1,4
Среден успех от матурите по БЕЛ	4,16	4,25	4,12	4,06	4,17
Процент оценки на матурите по БЕЛ под среден 3,00	5,3	5,6	8,1	8,3	9,0
Нетен коефициент на записване на населението в V-VIII клас, %	77,0	76,7	78,9	80,3	90,5
Дял на здравноосигурените лица (%)	87,5	88,6	90,0	89,8	89,3
Постъпили болни за лечение в МБАЛ на 1000 души от населението	103,4	99,3	97,6	106,1	108,6
Регистрирани престъпления срещу личността и собствеността на 1000 души	15,2	14,0	15,4	14,2	13,9
Разкрити престъпления срещу личността и собствеността от регистрираните през годината (%)	34,6	30,6	31,1	42,6	45,5
Дял на висящите наказателни дела (%)	10,1	10,0	6,5	5,9	4,9
Дял на населението с достъп до канализация, свързано с пречиствателни станции за отпадни води (%)	74,2	74,1	73,9	73,7	n.a.
Емисии на въглероден диоксид в атмосферата, тонове вредни емисии/кв. км	250,9	292,8	261,3	256,0	n.a.
Посещения в кината на 1000 души от населението	0	0	0	0	0
Посещения в театрите на 1000 души от населението	69	55	83	152	61

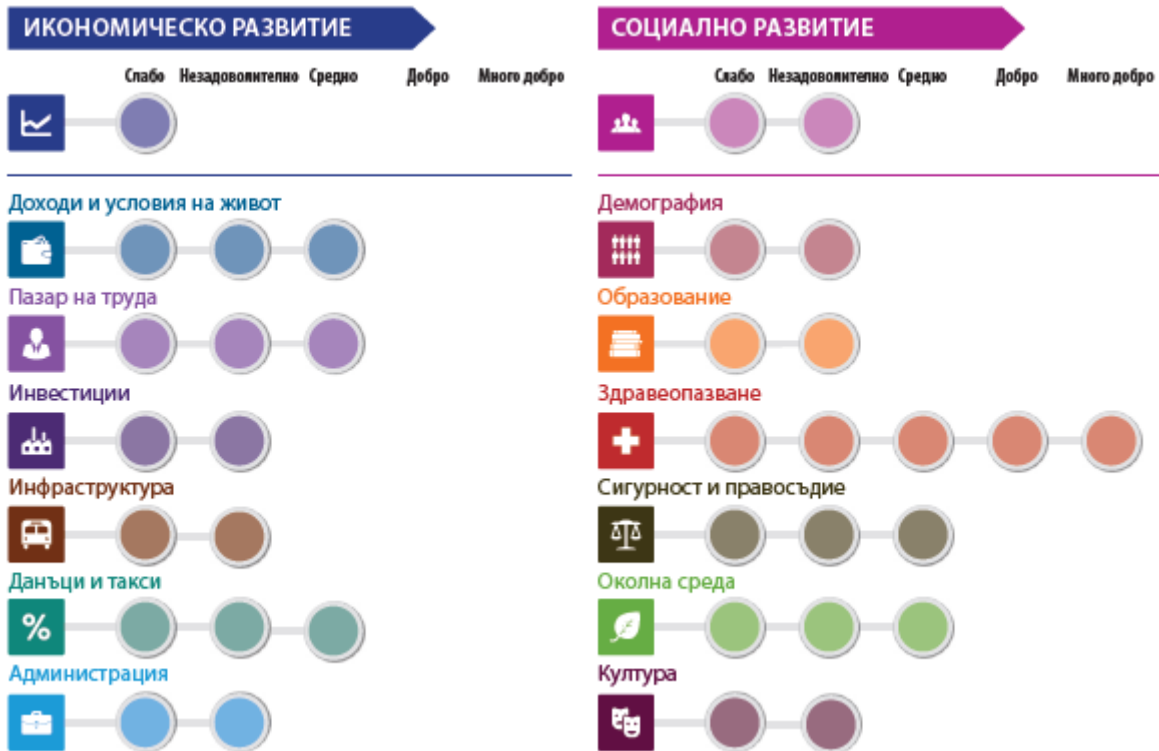
ОБЛАСТ ПЛЕВЕН

Брутният вътрешен продукт на човек от населението в област Плевен продължава да нараства и през 2016 г., но ръстът му отново е по-ограничен от средния за страната и икономиката на областта все повече изостава. Повишението на икономическата активност през 2017 г. в областта води до повишаване на заетостта, но тя остава сравнително ниска, както и до символично намаление на безработицата.

Бизнес и инвестиционната активност в област Плевен е сравнително ниска. Делът на автомагистралите и първокласните пътища е нисък, както и качеството на пътищата в областта. Нивата на данъците върху превозните средства, търговията на дребно и таксиметровия превоз в областта са значително по-ниски от средните за страната. Прозрачността на администрацията се оценява високо, но покритието на кадастралната карта в областта е двойно по-ниско от средното за страната.

Плевен остава сред областите с най-влошена демографска картина и през 2017 година. Делът на второгодниците продължава да е значително по-висок от средния за страната, но отпадналите от основното и средното образование намаляват и през 2016 г. делът им е под средния за страната. Осигуреността на областта с лекари е значително по-висока от средната за страната, а Плевен е областта с относително най-голяма леглова база в многопрофилните болници. Натовареността на наказателните съдии в областта е съизмерима със средната за страната, но правораздаването е сравнително бързо. По-ниският дял на градското население в областта и сравнително малката му гъстота са обяснение за ограничения достъп на местното население до обществена канализация. Интензитетът на културния живот в областта е по-нисък от средния за страната.

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ

Брутният вътрешен продукт на човек от населението в област Плевен продължава да нараства и през 2016 г., но ръстът му отново е по-ограничен от средния за страната и икономиката на областта все повече изостава с 7 300 лв. на човек при 13 206 лв. на човек за страната. Увеличението на брутния продукт е съпроводено от ръст в заплатите и доходите в областта, въпреки че и те остават на по-ниско ниво от средното за страната. През 2017 г. средногодишният доход на лице от домакинството достига 5 774 лв. (при 5 586 лв. в страната). През 2017 г. се наблюдава и увеличение на бедността в областта, но и делът на населението, живеещо с материални лишения, и този на населението, живеещо под линията на бедност за страната, са по-ниски от средните в страната.

Икономическата активност в областта продължава да се повишава и през 2017 г., макар че остава под средните стойности за страната. Повишението ѝ води до повишаване на заетостта, но тя остава сравнително ниска – 62% при 67% в страната, както и до символично намаление на безработицата, която обаче продължава да е сравнително висока – 11% при 6% в страната. Образователната структура на работната сила в областта остава като цяло непроменена през последните години. Сред 25-64-годишните 25% са с висше образование (при 28% в страната), а 19% – с основно и по-ниско (при 17% в страната). Демографска картина се отразява и на пазара на труда. Коефициентът на демографско заместване като отношение на населението на 15-19 г. към това на 60-64 г. в областта е 60% при среден 64% в страната през 2017 година. Това означава, че на всеки 100 души, които предстои да излязат от трудоспособното население през следващите няколко години отговарят 60 младежи, на които предстои да се влеят на пазара на труда.

Бизнес и инвестиционната активност в област Плевен е сравнително ниска. Броят на нефинансовите предприятия остава 39 на хиляда души от населението (при 57 на хиляда души в страната), а разходите за придобиване на дълготрайни материални активи се свиват до 1 247 лв. на човек (при 2 488 лв. на човек в страната) през 2016 година. Същевременно, през 2016 г., за трета поредна година, в областта няма повишаване на относителния обем на чуждите инвестиции и те са значително по-ниски от средните за страната. Към края на годината чуждестранните преки инвестиции в предприятията в област Плевен са 756 евро на човек при 3 310 евро на човек в страната. Усвояването на европейски средства в областта нараства, но също остава по-ниско от средното за страната. Към 30 юни 2018 г. стойността на изплатените суми на бенефициенти по оперативните програми в област Плевен е 1 311 лв. на човек (при 1 543 лв. на човек в страната). В рамките на областта най-много усвоява община Белене.

Гъстотата на железопътната мрежа в областта остава значително по-висока от средната за страната. Гъстотата на пътната мрежа е съизмерима със средната, но делът на автомагистралите и първокласните пътища е по-нисък – 12% в областта при 19% в страната през 2016 година. Малко по-ниско е средното е и качеството на пътищата в областта. Достъпът и използването на интернет в областта се повишават, но остават по-ниски от средните нива в страната и през 2017 година.

Усреднените ставки на разглежданите местни данъци в общините в област Плевен запазват нивата си и през 2018 година. Нивата на данъците върху превозните средства, търговията на дребно и таксиметровия превоз в областта са значително по-ниски от средните за страната. Усреднените размери на данъците върху прехвърлянето на собственост и върху недвижимите имоти на юридическите лица пък са по-високи от средните за страната.

Самооценките на местната администрация за развитието на електронно правителство и предоставянето на услуги на „едно гише“ се повишават през 2018 г., но остават по-ниски от средните за страната. Същевременно прозрачността на администрацията се оценява високо. Покритието на кадастралната карта в областта е двойно по-ниско от средното за страната.

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ

Плевен остава сред областите с най-влошена демографска картина и през 2017 година.

Причина за това е както ниската раждаемост, така и изселването от областта. Коефициентът на естествен прираст намалява до -10‰ (при -7‰ в страната), а на механичен прираст – до -6‰ (при -1‰ в страната). Тези показатели предопределят и високите коефициенти на възрастова зависимост. Отношението на населението на 65 и повече години към това на 0-14 г. достига 186% при 148% в страната. Делът на градското население в областта се повишава и през 2017 г., но остава значително под средния за страната – 67% при 74% в страната. Гъстотата на населението в областта също е под средната за страната.

Нетният коефициент на записване на населението в V-VIII клас в област Плевен се повишава, но остава по-нисък от средния през 2017 година. Делът на второгодниците продължава да е значително по-висок от средния за страната, но отпадналите от основното и средното образование намаляват и през 2016 г. делът им е под средния за страната. Значително по-лошо е представянето на учениците от областта на матурите по български език и литература през 2018 г. – средната оценка е 3,71 (при 4,24 за страната), а делът на слабите оценки – 12% (при 6% за страната). През 2017 г. областта успява да привлече много нови учители и разликата със средния им относителен брой за страната нараства значително. Плевен е една от малкото области, в които относителния брой на студентите нараства и през 2017 година.

Осигуреността на областта с лекари е значително по-висока от средната за страната. Един общопрактикуващ лекар в областта отговаря на 1 129 души от населението (при един на 1 562 души в страната), а един лекар от водеща специалност – на 385 души (при един на 529 души в страната). Плевен остава и областта с най-голяма леглова база в страната – 8,8 легла на хиляда души в многопрофилните болници при 4,9 легла на хиляда души в страната. Сравнително високият брой на лекари и легла в местните болници обяснява защо именно Плевен е сред областите (само след Пловдив) с най-висок относителен брой на преминалите за лечение болни – 353 на хиляда души при 242 на хиляда души в страната през 2017 година. Големият брой на лекуваните болни навежда на мисълта, че и хора от други области търсят здравни грижи в област Плевен.

Натовареността на наказателните съдии в областта е съизмерима със средната за страната, но правораздаването е сравнително бързо и през 2017 година. Един местен наказателен съдия разглежда средно по 9,4 дела на месец (при 9,6 дела на месец на съдия в страната), но делата, приключили в тримесечен срок достигат 96% (при 91% в страната). Относителният брой на регистрираните престъпления срещу личността и собствеността в областта е по-висок от средния за страната, но разкриваемостта им е по-висока – 52% при 45% в страната.

По-ниският дял на градското население в областта и сравнително малката му гъстота са обяснение за ограничения достъп на местното население до обществена канализация и през 2016 година. 56% от населението на областта е свързано с канализация (при 76% в страната), а 53% има достъп до канализация, свързана с пречиствателни станции за отпадъчни води (при 63% в страната). Емисиите на въглероден диоксид в областта са почти двойно по-малко от средния им обем в страната, въпреки че се увеличават през 2016 г. Образованите битови отпадъци също в област Плевен също са сравнително малко – 294 кг на човек годишно при 406 кг на човек в страната.

Интензитетът на културния живот в областта е по-нисък от средния за страната и през 2017 година. Посещенията на местните кина са 509 на хиляда души при 778 на хиляда души в страната. Интересът към театрите също се задържа на относително ниско ниво със 157 посещения на хиляда души от населението при 314 посещения на хиляда души в страната. По-висок е относителният брой и на посещенията в музеите (811 на хиляда души при 722 на хиляда души в страната), докато посещенията на библиотеките са по-малко (316 на хиляда души при 604 на хиляда души в страната).

Ключови показатели за област Плевен

Индикатори на икономическото развитие	2013	2014	2015	2016	2017
БВП на глава от населението (лв., текущи цени)	6 676	6 734	7 039	7 300	n.a.
Средногодишен доход на лице от домакинството (лв.)	5 431	5 043	5 645	5 666	5 774
Средна годишна брутна заплата на нает (лв.)	7 046	7 400	7 892	8 630	n.a.
Относителен дял на бедните спрямо линията на бедност за страната, %	10,0	22,9	23,6	20,1	n.a.
Коефициент на икономическа активност на населението на 15-64 години (%)	66,1	63,7	67,5	66,5	69,2
Коефициент на заетост на населението на 15-64 години (%)	58,1	58,0	61,2	59,5	61,7
Коефициент на безработица на населението на 15-64 години (%)	12,1	9,0	9,2	10,6	10,5
Дял на населението с висше образование, 25-64 г. (%)	22,9	23,6	24,5	24,1	24,5
Брой на нефинансови предприятия на 1000 души от населението	36	37	39	39	n.a.
Разходи за придобиване на дълготрайни материални активи (лв./човек)	1 618	1 473	1 992	1 247	n.a.
Чуждестранни преки инвестиции в предприятията от нефинансовия сектор с натрупване (евро/човек)	1 191	1 191	1 130	756	n.a.
Дял на домакинствата с достъп до интернет (%)	47,6	43,8	54,5	50,3	56,9
Дял на пътната настилка в добро състояние (%)	38,8	39,0	39,0	40,5	36,7
Покритие на кадастъра (%)	10,0	10,0	10,8	12,5	18,5

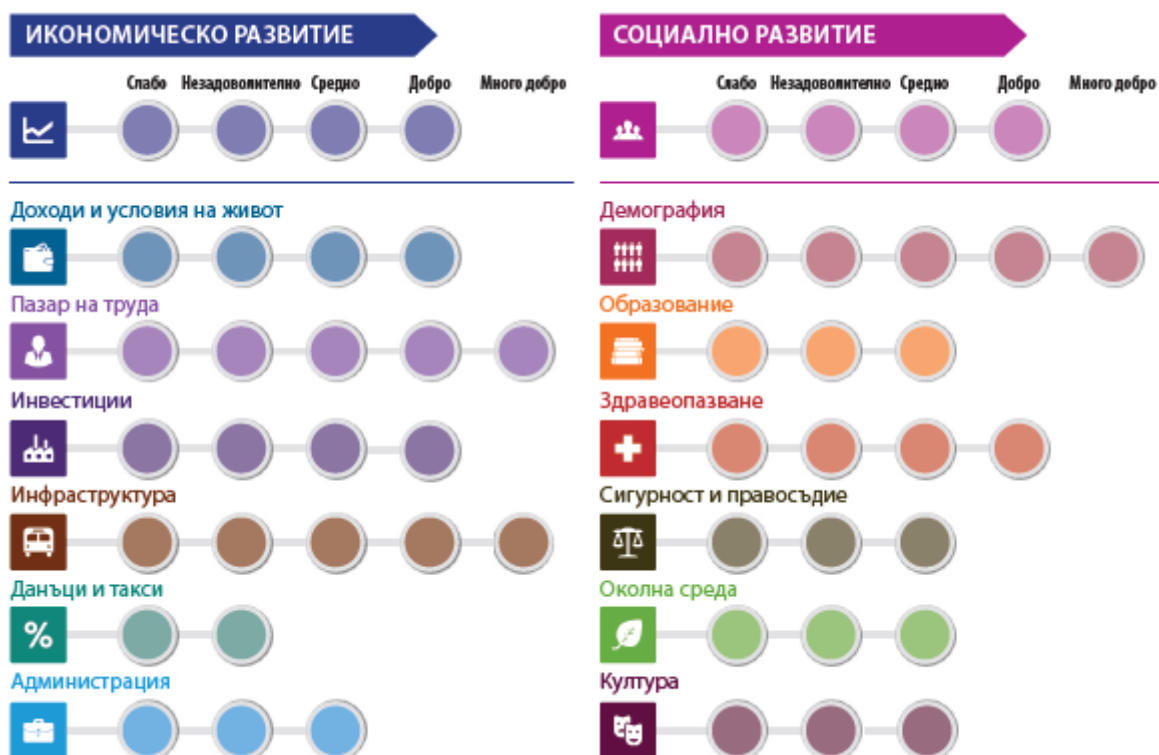
Индикатори на социалното развитие	2013	2014	2015	2016	2017
Коефициент на естествен прираст на населението (‰)	-9,1	-10,0	-10,0	-9,8	-10,2
Коефициент на механичен прираст на населението (‰)	-4,7	-4,0	-4,9	-5,7	-5,8
Среден успех от матурите по БЕЛ	4,13	4,10	4,01	3,96	3,98
Процент оценки на матурите по БЕЛ под среден 3,00	8,7	7,9	10,2	14,7	13,5
Нетен коефициент на записване на населението в V-VIII клас, %	83,5	82,9	80,4	82,9	89,2
Дял на здравноосигурените лица (%)	88,2	89,5	90,8	90,8	90,0
Постъпили болни за лечение в МБАЛ на 1000 души от населението	308,7	235,9	323,2	325,2	352,5
Регистрирани престъпления срещу личността и собствеността на 1000 души	16,7	15,7	16,0	14,5	16,3
Разкрити престъпления срещу личността и собствеността от регистрираните през годината (%)	36,7	39,2	36,3	48,5	51,6
Дял на висящите наказателни дела (%)	5,3	11,0	8,1	5,8	8,1
Дял на населението с достъп до канализация, свързано с пречиствателни станции за отпадни води (%)	41,2	41,3	49,8	52,7	n.a.
Емисии на въглероден диоксид в атмосферата, тонове вредни емисии/кв. км	52,8	56,7	44,2	162,4	n.a.
Посещения в кината на 1000 души от населението	214	388	511	507	509
Посещения в театрите на 1000 души от населението	141	138	172	142	157

ОБЛАСТ ПЛОВДИВ

Брутният вътрешен продукт на човек от населението в област Пловдив продължава да нараства и през 2016 г. и остава шестият най-висок в страната. Нещо повече – ръстът му изпреварва средния за страната, въпреки относително високата база. Бързият ръст е съпроводен и със сравнително голямо увеличение на заплатите и доходите в областта. Новото повишение на икономическата активност през 2017 г. в областта е съпроводено едновременно от изстрелване на заетостта до рекордни нива и значително намаление на безработицата. Бизнес и инвестиционната активност в област Пловдив е сравнително добра. Пътищата в областта са със сравнително добро качество. Подобно на тенденциите в повечето икономически развити области нивото на местните данъци и такси в област Пловдив е сравнително високо. Самооценките на местната администрация за развитието на електронното правителство и предоставянето на услуги на „едно гише“ намаляват през 2018 г. и отново са по-ниски в сравнение със средните за страната.

Общото застаряването на населението в страната не подминава и област Пловдив, въпреки че не е толкова дълбоко. За първи път зрелостниците в областта имат по-нисък от средния резултат на матурата по български език и литература през 2018 година. Сравнително високия брой на лекари и легла в местните болници обясняват защо именно Пловдив е областта с най-висок относителен брой на преминалите за лечение болни. Сравнително високата степен на урбанизация и гъстота на населението в областта обяснява относително добрата свързаност на населението с обществена канализация и с така, свързана с пречиствателни станции за отпадъчни води. Замърсяването на въздуха е сравнително ниско, но областта е на първо място по относителен обем на образуваните битови отпадъци. Местните кина се радват на висок интерес.

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ

Брутният вътрешен продукт на човек от населението в област Пловдив продължава да нараства и през 2016 г. и остава шестият най-висок в страната. Нещо повече – ръстът му изпреварва средния за страната, въпреки относително високата база. Бързият ръст е съпроводен и със сравнително голямо увеличение на заплатите и доходите в областта. През 2016 г. брутната годишна работна заплата в областта достига 9 911 лв. – също шестата най-висока в страната. Доходът на лице от домакинството в област Пловдив за първи път през 2017 г. превишава 5 хиляди лева, въпреки че остава по-нисък от средния за страната. Бедността в областта през 2017 г. отново е близка по стойност до средните за страната нива. През 2017 г. относителният дял на населението, живеещо с материални лишения за първи път след началото на кризата намалява до под 30% и под средното за страната ниво.

След двугодишно намаление на икономическата активност в областта през 2017 г. тя бележи стабилен растеж (със 7 п.п.) до 74% и при 71% в страната. Този ръст е съпроводен едновременно от изстрелване на заетостта до рекордни нива и значително намаление на безработицата. Коефициентът на заетост достига 70% (при 67% в страната), а този на безработица намалява до под 5% (при 6% в страната). Образователната структура на трудоспособното население в областта остава близка до средната в страната. Сред хората на възраст 25-64 г. тези с висше образование са 27% (при 28% в страната), а с основно и по-ниско образование – 19% (при 17% в страната). Коефициентът на демографско заместване като отношение на населението на възраст 15-19 г. към това на 60-64 г. в областта е 67% (при 64% в страната). Това означава, че на всеки 100 души, на които предстои да навлязат в пенсионна възраст в близките няколко години отговарят 67 младежи, на които предстои да се вляят на пазара на труда.

Бизнес и инвестиционната активност в област Пловдив е сравнително добра. През 2016 г. се забелязва ръст на нефинансовите предприятия. Разходите за придобиване на дълготрайни материални активи на човек от населението намаляват леко спрямо 2015 г., но тъй като в страната намалението им е по-високо, стойността в областта за първи път изпреварва средната. Ръст се забелязва и при чуждите инвестиции, но те остават под средните за страната – 2 578 евро на човек при 3 310 евро на човек в страната. Усвоените европейски средства нарастват до 1 228 лв. на човек (при 1 543 лв. на човек в страната) към 30 юни 2018 г., като в рамките на областта най-много са изплатените средства в общините Кричим и Хисаря.

Гъстотата на железопътната мрежа в областта остава значително по-висока от средната за страната. Гъстотата на пътната мрежа е съизмерима със средната, както и делът на автомагистралите и първокласните пътища – 18% в областта при 19% в страната през 2016 година. Същевременно пътищата в областта са със сравнително добро качество – 49% при 40% в страната през 2017 година. Достъпът и използването на интернет в областта остават по-високи от средните стойности в страната.

Подобно на тенденциите в повечето икономически развити области нивото на местните данъци и такси в област Пловдив е сравнително високо. През 2018 г. в областта има и пет нови увеличения на местни данъци (три от тях са в община Перущица). Значително по-високи от средните нива в страната са усреднените ставки на данъците върху такситата и превозните средства. Малко по-ниски пък са данъците върху прехвърлянето на собственост.

Самооценките на местната администрация за развитието на електронното правителство и предоставянето на услуги на „едно гише“ намаляват през 2018 г. и отново са по-ниски в сравнение със средните за страната. Оценката за прозрачността на общините в областта пък остава по-висока от средната, като най-високи резултати отново имат Пловдив и Асеновград. Покритието на кадастъра в областта нараства с темпа на това в страната като общините Пловдив, Садово и Родопи включват още от териториите си в кадастралната карта през 2017 година.

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ

 Общото застаряването на населението в страната не подминава и област Пловдив, въпреки че в областта не е толкова дълбоко. Раждаемостта остава по-висока от средната за страната, а заселените продължават да са повече от изселените. Коефициентът на естествен прираст през 2017 г. се задържа на -5,1‰ (при -6,5‰), а Пловдив е сред шестте области с положителен коефициент на механичен прираст (2,5‰ при -0,8‰ в страната). Тези показатели водят до намаляване на коефициента на възрастова зависимост като отношение на населението на 65 и повече години към това на 0-14 г., който обаче остава близък до средния за страната и далеч по-висок от областите с най-младо население (Сливен, столицата, Варна и Бургас). Делът на градското население в областта продължава да е сравнително висок и да се повишава, а Пловдив е областта с третата най-висока гъстота на населението (след столицата и Сливен).

 Коефициентът на записване на населението в V-VIII клас в областта се повишава през 2017 г. и остава по-висок от средния за страната. Дяловете на второгодниците и отпадналите от основното и средното образование намаляват, но остават по-високи от средните за страната. За първи път зрелостниците в областта имат по-нисък от средния резултат на матурата по български език и литература през 2018 г. – 4,19 при 4,24 в страната, но и делът на слабите оценки остава по-нисък – 5% при 6% в страната. Разположението на някои от водещите университети в страната именно в област Пловдив предопределя високия относителен брой на студентите, който обаче намалява в унисон с тенденциите в страната.

 Осигуреността на областта с лекари е сравнително висока. Един общопрактикуващ лекар в областта отговаря на 1 452 души от населението (при един на 1 562 души в страната), а един лекар от водеща специалност – на 418 души (при един на 529 души в страната). Пловдив остава втората област (след Плевен) с най-голяма леглова база в страната – 7,8 легла на хиляда души в многопрофилните болници при 4,9 легла на хиляда души в страната. Сравнително високият брой на лекари и легла в местните болници обяснява защо именно Пловдив е областта с най-висок относителен брой на преминалите за лечение болни – 410 на хиляда души при 242 на хиляда души в страната през 2017 година. Големият брой на лекуваните болни навежда на мисълта, че и хора от други области търсят здравни грижи в област Пловдив.

 Въпреки че наказателните съдии в окръжния съд в Пловдив са сравнително натоварени, бързината на правораздаване е относително добра и през 2017 година. Един съдия в областта разглежда средно по 12 наказателни дела месечно (при 10 дела на месец на съдия в страната), приключилите в тримесечен срок дела са 94% (при 91% в страната), а висящите – 6% (при 9% в страната). Пловдив е сред областите с най-нисък относителен брой на регистрираните престъпления срещу личността и собствеността – 9 на хиляда души (при 13 на хиляда души в страната), но разкриваемостта е равна на тази в страната – 45%.

 Сравнително високата степен на урбанизация и гъстота на населението в областта обяснява относително добрата свързаност на населението с обществена канализация и с такава, свързана с пречиствателни станции за отпадъчни води. Същевременно замърсяването на въздуха с въглероден диоксид продължава да е сравнително ниско, но намалява през 2016 година. Пловдив остава сред областите с най-голям относителен обем на образуваните битови отпадъци на човек от населението, който като цяло расте през годините. С новото нарастване от 2016 г. областта вече става първенец в това отношение, натрупвайки 543 кг образувани отпадъци на човек от населението (при 406 кг на човек в страната).

 След столицата и Варна Пловдив е областта с най-голям относителен брой на посещенията в кината – 997 на хиляда души от населението при 778 на хиляда души в страната през 2017 година. Същевременно интересът към местните театри, музеи и библиотеки е по-ограничен. Най-голяма е разликата при библиотеките – 248 посещения на хиляда души в Пловдив при 604 на хиляда души в страната.

Ключови показатели за област Пловдив

Индикатори на икономическото развитие	2013	2014	2015	2016	2017
БВП на глава от населението (лв., текущи цени)	9 440	9 295	10 173	11 222	n.a.
Средногодишен доход на лице от домакинството (лв.)	4 514	4 410	4 300	4 381	5 093
Средна годишна брутна заплата на нает (лв.)	7 922	8 504	9 084	9 911	n.a.
Относителен дял на бедните спрямо линията на бедност за страната, %	23,1	19,9	22,6	22,7	n.a.
Коефициент на икономическа активност на населението на 15-64 години (%)	70,7	71,7	68,8	66,5	73,6
Коефициент на заетост на населението на 15-64 години (%)	61,2	62,2	62,1	62,0	70,1
Коефициент на безработица на населението на 15-64 години (%)	13,4	13,1	9,6	6,8	4,7
Дял на населението с висше образование, 25-64 г. (%)	23,4	25,1	25,4	25,2	26,7
Брой на нефинансови предприятия на 1000 души от населението	51	52	54	56	n.a.
Разходи за придобиване на дълготрайни материални активи (лв./човек)	2 291	2 422	2 637	2 582	n.a.
Чуждестранни преки инвестиции в предприятията от нефинансовия сектор с натрупване (евро/човек)	2 430	2 284	2 368	2 578	n.a.
Дял на домакинствата с достъп до интернет (%)	60,7	45,0	61,7	68,4	76,2
Дял на пътната настилка в добро състояние (%)	43,7	44,5	47,1	47,6	48,7
Покритие на кадастъра (%)	24,4	24,4	24,4	24,6	36,6

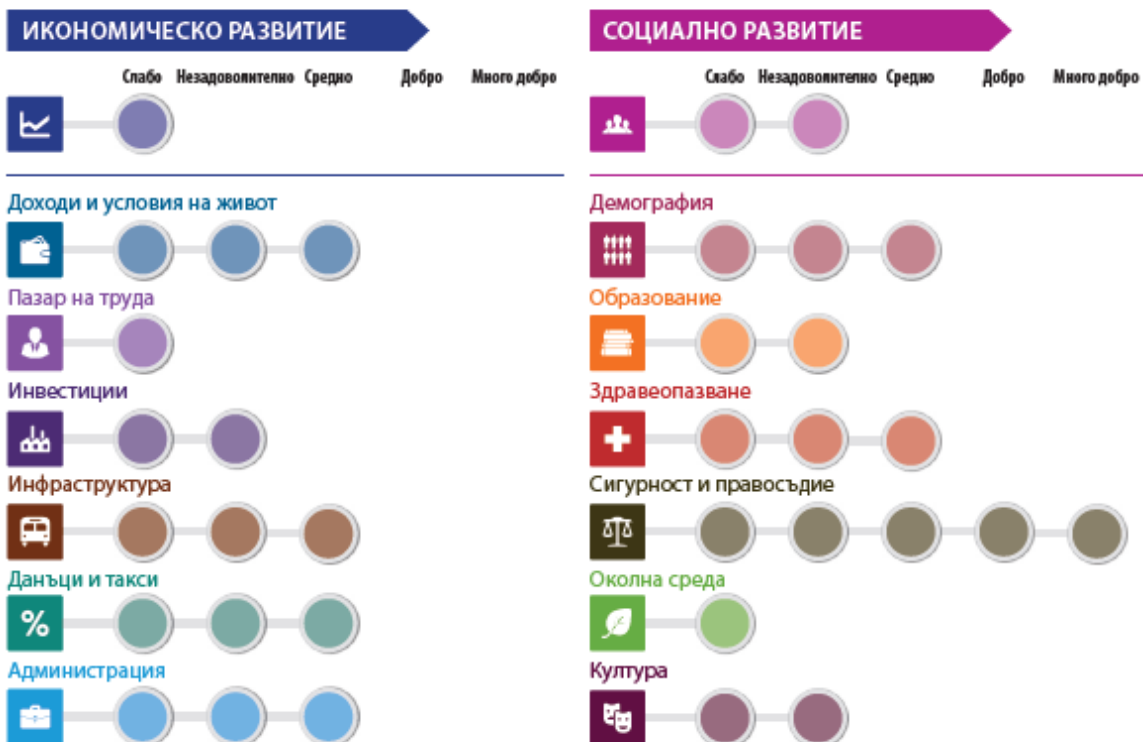
Индикатори на социалното развитие	2013	2014	2015	2016	2017
Коефициент на естествен прираст на населението (‰)	-4,0	-4,3	-4,9	-5,1	-5,1
Коефициент на механичен прираст на населението (‰)	3,1	0,5	1,4	2,6	2,5
Среден успех от матурите по БЕЛ	4,34	4,34	4,31	4,27	4,33
Процент оценки на матурите по БЕЛ под среден 3,00	4,9	4,6	7,0	8,6	6,3
Нетен коефициент на записване на населението в V-VIII клас, %	79,5	78,8	78,0	77,7	89,3
Дял на здравноосигурените лица (%)	86,5	87,2	88,4	87,7	87,1
Постъпили болни за лечение в МБАЛ на 1000 души от населението	353,0	242,2	412,1	408,0	410,0
Регистрирани престъпления срещу личността и собствеността на 1000 души	11,3	10,6	10,3	9,1	9,3
Разкрити престъпления срещу личността и собствеността от регистрираните през годината (%)	32,1	34,4	37,8	54,5	45,4
Дял на висящите наказателни дела (%)	5,4	14,6	5,4	5,2	6,2
Дял на населението с достъп до канализация, свързано с пречиствателни станции за отпадни води (%)	54,6	54,9	64,1	65,8	n.a.
Емисии на въглероден диоксид в атмосферата, тонове вредни емисии/кв. км	127,6	131,7	137,0	43,8	n.a.
Посещения в кината на 1000 души от населението	769	808	869	967	997
Посещения в театрите на 1000 души от населението	250	299	259	246	232

ОБЛАСТ РАЗГРАД

През 2016 г. брутният вътрешен продукт на човек в област Разград отново започва да нараства, но колебливият и непостоянен ръст през последните няколко години оставят областта далеч от средните стойности за страната. По-неблагоприятни от средните за страната, но с ясна тенденция за подобрение са и показателите за икономическата активност, заетостта и безработицата. Тези процеси водят до повишаване на заплатите и доходите и намаляване на бедността в областта. Бизнес и инвестиционната активност в област Разград като цяло нараства през последните години. Преките чуждестранни инвестиции отчитат най-големия си обем спрямо населението в областта към края на 2016 г. след силно цикличен ръст през последните поне 10 години, но остават три пъти по-ниски от средните за страната. Въпреки че за областите с по-ниско икономическо развитие са характерни и по-ниски ставки на местните данъци и такси, общините в област Разград като цяло са изключение и през 2018 година. Прозрачността на местната администрация в общините в област Разград продължава да се оценява високо, но покритието на кадастъра изостава.

Сравнително ниската раждаемост и изселване от областта чертаят неблагоприятната демографска картина в Разград. Представянето на учениците на матурите е сравнително слабо, а делът на отпадналите от основното и средното образование – относително висок. В областта все още има сериозен недостиг на лекари. Сравнително ниската натовареност на съдиите в областта води до относително бързо правораздаване. Относителният брой на регистрираните престъпления в област Разград остава по-нисък от средния за страната, а разкриваемостта на престъпленията – значително по-висока. Разград е областта с най-нисък дял на населението в селища с обществена канализация. Културният живот в област Разград е ограничен.

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ

След ново намаление през 2015 г. през 2016 г. брутният вътрешен продукт на човек в област Разград отново започва да нараства и достига 8 379 лева. Колебливият и непостоянен ръст през последните няколко години оставят областта далеч от средните стойности за страната (13 206 лв. през 2016 г.). През 2016 г. брутната годишна заплата достига 9 694 лв. (при 11 379 лв. в страната), а ръстът ѝ изпреварва средния за страната. Развитието на икономиката е съпътствано и от подобряване на пазара на труда, повишаване на заплатите и доходите на местното население и намаляване на бедността.

През 2017 г. относителният дял на местното население, живеещо с материални лишения и този на населението, живеещо под линията на бедност за страната се свиват значително, въпреки че остават по-високи от средните стойности за страната.

През последните пет години в областта се наблюдава ясна тенденция към повишаване на икономическата активност и заетостта и намаляване на безработицата, но стойностите на тези показатели все още са значително по-неблагоприятни от средните за страната. През 2017 г. заетостта в област Разград достига 58,8% (при 66,9% в страната), а безработицата намалява до 11,0% (при 6,2% в страната).

Бизнес и инвестиционната активност в област Разград като цяло нараства през последните години. Броят на предприятията също нараства и през 2016 г. след няколкогодишен застой достига 36 на хиляда души (при 57 на хиляда души за страната през 2016 г.). Преките чуждестранни инвестиции отчитат най-големия си обем спрямо населението в областта към края на 2016 г. след силно цикличен ръст през последните поне 10 години, но остават три пъти по-ниски от средните за страната – 1 138 евро на човек от населението при 3 310 евро на човек в страната.

Стойността на изплатените средства по европейски програми също нараства и към 15 юни 2018 г. достига 1 343 лв. на човек (при 1 543 лв. на човек за страната) като усвоените средства в общините Исперих и Кубрат надхвърлят 2 000 лв. на човек. Подобно на стойностите в страната разходите за придобиване на дълготрайни материални активи на човек в областта се свиват през 2016 г., но намалението в областта е по-голямо, въпреки почти двойно по-ниските стойности.

Гъстотата на пътната и железопътната мрежи в област Разград е съизмерима със средната за страната, но делът на автомагистралите и първокласните пътища е значително по-нисък. Това предопределя и по-ниското качество на пътната настилка в областта и през 2017 година. Достъпът на домакинствата до интернет също е сравнително ограничен.

Въпреки че за областите с по-ниско икономическо развитие са характерни и по-ниски ставки на местните данъци и такси, общините в област Разград като цяло са изключение и през 2018 година. Данъкът върху имотите на юридическите лица и данъкът върху превозните средства в областта остават малко по-високи от средните ставки в страната. Значително по-ниски от средните стойности в страната пък са усреднените стойности за патентния данък за търговия и за таксиметровия превоз в общините в област Разград.

Прозрачността на местната администрация в общините в област Разград се оценява високо и през 2018 г. достига 67% при средна стойност 65% за страната. Най-висок резултат отново получава община Разград (79%), но всички общини в областта са с над 50%. Самооценките за развитието на електронното правителство и предоставянето на услуги на едно гише също традиционно са сравнително високи през последните няколко години. Развитието на кадастралната карта в областта през 2017 г. изостава спрямо средното за страната. Причината е, че на територията на областта няма повишение на покритието и то остава на 25%, докато в страната се увеличава от 23% до 37%. Община Завет продължава да няма включена територия в кадастъра.

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ

 Сравнително ниската раждаемост и интензивното изселване от областта чертаят неблагоприятната демографска картина в Разград. През 2017 г. коефициентът на естествен прираст намалява до -9,3‰ (при -6,5‰ в страната), а този на механичен прираст леко се увеличава до -5,5‰ (при -0,8‰ в страната). Тези процеси се отразяват и на коефициентите на възрастова зависимост, но докато този на населението на 65 и повече години към населението на 15-64 г. все още остава малко по-благоприятен от средния за страната, коефициентът на населението на над 64 г. към това на 0-14 г. се увеличава бързо и вече за втора година е по-висок от средния.

Разград е и сред трите области (заедно с Кърджали и Силистра) с най-малко градско население – 47% при 73% за страната, а гъстотата на населението е почти двойно по-ниска от средната за страната.

 Област Разград традиционно има по-висок от средния за страната коефициент на записване в V-VIII клас и данните за 2017 г. не правят изключение. Въпреки това представянето на учениците на матурите е сравнително слабо, а делът на отпадналите от основното и средното образование – относително висок (4,3% при 2,7% в страната). През 2018 г. на матурата по български език и литература учениците от областта получават средна оценка 3,74 (при 4,24 за страната), а делът на слабите оценки е 8,5% (при 5,9% за страната). Все пак за втора поредна година слабите оценки намаляват подобно на тенденцията в страната. Студентите във филиала на Русенския университет (единственото висше училище в областта) също намаляват в унисон с намаляване на общия брой в страната.

 Въпреки че легловата база в многопрофилните болници в областта е съизмерима със средната за страната, недостигът на лекари, както на общопрактикуващи, така и на специалисти, резултира в сравнително нисък брой на преминалите болни за лечение. Това означава, че вероятно жителите на област Разград търсят здравни грижи извън областта. Делът на здравноосигурените лица в област Разград продължава да е по-висок от средния за страната.

 Натовареността на наказателните съдии в окръжния съд в област Разград традиционно е по-ниска от средната в страната и данните за 2017 г. показват подобна картина. Резултатът от по-ниската натовареност е по-бързото правораздаване в областта. Приключилите в 3-месечен срок дела са 93,4% при 90,6% в страната, а делът на висящите е двойно по-нисък от средния – 4,0% при 8,7% в страната.

Типичен за по-слабо развитите икономически области и за тези с преобладаващо селско население е сравнително ниският относителен брой на регистрираните престъпления. През 2017 г. регистрираните престъпления срещу личността и собствеността в област Разград се увеличават за трета поредна година и достигат 10,9 на хиляда души от населението, но остават далеч от средните 13,1 на хиляда души за страната. Същевременно Разград е сред областите (само след Смолян и Търговище) с най-висока разкриваемост на престъпленията – 67% при 45% за страната.

 И през 2016 г. Разград е областта с най-нисък дял на населението в селища с обществена канализация – 42% (при 76% за страната) и развитие няма от предходните десет години. Цялата канализационна мрежа е свързана с пречиствателни станции за отпадъчни води. Разград е и сред областите със сравнително чист въздух. Емисиите на въглероден диоксид в атмосферата на територията на областта са пет пъти по-ниски спрямо средните относителни нива за страната.

 Културният живот в област Разград е ограничен. Посещенията в кината, музеите и библиотеките в областта са значително по-ниски от средните за страната спрямо населението. Изключение правят посещенията в театрите, които се увеличават и за поредна година и през 2017 г. са повече от средните за страната.

Ключови показатели за област Разград

Разград					
Индикатори на икономическото развитие	2013	2014	2015	2016	2017
БВП на глава от населението (лв., текущи цени)	7 890	8 182	7 778	8 379	n.a.
Средногодишен доход на лице от домакинството (лв.)	3 264	4 000	4 164	4 182	4 408
Средна годишна брутна заплата на нает (лв.)	7 533	8 351	8 702	9 694	n.a.
Относителен дял на бедните спрямо линията на бедност за страната, %	20,8	28,1	28,2	26,9	n.a.
Коефициент на икономическа активност на населението на 15-64 години (%)	63,4	64,2	65,6	65,5	66,2
Коефициент на заетост на населението на 15-64 години (%)	50,2	52,8	55,6	56,0	58,8
Коефициент на безработица на населението на 15-64 години (%)	20,7	17,7	15,0	14,6	11,0
Дял на населението с висше образование, 25-64 г. (%)	13,7	16,2	18,7	18,4	17,5
Брой на нефинансови предприятия на 1000 души от населението	33	33	35	36	n.a.
Разходи за придобиване на дълготрайни материални активи (лв./човек)	1 314	1 518	1 865	1 481	n.a.
Чуждестранни преки инвестиции в предприятията от нефинансовия сектор с натрупване (евро/човек)	1 065	956	901	1 138	n.a.
Дял на домакинствата с достъп до интернет (%)	51,2	59,4	58,1	64,3	57,6
Дял на пътната настилка в добро състояние (%)	34,5	33,1	22,7	28,0	32,4
Покритие на кадастъра (%)	18,9	18,9	18,9	25,0	25,0

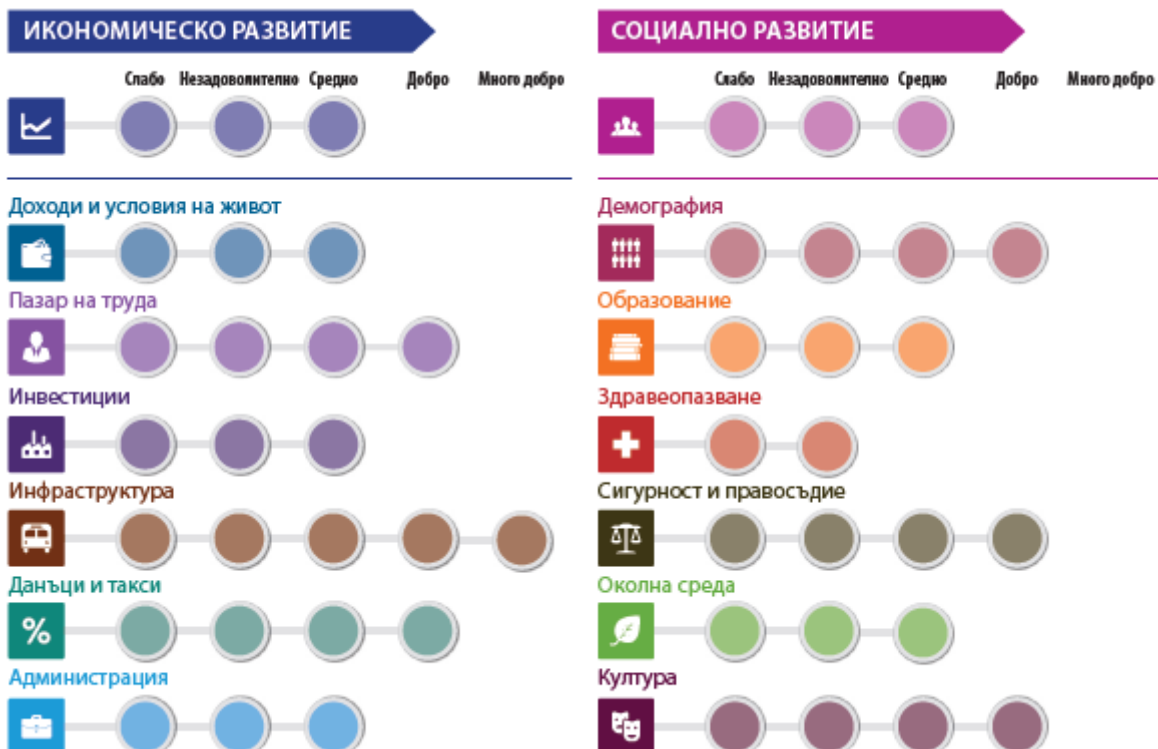
Индикатори на социалното развитие	2013	2014	2015	2016	2017
Коефициент на естествен прираст на населението (‰)	-7,0	-7,6	-8,3	-8,2	-9,3
Коефициент на механичен прираст на населението (‰)	-5,9	-5,3	-7,0	-7,7	-5,5
Среден успех от матурите по БЕЛ	3,90	3,91	3,88	3,84	3,92
Процент оценки на матурите по БЕЛ под среден 3,00	12,1	10,8	12,9	15,4	12,2
Нетен коефициент на записване на населението в V-VIII клас, %	86,0	85,2	84,7	84,5	88,8
Дял на здравноосигурените лица (%)	89,3	90,3	92,4	93,0	93,0
Постъпили болни за лечение в МБАЛ на 1000 души от населението	232,0	227,2	225,5	222,3	215,2
Регистрирани престъпления срещу личността и собствеността на 1000 души	9,7	8,7	9,4	9,9	10,9
Разкрити престъпления срещу личността и собствеността от регистрираните през годината (%)	63,4	64,3	61,4	68,7	67,4
Дял на висящите наказателни дела (%)	8,7	9,0	4,5	8,7	4,0
Дял на населението с достъп до канализация, свързано с пречиствателни станции за отпадни води (%)	41,8	41,8	41,8	41,8	n.a.
Емисии на въглероден диоксид в атмосферата, тонове вредни емисии/кв. км	54,6	47,4	46,9	53,0	n.a.
Посещения в кината на 1000 души от населението	0	25	29	148	5
Посещения в театрите на 1000 души от населението	258	288	312	313	366

ОБЛАСТ РУСЕ

Брутният вътрешен продукт на човек от населението в област Русе продължава да нараства. Това нарастване е съпроводено и от стабилен ръст на заплатите в областта, които обаче все още остават по-ниски от средните за страната. Пазарът на труда също продължава възстановяването си. Бизнес и инвестиционната активност в област Русе се повишава през последните години, но изостава спрямо средните нива в страната. Русе е важен логистичен център в страната и гъстотата на пътната и железопътна мрежи е сравнително висока. Усреднените ставки на местните данъци и такси в общините в област Русе са сравнително ниски. Общините в областта продължават и работата си по развитие на електронното правителство и предоставянето на административни услуги на „едно гише“, но областта продължава да изостава чувствително по отношение на покритието на кадастъра.

Въпреки че изселването от област Русе продължава да е по-ниско от средното за другите области и страната, слабата раждаемост в областта се отразява неблагоприятно на демографската картина. Средният успех на матурите по български език и литература в областта намалява. Лекарите в областта са значително по-малко спрямо населението. Бързината на правораздаването е по-добра от средната за страната. Въпреки сравнително високата степен на урбанизация на областта, делът на населението в селища с обществена канализация е относително нисък. Културният живот в областта е сравнително интензивен.

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ

Брутният вътрешен продукт на човек от населението в област Русе продължава да нараства и през 2016 г., достигайки 10 523 лв. при 13 206 лв. за страната. Това нарастване е съпроводено и от стабилен ръст на заплатите в областта, които обаче все още остават по-ниски от средните за страната. Доходите на домакинствата също нарастват през 2017 г. след като през 2016 г. отбелязаха лек спад.

Пазарът на труда също продължава ръста си. Икономическата активност и заетостта нарастват и през 2017 г., въпреки че остават малко под средните за страната нива. Безработицата намалява още и остава по-ниска от средната за страната – 5,7% при 6,2% за страната. Сходната ситуация на пазара на труда в областта с тази в страната се допълва и от съизмеримата образователна структура на работната сила. През 2017 г. дялът на населението на възраст 25-64 г. с висше образование в област Русе нараства до 27,7% (при 27,8% в страната), а с основно и по-ниско образование – намалява до 16,8% (при 17,2% в страната). Все пак влошената демографска картина в областта се отразява и на пазара на труда. Коефициентът на демографско заместване като отношение на населението на 15-19 г. към това на 60-64 г. в областта е 56% (при 64% в страната). Това означава, че на всеки 100 души, на които предстои да навлязат в пенсионна възраст през близките няколко години, отговарят 56 младежи, на които предстои да се влеят на пазара на труда.

Бизнес и инвестиционната активност в област Русе се повишава през последните години, но изостава спрямо средните нива в страната. След няколкогодишен ръст относителните разходи за придобиване на дълготрайни материални активи намаляват през 2016 година. Същевременно чуждестранните преки инвестиции нарастват леко и не могат да компенсират колебливия си ръст през предходните години, оставайки двойно по-ниски от средното ниво в страната спрямо населението. Усвояването на европейски средства също забавя своя ръст и към 30 юни 2018 г. изплатените суми на бенефициенти по оперативните програми в областта достигат 1 171 лв. на човек при 1 543 лв. на човек в страната. В рамките на областта най-много е усвоила община Бяла, а най-малко – община Борово.

Русе е важен логистичен център в страната и гъстотата на пътната и железопътна мрежи е сравнително висока. По-висок е и дялът на първокласните пътища, но въпреки това качеството им остава ниско и през 2017 г. Русе продължава да е областта с най-малък дял на пътната настилка в добро състояние – 20% при 40% в страната. Достъпът и използването на интернет в областта се повишават и през 2017 г. и остават над средните за страната нива.

Усреднените ставки на местните данъци и такси в общините в област Русе са сравнително ниски и през 2018 година. От разглежданите шест местни данъка и такси единствено годишният патентен данък за търговия на дребно в общините в област Русе е леко по-висок от средния за страната. Същевременно таксата за битови отпадъци за нежилищните имоти на юридическите лица е значително по-ниска от средните нива в страната.

За първи път през 2018 г. оценката за активна прозрачност на общините в областта е по-ниска от средната за страната. Въпреки че намалението в област Русе е символично, оценката на множество други области се повишава значително. Общините в областта продължават и работата си по развитие на електронното правителство и предоставянето на административни услуги на „едно гише“, като и при двата показателя самооценките на администрацията се повишават през 2018 година. Областта продължава да изостава чувствително по отношение на покритието на кадастъра. През 2017 г. нивото на територията на областта, включена в кадастралната карта остава 13,2% при 36,6% в страната, общините Ветово и Ценово все още не участват изобщо в кадастралната карта.

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ

Въпреки че изселването от област Русе продължава да е по-ниско от средното за другите области и страната като цяло, слабата раждаемост в областта се отразява неблагоприятно на демографската картина. През 2017 г. коефициентът на естествен прираст намалява до -8,9‰ при -6,5‰ за страната. Коефициентите на възрастова зависимост също се влошават. Отношението на населението на 65 и повече години към това на 0-14 г. нараства до 182% (при 148% в страната), а към това на 15-64 г. – до 36% (при 32% в страната) през 2017 година. Русе е сред областите със сравнително висок дял на градското население. През 2017 г. 78% от жителите на областта живеят в градовете (при 73% за страната), което предопределя и по-високата гъстота на населението.

Делът на записаните в V-VIII клас в областта нараства през 2017 г., но остава по-нисък от средния за страната. Въпреки това дяловете на второгодниците и отпадналите от основното и средното образование в областта са съизмерими със средните за страната. Средният успех на матурите по български език и литература в областта намалява още през 2018 г. и остава под средния за страната, но делът на слабите оценки също намалява и е под средния за страната (3% при 6% за страната). Относителният брой на студентите се свива в унисон с тенденциите в страната.

Делът на здравноосигурените в областта остава съизмерим със средния в страната. Лекарите в областта обаче са значително по-малко спрямо населението. Относителният брой както на общопрактикуващите лекари, така и на специалистите е по-нисък от средните нива за страната. Относителният брой на леглата в многопрофилните болници също е по-ограничен, но въпреки това относителният брой на преминалите болни за лечение и през 2017 г. е близък до средния за страната. Това показва, че въпреки ограниченията в медицинския персонал и легловата база, жителите на областта продължават да търсят медицинска помощ в местните болници.

Натовареността на наказателните съдии в окръжния съд в Русе се увеличава през 2017 г. и вече е над средната за страната (за първи път от поне осем години). Въпреки това бързината на правораздаването все още е по-добра от средната за страната. Делът на наказателните дела, приключили в тримесечен срок се повишава до 97,5% (при 90,6% в страната), а този на висящите дела остава далеч под средния за страната.

Относителният брой на регистрираните престъпления срещу личността и собствеността в област Русе традиционно е по-нисък от средния за страната, но разкриваемостта им е близка до средните стойности за страната и през 2017 година.

Въпреки сравнително високата степен на урбанизация на областта, делът на населението в селища с обществена канализация е относително нисък – 68,2% при 75,7% за страната през 2016 година. Същевременно обаче, цялата канализация в областта е свързана в пречиствателни станции за отпадъчни води и по този показател областта се представя по-добре в сравнение със средните стойности за страната, където свързаността на населението е 63,1%. Замърсяването на въздуха в областта с въглероден диоксид задържа нивото си и през 2016 г. и остава под средното за страната. Относителният обем на образуваните битови отпадъци намалява, но отново е сравнително висок.

Културният живот в областта е сравнително интензивен и през 2017 година. Посещенията на местните кина нарастват до 819 на хиляда души от населението (при 778 на хиляда души в страната). Относителният брой на посещенията в театрите намалява, но остава значително по-висок от средния за страната. Посещенията в библиотеките пък се увеличават значително. Единствено относителният брой на посещенията в музеите в областта остава по-нисък и намалява за втора поредна година, достигайки 362 посещения на хиляда души при 722 на хиляда души в страната през 2017 година.

Ключови показатели за област Русе

Индикатори на икономическото развитие	2013	2014	2015	2016	2017
БВП на глава от населението (лв., текущи цени)	8 939	9 694	9 912	10 523	n.a.
Средногодишен доход на лице от домакинството (лв.)	4 504	4 553	5 303	5 263	5 416
Средна годишна брутна заплата на нает (лв.)	7 589	8 028	8 563	9 287	n.a.
Относителен дял на бедните спрямо линията на бедност за страната, %	16,3	12,1	21,4	18,6	n.a.
Коефициент на икономическа активност на населението на 15-64 години (%)	66,0	63,5	65,9	66,8	69,0
Коефициент на заетост на населението на 15-64 години (%)	57,7	56,6	60,0	62,2	65
Коефициент на безработица на населението на 15-64 години (%)	12,5	10,8	9,0	7,0	5,7
Дял на населението с висше образование, 25-64 г. (%)	23,6	23,6	24,4	26,8	27,7
Брой на нефинансови предприятия на 1000 души от населението	47	48	50	51	n.a.
Разходи за придобиване на дълготрайни материални активи (лв./човек)	1 907	2 039	2 227	1 805	n.a.
Чуждестранни преки инвестиции в предприятията от нефинансовия сектор с натрупване (евро/човек)	1 616	1 686	1 501	1 646	n.a.
Дял на домакинствата с достъп до интернет (%)	57,6	64,6	60,9	72,5	73,0
Дял на пътната настилка в добро състояние (%)	29,0	30,2	26,0	17,7	20,0
Покритие на кадастъра (%)	10,2	10,2	10,2	13,2	13,2

Индикатори на социалното развитие	2013	2014	2015	2016	2017
Коефициент на естествен прираст на населението (‰)	-8,0	-8,5	-8,6	-8,6	-8,9
Коефициент на механичен прираст на населението (‰)	0,2	-0,7	-0,2	-1,1	-0,7
Среден успех от матурите по БЕЛ	4,27	4,20	4,21	4,19	4,17
Процент оценки на матурите по БЕЛ под среден 3,00	4,6	5,6	5,2	5,4	6,2
Нетен коефициент на записване на населението в V-VIII клас, %	80,2	78,7	77,8	75,1	86,0
Дял на здравноосигурените лица (%)	86,6	87,1	88,3	87,7	87,1
Постъпили болни за лечение в МБАЛ на 1000 души от населението	185,5	162,7	215,1	235,7	240,2
Регистрирани престъпления срещу личността и собствеността на 1000 души	13,5	12,0	10,1	8,9	10,1
Разкрити престъпления срещу личността и собствеността от регистрираните през годината (%)	27,0	30,8	36,1	51,4	45,9
Дял на висящите наказателни дела (%)	3,1	11,7	6,3	3,9	5,3
Дял на населението с достъп до канализация, свързано с пречиствателни станции за отпадни води (%)	64,2	64,5	64,6	68,2	n.a.
Емисии на въглероден диоксид в атмосферата, тонове вредни емисии/кв. км	208,3	208,3	199,1	199,1	n.a.
Посещения в кината на 1000 души от населението	760	769	816	815	819
Посещения в театрите на 1000 души от населението	515	569	645	607	476

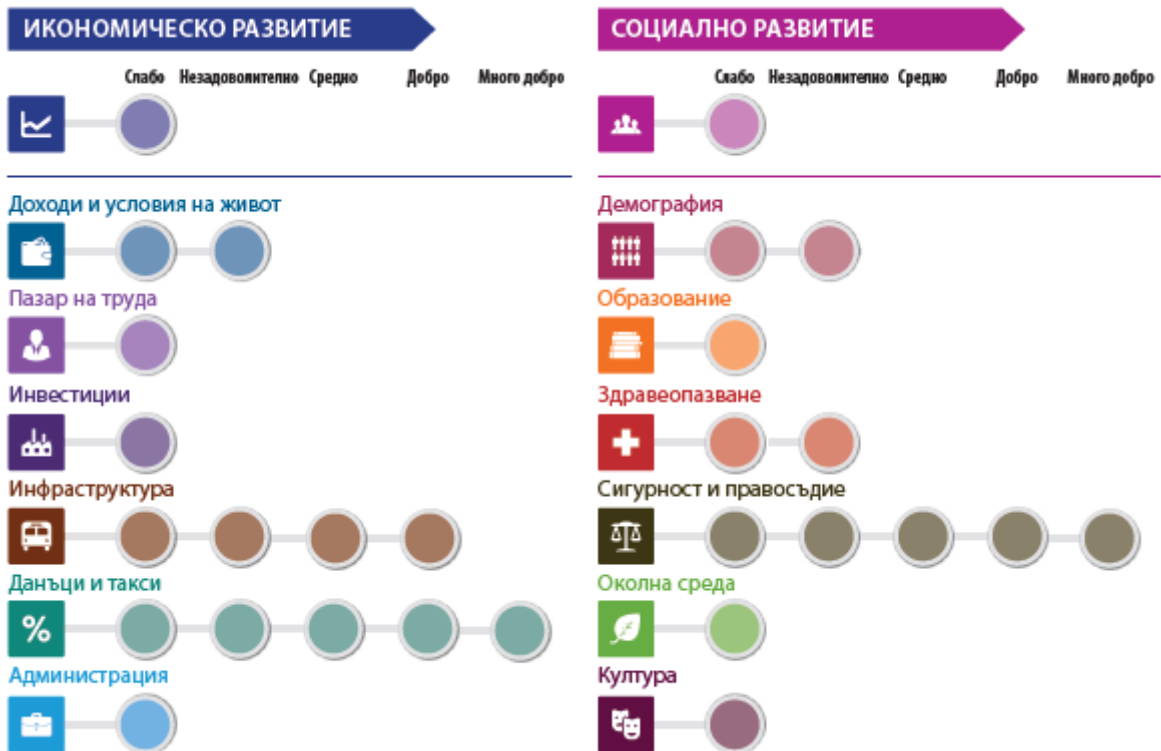
ОБЛАСТ СИЛИСТРА

Брутният вътрешен продукт в област Силистра продължава да нараства и през 2016 г., но темпът на нарастване остава символичен и Силистра е областта с най-нисък БВП на човек от населението в страната. Подобна картина се наблюдава и на пазара на труда. Нарастването на икономическата активност е придружено от рязък скок на заетостта и значително намаление на безработицата в областта, въпреки че и двата показателя остават значително по-неблагоприятни от нивата им в страната. Причина за сравнително слабите показатели на пазара на труда може да се търси и в силно влошената образователна структура на работната сила. Сравнителното ниско икономическо развитие на област Силистра се изразява и в слабата инвестиционна активност. Като в повечето области с относително ниско икономическо развитие, в област Силистра ставките на местните данъци и такси са сравнително ниски и през 2018 година. Общините в област Силистра изостават по отношение на прозрачността през 2018 година.

Силно влошените показатели за раждаемостта и изселването от област Силистра продължават да влияят негативно на възрастовата структура на населението. Силистра остава и сред областите с най-малък относителен дял на градското население, което пък се отразява на все още ниската свързаност на населението с обществена канализация. Учениците в областта показват слаби резултати на матурите. В областта се отчита недостиг на лекари – както на общопрактикуващи, така и на специалисти от водещи специалности, а относителният брой на леглата в многопрофилните болници също е по-нисък от средния за страната. Тези показатели подсказват, че населението на областта търси здравни грижи и извън територията ѝ. Като при повече области със сравнително ниско икономическо развитие, област Силистра се представя добре по отношение на правосъдието и сигурността. Интензитетът на културния живот в област Силистра е сравнително нисък.

Силно влошените показатели за раждаемостта и изселването от област Силистра продължават да влияят негативно на възрастовата структура на населението. Силистра остава и сред областите с най-малък относителен дял на градското население, което пък се отразява на все още ниската свързаност на населението с обществена канализация. Учениците в областта показват слаби резултати на матурите. В областта се отчита недостиг на лекари – както на общопрактикуващи, така и на специалисти от водещи специалности, а относителният брой на леглата в многопрофилните болници също е по-нисък от средния за страната. Тези показатели подсказват, че населението на областта търси здравни грижи и извън територията ѝ. Като при повече области със сравнително ниско икономическо развитие, област Силистра се представя добре по отношение на правосъдието и сигурността. Интензитетът на културния живот в област Силистра е сравнително нисък.

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ

Брутният вътрешен продукт в област Силистра продължава да нараства и през 2016 г., но темпът на нарастване остава символичен и Силистра е областта с най-нисък БВП на човек от населението – над двойно по-нисък от средния за страната. Заплатите и доходите в областта също нарастват, но и техните нива са значително по-ниски от средните, а делът на населението, живеещо под линията на бедност остава сравнително висок през 2017 година.

След двегодишен спад на икономическата активност в областта през 2017 г. тя отново нараства и достига 65,3% при 71,3% за страната. Нарастването на икономическата активност е придружено от рязък скок на заетостта и значително намаление на безработицата в областта, въпреки че и двата показателя остават по-неблагоприятни от нивата им в страната. През 2017 г. коефициентът на заетост в област Силистра достига 57% (при 67% в страната), повишавайки се с близо 5 п.п. спрямо 2016 година. Безработицата пък намалява от 17% до 13% през 2017 г. (при 6% в страната).

Причина за сравнително слабите показатели на пазара на труда може да се търси и в силно влошената образователна структура на работната сила в областта. През 2017 г. населението на възраст 25-64 г. с висше образование е 18% (при 28% в страната), а с основно и по-ниско образование – 35 % (при 17% в страната).

Сравнителното ниско икономическо развитие на област Силистра се изразява и в слабата инвестиционна активност. Силистра е сред областите с най-нисък относителен брой на работещите предприятия. Разходите за придобиване на дълготрайни материални активи са силно циклични и през 2016 г. отново намаляват след година на ръст. Чуждестранните преки инвестиции се повишават през 2016 г., но ръстът им е символичен и едва компенсира двугодишния спад през предишните години. Към края на 2016 г. относителният обем на чуждите инвестиции в областта е 10 пъти по-малък от средните нива – 292 евро на човек при 3 310 евро на човек в страната. Област Силистра изостава и по усвояване на средства от оперативните програми. Към 30 юни 2018 г. изплатените средства в областта са 1 108 лв. на човек (при 1 543 лв. на човек в страната) като в рамките на областта най-малко е усвоила община Дулово (55 лв. на човек), а най-много – община Силистра (1 823 лв. на човек).

Поради разположението на област Силистра в периферията на страната, гъстотата на железопътната мрежа е по-ниска от средната страната. Гъстотата на пътната мрежа е съизмерима със средната, но делът на автомагистралите и първокласните пътища също е по-нисък – 11,3% при 18,7% за страната. Въпреки това и през 2017 г. качеството на настилка в областта е по-високо от средното. Достъпът до интернет и използването му в областта се повишава през 2017 година.

Като в повечето области с относително ниско икономическо развитие, в област Силистра ставките на местните данъци и такси са сравнително ниски и през 2018 година. И при шестте разглеждани ставки усреднените стойности на общините в областта са по-ниски от средните за страната. С най-голяма разлика са местните налози върху прехвърлянето на собственост и върху таксиметровия превоз.

Общините в област Силистра изостават по отношение на прозрачността през 2018 година. Средният резултат в областта е 56,2% (при 65,2% за страната) като отново най-ниските стойности са в общините Дулово и Кайнарджа (под 50%), а най-високите – в община Алфатар. Самооценките на администрацията за развитието на електронното правителство и предоставянето на административни услуги на „едно гише“ през 2018 г. също изостават от средните за страната нива. Покритието на кадастралната карта в областта също не търпи развитие и през 2017 г. и остава на 16,2% при 36,6% в страната. Никаква част от територията на община Кайнарджа все още не е включена в кадастъра.

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ

Силно влошените показатели за раждаемостта и изселването от област Силистра продължават да влияят негативно на възрастовата структура на населението. През 2017 г. коефициентът на естествен прираст достига -8,8‰ (при -6,5‰ в страната), този на механичен прираст леко се подобрява до -3,8‰ (при -0,8‰ в страната). Това води до ново повишение на коефициентите на възрастова зависимост и по-бързо влошаване от средните стойности за страната.

Силистра остава и сред областите с най-малък относителен дял на градското население (единствено област Кърджали е с по-нисък) – 44,2% при 73,5% в страната. Гъстотата на населението пък е почти двойно по-ниска от средната за България.

Нетният коефициент на записване на населението в V-VIII клас в област Силистра се повишава, но остава по-нисък от средния през 2017 година. Дяловете на второгодниците и отпадналите от основното и средното образование не се различават съществено от средните за страната. Значително по-лошо е представянето на учениците от областта на матурите по български език и литература през 2018 г. – средната оценка е 3,65 (при 4,24 за страната), а делът на слабите оценки – 12,3% (при 5,9% за страната).

И през 2017 г. в областта се отчита недостиг на лекари – както на общопрактикуващи, така и на специалисти от водещи специалности. Относителният брой на леглата в многопрофилните болници също е по-нисък от средния за страната. Това предопределя и сравнително ниския брой на преминалите болни за лечение в местни болници – 215 на хиляда души от населението при 242 на хиляда души през 2017 година. Тези показатели подсказват, че населението на областта търси здравни грижи и извън територията ѝ.

Като при повече области със сравнително ниско икономическо развитие, област Силистра се представя добре по отношение на правосъдието и сигурността и през 2017 година. Натовареността на окръжния съд е сравнително ниска – 6,6 наказателни дела на съдия на месец (при 9,6 за страната), а правораздаването – относително бързо. Делът на наказателните дела, приключили в тримесечен срок се повишава до 91,3% (при 90,6% за страната), а този на висящите дела се свива до 4,0% (при 8,7% за страната).

Регистрираните престъпления срещу личността и собствеността в област Силистра остават малко над 9 на хиляда души от населението (при над 13 на хиляда души за страната), а разкриваемостта, въпреки че се свива, продължава да е с около 20 пункта над средната – 63,1% при 45,3% за страната.

Слабо урбанизираната територия на областта обяснява все още ниската свързаност на населението с канализация. През 2016 г. делът на населението в селища с обществена канализация остава малко над 52% при близо 76% в страната. Изградената през 2016 г. районна пречиствателна станция за отпадни води – Силистра се отразява на показателя за свързаността на населението с подобни станции – от 7,6% през 2015 г. до 44,5% през 2016 година, въпреки че тези стойности остават далеч под средните за страната (63,1%). Силистра е сред областите с най-малък обем емисии на въглероден диоксид в атмосферата като вредните емисии спрямо територията са десетки пъти по-ниски от средните относителни стойности.

Интензитетът на културния живот в област Силистра е сравнително нисък и през 2017 година. Относителният брой на посещенията в кината е почти десет пъти по-нисък от средния. Посещенията на местните театри и музеи пък са 2-3 пъти по-ниски спрямо населението. Единствено посещенията на библиотеките в областта се приближават до средните стойности.

Ключови показатели за област Силистра

Индикатори на икономическото развитие	2013	2014	2015	2016	2017
БВП на глава от населението (лв., текущи цени)	5 618	5 852	5 933	6 080	n.a.
Средногодишен доход на лице от домакинството (лв.)	3 249	3 289	3 521	3 922	4201
Средна годишна брутна заплата на нает (лв.)	6 880	7 215	7 494	7 967	n.a.
Относителен дял на бедните спрямо линията на бедност за страната, %	20,2	19,8	20,4	29	n.a.
Коефициент на икономическа активност на населението на 15-64 години (%)	61,4	64,7	63,1	62,8	65,3
Коефициент на заетост на населението на 15-64 години (%)	48,2	50,0	49,2	52,2	57
Коефициент на безработица на населението на 15-64 години (%)	21,3	22,4	21,8	16,9	12,5
Дял на населението с висше образование, 25-64 г. (%)	15,1	14,4	16,4	18,5	17,7
Брой на нефинансови предприятия на 1000 души от населението	33	33	35	35	n.a.
Разходи за придобиване на дълготрайни материални активи (лв./човек)	1 511	1 436	2 244	1 309	n.a.
Чуждестранни преки инвестиции в предприятията от нефинансовия сектор с натрупване (евро/човек)	287	275	256	292	n.a.
Дял на домакинствата с достъп до интернет (%)	37,6	60,2	56,4	55,1	71,7
Дял на пътната настилка в добро състояние (%)	44,8	46,7	46,8	53,1	53,2
Покритие на кадастъра (%)	14,2	14,2	16,2	16,2	16,2

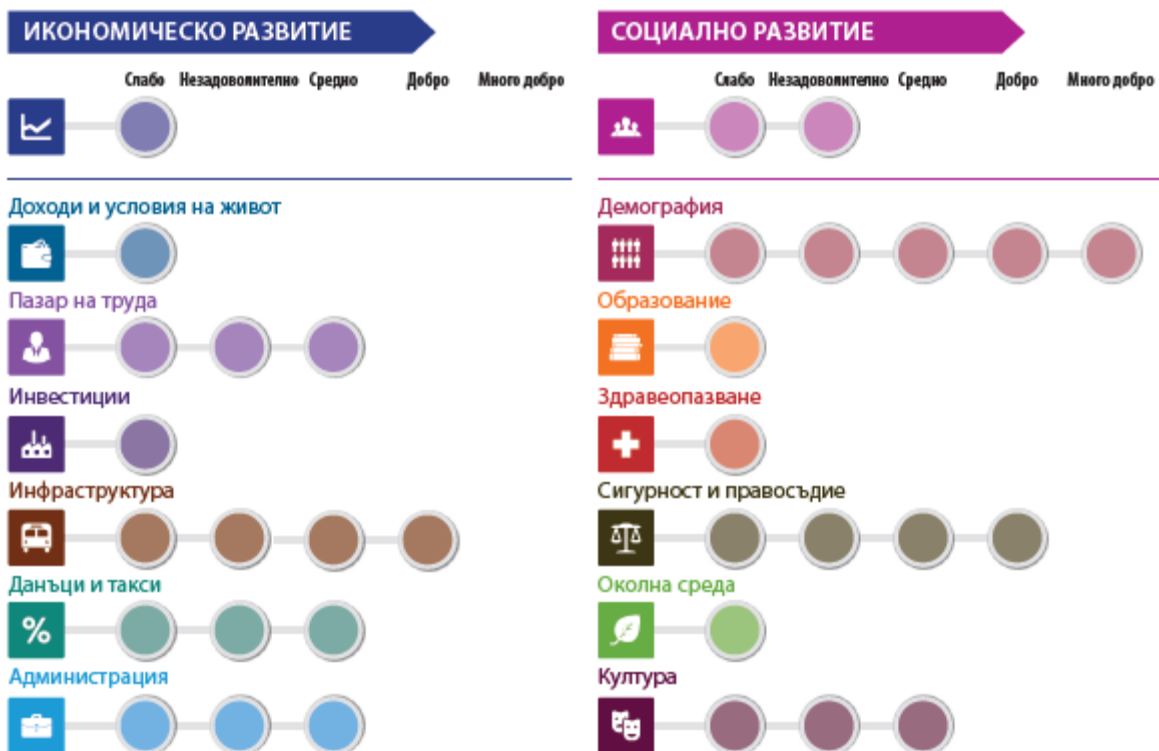
Индикатори на социалното развитие	2013	2014	2015	2016	2017
Коефициент на естествен прираст на населението (‰)	-6,8	-8,4	-9,0	-7,1	-8,8
Коефициент на механичен прираст на населението (‰)	-3,2	-3,4	-3,5	-4,3	-3,8
Среден успех от матурите по БЕЛ	4,13	4,15	3,88	3,80	3,95
Процент оценки на матурите по БЕЛ под среден 3,00	3,96	3,55	8,97	13,93	13,2
Нетен коефициент на записване на населението в V-VIII клас, %	80,1	78,7	78,7	76,6	82,3
Дял на здравноосигурените лица (%)	84,9	86,0	87,6	87,4	87,1
Постъпили болни за лечение в МБАЛ на 1000 души от населението	202,4	204,8	208,6	217,4	215,1
Регистрирани престъпления срещу личността и собствеността на 1000 души	8,3	8,0	9,6	9,1	9,2
Разкрити престъпления срещу личността и собствеността от регистрираните през годината (%)	62,4	62,1	62,0	70,8	63,1
Дял на висящите наказателни дела (%)	6,4	12,4	5,4	10,8	4
Дял на населението с достъп до канализация, свързано с пречиствателни станции за отпадни води (%)	0,6	6,2	7,6	45	n.a.
Емисии на въглероден диоксид в атмосферата, тонове вредни емисии/кв. км	13,1	14,7	15,0	5	n.a.
Посещения в кината на 1000 души от населението	0	69	115	76	90
Посещения в театрите на 1000 души от населението	192	188	188	225	189

ОБЛАСТ СЛИВЕН

През 2016 г. брутният вътрешен продукт в област Сливен за първи път от няколко години отбелязва стабилен ръст, въпреки че остава сред тези с най-ниски стойности в страната. Подобна картина се наблюдава и при заплатите и доходите в областта, което предопределя и изключително високите нива на бедност. Икономическата активност в областта продължава да се повишава и през 2017 г., макар че остава под средните стойности за страната. Повишението ѝ обаче не води до повишаване на заетостта и тя остава сравнително ниска, но се отразява на ново повишение на безработицата. Инвестиционната и бизнес активност в областта остава ниска и през 2016 година. Гъстотата на пътната и железопътна мрежи в областта е съизмерима със средните нива в страната, но делът на автомагистралите и първокласните пътища е по-висок, което предопределя и значително по-високото качество на пътната настилка. Усреднените ставки на разглежданите местни данъци и такси в общините в област Сливен са близки до средните за страната. Прозрачността на администрацията се оценява сравнително високо.

Демографската картина в област Сливен остава една от най-благоприятните в страната. Дяловете на второгодниците и отпадналите от основното и средното образование са двойно по-високи от средните за страната, а средният успех на матурата по български език и литература остава нисък. Относителният брой на лекарите остава сравнително нисък. Сливен е едно от изключенията, при което сравнително високата натовареност на съда не е свързана със забавяне на делата. Относителният брой на регистрираните престъпления срещу личността и собствеността в областта остава по-нисък от средния за страната, а разкриваемостта – сравнително висока. Сливен е и сред областите с най-голям относителен обем на образуваните отпадъци, а замърсяването на въздуха е сравнително ниско. Относителният брой на посещенията на кината и музеите в област Сливен изостава спрямо средните за страната нива, но интересът към местните театри и библиотеки е сравнително висок

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ

През 2016 г. брутният вътрешен продукт в област Сливен за първи път от няколко години отбелязва стабилен ръст, въпреки че продължава да изостава значително от средните нива за страната – 6 392 лв. на човек при 13 206 лв. на човек в страната. Наред с ръста на икономиката заплатите и доходите в областта също нарастват. През 2016 г. средната годишна работна заплата в област Сливен достига 8 438 лв. (при 11 379 лв. в страната), а доходът на лице от домакинството – 3 790 лв. при 5 586 лв. в страната през 2017 година. И при двата показателя на областта обаче, стойностите остават сред най-ниските в страната, което предопределя и изключително високите нива на бедност и през 2017 година. Делът на местното население, живеещо с материални лишения е 41% (при 30% в страната), а този на населението, живеещо под линията на бедност за страната – 47% (при 23% в страната).

Икономическата активност в областта продължава да се повишава и през 2017 г., макар че остава под средните стойности за страната. Повишението ѝ обаче не води до повишаване на заетостта и тя остава сравнително ниска – 59% при 67% в страната, но се отразява на ново повишение на безработицата (с 1 п.п.) до 10% при 6% в страната. По-доброто и по-бързо развитие на пазара на труда е ограничено и от сравнително неблагоприятната образователна структура на населението в област Сливен. Сред 25-64-годишните 21% са с висше образование (при 28% в страната), а 29% – с основно и по-ниско (при 17% в страната). Предимство на пазара на труда в областта е сравнително добрата демографска картина, която води и до най-благоприятният в страната коефициент на демографско заместване като отношение на населението на 15-19 г. към това на 60-64 г. – 84% при среден 64% в страната през 2017 година. Това означава, че на всеки 100 души, които ще излязат от трудоспособното население през следващите няколко години отговарят 84 младежи, на които им предстои да се влеят на пазара на труда.

Инвестиционната и бизнес активност в областта остава ниска и през 2016 година. Относителният брой на предприятията се задържа нисък (37 на хиляда души при 57 на хиляда души в страната), а разходите за придобиване на дълготрайни активи намаляват в унисон със случващото се в страната, но обемът им е значително по-малък – 1 072 лв. на човек при 2 488 лв. на човек в страната. Областта не успява и да привлече много чужди инвестиции (654 евро на човек при 3 310 евро на човек в страната), въпреки че през 2016 г. се наблюдава нарастване на относителния им обем след няколкогодишен спад. Усвояването на европейски средства също нараства, но към края на м. юни 2018 г. остава най-ниското в страната – 715 лв. на човек при 1 543 лв. на човек в страната.

Гъстотата на пътната и железопътна мрежи в областта е съизмерима със средните нива в страната, но делът на автомагистралите и първокласните пътища е по-висок, което предопределя и значително по-високото качество на пътната настилка в областта и през 2017 година. Достъпът и използването на интернет в областта се повишават, но стойностите им остават чувствително по-ниски от средните за страната.

Усреднените ставки на разглежданите местни данъци и такси в общините в област Сливен са близки до средните за страната. През 2018 г. в сливенските общини се отчитат две намаления на данъци – върху недвижимите имоти на юридически лица в Сливен и Котел, както и две увеличения на данъци – върху прехвърлянето на собственост в Сливен и върху превозните средства в Котел.

Самооценките на местната администрация за развитието на електронното правителство и предоставянето на услуги на „едно гише“ в областта се повишават през 2018 г., но остават по-ниски от средните за страната. Значително по-ниско остава и покритието на кадастралната карта в областта. Прозрачността на администрация се оценява сравнително високо и през 2018 г., а най-високият резултат отново е за община Сливен.

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ

Демографската картина в област Сливен остава една от най-благоприятните в страната и през 2017 г., основно благодарение на сравнително високата раждаемост. Коефициентът на естествен прираст е вторият най-висок в страната (след този в София), въпреки че и той е отрицателен, както в цялата страна. Изселването от областта продължава да е сравнително високо, но Сливен остава областта с най-младо население. Коефициентът на възрастова зависимост като отношение на населението на 65 и повече години към това на 0-14 г. отново е най-ниският в страната – 105% при 148% в страната през 2017 година.

Делът на градското население остава сравнително нисък (66% при 73% в страната), но гъстотата на населението е сред най-високите в страната – 2 699 души на кв. км при 1 537 души на кв. км в страната.

През 2017 г. нетният коефициент на записване на населението в V-VIII клас в област Сливен остава сравнително нисък – 84% при 88% в страната. Сливен остава и областта с най-нисък относителен брой на преподавателите, въпреки че се наблюдава повишение до 68 учителя в основното и средното образование на хиляда ученика (при 80 на хиляда ученика в страната). Тези условия на образователната система в областта са взаимосвързани и с изключителни лоши резултати. Дяловете на второгодниците и отпадналите от основното и средното образование са двойно по-високи от средните за страната, а средният успех на матурата по български език и литература намалява до 3,96 през 2018 г. (при 4,24 за страната), въпреки че делът на слабите оценки намалява до по средния за страната.

Въпреки че относителният размер на легловата база в местните много профилни болници нараства през 2017 г. и почти достига средния за страната, относителният брой на лекарите остава сравнително нисък. През 2017 г. един общопрактикуващ лекар в областта се грижи средно за 1 818 жители (при един лекар на 1 562 души в страната), а един лекар от водещите специалности – за 798 души (при един лекар на 529 души в страната). Тези характеристики предопределят и сравнително ниския относителен брой на преминалите болни за лечение.

Сливен е едно от изключенията, при което сравнително високата натовареност на съда не е свързана със забавяне на делата. През 2017 г. един съдия в местния окръжен съд разглежда средно по 11 дела на месец (при 10 дела на месец в страната), но приключилите в тримесечен срок дела достигат 96% (при 91% в страната), а висящите – 4% (при 9% в страната). Относителният брой на регистрираните престъпления срещу личността и собствеността в областта остава по-нисък от средния за страната, а разкриваемостта – сравнително висока (58% при 45% в страната).

Сравнително ниският дял на населението в градовете в област Сливен вероятно е причината на относително ограничения дял на местното население с достъп до канализация (65% при 76% в страната), както и до канализация, свързана с пречиствателни станции за отпадъчни води (57% при 63% в страната) през 2016 година. Сливен е и сред областите с най-голям относителен обем на образуваните отпадъци през 2016 г., въпреки че се наблюдава намаление през предишните две години. Емисиите на въглероден диоксид в атмосферата остават сравнително ниски и през 2016 г. – 161 тона на кв. км при 281 т на кв. км в страната.

Относителният брой на посещенията на кината и музеите в област Сливен изостава спрямо средните за страната нива, но интересът към местните театри и библиотеки е сравнително висок през 2017 година. Посещенията в библиотеките достигат 785 на хиляда души (след спад през 2016 г.), а тези в театрите са 339 на хиляда души.

Ключови показатели за област Сливен

Индикатори на икономическото развитие	2013	2014	2015	2016	2017
БВП на глава от населението (лв., текущи цени)	5 689	5 961	5 921	6 392	n.a.
Средногодишен доход на лице от домакинството (лв.)	3 014	4 017	4 236	3 685	3 790
Средна годишна брутна заплата на нает (лв.)	6 999	7 265	7 830	8 438	n.a.
Относителен дял на бедните спрямо линията на бедност за страната, %	32,7	38,0	38,7	47,2	n.a.
Коефициент на икономическа активност на населението на 15-64 години (%)	61,7	60,7	62,9	64,8	65,8
Коефициент на заетост на населението на 15-64 години (%)	51,8	52,4	55,9	58,9	58,9
Коефициент на безработица на населението на 15-64 години (%)	15,9	13,6	10,9	9,2	10,2
Дял на населението с висше образование, 25-64 г. (%)	20,5	22,5	21,8	21,4	21,2
Брой на нефинансови предприятия на 1000 души от населението	35	35	36	37	n.a.
Разходи за придобиване на дълготрайни материални активи (лв./човек)	1 132	1 152	1 202	1 072	n.a.
Чуждестранни преки инвестиции в предприятията от нефинансовия сектор с натрупване (евро/човек)	500	480	474	654	n.a.
Дял на домакинствата с достъп до интернет (%)	41,1	49,8	44,6	54,1	58,5
Дял на пътната настилка в добро състояние (%)	79,3	80,3	72,4	71,9	70,4
Покритие на кадастъра (%)	23,0	23,0	23,0	23,0	23,0

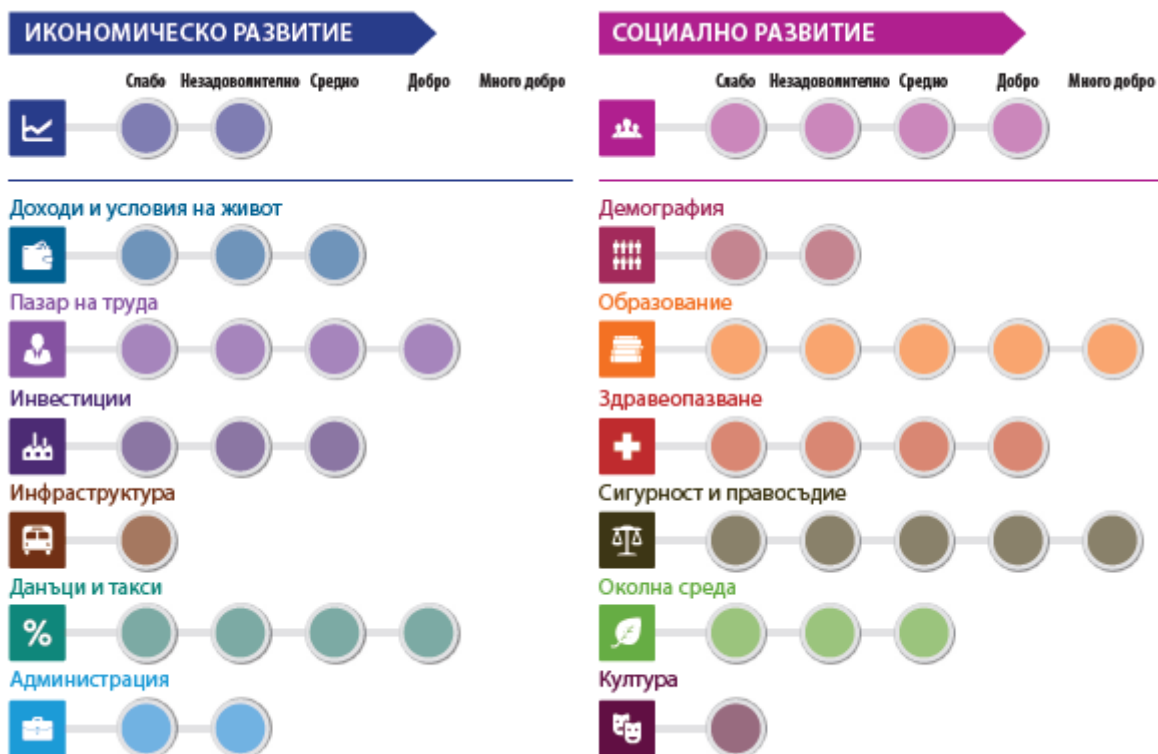
Индикатори на социалното развитие	2013	2014	2015	2016	2017
Коефициент на естествен прираст на населението (‰)	-2,2	-2,5	-2,7	-2,4	-2,8
Коефициент на механичен прираст на населението (‰)	-5,1	-4,1	-4,9	-5,0	-4,4
Среден успех от матурите по БЕЛ	4,15	4,19	4,18	4,15	4,24
Процент оценки на матурите по БЕЛ под среден 3,00	7,0	9,0	5,9	6,9	7,2
Нетен коефициент на записване на населението в V-VIII клас, %	74,4	75,0	75,2	76,4	84,2
Дял на здравноосигурените лица (%)	84,4	85,6	87,4	87,5	86,8
Постъпили болни за лечение в МБАЛ на 1000 души от населението	220,6	153,8	217,1	221,8	231,3
Регистрирани престъпления срещу личността и собствеността на 1000 души	12,6	12,5	11,6	11,1	11,8
Разкрити престъпления срещу личността и собствеността от регистрираните през годината (%)	45,6	47,8	51,8	62,4	57,9
Дял на висящите наказателни дела (%)	9,3	13,7	5,2	6,7	3,6
Дял на населението с достъп до канализация, свързано с пречиствателни станции за отпадни води (%)	57,6	57,6	57,4	57,2	n.a.
Емисии на въглероден диоксид в атмосферата, тонове вредни емисии/кв. км	161,0	161,0	161,0	161,0	n.a.
Посещения в кината на 1000 души от населението	152	93	84	101	97
Посещения в театрите на 1000 души от населението	357	350	314	339	339

ОБЛАСТ СМОЛЯН

Брутният вътрешен продукт на човек от населението в област Смолян продължава да нараства и през 2016 г., но ръстът е колеблив и по този показател областта изостава спрямо средните стойности за страната. Същевременно обаче заплатите и доходите в областта нарастват значително. През 2017 г. Смолян отново е областта с най-висока икономическа активност, която е съпроводена едновременно с нов ръст на заетостта и намаление на безработицата. През 2016 г. в областта се наблюдава сериозен ръст на разходите за придобиване на дълготрайни материални активи. Местоположението на област Смолян в покрайнините на страната и в планински район определят недобрата свързаност на областта. Усреднените ставки на местните данъци и такси в общините в област Смолян остават сравнително ниски и през 2018 година. Самооценките на администрацията за развитието на електронното правителство и предоставянето на услуги на „едно гише“ в областта остават по-ниски от средните за страната.

Смолян продължава да е сред областите с най-влошена демографска картина. Причина за това е както ниската раждаемост, така и изселването от областта. Смолян остава областта с най-нисък дял на второгодниците и отпадналите и с най-висок относителен брой на преподавателите в основното и средното образование. Резултатите на матурата по българските език и литература през 2018 г. пък отново поставят областта веднага след столицата. Относителният брой на общопрактикуващите лекари в областта е съизмерим със средния за страната и през 2017 г., но броят на лекарите от водещите специалности остава сравнително нисък. Смолян остава сред областите с най-нисък относителен брой на регистрираните престъпления и най-висок дял на тяхната разкриваемост. Значително по-ниско от средното за страната ниво е замърсяването на въздуха в областта. Културният живот в област Смолян не е особено интензивен и през 2017 година.

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ

 Брутният вътрешен продукт на човек от населението в област Смолян продължава да нараства и през 2016 г., но ръстът му е колеблив и по този показател областта изостава спрямо средните стойности за страната. Същевременно обаче заплатите и доходите в областта нарастват значително, а средногодишният доход на лице от домакинството остава над средния за страната, достигайки 6 127 лв. при 5 586 лв. в страната за 2017 година. И през 2016 г. бедността в областта остава по-висока от средната за страната, както по отношение на дела на населението, живеещо с материални лишения, така и на дела на хората, живеещи под националната линия на бедност.

 През 2017 г. след ново нарастване Смолян отново е областта с най-висока икономическа активност. Коефициентът достига 77% (при 71% в страната) и е съпроводен едновременно с нов ръст на заетостта (до 68% при 67% в страната) и намаление на безработицата (до 11% при 6% в страната). Подобряването на показателите за пазара на труда е благоприятствано и от относително добрата образователна структура на населението. Срез населението на възраст 25-64 г. делът на хората с основно и по-ниско образование продължава да намалява и достига 16% (при 17% в страната), а делът на висшестите се повишава, въпреки че остава по-нисък от средния за страната. Коефициентът на демографско заместване като отношение на населението на възраст 15-19 г. към това на 60-64 г. остава значително по-нисък от средния за страната – 44% при 64% в страната. Това означава, че на всеки 100 души от областта, на които предстои да излязат от пазара на труда през следващите няколко години отговарят 44 младежи, които ще се включат на него.

 През 2016 г. в областта се наблюдава сериозен ръст на разходите за придобиване на дълготрайни материални активи и за първи път те изпреварват средните за страната спрямо населението. Разходите за ДМА в област Смолян нарастват до 3 508 лв. на човек от населението, а средните за страната намаляват до 2 488 лв. на човек. Ръст се наблюдава и при относителния обем на чуждите инвестиции в областта, въпреки че той е много нисък и чуждите инвестиции остават значително под средните нива – 765 евро на човек от населението при 3 310 евро на човек от населението в страната към края на 2016 година. Ръст, но и изоставане от средните за страната стойности се наблюдава и при усвояването на европейски средства в областта. Към 30 юни 2018 г. стойността на изпратените суми на бенефициенти по оперативните програми достига 1 135 лв. на човек (при 1 543 лв. на човек в страната). В рамките на областта най-много средства спрямо населението е усвоила община Рудозем.

 Местоположението на област Смолян в покрайнините на страната и в планински район определят недобрата инфраструктурна свързаност на областта. Гъстотата на пътната мрежа е по-ниска от средната за страната, а железопътни линии в областта липсват. През територията ѝ не минават и автомагистрала и първокласни пътища, въпреки че качеството на съществуващите пътища остава по-високо от средното за страната и през 2017 година. 50% от пътищата са с добро състояние на пътната настилка при 40% в страната. Достъпът и използването на интернет в областта намаляват леко през 2017 г. и остава под средните за страната.

 Усреднените ставки на местните данъци и такси в общините в област Смолян остават сравнително ниски и през 2018 година. Нещо повече – спрямо 2017 г. сред разглежданите местни данъци единствено община Златоград е повишила данъка върху придобиването на имуществото. Значително по-ниски в сравнение със средните нива остават данъците върху превозните средства, търговията на дребно и таксиметровия превоз в областта.

 Самооценките на администрацията за развитието на електронното правителство и предоставянето на услуги на „едно гише“ в областта остават по-ниски от средните за страната и през 2018 г., въпреки че се повишават спрямо предходната година. Повишение се наблюдава и в оценката на прозрачността на местната администрация през 2018 г., но по-високият ръст в други области оставя област Смолян под средното ниво за страната.

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ

Смолян остава сред областите с най-влошена демографска картина и през 2017 година.

Причина за това е както ниската раждаемост, така и изселването от областта. Коефициентът на естествен прираст намалява до -10‰ (при -7‰ в страната), а на механичен прираст – до -10‰ (при -1‰ в страната). Тези показатели предопределят и високите коефициенти на възрастова зависимост. Отношението на населението на 65 и повече години към това на 0-14 г. достига 200% при 148% в страната. Делът на градското население в областта се повишава и през 2017 г., но остава значително под средния за страната – 56% при 74% в страната, въпреки че гъстотата на населението в урбанизираните територии е по-висока от средната.

Нетният коефициент на записване на населението в V-VIII клас в областта нараства през 2017 г. и отново е над средните нива в страната. Смолян остава областта с най-нисък дял на второгодниците и отпадналите и с най-висок относителен брой на преподавателите в основното и средното образование. През 2017 г. броят на учителите се повишава и достига 114 на хиляда ученика при 80 на хиляда ученика в страната. Резултатите на матурата по българските език и литература през 2018 г. пък отново поставят областта веднага след столицата. Средният успех на местните зрелостници е 4,33 (при 4,24 в страната и 4,45 в столицата), а делът на слабите оценки намалява до 3% (при 6% в страната и 2% в столицата).

Относителният брой на общопрактикуващите лекари в областта е съизмерим със средния за страната и през 2017 г., но броят на лекарите от водещите специалности остава сравнително нисък. Броят на леглата в местните многопрофилни болници остава малко по-висок от средния, въпреки че преминалите за лечение болни са по-малко от средния им относителен брой в страната. През 2017 г. в болниците в област Смолян са се лекували 220 души на хиляда души население при 242 души на хиляда души в страната.

Натовареността на наказателните съдии в окръжния съд в област Смолян е остава по-ниска от средната за страната и през 2017 г., което е обвързано със сравнително по-бързото правораздаване в областта. Докато на един местен съдия се падат средно по 6 наказателни дела за разглеждане на месец, в страната един съдия разглежда средно по 10 дела месечно. Същевременно, висящите дела в област Смолян са 7% при 9% в страната. Смолян остава сред областите с най-нисък относителен брой на регистрираните престъпления и най-висок дял на тяхната разкриваемост. През 2017 г. престъпленията срещу личността и собствеността в областта са 6 на хиляда души от населението (при 13 на хиляда души в страната), а разкриваемостта е 69% (при 45% в страната).

Въпреки че достъпът на населението до обществена канализация в областта нараства и през 2016 г. и е съизмерим със средния за страната (74% при 76% в страната), свързаността на канализацията с пречиствателни станции за отпадъчни води остава сравнително ниска (42% при 63% в страната) през 2016 година. Област Смолян остава сред областите с най-ниско замърсяване на въздуха с въглероден диоксид. През 2016 г. вредните емисии в атмосферата са 5 тона на кв. км при 281 тона на кв. км в страната. Образованите отпадъци в областта намаляват спрямо 2015 г. и отново са под средните са страната нива.

Културният живот в област Смолян не е особено интензивен и през 2017 година. Относителният брой на посещенията на местните театри и музеи е 3-4 пъти по-нисък от средния за страната. Посещенията в театрите намалява до 93 на хиляда души от населението (при 314 на хиляда души в страната), а на музеите – до 164 на хиляда души (при 722 на хиляда души в страната). Значително по-нисък е интересът и към местните библиотеки. Посещенията са 192 на хиляда души при 604 на хиляда души в страната. Пет пъти със средните стойности е разликата в посещенията на кината – 169 на хиляда души в област Смолян при 778 на хиляда души в страната.

Ключови показатели за област Смолян

Индикатори на икономическото развитие	2013	2014	2015	2016	2017
БВП на глава от населението (лв., текущи цени)	7 186	7 583	8 557	8 636	n.a.
Средногодишен доход на лице от домакинството (лв.)	4 590	5 315	5 419	5 618	6 127
Средна годишна брутна заплата на нает (лв.)	6 800	7 253	7 679	8 504	n.a.
Относителен дял на бедните спрямо линията на бедност за страната, %	30,8	34,0	24,1	26,9	n.a.
Коефициент на икономическа активност на населението на 15-64 години (%)	74,2	76,1	77,2	74,1	76,8
Коефициент на заетост на населението на 15-64 години (%)	59,3	61,2	63,9	63,6	68,1
Коефициент на безработица на населението на 15-64 години (%)	20,3	19,4	17,2	14,1	11,2
Дял на населението с висше образование, 25-64 г. (%)	20,0	21,0	21,7	23,2	23,8
Брой на нефинансови предприятия на 1000 души от населението	44	45	47	48	n.a.
Разходи за придобиване на дълготрайни материални активи (лв./човек)	1 202	1 775	1 843	3 508	n.a.
Чуждестранни преки инвестиции в предприятията от нефинансовия сектор с натрупване (евро/човек)	647	653	752	765	n.a.
Дял на домакинствата с достъп до интернет (%)	45,2	55,4	52,3	59,9	56,5
Дял на пътната настилка в добро състояние (%)	45,3	49,5	54,5	55,5	49,6
Покритие на кадастъра (%)	32,1	32,1	32,1	32,1	32,1

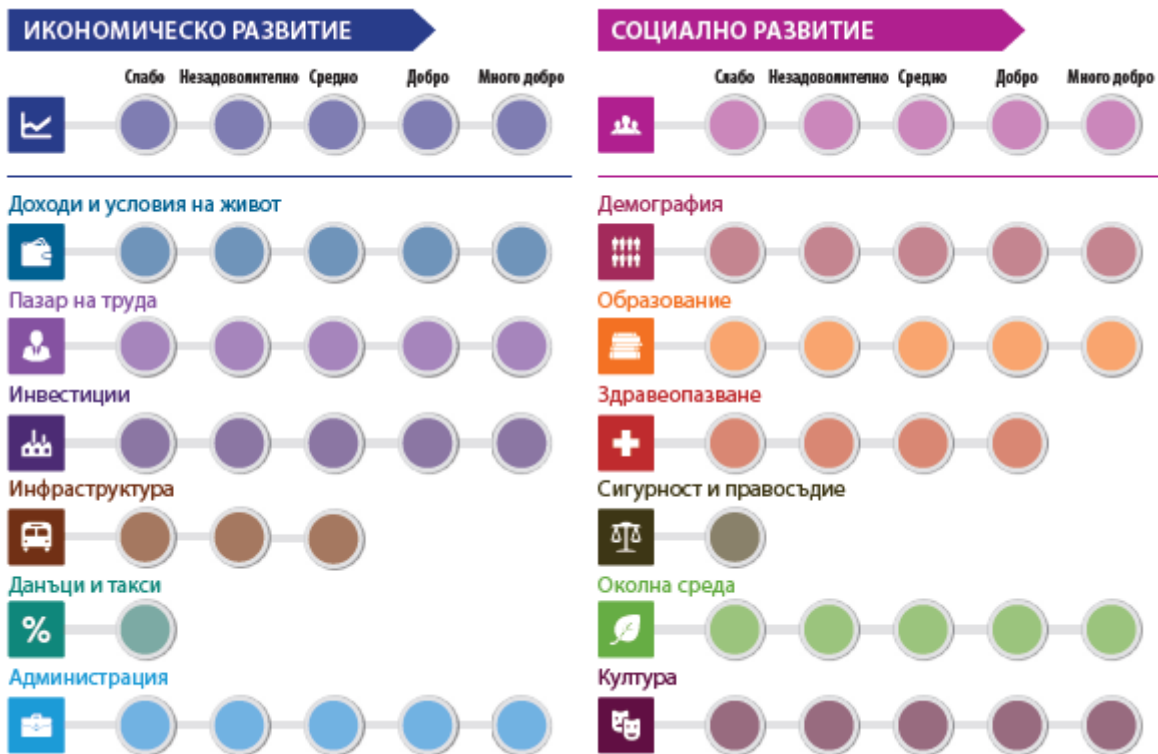
Индикатори на социалното развитие	2013	2014	2015	2016	2017
Коефициент на естествен прираст на населението (‰)	-6,6	-7,8	-8,2	-8,0	-9,5
Коефициент на механичен прираст на населението (‰)	-14,7	-11,6	-12,9	-11,9	-10,4
Среден успех от матурите по БЕЛ	4,37	4,42	4,37	4,26	4,42
Процент оценки на матурите по БЕЛ под среден 3,00	3,9	3,4	2,5	6,5	3,4
Нетен коефициент на записване на населението в V-VIII клас, %	82,3	82,4	83,3	81,1	90,8
Дял на здравноосигурените лица (%)	90,0	91,6	94,4	95,1	94,4
Постъпили болни за лечение в МБАЛ на 1000 души от населението	196,6	211,9	213,6	224,8	219,6
Регистрирани престъпления срещу личността и собствеността на 1000 души	5,7	5,4	6,1	5,6	6,1
Разкрити престъпления срещу личността и собствеността от регистрираните през годината (%)	57,9	53,5	56,7	73,6	68,7
Дял на висящите наказателни дела (%)	6,7	8,2	5,2	7,5	6,8
Дял на населението с достъп до канализация, свързано с пречиствателни станции за отпадни води (%)	39,3	39,5	42,0	42,4	n.a.
Емисии на въглероден диоксид в атмосферата, тонове вредни емисии/кв. км	4,8	4,0	3,6	5,3	n.a.
Посещения в кината на 1000 души от населението	0	139	153	150	169
Посещения в театрите на 1000 души от населението	0	69	96	122	93

ОБЛАСТ СОФИЯ (СТОЛИЦА)

Столицата е областта с най-високи доходи и стандарт на живот в страната, а бедността е силно ограничена. Въпреки относително високата база, икономическата активност на пазара на труда в столицата продължава да нараства. Това нарастване е съпроводено от ръст на заетостта и намаление на безработицата. Относителният обем на разходите за придобиване на дълготрайни материални активи е двойно по-висок от средния за страната. Чуждите инвестиции пък са тройно по-високи. В столицата няма пътища от републиканската пътна мрежа, но територията ѝ граничи непосредствено с няколко автомагистрала. Достъпът и използването на интернет в столицата продължават да се повишават и през 2017 г. и остават значително над средните за страната нива. Като икономически най-развитата област в страната, столицата поддържа и сравнително високи нива на местните данъци и такси. Столицата остава и сред областите с най-висока оценка на прозрачността на органите на местното самоуправление.

Столицата е областта с най-благоприятна демографска картина в страната. По отношение на образованието само област Смолян успява да изпревари столицата. Второгодниците и отпадналите от основното и средното образование остават на относително ниско ниво и показват тенденция към намаление. Учениците на София (столица) показва и най-добри резултати на зрелостните изпити. Столицата е областта с най-много лекари специалисти на човек от населението. Софийският съд е най-натовареният в страната и това е свързано и със сравнително бавното правораздаване в столицата. София (столица) е и областта с най-голям относителен брой на регистрираните престъпления и съответно най-малка разкриваемост. Почти изцяло градското население на област София (столица) обяснява като цяло пълната свързаност на населението с обществена канализация. Столицата е втората област с най-голяма замърсяване на атмосферата с въглероден диоксид. Столицата е областта с най-интензивен културен живот в страната.

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ

Столицата е областта с най-високи доходи и стандарт в страната. През 2016 г. брутният вътрешен продукт продължава да нарастват и достига 28 465 лв. на човек от населението при 13 206 лв. на човек в страната. Заплатите и доходите на домакинствата също нарастват и остават най-високите в страната. През 2016 г. средната брутна годишна работна заплата достига 15 658 лв. при 11 379 лв. средна заплата в страната при един и същи ръст от 8% спрямо нивата от предходната година. Бедността в областта е силно ограничена и през 2017 година. Делът на населението, живеещо с материални лишения е 20% (при 30% в страната), а делът на живеещи под националната линия на бедност са 10% (при 23% в страната).

Въпреки относително високата база, икономическата активност в столицата продължава да нараства и през 2017 г. достига 77% (при 71% в страната). Това нарастване е съпроводено от ръст на заетостта и намаление на безработицата. Коефициентът на заетост достига рекордните за столицата и за страната като цяло 74,6%, а коефициентът на безработица се свива до 2,8%, съвсем близо до предкризисните нива от 2,5%. Образователната структура на работната сила в столицата продължава да се подобрява през последните години. Сред населението на 25-64 години висшистите са 51% (при 28% в страната), а тези с основно и по-ниско образование – 3% (при 17% в страната). Влошената демографска картина в страната и в столицата в частност се отразява и на местния пазар на труда.

През 2016 г. броят на предприятията в столицата продължава да нараства стабилно за пета поредна година и достига 88 на хиляда души от населението при 57 на хиляда души в страната. Същевременно разходите за придобиване на дълготрайни материални активи намаляват спрямо 2015 г. в унисон с общата тенденция в страната, но относителният им обем остава двойно по-висок от средния за страната. Чуждите инвестиции пък са тройно по-високи – 9 226 евро на човек при 3 310 евро на човек в страната към края на 2016 година. Столицата е и областта със значително повече усвоени средства спрямо средните за страната, гонена единствено от област Габрово. Към 30 юни 2018 г. стойността на изплатените суми на бенефициенти по оперативните програми в София (столица) достига 2 726 лв. на човек (при 1 543 лв. на човек в страната).

В столицата няма пътища от републиканската пътна мрежа, но територията ѝ граничи непосредствено с няколко автомагистрала. Софийската ж.п. гара пък е основен железопътен възел в страната и гъстотата на ж.п. мрежата в столица значително изпреварва средната – 12,8 км на 100 кв. км територия при 3,6 км на 100 кв. км в страната. Достъпът и използването на интернет в столицата продължават да се повишават и през 2017 г. и остават значително над средните за страната нива. 76% от домакинствата имат достъп до интернет (при 67% в страната), а 78% от лицата на 16-74 г. са използвали интернет през последните 12 месеца (при 66% за страната).

Като икономически най-развитата област в страната, столицата поддържа и сравнително високи нива на местните данъци и такси. Въпреки това в столицата не е променян нито един от разглежданите местни налози поне от шест години, докато в страната се наблюдават многобройни повишения през последните години. През 2018 г. София (столица) поддържа по-ниско ниво от средното за страната при на данъка върху недвижимите имоти на юридическите лица и прехвърлянето на собственост. Значително по-високи от средните пък са данъците върху таксиметровия превоз и търговията.

Самооценките на администрацията за развитието на електронното правителство и предоставянето на услуги на „едно гише“ се повишават през 2018 г. и са най-високи в страната. Столицата остава и сред областите с най-висока оценка на прозрачността на органите на местното самоуправление. Най-високо е и покритието на кадастралната карта, което обхваща почти цялата територия на областта (98%) при покритие на 1/3 от територията на страната.

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ

Столицата е областта с най-благоприятна демографска картина в страната. Коефициентът на естествен прираст е най-висок, въпреки че стойността му е отрицателна. През 2017 г. той дори нараства за втора поредна година достигайки -1,3‰ при -6,5‰ в страната. Столицата е и една от шестте области в страната, които има положителен механичен прираст – 2,7‰ при -0,8‰ в страната. Привличането на хора в трудоспособна възраст и сравнително високата раждаемост се отразяват и на стойностите на коефициентите на възрастова зависимост в столицата. През 2017 г. съотношението на населението на 65 и повече години към това на 0-14 г. е второто най-благоприятно в страната (след това в област Сливен), а това на населението на над 65 години към 15-64-годишните – най-благоприятното. Последното показва именно съсредоточаването на хората в трудоспособна възраст в столицата. Почти цялото население на София (столица) е градско, а гъстотата му е три пъти по-висока от средната за страната.

По отношение на образованието само област Смолян успява да изпревари столицата. Второгодниците и отпадналите от основното и средното образование остават на относително ниско ниво и показват тенденция към намаление. Учениците на София (столица) показват и най-добри резултати на зрелостните изпити. На матурата по български език и литература през 2018 г. средния успех в столицата е 4,45 (при 4,24 в страната), а делът на слабите оценки намалява до 1,5% (при 5,9% в страната). След повишаването на относителният брой на учителите в основното и средното образование София (столица) изостава от средните нива. В София са съсредоточени и най-голям брой от студентите, въпреки че спрямо населението броят им отстъпва на област Велико Търново и през 2017 година.

Столицата е областта с най-много лекари специалисти на човек от населението и през 2017 година. Легловата база нараства през годините и през 2017 г. отново изпреварва средната за страната. Достъпът до специалисти и здравни грижи обяснява сравнително високия относителен брой на преминалите за лечение болни през местните многопрофилни болници.

Софийският съд е най-натовареният в страната и това е свързано и със сравнително бавното правораздаване в столицата. Един столичен наказателен съдия разглежда средно по 15 дела месечно (при 10 дела на месец на съдия в страната), приключилите в тримесечен срок дела са 83% (при 91% в страната), а висящите – 13% (при 9% в страната). София (столица) е и областта с най-голям относителен брой на регистрираните престъпления срещу личността и собствеността (17 на хиляда души при 13 на хиляда души в страната) и съответно най-малка разкриваемост (30% при 45% в страната) през 2017 година.

Почти изцяло градското население на област София (столица) обяснява като цяло пълната свързаност на населението с обществена канализация. Цялата мрежа пък е свързана и с пречиствателни станции за отпадъчни води. Столицата е втората област (след област Стара Загора) с най-голяма замърсяване на атмосферата с въглероден диоксид. През 2016 г. вредните емисии остават 1 074 тона на кв. км при 281 тона на кв. км в страната. Относителният обем на образуваните битови отпадъци на човек от населението остава по-нисък от средния за страната.

Столицата е областта с най-интензивен културен живот в страната и през 2017 година. Посещенията на кината са 2 101 на хиляда души при 778 на хиляда души в страната. Театрите привличат 584 посещения на хиляда души (при 314 на хиляда души в страната), а музеите – 785 посещения на хиляда души (при 722 на хиляда души в страната). След библиотеките в област Велико Търново столицата е областта с най-голям относителен брой на посещенията на библиотеките – 1 194 на хиляда души (при 604 на хиляда души в страната).

Ключови показатели за област София (столица)

Индикатори на икономическото развитие	2013	2014	2015	2016	2017
БВП на глава от населението (лв., текущи цени)	24 642	24 890	26 690	28 465	n.a.
Средногодишен доход на лице от домакинството (лв.)	7 441	6 890	7 061	7 349	7 603
Средна годишна брутна заплата на нает (лв.)	12 851	13 542	14 531	15 658	n.a.
Относителен дял на бедните спрямо линията на бедност за страната, %	7,3	7,4	8,0	9,9	n.a.
Коефициент на икономическа активност на населението на 15-64 години (%)	73,5	74,0	75,0	75,4	76,7
Коефициент на заетост на населението на 15-64 години (%)	67,5	69,2	71,7	72,5	74,6
Коефициент на безработица на населението на 15-64 години (%)	8,2	6,3	4,3	3,9	2,8
Дял на населението с висше образование, 25-64 г. (%)	45,8	48,6	49,6	51,4	50,8
Брой на нефинансови предприятия на 1000 души от населението	81	83	85	88	n.a.
Разходи за придобиване на дълготрайни материални активи (лв./човек)	5 468	6 234	6 052	5 565	n.a.
Чуждестранни преки инвестиции в предприятията от нефинансовия сектор с натрупване (евро/човек)	9 245	8 891	9 164	9 226	n.a.
Дял на домакинствата с достъп до интернет (%)	70,9	69,3	75,3	69,4	75,6
Дял на пътната настилка в добро състояние (%)	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.
Покритие на кадастъра (%)	95,8	95,8	96,3	97,9	97,9

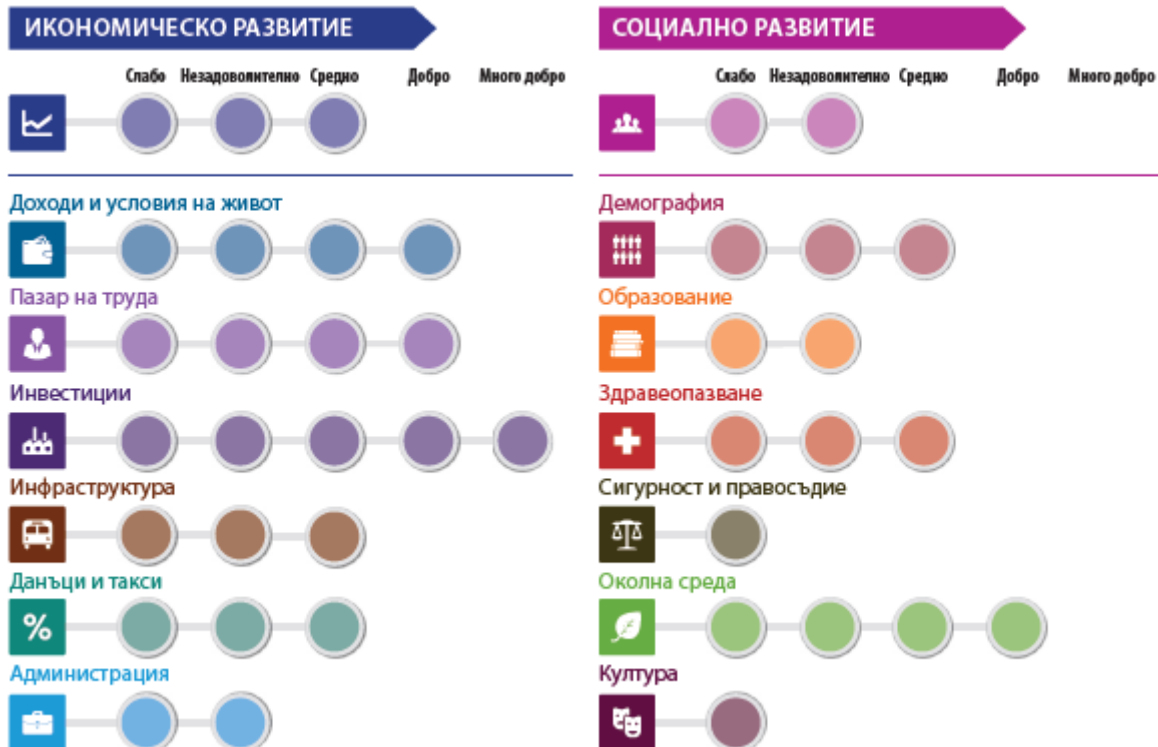
Индикатори на социалното развитие	2013	2014	2015	2016	2017
Коефициент на естествен прираст на населението (‰)	-1,5	-1,2	-1,7	-1,5	-1,3
Коефициент на механичен прираст на населението (‰)	7,1	6,5	4,2	4,4	2,7
Среден успех от матурите по БЕЛ	4,55	4,60	4,63	4,58	4,61
Процент оценки на матурите по БЕЛ под среден 3,00	2,2	1,9	1,8	2,1	2,0
Нетен коефициент на записване на населението в V-VIII клас, %	76,0	74,8	74,5	75,4	90,1
Дял на здравноосигурените лица (%)	85,2	85,9	87,1	86,2	86,3
Постъпили болни за лечение в МБАЛ на 1000 души от населението	223,6	152,5	253,1	257,5	281,3
Регистрирани престъпления срещу личността и собствеността на 1000 души	20,5	20,2	18,6	16,6	16,8
Разкрити престъпления срещу личността и собствеността от регистрираните през годината (%)	32,9	33,1	30,4	32,2	29,9
Дял на висящите наказателни дела (%)	10,6	14,4	15,4	13,0	13,1
Дял на населението с достъп до канализация, свързано с пречиствателни станции за отпадни води (%)	96,1	96,1	96,1	96,2	n.a.
Емисии на въглероден диоксид в атмосферата, тонове вредни емисии/кв. км	1 073,5	1 073,5	1 073,5	1073,5	n.a.
Посещения в кината на 1000 души от населението	2 000	2 061	2 126	2 161	2 101
Посещения в театрите на 1000 души от населението	641	649	547	603	584

ОБЛАСТ СОФИЯ

Брутният вътрешен продукт на човек от населението в област София продължава да нараства. Заплатите и доходите в областта също нарастват, но докато заплатите гонят средните за страната, доходите все още изостават. През 2017 г. подобряването на пазара на труда в областта продължава. Заетостта отбелязва огромен скок, а безработицата намалява рязко и достига предкризисните нива. Инвестиционната активност в областта е сравнително добра. Гъстотата на пътната и железопътната мрежи в областта е сравнително висока. Достъпът и използването на интернет в областта се повишават. През 2018 г. в област София има само една община, която е повишила само един данък. Самооценките на местната администрация за развитието на електронно правителство и предоставянето на услуги на „едно гише“ се повишават през 2018 г., но остават по-ниски от средните за страната.

Тенденцията за застаряване на населението в страната е валидна и дори по-ясно изразена и в област София. През последните пет години учениците в област София се представят по-слабо на зрелостните изпити. Обезпечаването на системата на здравеопазване в областта с персонал и легла обяснява и сравнително високия брой на преминалите за лечение болни. Натовареността на наказателните съдии в областта е сравнително ниска, но това не кореспондира с по-бързо правораздаване. Образованият боклук и замърсяването на въздуха в областта са сравнително ниски. Културният живот в областта е слабо интензивен.

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ

Брутният вътрешен продукт на човек от населението в област София продължава да нараства и въпреки че през 2016 г. темпът на нарастване е сравнително нисък, областта запазва третото си място по този показател (след столица и Стара Загора). Заплатите и доходите в областта също нарастват, но докато заплатите гонят средните за страната, доходите все още изостават. Тези процеси водят до намаление на бедността в областта. През 2017 г. делът на населението, живеещо с материални лишения и този на населението, живеещо под националната линия на бедност в областта са близки до средните нива за страната.

През 2017 г. подобряването на пазара на труда в областта продължава. Икономическата активност се повишава, но вече шест години не успява отново да достигне средната за страната. Същевременно заетостта отбелязва огромен скок (вторият най-голям след този в област Стара Загора) с 8,5 п.п. и компенсира липсата на развитие през последните няколко години. През 2017 г. коефициентът на заетост в област София е 66,4% при 66,9% в страната. Безработицата намалява рязко и достига предкризисните нива, превръщайки София в една от областите с най-нисък коефициент на безработица – 2,6% при 6,2% в страната. По-нататъшното развитие на пазара на труда може да е ограничено от сравнително неблагоприятната образователната структура на работната сила в областта. Делът на населението на 25-64 г. с висше образование е 13% (при 28% в страната), а с основно и по-ниско – 20% (при 17% в страната).

Инвестиционната активност в областта е сравнително добра. Относителният обем на разходите за придобиване на дълготрайни материални активи са близки до средните за страната, въпреки че намаляват през 2016 г. в унисон с намалението им в страната. Чуждите инвестиции продължават да се повишават и остават значително над средните за страната – 5 611 евро на човек от населението при 3 310 евро на човек в страната. Въпреки че предприятията в областта са значително по-малко от относителния им брой в страната (41 на хиляда души в областта при 57 на хиляда души в страната), усвояването на европейски средства остава сравнително високо. Към 30 юни 2018 г. стойността на изпратените суми на бенефициенти по оперативните програми в областта достига 1 738 лв. на човек при 1 543 лв. на човек в страната. В рамките на областта най-много е усвоила община Костинброд.

Гъстотата на пътната и железопътната мрежи в областта е сравнително висока. Значително по-висок от средния е и делът на автомагистралите и първокласните пътища – 34% (при 19% в страната). Въпреки това качеството на пътища остава относително ниско – 29% от пътната настилка в областта е с добро качество при 40% в страната. Достъпът и използването на интернет в областта се повишават, но остават значително по-ниски от средните стойности за страната и през 2017 година.

През 2018 г. в област София има само една община, която е повишила само един данък – този върху придобиването на собственост в община Правец. Останалите ставки на разглежданите данъци в областта остават на нивата си от предходната година. Усреднената ставка за общините от областта е сравнително висока при данъците върху недвижимите имоти на юридическите лица, и прехвърлянето на собственост. Сравнително ниски пък са данъците върху търговията, превозните средства, такситата.

Самооценките на местната администрация за развитието на електронно правителство и предоставянето на услуги на „едно гише“ се повишават през 2018 г., но остават по-ниски от средните за страната. Същата картина се наблюдава и при оценката за активна прозрачност на органите на местното самоуправление – средната оценка за областта е 58% при 65% в страната. В областта като най-прозрачна отново е определена община Челопеч. Покритието на кадастралната карта в областта се повишава през 2017 г. и е малко по-високо от средното за страната – 38% при 37% в страната. Пет общини в областта все още нямат никаква част от територията, включена в кадастъра.

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ

Тенденцията за застаряване на населението в страната е валидна и дори по-ясно изразена и в област София. Причина на това е както сравнително ниската раждаемост, така и изселването от областта. През 2017 г. коефициентът на естествен прираст достига -9,9‰ (при -6,5‰ в страната), а този на механичен прираст е -1,3‰. Това води до бързо влошаване на коефициентите на възрастова зависимост в областта. През 2017 г. отношението на населението на 65 и повече години към това на 0-14 г. нараства до 170% (при 148% в страната). Градското население на областта представлява 61% (при 73% в страната), а именно София е областта с най-ниска гъстота на населението – 757 души на кв. км при 1 537 души на кв. км в страната.

Нетният коефициент на записване на населението в V-VIII клас в областта като цяло е по-висок от средния за страната и през 2017 г. се забелязва нов ръст. Същевременно, въпреки че за трета поредна година се наблюдава намаление, делът на второгодниците е сравнително висок. През 2017 г. той е 1,5% при 1,0% в страната. Делът на отпадналите е близък, но под средните за страната нива през последните години. През последните пет години учениците в област София се представят по-слабо на зрелостните изпити. На матурата по български език и литература средният успех в областта е 3,72 при 4,24 в страната. Делът на слабите оценки обаче намалява и достига 9% (при 6% в страната).

Относителният брой на лекарите в областта е близък до средния за страната и през 2017 година. Легловата база в многопрофилните болници остава сравнително висока – 5,7 легла на хиляда души от населението при 4,9 легла на хиляда души в страната. Обезпечаването на системата на здравеопазване в областта с персонал и легла обяснява и сравнително високия брой на преминалите за лечение болни. През 2017 г. през местните многопрофилни болници са преминали 275 болни на хиляда души от населението при средно 242 на хиляда души в страната.

Натовареността на наказателните съдии в областта е сравнително ниска, но това не кореспондира с по-бързо правораздаване. През 2017 г. един съдия в областта разглежда средно по 8 дела месечно (при 10 дела на съдия в страната), но приключилите в тримесечен срок дела са 82% (при 91% в страната), а висящите – 17% (при 9% в страната). Относителният брой на престъпленията срещу личността и собствеността в област София е съизмерим със средния за страната, но разкриваемостта им остава значително по-висока и през 2017 г. – 56% при 45% в страната.

Делът на населението на областта в селища в обществена канализация е близък до средния за страната и обхваща над $\frac{3}{4}$ от населението. Достъпът до канализация свързана със пречиствателни станции за отпадъчни води обаче е сравнително ограничен и обхваща 43% от жителите на областта (при 63% в страната). Образуваният боклук и замърсяването на въздуха в областта са сравнително ниски. През 2016 г. емисиите на въглероден диоксид в атмосферата са в пъти по-ниски от средните за страната – 38 тона на кв. км при 281 тона на кв. км в страната. Образуванияте битови отпадъци пък са малко над 300 кг на човек от населението на година при малко над 400 кг на човек в страната.

Културният живот в областта е слабо интензивен и през 2017 г., което може да се обясни с близостта ѝ до столицата. Посещенията на местните кина са относително малко, а посещения на театри и библиотеки в областта не са отчетени. Значителен, макар и намаляващ интерес, продължава да има към местните музеи (вероятно голяма част са в туристическите общини като Копривщица). През 2017 г. са отчетени 1 284 посещения на хиляда души от населението при 722 на хиляда души в страната.

Ключови показатели за област София

Индикатори на икономическото развитие	2013	2014	2015	2016	2017
БВП на глава от населението (лв., текущи цени)	11 025	11 563	12 983	13 203	n.a.
Средногодишен доход на лице от домакинството (лв.)	3 563	3 771	3 827	4 633	4 853
Средна годишна брутна заплата на нает (лв.)	9 252	9 766	10 507	11 230	n.a.
Относителен дял на бедните спрямо линията на бедност за страната, %	24,6	24,4	23,1	21,6	n.a.
Коефициент на икономическа активност на населението на 15-64 години (%)	66,3	68,4	65,5	62,2	68,2
Коефициент на заетост на населението на 15-64 години (%)	59,5	59,6	59,2	57,9	66,4
Коефициент на безработица на населението на 15-64 години (%)	10,0	12,7	9,4	6,9	2,6
Дял на населението с висше образование, 25-64 г. (%)	14,4	15,8	16,8	13,8	13,1
Брой на нефинансови предприятия на 1000 души от населението	38	39	41	41	n.a.
Разходи за придобиване на дълготрайни материални активи (лв./човек)	1 836	2 353	3 059	2 769	n.a.
Чуждестранни преки инвестиции в предприятията от нефинансовия сектор с натрупване (евро/човек)	5 217	5 174	5 407	5 611	n.a.
Дял на домакинствата с достъп до интернет (%)	44,1	45,9	45,9	47,5	52,3
Дял на пътната настилка в добро състояние (%)	28,6	31,0	29,0	35,9	28,8
Покритие на кадастъра (%)	12,4	12,6	14,8	33,2	37,7

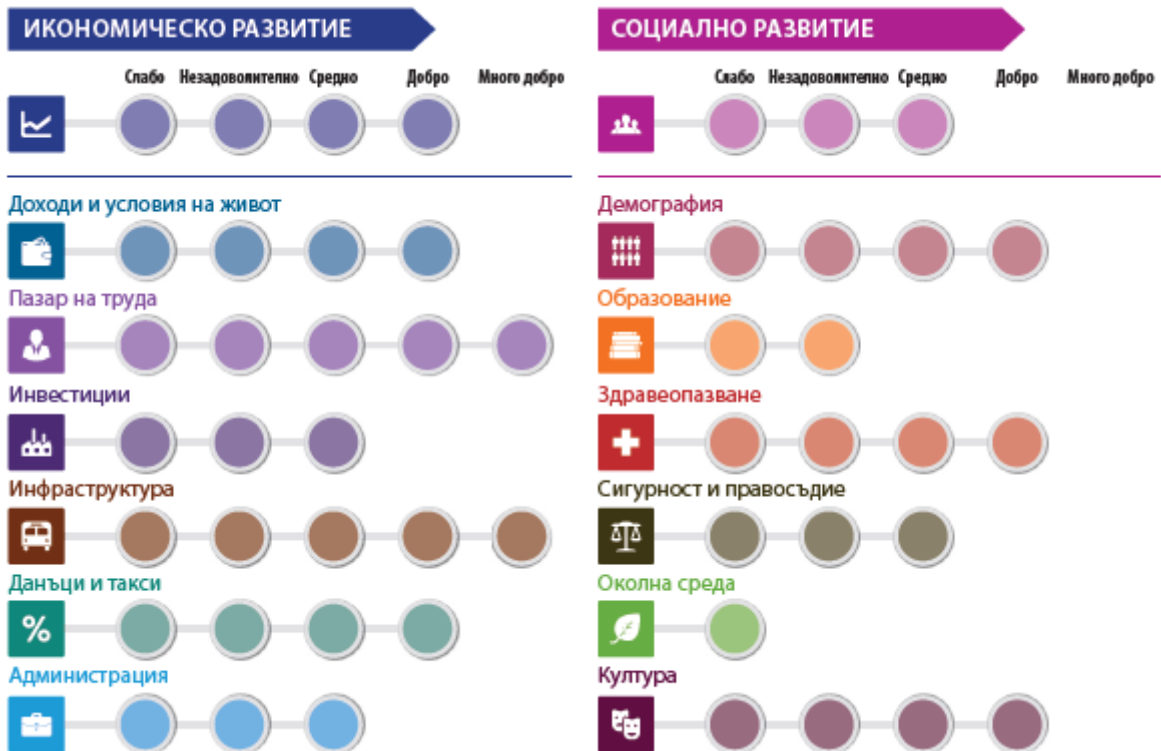
Индикатори на социалното развитие	2013	2014	2015	2016	2017
Коефициент на естествен прираст на населението (‰)	-8,2	-9,1	-9,7	-9,4	-9,9
Коефициент на механичен прираст на населението (‰)	-1,6	-2,7	5,5	-2,9	-1,3
Среден успех от матурите по БЕЛ	4,44	4,25	4,09	3,90	4,03
Процент оценки на матурите по БЕЛ под среден 3,00	2,2	5,0	10,7	16,0	11,3
Нетен коефициент на записване на населението в V-VIII клас, %	79,7	78,9	79,5	80,4	91,3
Дял на здравноосигурените лица (%)	84,8	86,0	87,3	86,9	86,3
Постъпили болни за лечение в МБАЛ на 1000 души от населението	252,2	248,5	260,3	275,0	274,9
Регистрирани престъпления срещу личността и собствеността на 1000 души	15,9	14,7	13,8	12,4	13,9
Разкрити престъпления срещу личността и собствеността от регистрираните през годината (%)	35,5	39,1	39,7	57,2	55,9
Дял на висящите наказателни дела (%)	9,2	10,5	12,1	9,6	17,2
Дял на населението с достъп до канализация, свързано с пречиствателни станции за отпадни води (%)	29,3	29,3	41,7	42,9	n.a.
Емисии на въглероден диоксид в атмосферата, тонове вредни емисии/кв. км	41,7	39,5	39,9	38,0	n.a.
Посещения в кината на 1000 души от населението	62	63	61	70	79
Посещения в театрите на 1000 души от населението	0	0	0	0	0

ОБЛАСТ СТАРА ЗАГОРА

През 2016 г. брутният вътрешен продукт на човек от населението в област Стара Загора отбелязва рекорден ръст. Този ръст води и до увеличение на заплатите и доходите в областта. През 2017 г. в областта се наблюдава и сериозно развитие на пазара на труда. Икономическата активност на местното население отбелязва значителен ръст, съпроводен от рекордно повишение на заетостта и чувствително намаление на безработицата. Разходите за придобиване на дълготрайни материални активи в областта намаляват през 2016 г. в унисон със намалението, отчитано в страната. Спад се наблюдава и при чуждите инвестиции. Делът на автомагистралите и първокласните пътища в областта е чувствително по-висок от средния за страната, което обяснява и по-високото качество на пътната настилка в областта. Въпреки че в повечето добре развити икономически области местните данъци и такси са сравнително високи, област Стара Загора поддържа относително ниски местни налози и през 2018 година. През 2017 г. покритието на кадастъра в областта нараства значително.

Населението в областта застарява, въпреки че тенденциите са за сравнително по-бавно намаляване. Делът на второгодниците и този на отпадналите от основното и средното образование в областта са сравнително високи, а представянето на учениците – по-слабо. В област Стара Загора здравеопазването е сравнително подсигурено с лекари. През 2017 г. натовареността на наказателните съдии в окръжния съд в Стара Загора остава сред най-високите в страната, но правораздаването е сравнително бързо. Стара Загора остава областта с най-високо относително ниво на емисиите на въглероден диоксид в атмосферата и е сред областите с най-нисък обем на образуваните битови отпадъци. Интензитетът на културния живот в областта е близък до средния за страната и през 2017 година.

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ

След намаление през 2015 г. през 2016 г. брутният вътрешен продукт на човек от населението в област Стара Загора отбелязва рекорден ръст не само в историята на областта, но и в сравнение с другите области през годината. С увеличение от 20% БВП на областта достига 16 248 лв. на човек и вече е значително над средния за страната (13 206 лв. на човек). Този ръст е съпроводен и от увеличение на заплатите и доходите в областта, които остават съизмерими със средните за страната. През 2017 г. се наблюдава и намаление на бедността и дяловете на местното население, живеещо с материални лишения и на това, живеещо под линията на бедност за страната, са близки до средните.

През 2017 г. в областта се наблюдава и сериозно развитие на пазара на труда. Икономическата активност на местното население отбелязва значителен ръст и за първи път през последните пет години отново е над средната за страната, достигайки 72% при 71% в страната. Заетостта се повишава рекордно, както за областта, така и за страната през последната година. Увеличението е с 9 п.п. и коефициентът достига стойност от над 70% при среден 67% в страната. Безработица в областта също намалява значително до под 3% или двойно по-ниско от средната за страната (6%). Благоприятното развитие на пазара на труда е подкрепено от образователната структура на работната сила. Въпреки че делът на висшите е сравнително нисък, основната част от работната сила е със средно образование, което отговаря на индустриалния профил на областта. Нови промени и набиране на още скорост на пазара на труда се очакват и с разработването на новата индустриална зона „Загоре“, изградена в областта.

Разходите за придобиване на дълготрайни материални активи в областта намаляват през 2016 г. в унисон със намалението, отчитано в страната. Спад се наблюдава и при чуждите инвестиции, въпреки че те остават по-високи от тези в повечето в области. Усвояването на европейски средства в областта нараства, но остава по-ниско от средното за страната. Към края на юни 2018 г. стойността на изплатените суми на бенефициенти по оперативните програми достигат 1 229 лв. на човек от местното население (при 1 543 лв. на човек в страната). В рамките на областта най-много е усвоила община Гурково.

Гъстотата на железопътната мрежа в областта остава значително над средната за страната. Гъстотата на пътната мрежа е съизмерима със средната, но делът на автомагистралите и първокласните пътища е чувствително по-висок – 29% при 19% в страната. Този факт обяснява и сравнително високото качество на пътищата. През 2017 г. 47% от пътната настилка в областта е в добро състояние при под 40% в страната. Достъпът и използването на интернет в областта са близки до средните стойности в страната.

Въпреки че в повечето добре развити икономически области местните данъци и такси са сравнително високи, област Стара Загора поддържа относително ниски местни налози и през 2018 година. Спрямо 2017 г. в областта има пет увеличения на местни данъци. Общините Мъглиж и Опан увеличават данъците върху недвижимите имоти на юридическите лица и върху прехвърлянето на собственост, а община Стара Загора увеличава данъкът върху търговията на дребно. Сред разглежданите данъци усреднените ставки на общините в област Стара Загора са по-ниски в сравнение със средните за страната при недвижимите имоти на юридическите лица, върху прехвърлянето на собственост и върху таксиметровия превоз.

Въпреки че оценката за прозрачността на органите на местното самоуправление за областта се повишава през 2018 г., ръстът е сравнително нисък и резултатът на областта за първи път остава под средния за страната. В рамките на областта най-висока оценка за прозрачност получават общините Павел баня и Раднево. През 2017 г. покритието на кадастъра в областта нараства значително, достигайки 47% при 27% в страната. Причината е включването на големи части от териториите на общините Стара Загора, Казанлък и Чирпан в кадастралната карта.

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ

Населението в областта застарява, въпреки че тенденциите са за сравнително по-бавно намаляване на населението. Коефициентът на естествен прираст остава по-нисък, но близък до средния за страната и през 2017 г., а изселването е сравнително ниско. Коефициентите на възрастова зависимост за областта продължават да са близки до средните за страната. През 2017 г. 72% от местното население живее в градовете (при 73% в страната), а гъстотата на населението в селищата е 1 514 души на кв. км при 1 537 души на кв. км в страната.

Нетният коефициент на записване на населението в V-VIII клас в областта нараства през 2017 г. и остава по-висок от средния за страната. Същевременно делът на второгодниците и този на отпадналите от основното и средното образование в областта са сравнително високи, а представянето на учениците – по-слабо. На матурата по български език и литература през 2018 г. зрелостниците от областта получават средна оценка 4,01, което е спад за пета поредна година и е значително под средния успех за страната (4,24). През 2017 г. областта успява да привлече значителен брой учители и въпреки че относителният им брой продължава да е далеч под средния за страната, той успява да компенсира голяма част от ниските стойности през предходните пет години. Въпреки че относителният брой на студентите в България намалява и през 2017 г., в област Стара Загора той остава стабилен, макар и на двойно по-ниски стойности от средни за страната – 16 студента на хиляда души от населението при 32 на хиляда души в страната.

В област Стара Загора здравеопазването е сравнително подсигурено с лекари. Както относителният брой на общопрактикуващите лекари, така и този на лекарите от водещите специалности са сравнително високи. Легловата база в областта намалява, следвайки тенденцията в страната през 2017 година. Относителният брой на преминалите болни през местните многопрофилни болници пък се увеличава, но остава по-нисък от средния за страната.

През 2017 г. натовареността на наказателните съдии в окръжния съд в Стара Загора остава сред най-високите в страната, но правораздаването е сравнително бързо. Местните съдии разглеждат средно по 12 наказателни дела месечно (при под 10 дела месечно в страната), а делата, приключили в 3-месечен срок са 95% при 91% в страната. Относителният брой на регистрираните престъпления срещу личността и собствеността в областта намалява през 2017 г. и остава под средния за страната, което е взаимосвързано и с по-високата разкриваемост – 56% от регистрираните престъпления при 45% в страната.

Делът на местното население в селища с обществена канализация, както и този на населението с достъп до канализация, свързана с пречиствателни станции за отпадъчни води в областта, са близки, но под средните за страната нива. Стара Загора остава областта с най-високо относително ниво на емисиите на въглероден диоксид в атмосферата, въпреки че през 2016 г. се отчита намаление на обема на вредните емисии. Същевременно Стара Загора остава сред областите с най-малко отпадъци. През 2016 г. образуваните битови отпадъци намаляват за трета поредна година и достигат 297 кг на човек годишно при 406 кг на човек годишно в страната.

Интензитетът на културния живот в областта е близък до средния за страната и през 2017 година. Посещенията на местните кина са 677 на хиляда души при 778 на хиляда души в страната. Интересът към театрите пък се задържа на относително високо ниво с 384 посещения на хиляда души от населението при 314 посещения на хиляда души в страната. Повече е относителният брой и на посещенията в музеите (942 на хиляда души при 722 на хиляда души в страната), докато посещенията на библиотеките са по-малко (469 на хиляда души при 604 на хиляда души в страната).

Ключови показатели за област Стара Загора

Индикатори на икономическото развитие	2013	2014	2015	2016	2017
БВП на глава от населението (лв., текущи цени)	12 429	14 366	13 555	16 248	n.a.
Средногодишен доход на лице от домакинството (лв.)	5 037	4 957	5 090	5 151	5 478
Средна годишна брутна заплата на нает (лв.)	9 414	10 035	10 667	11 250	n.a.
Относителен дял на бедните спрямо линията на бедност за страната, %	22,4	17,0	20,6	20,4	n.a.
Коефициент на икономическа активност на населението на 15-64 години (%)	64,9	65,2	66,9	65,0	72,3
Коефициент на заетост на населението на 15-64 години (%)	58,0	58,0	60,3	61,1	70,1
Коефициент на безработица на населението на 15-64 години (%)	10,6	11,0	9,7	6,0	2,9
Дял на населението с висше образование, 25-64 г. (%)	19,5	21,8	22,6	18,6	17,8
Брой на нефинансови предприятия на 1000 души от населението	44	44	46	45	n.a.
Разходи за придобиване на дълготрайни материални активи (лв./човек)	2 062	2 760	2 674	2 099	n.a.
Чуждестранни преки инвестиции в предприятията от нефинансовия сектор с натрупване (евро/човек)	2 423	2 964	3 173	2 866	n.a.
Дял на домакинствата с достъп до интернет (%)	52,3	53,7	61,4	66,7	66,8
Дял на пътната настилка в добро състояние (%)	53,4	53,7	55,7	55,7	46,6
Покритие на кадастъра (%)	15,0	15,0	15,7	15,7	47,2

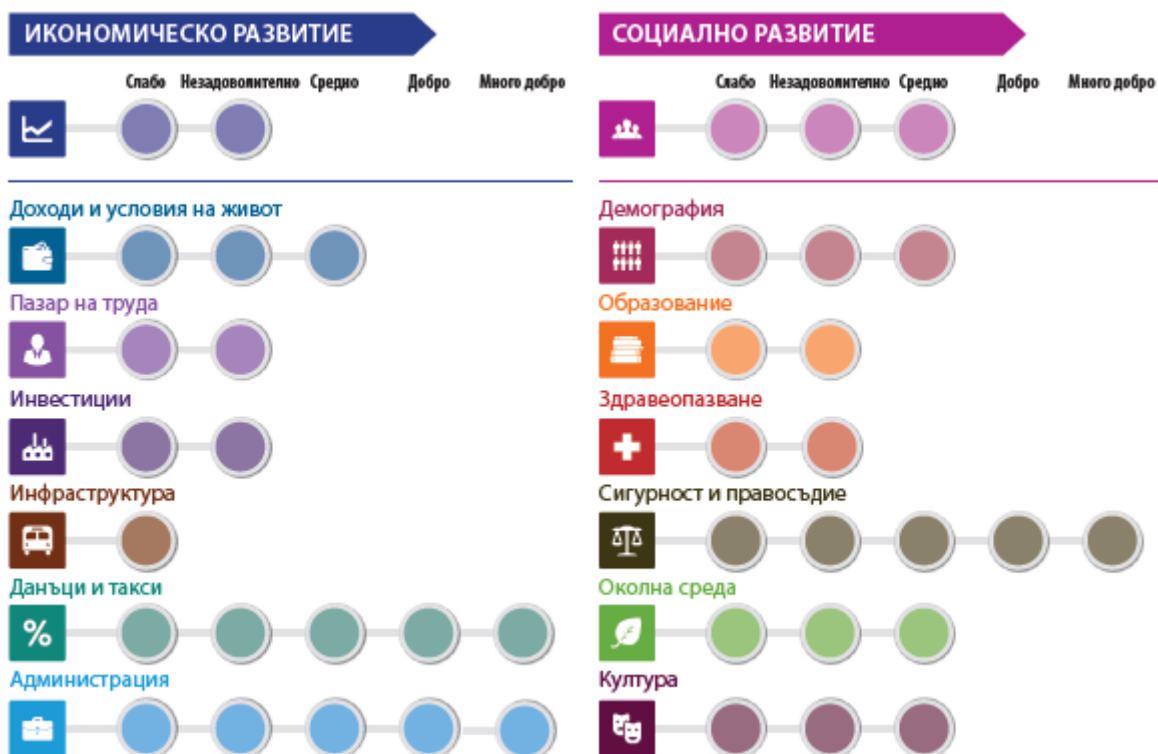
Индикатори на социалното развитие	2013	2014	2015	2016	2017
Коефициент на естествен прираст на населението (‰)	-5,8	-7,0	-6,9	-6,7	-7,0
Коефициент на механичен прираст на населението (‰)	0,5	0,5	-0,2	-0,4	-0,1
Среден успех от матурите по БЕЛ	4,27	4,26	4,19	4,16	4,15
Процент оценки на матурите по БЕЛ под среден 3,00	3,99	3,79	5,75	8,66	8,3
Нетен коефициент на записване на населението в V-VIII клас, %	82,0	80,8	80,4	81,5	91,1
Дял на здравноосигурените лица (%)	88,4	89,0	90,1	89,7	89,3
Постъпили болни за лечение в МБАЛ на 1000 души от населението	205,5	146,2	218,3	216,0	220,7
Регистрирани престъпления срещу личността и собствеността на 1000 души	14,1	12,4	12,6	12,1	11,9
Разкрити престъпления срещу личността и собствеността от регистрираните през годината (%)	39,9	40,3	41,7	56,1	55,9
Дял на висящите наказателни дела (%)	9,5	6,4	5,8	4,7	6,6
Дял на населението с достъп до канализация, свързано с пречиствателни станции за отпадни води (%)	61,2	61,3	61,3	61,4	n.a.
Емисии на въглероден диоксид в атмосферата, тонове вредни емисии/кв. км	3 405,1	3 678,3	4 383,6	3686,8	n.a.
Посещения в кината на 1000 души от населението	590	642	665	678	677
Посещения в театрите на 1000 души от населението	349	359	366	392	384

ОБЛАСТ ТЪРГОВИЩЕ

Брутният вътрешен продукт на човек от населението в област Търговище продължава да се повишава и през 2016 г., изпреварвайки средния ръст в страната. Въпреки това стойността му остава значително по-ниска от средната. През 2017 г. Търговище е областта с най-висок ръст на икономическата активност, която обаче остава по-ниска от средната за страната. Увеличаването на икономическата активност в областта води едновременно до значително повишаване на заетостта, но и до повишаване на безработицата. Тези процеси са придружени от подобряване и на образователната структура на работната сила в областта, въпреки че тя остава значително по-неблагоприятна от средната. Търговище остава сред областите с най-ниска бизнес и инвестиционна активност. Достъпът и използването на интернет намаляват през 2017 година. Усреднените ставки на местните данъци и такси в общините в област Търговище остават сравнително ниски. През 2017 г. Търговище става и областта с най-високо покритие на кадастралната карта.

Застаряването на населението в областта следва това за цялата страна. Търговище е сред областите с най-нисък коефициент на записване на населението в V-VIII клас. Запазва се и тенденцията резултатите на учениците от областта на матурите по български език и литература да са по-ниски от средните, но същевременно делът на слабите оценки също е по-нисък. Здравеопазването в област Търговище продължава да е белязано от значителен недостиг на лекари. Типично за по-малко развитите икономически области в област Търговище, натовареността на съдилищата е сравнително слаба, правораздаването – по-бързо, регистрираните престъпления – по-малко, а разкриваемостта им – по-висока. Ниската степен на урбанизация на областта предопределя и сравнително ниските дялове на населението с достъп до обществена канализация. Относителният брой на посещенията в местните театри и библиотеки е значително по-висок от средния за страната.

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ

Брутният вътрешен продукт на човек от населението в област Търговище продължава да се повишава и през 2016 г., изпреварвайки средния ръст в страната. Въпреки това стойността му остава значително по-ниска от средната – 8 867 лв. на човек при 13 206 лв. на човек в страната. Подобна е тенденцията и при заплатите на наетите в областта – тя нараства значително, но остава под средната за страната и през 2016 година. Същевременно ръст при доходите се наблюдава едва през 2017 г., след като предходната година има лек спад. Тези процеси се отразяват и на населението живеещо с материални лишения, чиито дял намалява още през 2017 г. и остава под средните нива за страната за четвърта поредна година.

През 2017 г. Търговище е областта с най-висок ръст на икономическата активност. Тя се повишава с 10 п.п., достигайки 69%, но остава по-ниска от средната за страната (71%). Увеличаването на икономическата активност в областта води едновременно до значително повишаване на заетостта, въпреки че и тя остава по-ниска от средната за страната, но и до повишаване на безработицата, като коефициентът вече е двойно по-висок от средния – 12,4% при 6,2% в страната. Тези процеси са придружени от подобряване и на образователната структура на работната сила в областта, въпреки че тя остава значително по-неблагоприятна от средната. Делът на населението на възраст 25-64 г. с висше образование в областта е 20% през 2017 г. (при 28% в страната), а с основно и по-ниско образование – 34% (при 17% в страната).

Търговище остава сред областите с най-ниска бизнес и инвестиционна активност. През 2016 г. броят на нефинансовите предприятия е 35 на хиляда души от населението (при 57 на хиляда души за страната), а разходите за придобиване на дълготрайни материални активи намаляват до 1 877 лв. на човек (при 2 488 лв. на човек в страната). Търговище е и сред областите с най-ниско относително усвояване на средства по европейските програми. Към 30 юни 2018 г. стойността на изплатените суми на бенефициенти в по оперативните програми в областта е 977 лв. на човек при 1 543 лв. на човек за страната. В рамките на областта най-много спрямо населението усвоява община Попово. Относителният обем на чуждестранните преки инвестиции в областта се повишава, но остава значително по-нисък от средния за страната и през 2016 година.

Въпреки че гъстотата на пътната мрежа в областта е по-висока от средната за страната, делът на автомагистралите и първокласните пътища е сравнително нисък, което предопределя и ниското качество на пътната настилка. През последните години делът на настилката в добро състояние намалява от 58% през 2012 г. до 26% през 2017 г. (при 40% за страната). Достъпът и използването на интернет също намаляват през 2017 година. Именно Търговище е областта с най-нисък относителен дял на лицата на 16-74 г., използвали интернет през последната година – 47% при 66% в страната.

Усреднените ставки на местните данъци и такси в общините в област Търговище остават сравнително ниски. Нещо повече в нито една община в областта не е променян нито един от разглежданите данъци спрямо миналогодишните им нива. Значително по-ниски от средните за страната остават размерите на данъците върху недвижимите имоти на юридическите лица, върху търговията на дребно, върху прехвърлянето на собственост и върху таксиметровия превоз.

Оценката за прозрачност на органите на местното самоуправление в областта се повишава постоянно и стабилно и през 2018 г. отново е над средната за страната. През 2017 г. в област Търговище покритието на кадастралната карта се увеличава значително, след включването на нови територии в обхвата на кадастъра във всички общини в областта, с изключение на Опака.

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ

Застаряването на населението в областта следва това за цялата страна и през 2017 г., въпреки че коефициентът на възрастова зависимост като отношение на населението на 65 и повече години към това на 0-14 г. остава по-нисък от средния. В бъдеще разликата вероятно бързо ще се стопи предвид ниската раждаемост и високата степен на изселване от областта. През 2017 г. коефициентът на естествен прираст в област Търговище намалява още и достига $-8,0\%$ (при $-6,5\%$ в страната), а този на механичен прираст намалява спрямо стойностите от предходната година, но остава сравнително висок ($-2,8\%$). Търговище остава и сред областите със сравнително малко градско население. През 2017 г. делът на хората, живеещи в градовете е 54% (при 73% за страната), което предопределя и ниската гъстота на населението в областта.

Търговище е сред областите с най-нисък коефициент на записване на населението в V-VIII клас – 78% при 88% за страната през 2017 година. Дяловете на второгодниците и отпадналите от основното и средното образование са сходни със тези за страната. Запазва се и тенденцията резултатите на учениците от областта на матурите по български език и литература да са по-ниски от средните, но същевременно делът на слабите оценки също е по-нисък. През 2018 г. 3% от учениците в областта са получили двойки при 6% в страната. Обезпечението на образователната система с преподаватели остава по-високо от средното за страната и през 2017 г. относителният брой на учителите в основното и средното образование нараства по-бързо от средния за страната. Търговище е сред малкото области без университети или филиали на такива, така че в областта не се отчитат студенти.

Здравеопазването в област Търговище продължава да е белязано от значителен недостиг на лекари и през 2017 година. На един общопрактикуващ лекар в областта отговарят $2\,056$ жители (при $1\,562$ жители на лекар в страната), а на лекар от водеща специалност – 690 души (при 529 души на специалист в страната). От друга страна, Търговище е сред областите със сравнително голяма и нарастваща през годините леглова база в многопрофилните болници и едновременно с това намаляващ относителен брой на преминалите за лечение. През 2017 г. за първи път от поне десет години относителният брой на преминалите за лечение през местните многопрофилни болници е по-нисък от средния за страната.

Типично за по-слабо развитите икономически области в област Търговище, натовареността на съдилищата е сравнително слаба, правораздаването – по-бързо, регистрираните престъпления – по-малко, а разкриваемостта им – по-висока. Данните за 2017 г. като цяло потвърждават тези наблюдения с изключение на забавянето на бързината на правораздаването. На един наказателен съдия от окръжния съд в Търговище се падат по $4,7$ дела месечно (при $9,6$ дела месечно на съдия в страната) през 2017 г. след сравнително висок ръст от $3,3$ дела на месец през 2016 година. Това се отразява на бързината на разрешаване на делата. Делът на наказателните дела, приключили в 3-месечен срок намалява с 3 п.п. до $91,9\%$, въпреки че остава по-висок от средния ($90,6\%$), а делът на висящите дела се повишава с 2 п.п. до $9,2\%$ и изпреварва средния за страната ($8,7\%$). Относителният брой на регистрираните престъпления в областта е значително по-нисък от средния, а разкриваемостта – значително по-висока (69% при 45% в страната).

Ниската степен на урбанизация на областта предопределя и сравнително ниските дялове на населението с достъп до обществена канализация и до такава свързана с пречиствателни станции за отпадъчни води и през 2016 година. Същевременно, относителният обем на емисиите на въглероден диоксид в атмосферата, както и на образуваните битови отпадъци в областта са значително по-ниски от средните стойности за страната.

И през 2017 г. относителният брой на посещенията в местните театри и библиотеки е значително по-висок от средния за страната, докато кината и музеите в областта отчитат много по-малко посещения спрямо средния интерес към тях в страната.

Ключови показатели за област Търговище

Индикатори на икономическото развитие	2013	2014	2015	2016	2017
БВП на глава от населението (лв., текущи цени)	7 351	7 138	7 821	8 867	n.a.
Средногодишен доход на лице от домакинството (лв.)	3 025	3 546	3 910	3 639	3 879
Средна годишна брутна заплата на нает (лв.)	7 195	7 465	7 902	8 963	n.a.
Относителен дял на бедните спрямо линията на бедност за страната, %	29,7	29,6	22,4	28,7	n.a.
Коефициент на икономическа активност на населението на 15-64 години (%)	57,9	57,8	56,7	59,1	69
Коефициент на заетост на населението на 15-64 години (%)	48,7	51,2	51,6	53,6	60,4
Коефициент на безработица на населението на 15-64 години (%)	15,7	11,4	8,8	9,4	12,4
Дял на населението с висше образование, 25-64 г. (%)	16,7	17,3	15,0	18,1	19,8
Брой на нефинансови предприятия на 1000 души от населението	32	32	34	35	n.a.
Разходи за придобиване на дълготрайни материални активи (лв./човек)	2 700	2 056	7 160	1 877	n.a.
Чуждестранни преки инвестиции в предприятията от нефинансовия сектор с натрупване (евро/човек)	1 766	1 694	1 789	1 999	n.a.
Дял на домакинствата с достъп до интернет (%)	29,4	41,8	33,8	58,0	54,0
Дял на пътната настилка в добро състояние (%)	52,0	47,0	42,5	47,6	26,0
Покритие на кадастъра (%)	6,0	6,0	6,0	14,5	93,3

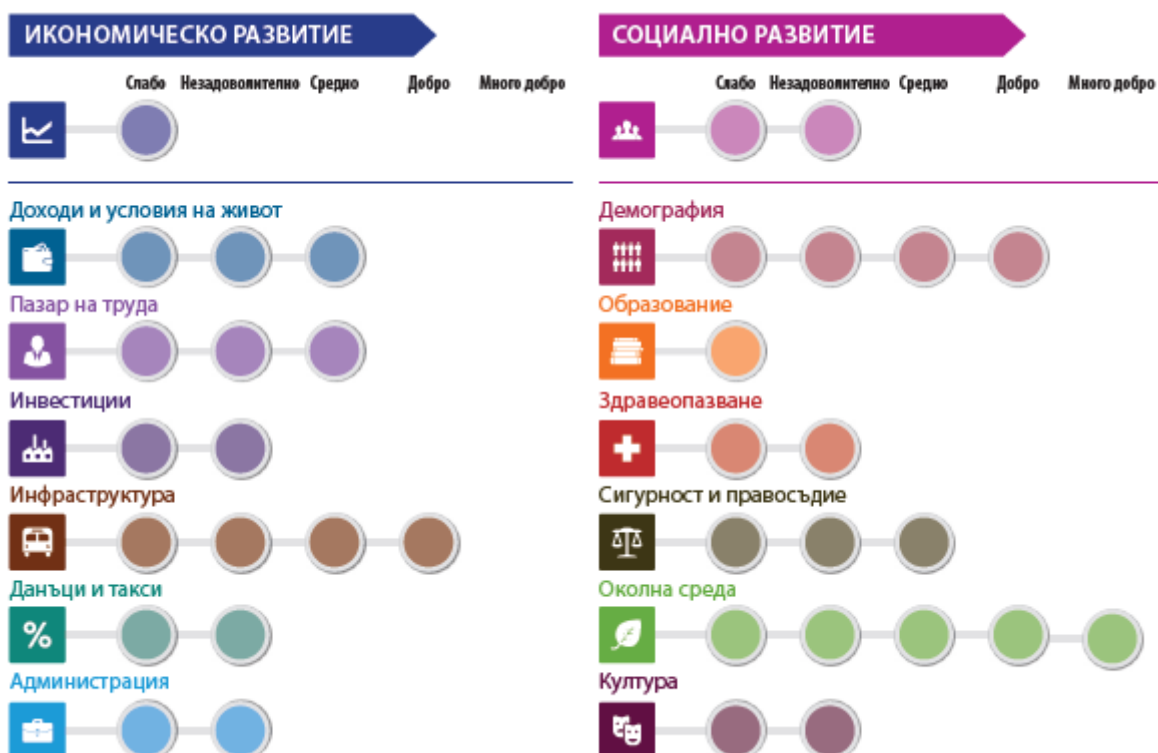
Индикатори на социалното развитие	2013	2014	2015	2016	2017
Коефициент на естествен прираст на населението (‰)	-5,8	-6,7	-7,0	-7,7	-8,0
Коефициент на механичен прираст на населението (‰)	-3,2	-4,4	-3,5	-5,6	-2,8
Среден успех от матурите по БЕЛ	4,10	3,99	4,06	3,98	4,02
Процент оценки на матурите по БЕЛ под среден 3,00	4,5	6,9	4,4	7,2	5,5
Нетен коефициент на записване на населението в V-VIII клас, %	82,2	81,6	77,5	78,2	78,3
Дял на здравноосигурените лица (%)	85,8	86,9	88,2	88,5	87,9
Постъпили болни за лечение в МБАЛ на 1000 души от населението	257,3	250,8	244,0	236,0	231,5
Регистрирани престъпления срещу личността и собствеността на 1000 души	10,0	9,1	8,8	9,0	10,3
Разкрити престъпления срещу личността и собствеността от регистрираните през годината (%)	63,0	64,0	63,2	67,9	68,5
Дял на висящите наказателни дела (%)	9,6	10,3	8,1	7,2	9,2
Дял на населението с достъп до канализация, свързано с пречиствателни станции за отпадни води (%)	44,1	44,1	45,2	43,9	n.a.
Емисии на въглероден диоксид в атмосферата, тонове вредни емисии/кв. км	92,5	104,5	128,5	135,7	n.a.
Посещения в кината на 1000 души от населението	36	9	259	210	256
Посещения в театрите на 1000 души от населението	480	506	434	454	472

ОБЛАСТ ХАСКОВО

Брутният вътрешен продукт на човек от населението в област Хасково продължава да нараства и през 2016 г., но ръстът е сравнително нисък и по този показател областта изостава значително от средните стойности за страната. Наред с брутния вътрешен продукт, заплатите и доходите в областта също нарастват. Намалението на икономическата активност през 2017 г. е съпроводено от значително намаляване на безработицата и задържане на нивото на заетостта под средното за страната. Развитието на пазара на труда е ограничено от влошената образователна структура на населението. Бизнес и инвестиционната активност в област Хасково остават сравнително ниски. Достъпът и използването на интернет в областта остават близки до средните за страната. И през 2018 г. местните данъци и такси са сравнително високи. Хасково продължава да е сред областите с най-ниско покритие на кадастъра.

Застаряването на населението в област Хасково следва общите тенденции в страната, въпреки че демографската картина в областта се влошава с по-бързи темпове. Представянето на зрелостниците от областта на матурата по български език и литература през 2018 г. е сравнително ниско. През 2017 г. в областта се забелязва още по-голям недостиг на лекари, а легловата база остава сред по-ограничените в страната. Натовареността на окръжния съд в област Хасково е съизмерима със средната за страната, но правораздаването е сравнително бързо и през 2017 година. Броят регистрираните престъпления срещу личността и собствеността в областта остава сравнително нисък, а разкриваемостта им – висока. Замърсяването на въздуха в областта с въглероден диоксид е двойно по-ниско от средното за страната. Значително по-малко са и образуваните битови отпадъци. Културният живот в областта е сравнително слабо интензивен.

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ

Брутният вътрешен продукт на човек от населението в област Хасково продължава да нараства и през 2016 г., но ръстът е сравнително нисък и по този показател областта изостава значително от средните стойности за страната – 7 276 лв. на човек при 13 206 лв. на човек в страната. Наред с брутния вътрешен продукт, заплатите и доходите в областта също нарастват, но и при тях увеличението е с по-нисък темп от средното за страната. Средната годишна брутна заплата на наетите в област Хасково достига 7 964 лв. през 2016 г., което оставя Хасково сред петте области в страната със заплата от под 8 хиляди лева. Относително нисък дял от местното население живее с материални лишения, но делът на населението, живеещо под линията на бедността за страната остава по-висок от средния и през 2017 година.

След няколко години на застой икономическата активност в областта намалява с близо 2 п.п. до 68% и остава под растящата активност в страната през 2017 година. Намалението е съпроводено със значително намаляване на безработицата (до под 5% при над 6% в страната) и задържане на нивото на заетостта под средното за страната (64% при 67% в страната). Развитието на пазара на труда е ограничено от влошената образователна структура на населението. Делът на висшистите сред 25-64-годишните е 17% (при 28% в страната), а на тези с основно и по-ниско образование – 20% (при 17% в страната).

Бизнес и инвестиционната активност в област Хасково остават сравнително ниски. Разходите за придобиване на дълготрайни материални активи на човек от населението намаляват в унисон със спада, който се наблюдава в страната, но през 2016 г. единствено в областите Хасково и Кърджали те се свиват до под хиляда лева на човек (при 2 488 лв. на човек за страната). През 2016 г. за втора поредна година в областта се наблюдава увеличение на чуждестранните преки инвестиции, но обемът им в областта остава сред най-ниските в страната – 516 евро на човек при 3 310 евро на човек в страната. Увеличение има и по отношение на усвоените европейски средства. Към 30 юни 2018 г. стойността на изплатените суми по оперативните програми в областта достигат 1 032 лв. на човек (при 1 543 лв. на човек в страната). В рамките на областта най-много усвоява община Свиленград.

Гъстотата на пътната и железопътна мрежи в областта е по-висока от средната в останалите области. По-висок е и делът на автомагистралите и първокласните пътища, но качеството на пътната настилка продължава да е по-ниско от средното за страната. Делът на пътната настилка в добро състояние в областта достига 35% при 40% в страната за 2017 година. Достъпът и използването на интернет в областта остават близки до средните за страната.

Въпреки че икономическото развитие на област Хасково изостава от средните за страната темпове, и през 2018 г. местните данъци и такси са сравнително високи (типично за по-развитите икономически области). От разглежданите местни налози единствено община Свиленград е увеличила данъка върху търговията на дребно, но усреднената ѝ стойност за областта остава под средното за страната ниво. По-високи от средните ставки са тези върху недвижимите имоти на юридическите лица и превозните средства, поддържани в област Хасково.

През 2018 г. за първи път прозрачността на органите на местното самоуправление в област Хасково е оценена по-ниско от средното ниво за страната, въпреки че се наблюдава ръст спрямо 2017 година. Най-прозрачни отново са общините Свиленград и Любимец. Самооценките на местната администрация за развитието на електронното правителство и предоставянето на административни услуги на „едно гише“ са близки от средните за страната през 2018 година. Хасково продължава да е сред областите с най-ниско покритие на кадастъра. Въпреки че през 2017 г. части от територията на общините Димитровград и Харманли се включват в кадастралната карта, едва 14% от територията на областта е покрита от кадастъра при 37% за страната.

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ

Застаряването на населението в област Хасково следва общите тенденции в страната, въпреки че демографската картина в областта се влошава с по-бързи темпове. Коефициентът на естествен прираст намалява до -8,3‰ при -6,5‰ в страната през 2017 година. Същевременно се наблюдава забавяне на изселването от областта, което рязко скочи през 2016 година. През 2017 г. се наблюдава и намаляване на коефициента на възрастова зависимост като отношение на населението на над 65 г. към това на 0-14 г., но той остава по-висок от средния за страната – 153% при 148% в страната. Делът на градското население в областта е близък до средния, но гъстотата на населението е значително по-ниска – 1 079 души на кв. км в урбанизираните територии при 1 537 души на кв. км в страната.

Нетният коефициент на записване на населението в V-VIII клас в областта остава по-нисък от средния за страната и през 2017 година. Същевременно се наблюдава символично намаление на дяловете на второгодниците и на отпадналите от основното и средното образование, но и двата показателя остават по-неблагоприятни от средните. Представянето на зрелостниците от областта на матурата по български език и литература през 2018 г. е сравнително ниско. Средният успех на учениците от областта е 3,87 (при 4,24 в страната), а делът на слабите оценки е над 10% (при под 6% в страната). Училищата в областта успяват да привлекат нови учители през 2017 г., но относителният им брой остава значително по-нисък от средния за страната. Студентите в двата филиала на университети в областта се увеличават през 2017 г., въпреки обратната тенденция в страната, но относителният им брой спрямо населението остава сравнително нисък.

През 2017 г. в областта се забелязва още по-голям недостиг на лекари – както на общопрактикуващи, така и на специалисти. Легловата база също остава сред по-ограничените в страната. Броят на леглата в местните многопрофилни болници е 3,4 на хиляда души от населението при 4,9 на хиляда души в страната. Тези фактори вероятно са обяснението за сравнително ниския относителен брой преминали болни за лечение – 201 на хиляда души при 242 на хиляда души в страната.

Натовареността на окръжния съд в област Хасково е съизмерима със средната за страната, но правораздаването е сравнително бързо и през 2017 година. Един наказателен съдия в областта разглежда средно по 9,5 дела месечно (при 9,6 дела месечно на съдия в страната), а делът на висящите дела е под 6% при 9% в страната. Броят регистрираните престъпления срещу личността и собствеността в областта остава сравнително нисък – 11 на хиляда души при 13 на хиляда души в страната. Същевременно разкриваемостта на престъпленията продължава да е значително по-висока от средната за страната през последните три години. През 2017 г. разкритите престъпления са 53% при 45% в страната.

През 2016 г. делът на населението на областта в селища с обществена канализация остава 72% (при 76% в страната), а този на населението с достъп до канализация, свързана с пречиствателни станции за отпадъчни води е 54% (при 63% в страната). Замърсяването на въздуха в областта с въглероден диоксид е двойно по-ниско от средното за страната. През 2016 г. в атмосферата на областта са изхвърлени 127 тона вредни емисии на кв. км при 281 тона вредни емисии на кв. км в страната. Значителна е разликата и при образуваните битови отпадъци. През 2016 г. в областта за образувани 299 кг битови отпадъци на човек при 406 кг на човек в страната за годината.

Културният живот в областта е сравнително слабо интензивен и през 2017 г., въпреки че интересът към местните театри, музеи и библиотеки се повишава. Посещенията на театрите за годината се увеличават до 258 на хиляда души (при 314 на хиляда души в страната), на музеите – до 209 на хиляда души (при 722 на хиляда души в страната), а на библиотеките – до 325 на хиляда души (при 604 на хиляда души в страната). Броят на посещенията в местните кина като цяло се повишава през последните години, въпреки че 2017 г. е година на спад до 103 посещения на хиляда души (при 778 на хиляда души в страната).

Ключови показатели за област Хасково

Индикатори на икономическото развитие	2013	2014	2015	2016	2017
БВП на глава от населението (лв., текущи цени)	6 169	6 412	7 001	7 276	n.a.
Средногодишен доход на лице от домакинството (лв.)	4 130	4 157	4 321	4 861	5 119
Средна годишна брутна заплата на нает (лв.)	6 581	6 947	7 422	7 964	n.a.
Относителен дял на бедните спрямо линията на бедност за страната, %	19,8	31,3	29,8	30,2	n.a.
Коефициент на икономическа активност на населението на 15-64 години (%)	68,2	69,2	69,0	69,2	67,5
Коефициент на заетост на населението на 15-64 години (%)	58,4	61,9	63,1	64,2	64,3
Коефициент на безработица на населението на 15-64 години (%)	14,3	10,4	8,6	7,1	4,7
Дял на населението с висше образование, 25-64 г. (%)	20,3	19,3	18,7	17,2	17,3
Брой на нефинансови предприятия на 1000 души от населението	47	47	48	50	n.a.
Разходи за придобиване на дълготрайни материални активи (лв./човек)	867	1 347	1 227	967	n.a.
Чуждестранни преки инвестиции в предприятията от нефинансовия сектор с натрупване (евро/човек)	309	257	448	516	n.a.
Дял на домакинствата с достъп до интернет (%)	54,2	57,5	54,2	66,9	66,1
Дял на пътната настилка в добро състояние (%)	33,6	30,0	33,1	34,2	34,8
Покритие на кадастъра (%)	3,8	3,8	3,8	5,9	13,6

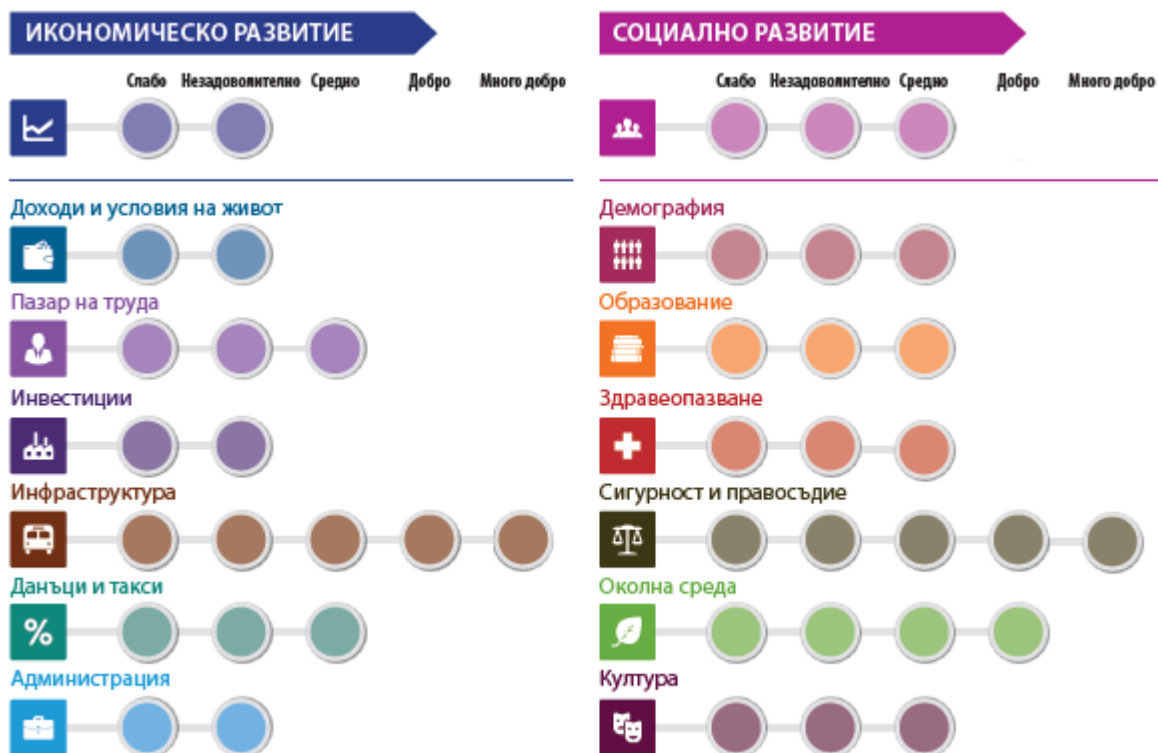
Индикатори на социалното развитие	2013	2014	2015	2016	2017
Коефициент на естествен прираст на населението (‰)	-6,8	-8,0	-7,9	-7,7	-8,3
Коефициент на механичен прираст на населението (‰)	-3,1	1,0	2,5	-4,9	-0,9
Среден успех от матурите по БЕЛ	4,14	4,13	4,14	3,98	4,03
Процент оценки на матурите по БЕЛ под среден 3,00	7,3	7,5	9,2	12,6	13,3
Нетен коефициент на записване на населението в V-VIII клас, %	81,6	80,5	77,8	79,0	84,4
Дял на здравноосигурените лица (%)	86,2	87,3	89,1	88,8	88,2
Постъпили болни за лечение в МБАЛ на 1000 души от населението	197,9	188,1	198,0	202,5	201,2
Регистрирани престъпления срещу личността и собствеността на 1000 души	11,0	11,2	12,1	11,1	11,5
Разкрити престъпления срещу личността и собствеността от регистрираните през годината (%)	36,3	41,9	48,4	56,9	53,4
Дял на висящите наказателни дела (%)	7,2	13,3	7,1	6,8	5,8
Дял на населението с достъп до канализация, свързано с пречиствателни станции за отпадни води (%)	46,9	46,7	54,5	54,1	n.a.
Емисии на въглероден диоксид в атмосферата, тонове вредни емисии/кв. км	203,5	183,2	125,8	127,3	n.a.
Посещения в кината на 1000 души от населението	53	46	105	145	103
Посещения в театрите на 1000 души от населението	238	221	302	228	258

ОБЛАСТ ШУМЕН

Брутният вътрешен продукт на човек от населението в област Шумен продължава да нараства, но увеличението му остава по-ниско от това в останалите области. Заетостта в областта се повишава, но остава по-ниска от средната, а безработицата намалява, но е значително по-висока от средната. По-бързото подобряване на пазара на труда в областта е ограничено от сравнително неблагоприятната образователна структура на работната сила. Бизнес и инвестиционната активност в област Шумен е сравнително ниска. Шумен е областта с най-висок дял на автомагистралите и първокласните пътища, което предопределя сравнително високото качество на пътищата в областта. През 2018 г. никой от разглежданите местни данъци и в общините в област Шумен не се увеличава. Въпреки сравнително високата и нарастваща прозрачност в областта, самооценките на местната администрация за развитието на електронното правителство и предоставянето на услуги на „едно гише“ са по-ниски от средните за страната.

Населението в област Шумен не прави изключение от общата тенденция към застаряване на населението. Оценките на зрелостните изпити продължават да са сравнително ниски. Относителният брой на общопрактикуващите лекари в областта остава близък до средния за страната, но специалистите продължават да са значително по-малко. Шумен е и сред областите с най-малка леглова база, което обяснява сравнително ниския брой на преминалите за лечение болни. Натовареността на окръжния съд в Шумен е сравнително ниска, а правораздаването – относително бързо. Сравнително слабата урбанизация на областта обяснява и относително ниската свързаност на населението с обществена канализация. Интересът към музеите и библиотеките в областта продължава да е висок.

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ

Брутният вътрешен продукт на човек от населението в област Шумен продължава да нараства и през 2016 г., но подобно на последните няколко години увеличението му остава по-ниско от това в останалите области. Заплатите и доходите в областта също нарастват и през 2016 година. Ръстът на средногодишния доход на лице от домакинството в областта силно се забавя през 2017 г., което е придружено със скок в нивото на бедността. Както делът на населението, живеещо с материални лишения, така и този на населението, живеещо под линията на бедност за страната се увеличават значително и разликите със средните за страната стойности стават още по-големи.

През 2017 г. ръстът на икономическата активност в областта е малък, но коефициентът остава по-висок от средния за страната. Същевременно, заетостта се повишава, но остава по-ниска от средната (62,7% при 66,9% в страната), а безработицата намалява, но остава значително по-висока от средната (15,9% при 6,2% в страната). По-бързото подобряване на пазара на труда в областта е ограничено от сравнително неблагоприятната образователна структура на работната сила. През 2017 г. населението на възраст 25-64 г. с висше образование в областта е 23% (при 28% в страната), а с основно и по-ниско образование – 30% (при 17% в страната).

Бизнес и инвестиционната активност в област Шумен е сравнително ниска. Броят на нефинансовите предприятия остава 39 на хиляда души от населението (при 57 на хиляда души в страната), а разходите за придобиване на дълготрайни материални активи се свиват до 1 385 лв. на човек (при 2 488 лв. на човек в страната) през 2016 година. Същевременно, през 2016 г., за втора поредна година, в областта няма повишаване на относителния обем на чуждите инвестиции и те са значително по-ниски от средните за страната. Към края на годината чуждестранните преки инвестиции в предприятията в област Шумен са 591 евро на човек при 3 310 евро на човек в страната. Усвояването на европейски средства в областта нараства, но също остава по-ниско от средното за страната. Към 30 юни 2018 г. стойността на изплатените суми на бенефициенти по оперативните програми в област Шумен е 1 231 лв. на човек (при 1 543 лв. на човек в страната). В рамките на областта най-много усвоява община Нови Пазар.

Гъстотата на пътната и железопътната мрежи в област Шумен е по-висока от средната за страната. Шумен е и областта с най-висок дял на автомагистралите и първокласните пътища в пътната мрежа – 36,2% (при 18,7% средно в страната). Този показател предопределя сравнително високото качество на пътищата в областта. През 2017 г. делът на пътната настилка в добро състояние е 54% при средно 40% общо за страната. Достъпът и използването на интернет в областта се увеличават значително през 2017 г. и стойностите им стават чувствително над средните за страната.

През 2018 г. никой от разглежданите местни данъци в общините в област Шумен не се увеличава. Усреднените за общините в областта ставки върху недвижимите имоти на юридическите лица, върху търговията и върху таксиметровия превоз са значително по-ниски от средните за страната. Същевременно, общините в областта поддържат сравнително по-високи нива на данъците върху прехвърлянето на собственост и превозните средства. Размерът на таксата за битови отпадъци в общините в областта също е по-ниска от средните нива.

Оценката за активната прозрачност на органите на местното самоуправление в област Шумен се повишава и през 2018 г. и за втора поредна година е по-висока от средната в страната. В рамките на областта най-прозрачна е община Никола Козлево, следвана от общините Хитрино, Шумен и Смядово – всички с оценка над 70%. Най-ниска оценка тази година получава община Венец – под 40%. Въпреки сравнително високата и нарастваща прозрачност в областта, самооценките на местната администрация за развитието на електронното правителство и предоставянето на услуги на „едно гише“ са по-ниски от средните за страната. По-ниско остава и покритието на кадастъра в областта през 2017 г. след като средното ниво за страната нараства.

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ

Населението в област Шумен не прави изключение от общата тенденция към застаряване на населението. Коефициентът на възрастова зависимост като отношение на населението на 65 и повече години към това на 0-14 г. се влошава изключително бързо (с около 20 п.п. за последните пет години при ръст от около 5 п.п. в страната) и за първи път през 2017 г. е по-висок от средния за страната. През 2017 г. коефициентът на естествен прираст рязко намалява, след ръст през предходната година, и отново е по-нисък от средния за страната. Коефициентът на механичен прираст пък е малко по-висок, а през последните 4 години в общината има повече изселени, отколкото заселени. Шумен е сред областите със сравнително ниска урбанизация. 61,5% от местното население е градско (при 73,5% в страната), което предопределя и сравнително ниската гъстота на населението.

Въпреки че нетният коефициент на записване на населението в V-VIII клас в областта нараства през 2017 г., ръстът в страната е по-висок и стойността му за първи път изпреварва тази в Шумен. Дяловете на второгодниците и отпадналите от основното и средното образование в областта остават съизмерими със средните нива в страната. Оценките на зрелостните изпити, обаче, продължават да са сравнително ниски. На матурата по български език и литература през 2018 г. учениците в областта постигат среден успех от 3,77 (при 4,24 в страната), а слабите оценки са 6,4% (при 5,9% в страната). Относителният брой на студентите в областта остава по-висок от средния за страната.

Относителният брой на общопрактикуващите лекари в областта остава близък до средния за страната, но специалистите продължават да са значително по-малко спрямо населението и през 2017 година. Шумен е и сред областите с най-малка леглова база. И през 2017 г. броят на леглата в местните многопрофилни болници остава 2,8 на хиляда души от населението при 4,9 на хиляда души от населението в страната. Тези показатели обясняват сравнително ниския брой на преминалите за лечение болни – 134 на хиляда души (при 242 на хиляда души в страната) през 2017 година. Това означава, че вероятно местното население търси здравни грижи извън областта.

Натовареността на окръжния съд в Шумен е сравнително ниска, а правораздаването – относително бързо и през 2017 година. Един наказателен съдия в Шумен разглежда средно по 6,5 дела месечно (при 9,6 дела месечно на съдия в страната). Делът на приключените в тримесечен срок дела се повишава до 95,2 (при 90,6% в страната), а делът на висящите дела, въпреки че се увеличава, остава по-нисък от средния за страната. И през 2017 г. относителният брой на регистрираните престъпленията в областта е сравнително нисък, а разкриваемостта им – относително висока.

Сравнително слабата урбанизация на областта обяснява и относително ниската свързаност на населението с обществена канализация (59% при 76% за страната), както и на такава, свързана с пречиствателни станции за отпадъчни води (55% при 63% за страната) и през 2016 година. Същевременно относителният обем на емисиите на въглероден диоксид в областта остава значително по-ниски от средни за страната – 30 тона на кв. км при 281 тона на кв. км в страната. Чувствително по-нисък е и относителният обем на образуваните битови отпадъци в областта.

Докато относителният брой на посещенията на местните кина и театри в област Шумен остава сравнително нисък и през 2017 г., интересът към музеите и библиотеките в областта продължава да е висок. Посещенията на музеите достигат 1 120 на хиляда души от населението (при 722 на хиляда души в страната), а на библиотеките – 922 на хиляда души (при 604 на хиляда души в страната).

Ключови показатели за област Шумен

Индикатори на икономическото развитие	2013	2014	2015	2016	2017
БВП на глава от населението (лв., текущи цени)	7 280	7 397	7 577	8 060	n.a.
Средногодишен доход на лице от домакинството (лв.)	4 333	4 387	4 772	4 845	4 855
Средна годишна брутна заплата на нает (лв.)	7 405	7 968	8 505	9 026	n.a.
Относителен дял на бедните спрямо линията на бедност за страната, %	25,0	36,9	29,4	33,3	n.a.
Коефициент на икономическа активност на населението на 15-64 години (%)	74,7	74,7	73,0	74,2	74,7
Коефициент на заетост на населението на 15-64 години (%)	55,1	58,7	58,5	61,3	62,7
Коефициент на безработица на населението на 15-64 години (%)	26,0	21,1	19,7	17,4	15,9
Дял на населението с висше образование, 25-64 г. (%)	21,3	24,2	24,0	21,9	22,6
Брой на нефинансови предприятия на 1000 души от населението	37	38	39	39	n.a.
Разходи за придобиване на дълготрайни материални активи (лв./човек)	1 333	1 499	2 030	1 385	n.a.
Чуждестранни преки инвестиции в предприятията от нефинансовия сектор с натрупване (евро/човек)	609	591	590	591	n.a.
Дял на домакинствата с достъп до интернет (%)	49,8	48,2	65,6	57,5	77,9
Дял на пътната настилка в добро състояние (%)	36,3	35,1	42,5	55,9	54,4
Покритие на кадастъра (%)	19,8	19,8	30,0	30,0	30,0

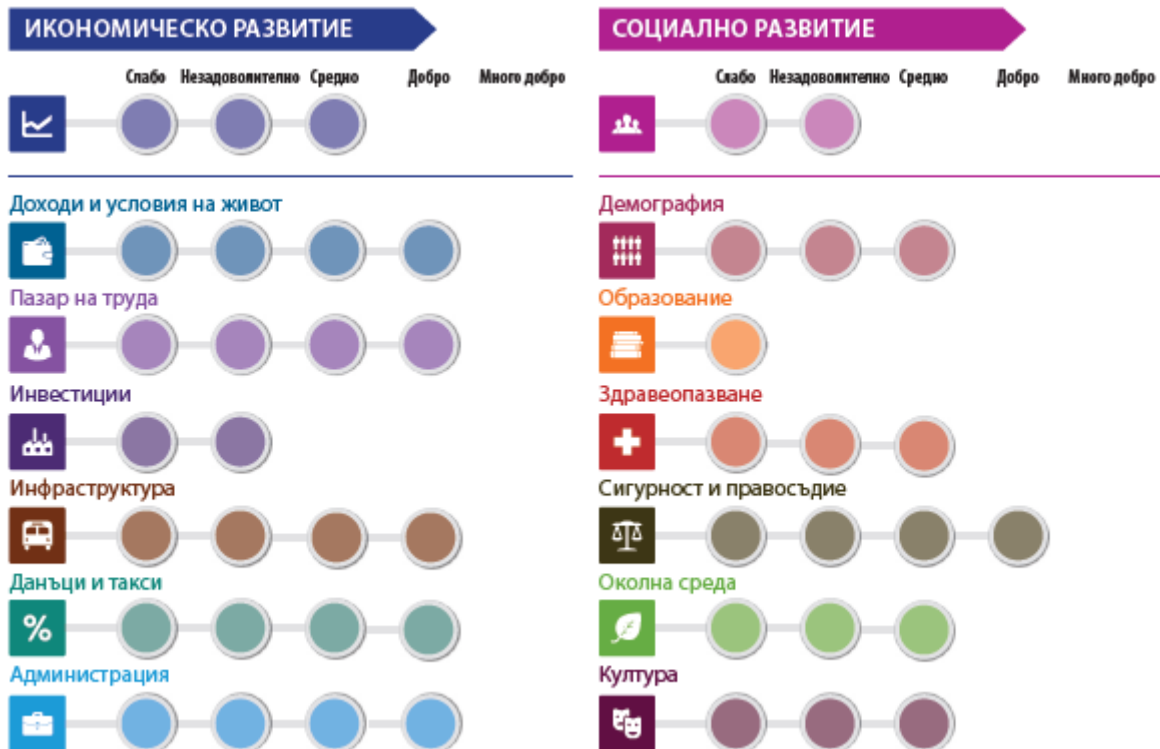
Индикатори на социалното развитие	2013	2014	2015	2016	2017
Коефициент на естествен прираст на населението (‰)	-4,6	-6,3	-6,5	-5,6	-7,6
Коефициент на механичен прираст на населението (‰)	0,4	-0,1	-0,3	-1,5	-1,1
Среден успех от матурите по БЕЛ	4,0	4,1	4,0	4,0	4,1
Процент оценки на матурите по БЕЛ под среден 3,00	8,09	8,87	6,74	9,78	13,3
Нетен коефициент на записване на населението в V-VIII клас, %	82,4	81,3	80,0	78,4	86,0
Дял на здравноосигурените лица (%)	87,5	88,1	89,6	88,9	88,5
Постъпили болни за лечение в МБАЛ на 1000 души от населението	147,7	151,7	148,0	135,4	134,1
Регистрирани престъпления срещу личността и собствеността на 1000 души	10,3	9,0	9,4	9,0	10,0
Разкрити престъпления срещу личността и собствеността от регистрираните през годината (%)	54,5	51,4	55,1	62,7	58,9
Дял на висящите наказателни дела (%)	6,5	10,3	6,8	5,8	6,4
Дял на населението с достъп до канализация, свързано с пречиствателни станции за отпадни води (%)	44,8	44,7	55,2	54,9	n.a.
Емисии на въглероден диоксид в атмосферата, тонове вредни емисии/кв. км	29,2	29,1	34,2	30,0	n.a.
Посещения в кината на 1000 души от населението	0	135	137	123	161
Посещения в театрите на 1000 души от населението	166	245	227	202	177

ОБЛАСТ ЯМБОЛ

Брутният вътрешен продукт на човек от населението в областта продължава да се повишава и през 2016 г., но ръстът отново е по-нисък от средния за страната. Ръстът на брутния вътрешен продукт е съпроводен и с повишения на заплатите и доходите. Продължаващото бързо развитие на пазара на труда може да е затруднено от образователната структура на работната сила. Област Ямбол е със сравнително слаба бизнес и инвестиционна активност. През 2017 г. както достъпът до интернет, така и неговото използване от жителите на областта се повишават значително. Усредненото ниво на местните данъци в общините в областта остава по-ниско от средното за страната. Оценката на прозрачността на органите на местното самоуправление в област Ямбол се повишава и през 2018 г. и остава по-висока от средната за страната. Покритието на кадастъра в областта се повишава значително.

Населението в областта застарява по-бързо от средните нива в страната вследствие на сравнително ниската раждаемост и високото изселване на от областта. Средният успех на матурите по български език и литература през 2018 г. поставя област Ямбол на последно място в страната. Липсата на лекари специалисти и ограниченият капацитет на болниците са взаимосвързани и с чувствително по-ниския относителен брой на преминалите болни за лечение в областта. Относителният брой на регистрираните престъпления срещу личността и собствеността в област Ямбол остава сравнително нисък, а разкриваемостта – значително по-висока от средната. Достъпът на населението до канализация, свързаната с пречиствателно станции за отпадъчни води в областта остава изключително нисък. Ямбол е сред областите с най-ниско замърсяване на атмосферата с въглероден диоксид и най-малък обем на образуваните битови отпадъци. Сравнително висок остава интересът към театрите в областта.

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ

Брутният вътрешен продукт на човек от населението в областта продължава да се повишава и през 2016 г., но ръстът отново е по-нисък от средния за страната и областта вече изостава чувствително. Ръстът на брутният вътрешен продукт е съпроводен и с повишения на заплатите и доходите в областта и въпреки че през 2017 г. нивата на бедност в областта леко се повишават, те остават значително по-ниски от средните за страната.

Икономическата активност в област Ямбол продължава да се повишава и през 2017 г. достига близо 74% при средна 71% в страната. В същото време за трета поредна година заетостта в областта нараства значително и достига 68% (при 67% в страната). Въпреки че коефициентът на безработица в страната продължава да намалява и през 2017 г. достига 6%, стойността му в област Ямбол се задържа миналогодишното си ниво от близо 8%. Продължаващото бързо развитие на пазара на труда може да е затруднено от образователната структура на работната сила. През 2017 г. относителният дял на населението на възраст 25-64 г. с висше образование се свива до 22% (при средно 28% в страната), а това с основно и по-ниско образование се повишава до 18% (при средно 17% страната). Коефициентът на демографско заместване като отношение на населението на възраст 15-19 г. към това на 60-64 г. в областта се повишава до 60% през 2017 г., но остава по-нисък от средния за страната (64%). Стойността му означава, че на всеки 100 души, на които предстои излизане от пазара на труда през следващите няколко години, отговарят 60 младежи, които ще се вляят на пазара на труда.

Област Ямбол е със сравнително слаба бизнес и инвестиционна активност и през 2016 г. се наблюдава влошаване на стойностите на ключови показатели за това. Относителният брой на нефинансовите предприятия намалява от 47 до 45 на хиляда души от населението при 57 на хиляда души за страната. Разходите за придобиване на дълготрайни материални активи се свиват до 1 342 лв. на човек (при 2 488 лв. на човек за страната), а чуждестранните преки инвестиции намаляват до 462 евро на човек (при 3 310 евро на човек за страната).

Уسوените европейски средства в областта продължават да се повишават, въпреки че остават под средните за страната. Към 30 юни 2018 г. стойността на изплатените суми на бенефициенти по оперативните програми в областта достига 1 394 лв. (при 1 543 лв. в страната). В рамките на областта много на човек усвоява община Ямбол (над 1,5 хил. лв. на човек), а най-малко – общините Елхово и Стралджа с по под 500 лв. на човек.

Въпреки че гъстотата на железопътната мрежа в областта е двойно по-ниска от средната за страната, гъстотата на пътната мрежа остава по-висока. По-висок е и дялът на автомагистралите и първокласните пътища – 20,4% при 18,7% в страната, което обяснява и сравнително доброто качество на пътищата. През 2017 г. както достъпът до интернет, така и неговото използване от жителите на областта се повишават значително.

През 2018 г. никоя община от област Ямбол не е увеличавала някой от разглежданите местни данъци, а усредненото им ниво за областта остава по-ниско от средното за страната. Значително по-ниски от средните за страната остават местните ставки на данъка за търговия на дребно и данъка за таксиметров превоз. В рамките на областта разглежданите данъци като цяло са най-ниски в община Елхово, а сравнително високи – в община Ямбол.

Оценката на прозрачността на органите на местното самоуправление в област Ямбол се повишава и през 2018 г. и остава по-висока от средната за страната. С най-висок резултат тази година е община Ямбол, изпреварвайки община Тунджа. Самооценките на администрацията показват, че развитието на електронното правителство продължава да изостава и през 2018 г., докато предоставянето на услуги на „едно гише“ остава сравнително добре разпространено. Покритието на кадастъра в областта се повишава значително от 17% през 2016 г. до над 50% през 2017 г. (при средно 37% в страната) след включването на над 90% от територията на община Тунджа в кадастралната карта.

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ

Населението в областта застарява по-бързо от средните нива в страната вследствие на сравнително ниската раждаемост и високото изселване на от областта. През 2017 г. коефициентът на естествен прираст в областта намалява до -8,4‰ (при -6,5‰ в страната), а този на механичен прираст се свива до -6,5‰ като по-бързо изселване се наблюдава единствено в област Смолян. Коефициентът на възрастова зависимост като отношение на населението на 65 и повече години към това на 0-14 г. в областта достига 159% при 148% в страната през 2017 година.

Средният успех на матурите по български език и литература през 2018 г. поставят област Ямбол на последно място в страната (изпреварена от област Кърджали спрямо миналогодишните резултати). Ямбол е и сред областите с най-висок дял на слабите оценки – 16% при 6% страната, въпреки че той намалява спрямо този от 2017 г. (20%). Относителният брой на преподавателите в основното и средното образование в областта се повишава през 2017 г., но остава значително под средния в страната – 73 на хиляда ученика при 80 на хиляда ученика в страната.

През 2017 г. общопрактикуващите лекари в област Ямбол нарастват и относителният им брой става по-висок от средния за страната – 1 364 жители на един общопрактикуващ лекар при 1 562 жители на лекар в страната. Същевременно обаче относителният брой на лекарите от водеща специалност в област продължава да изостава и остава значително по-нисък от средния за страната. Ямбол е и сред областите със сравнително ограничена леглова база. През 2017 г. леглата в месните многопрофилни болници са 3,3 на хиляда души от населението при 4,9 легла на хиляда души в страната. Липсата на специалисти и ограниченият капацитет на болниците са взаимосвързани и с чувствително по-ниския относителен брой на преминалите болни за лечение в областта. През 2017 г. те са 150 на хиляда души от населението при 242 на хиляда души в страната, което означава, че жителите на област Ямбол вероятно търсят здравни грижи извън областта.

Въпреки че наказателните съдии в област Ямбол са значително по-ненатоварени от средното ниво в страната, през 2017 г. това не се отразява на бързината на правораздаване в областта. Един съдия в окръжния съд в Ямбол разглежда средно по 6 дела месечно при средно 10 дела месечно на съдия в страната, като делът на делата приключили в тримесечен срок и този на висящите дела са идентични в областта и в страната – съответно 91% и 9%. Относителният брой на регистрираните престъпления срещу личността и собствеността в област Ямбол остава сравнително нисък, а разкриваемостта – значително по-висока от средната в страната. През 2017 г. в областта са регистрирани 11 престъпления на хиляда души от населението (при 13 на хиляда души в страната), а разкритите са 65% (при 45% в страната).

Достъпът на населението до канализация, свързаната с пречиствателно станции за отпадъчни води в областта остава изключително нисък (по-нисък е единствено в област Видин) – 5% при 63% в страната през 2016 година. Въпреки това делът на населението в селища с обществена канализация е близо до средния – 71% при 76% в страната. Ямбол е и сред областите с най-ниско замърсяване на атмосферата с въглероден диоксид - 7,8 тона вредни емисии на кв. км при 281 тона на кв. км в страната. Относителният обем на образуваните битови отпадъци в областта също е значително по-нисък и продължава да намалява, достигайки 281 кг на човек годишно при 406 кг на човек годишно в страната през 2016 година.

Интересът към местните кина и музеи остава значително по-нисък в сравнение с относителните нива в страната и през 2017 година. Относителният брой на посещенията на библиотеките в областта също е по-ограничен. Сравнително висок обаче остава интересът към театрите в областта. През 2017 г. посещенията на местните театри са 437 на хиляда души при 314 посещения на хиляда души средно за страната.

Ключови показатели за област Ямбол

Индикатори на икономическото развитие	2013	2014	2015	2016	2017
БВП на глава от населението (лв., текущи цени)	7 168	7 773	8 159	8 445	n.a.
Средногодишен доход на лице от домакинството (лв.)	4 572	4 133	4 437	5 147	5 357
Средна годишна брутна заплата на нает (лв.)	7 111	7 472	8 053	8 626	n.a.
Относителен дял на бедните спрямо линията на бедност за страната, %	22,8	15,5	14,4	16,8	n.a.
Коефициент на икономическа активност на населението на 15-64 години (%)	71,7	69,4	71,5	71,7	73,5
Коефициент на заетост на населението на 15-64 години (%)	59,9	58,8	62,8	66,2	67,9
Коефициент на безработица на населението на 15-64 години (%)	16,1	15,0	12,0	7,6	7,6
Дял на населението с висше образование, 25-64 г. (%)	24,2	23,7	29,0	26,0	22,0
Брой на нефинансови предприятия на 1000 души от населението	44	45	47	45	n.a.
Разходи за придобиване на дълготрайни материални активи (лв./човек)	1 326	1 741	2 182	1 342	n.a.
Чуждестранни преки инвестиции в предприятията от нефинансовия сектор с натрупване (евро/човек)	416	459	642	462	n.a.
Дял на домакинствата с достъп до интернет (%)	44,8	57,2	56,8	57,1	62,0
Дял на пътната настилка в добро състояние (%)	50,3	51,7	52,1	40,7	42,5
Покритие на кадастъра (%)	16,6	16,6	16,6	16,6	50,4

Индикатори на социалното развитие	2013	2014	2015	2016	2017
Коефициент на естествен прираст на населението (‰)	-6,5	-7,6	-9,5	-7,6	-8,4
Коефициент на механичен прираст на населението (‰)	-5,0	-3,8	-5,8	-5,0	-6,5
Среден успех от матурите по БЕЛ	4,16	4,10	3,98	3,87	3,87
Процент оценки на матурите по БЕЛ под среден 3,00	8,5	10,0	15,6	16,8	20,2
Нетен коефициент на записване на населението в V-VIII клас, %	83,0	83,5	78,4	84,1	89,4
Дял на здравноосигурените лица (%)	88,8	89,9	91,3	91,0	89,9
Постъпили болни за лечение в МБАЛ на 1000 души от населението	167,7	139,0	157,3	154,5	149,5
Регистрирани престъпления срещу личността и собствеността на 1000 души	12,2	10,9	10,8	11,0	11,3
Разкрити престъпления срещу личността и собствеността от регистрираните през годината (%)	57,0	60,2	60,0	70,7	64,9
Дял на висящите наказателни дела (%)	10,3	6,6	6,3	4,7	8,6
Дял на населението с достъп до канализация, свързано с пречиствателни станции за отпадни води (%)	3,6	3,6	4,7	4,7	n.a.
Емисии на въглероден диоксид в атмосферата, тонове вредни емисии/кв. км	63,8	62,7	33,6	7,8	n.a.
Посещения в кината на 1000 души от населението	59	134	111	193	139
Посещения в театрите на 1000 души от населението	383	421	427	454	437

МЕТОДОЛОГИЯ

Предмет, пространствен и времеви обхват на изследването

Предмет на публикацията „Регионални профили: показатели за развитие“ е сравнителният анализ на областите в България. Анализът обхваща цялата територия на страната и се базира на информация за последните осемнадесет години, за които са налични данни за индикаторите в обхвата на изследването. За целите на информационното осигуряване на анализа и за съставянето на регионалните профили са използвани официални статистически данни и информация, получена по реда на ЗДОИ до 30 юни 2018 г. Всички данни, които са били публикувани след тази дата, не са включени в анализа.

Информационно осигуряване

Информацията, необходима за разработването и редовното актуализиране на публикацията „Регионални профили: показатели за развитие“, се осигурява от два основни източника: официална статистическа информация и информация, получена по реда на ЗДОИ.

Основен източник на официалната статистическа информация е националната статистическа система, в частност НСИ. Друга част от необходимата информация е осигурена от информационните системи на НОИ, НЦОЗА, МОМН, НАП, ВСС, МВР и др.

Методологически подход

Основните принципи, на които е базирана методиката, са следните:

1. Подборът на индикатори и вписването им в система се базира на четири основни групи аргументи: добри практики, смислова обосновка, информационна осигуреност и анализ на емпиричните данни.
2. Използване на официални и нормативно утвърдени термини, класификации, номенклатури и др.
3. Използване на относителни дялове, коефициенти и др. при представяне и използване на индикаторите вместо техните абсолютни обеми с цел осигуряване на сравнимост между регионите.
4. Нормиране на индикаторите с цел елиминирание на негативни ефекти от мащаба, скалите на измерване и др.

Групиране на областите

В зависимост от анализа в статика на индикаторите от всяка една категория представянето на областите се оценява по петстепенна скала от „слабо“ (най-ниска степен) до „много добро“ (най-висока степен).

Анализът е базиран на последната година, за която има налични данни (2017 г. или 2018 г.). За част от индикаторите, за които не са налични данни за 2017 г. или 2018 г., са използвани данни за 2016 година.

Типове регионални профили

Всички индикатори са нормирани чрез изчисляването на т.нар. регионален индекс.

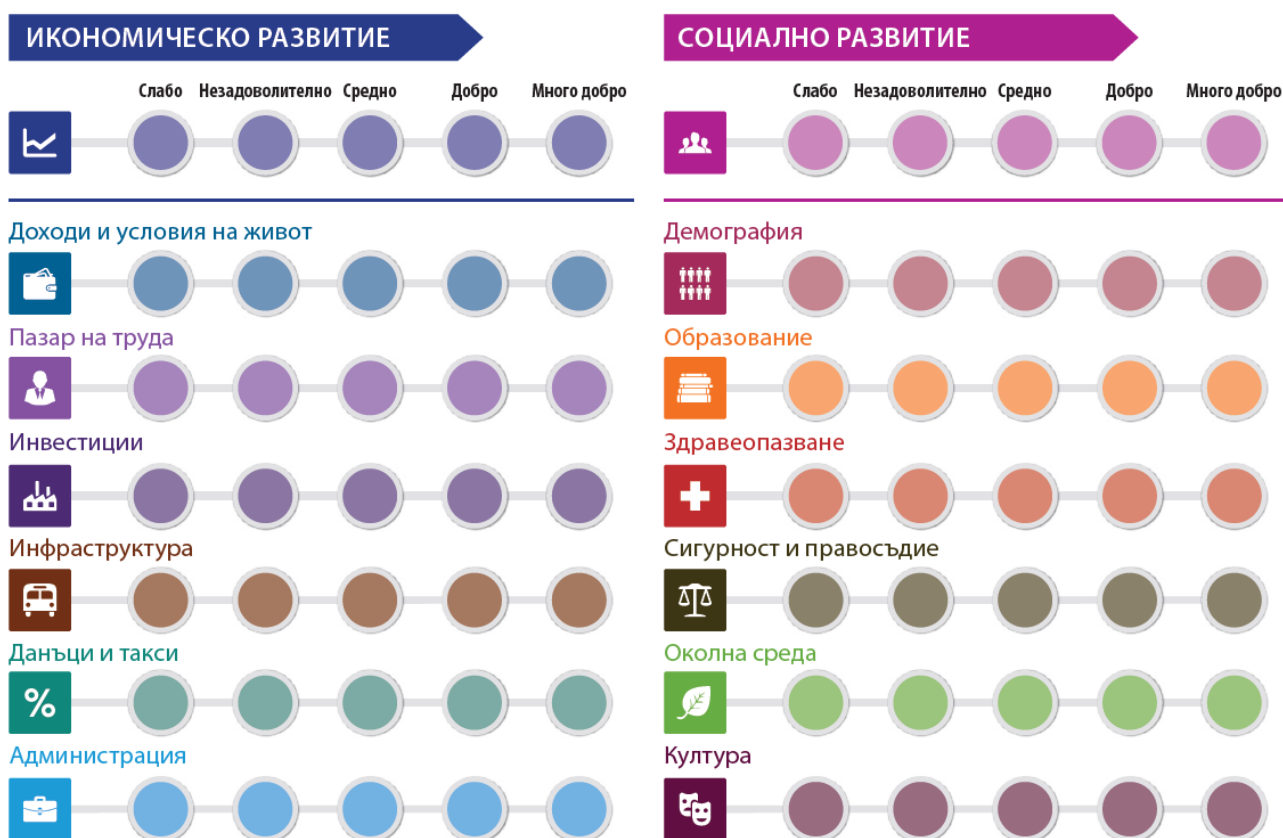
За всяка група от системата индикатори за оценка на регионалните профили се изчислява т.нар. комплексен измерител, притежаващ следните характеристики:

- Осигурява сравнимост на областите.
- Стойностите му са центрирани около средната за страната. Области с положителни стойности на комплексния измерител са над средното състояние за страната, а тези с отрицателни – под него.

- При процедурата за корекция на вариацията се запазват отстоянията (съотношенията) между областите по отделни показатели, което осигурява неизместени оценки при изчисляване на комплексния измерител.

Система от индикатори

Подборът на индикатори се основава както на тяхната релевантност към различните аспекти на икономическия или социалния профил на областта, така и на тяхната взаимосвързаност и динамика. Ключов аргумент за избора на индикатори са наличността, достъпността и периодичността на тяхното публикуване или на публикуването на първичните данни, необходими за тяхното изчисление. Като резултат са обособени два основни раздела – „Икономическо развитие“ и „Социално развитие“. Всяка една от тях включва по 6 категории, характеризиращи различни сфери на икономическото и социалното състояние и развитие на областите.

Всяка една от категориите е съставена от набор индикатори, които дават реална представа за състоянието и развитието на областите в страната. Общият брой на използваните индикатори в методологията на изследването е 65 – 31 за икономическото развитие на областите и 34 за социалното развитие.

В следващите страници е представена обобщена таблица с всички индикатори, включени в двата раздела и дванадесетте категории на областните профили.

ГРУПИ ИНДИКАТОРИ

Доходи и условия на живот

Индикатор	Описание	Период	Мерна единица	Източник
Брутен вътрешен продукт на човек от населението	Индикаторът измерва стандарта на живот в областта и степента на развитие на местната икономика. Колкото по-висок БВП на човек от населението има съответната област, толкова това е показателно за по-силна местна икономика и по-висок стандарт на живот на местните жители.	2000-2016	лв. /човек от населението	НСИ
Средногодишен доход на лице от домакинство	Индикаторът показва най-общо благосъстоянието и стандарта на живот на местното население. За целите на настоящето изследване се използва общия доход, който включва паричните доходи (приходи от работна заплата и извън нея, пенсии, социални обезщетения, трансфери от други домакинства, приходи от продажби и др.) и остойностените натурални приходи.	2001-2017	общ доход (лв.) / лице от домакинството	НСИ
Средна годишна брутна заплата на наетите по трудово и служебно правоотношение	Размерът на трудовите доходи е един от основните фактори, които определят нивото на общия доход на домакинствата.	2008-2016	лв.	НСИ
Относителен дял на населението, живеещо с материални лишения	Субективен показател, базиран на анкета сред домакинствата относно конкретни въпроси за материални лишения. Методологията е на Евростат. Въпросникът включва затруднения при покриването на разходи за жилището, притежание на автомобил или перална машина, консумация на месо, ограничения при отоплението и т.н. Лицето се определя като живеещо в материални лишения, ако изпитва лишения по три от въпросните девет показателя.	2007-2016	%	НСИ
Относителен дял на бедните спрямо линията на бедност за страната	Основен показател за бедност. Показва дела на лицата с еквивалентен разполагаем доход под т. нар. „линия на бедност“, която се определя на 60% от националния медианен еквивалентен разполагаем доход.	2007-2016	%	НСИ

Пазар на труда

Индикатор	Описание	Период	Мерна единица	Източник
Средногодишен коефициент на икономическа активност на населението на 15-64 години	Икономическата активност на населението показва каква част от хората работят или търсят активно работа. Икономически активните лица формират работната сила във всяка една от областите.	2008-2017	%	НСИ
Средногодишен коефициент на безработица на населението на 15-64 години	Ниските нива на безработицата в една област са признак за жизнена и създаваща работни места стопанска среда.	2000-2017	%	НСИ
Средногодишен коефициент на заетост на населението на 15-64 години	Коефициентът на заетост е водещ индикатор за пазара на труда, показвайки каква част от населението в трудоспособна възраст работи.	2003-2017	%	НСИ
Коефициент на демографско заместване (съотношение на населението на възраст 15-19 г. към това на възраст 60-64 г.), %	Коефициентът на демографско заместване показва съотношението между лицата на възраст 15-19 г., на които предстои да се включат на пазара на труда, и тези на възраст 60-64 г., на които предстои да го напуснат. Този индикатор се използва за оценка на капацитета за възпроизводство на работната сила в отделните области на страната.	2010-2017	%	НСИ
Относителен дял на населението на възраст между 25 и 64 години с висше образование	Високият дял на населението с висше образование в една област създава предпоставки за повишаването на нейната конкурентоспособност, производителност на труда и икономически растеж.	2009-2017	%	НСИ
Относителен дял на населението на възраст между 25 и 64 години с основно и по-ниско образование	Показател за образователната структура на работната сила. Колкото по-висок е делът на лицата с основно и по-ниско образование, толкова по-малък е потенциалът на местния пазар на труда за запълване на новите работни места. По-ниското образование предполага по-ниска икономическа активност, по-малка производителност на труда и съответно - по-ниски доходи.	2009-2017	%	НСИ

Инвестиции

Индикатор	Описание	Период	Мерна единица	Източник
Брой на нефинансовите предприятия на 1 000 души от населението	Индикаторът показва предприемаческите нагласи и инвестиционната активност в местната икономика.	2008-2016	брой предприятия /1000 души от населението	НСИ
Разходи за придобиване на дълготрайни материални активи на човек от населението	Разходите за придобиване на дълготрайни материални активи (ДМА) на човек от населението в областта са водещ показател за инвестиции в местната икономика.	2008-2016	лв./човек от населението	НСИ
Чуждестранни преки инвестиции в предприятия от нефинансовия сектор с натрупване на човек	Индикаторът за чуждестранните преки инвестиции (ЧПИ) в предприятията от нефинансовия сектор показва кумулативния размер на инвестициите в съответната област и нейната привлекателност за чуждестранните инвеститори.	2000-2016	евро/човек от населението	НСИ
Стойност на изплатени суми по договори на общините като бенефициенти по оперативни програми	Високата степен на усвояване на средства по оперативните програми създава предпоставки за подобряването на конкурентоспособността на отделните области. Тя е индикатор за добрата работа на администрацията и за нейната способност и желание да подобрява условията за работа и живот в областта с помощта на европейски средства.	към 30.06.2018	лв./човек от населението	МФ

Инфраструктура

Индикатор	Описание	Период	Мерна единица	Източник
Гъстота на пътната мрежа	Индикаторът измерва сбора от дължината на автомагистрали и пътища (първокласни, второкласни и третокласни), съотнесен към територията на съответната област. Републиканската пътна мрежа е от изключително значение за превоза на пътници и товари в страната. Индикаторът изключва улиците в населените места.	2000-2016	дължина на пътната мрежа в км/100 кв.км територия	НСИ
Гъстота на железопътната мрежа	Индикаторът представя всички ж.п. линии, които са предназначени за придвижване на влакове между гарите или местата, отбелязани като самостоятелни пунктове на тръгване и пристигане за превоз на пътници и товари. Изключват се линиите на градския железопътен транспорт. Колкото е по-голяма е	2000-2016	дължина на ж.п.линии в км /100 кв.км територия	НСИ

	гъстотата на железопътната мрежа в регионите, толкова по-лесен е превозът на пътници и товари.			
Дял на автомагистралите и първокласните пътища, %	Индикаторът дава допълнителна информация за характеристиките на пътната инфраструктура в една област. По-високият дял на магистралите и първокласните пътища показва по-висока степен на развитие на местната инфраструктура.	2009-2017	%	НСИ
Относителен дял на домакинствата с достъп до интернет	Достъпът на домакинствата до интернет е показателен за навлизането на новите информационно-комуникационни технологии в областите на страната.	2006-2017	%	НСИ
Относителен дял на лицата, използвали интернет през последните 12 месеца	Наред с достъпа до интернет, данните за лицата, които реално са използвали интернет през последната година, показват навлизането и използваемостта на новите технологии в областите на страната. Обект на изследването са лицата на възраст между 16 и 74 г.	2006-2017	%	НСИ
Дял на пътната настилка в добро състояние	Освен гъстотата на пътната мрежа, важно значение за инфраструктурния профил на областите има и качеството на пътната настилка. Индикаторът показва дела на пътищата, чието състояние е оценено от АПИ като "добро".	2010-2017	%	АПИ

Данъци и такси

Индикатор	Описание	Период	Мерна единица	Източник
Размер на данъка върху недвижимите имоти - нежилищни имоти на юридически лица	Облагането на недвижимите имоти е най-сериозният източник на собствени приходи за общините. По отношение на бизнес средата и тежестите върху бизнеса, най-голямо влияние оказва именно облагането на нежилищните имоти на юридическите лица.	2012-2018	промил (%)	Заявление за достъп до информация по ЗДОИ
Размер на данъка върху превозните средства и леките автомобили – с мощност над 74 kW до 110 kW	Облагането на превозните средства също е сериозен източник на собствени приходи за общините. Този тип облагане е в тежест предимно на малки фирми, като мощността на автомобилите е избрана като най-релевантна именно за подобен тип фирми.	2012-2018	лв./kW	Заявление за достъп до информация по ЗДОИ
Размер на годишния патентен данък за търговия на дребно до 100 кв. м. търговска	Патентните данъци са различен тип облагане от споменатите по-горе и са в тежест на конкретни бизнеси. Патентният данък за търговия на дребно	2012-2018	лв./кв.м	Заявление за достъп до информация по ЗДОИ

площ – при най-добро местонахождение на обекта	е избран като най-разпространен и разпознаваем.			
Размер на таксата за битови отпадъци – за нежилищни имоти на юридически лица	Таксата за битовите отпадъци е един от най-сериозните източници на собствени приходи за общините, сравним с данъците върху недвижимите имоти. Таксата за битовите отпадъци често е в сериозна тежест на бизнеса, като различията между отделните населени места/общини са големи.	2012-2018	промил (%)	Заявление за достъп до информация по ЗДОИ
Размер на данъка при възмездно придобиване на имущество	Размерът на данъка при възмездно придобиване на имущество има отношение както към навлизащите на местния пазар инвеститори, така и към разширяващите своята дейност местни предприемачи.	2012-2018	промил (%)	Заявление за достъп до информация по ЗДОИ
Размер на годишния данък за таксиметров превоз на пътници	Размерът на данъчната ставка за таксиметров превоз на пътници се определя на общинско ниво и има ефект върху крайната цена на услугата.	2017-2018	лв.	Заявление за достъп до информация по ЗДОИ

Администрация

Индикатор	Описание	Период	Мерна единица	Източник
Покритие на кадастъра	Ниското кадастрално покритие на територията на една област представлява пречка пред инвестициите, особено когато те предвиждат строителство на нови обекти.	2003-2017	%	АГКК
Рейтинг за активна прозрачност на органите на местното самоуправление	Рейтингът за активна прозрачност на органите на местно самоуправление на ПДИ се базира на резултатите от ежегодно проучване на фондацията чрез оценяване на Интернет страниците и подаване на електронни заявления до административните структури в системата на изпълнителната власт. Оценката на всяка отделна област представлява среднопретеглената оценка от рейтингите на влизащите в обхвата ѝ общини.	2014-2018	%	Фондация "Програма Достъп до информация"
Развитие на електронното правителство	Индикаторът представя самооценката на местните власти за степента и обхвата на предоставяните от тях електронни услуги. Ниските оценки показват пълно отсъствие на електронни услуги или наличието на базови такива, а високите оценки показват наличие на възможност за осъществяване на двупосочни транзакции между администрацията и гражданите/бизнеса.	2013-2018	Оценка от 1 до 5	Заявление за достъп до информация по ЗДОИ
Развитие на услугата "едно гише"	Индикаторът представя самооценката на местните власти за етапа на готовност за обслужване на бизнеса и гражданите на „едно гише“.	2013-2018	Оценка от 1 до 5	Заявление за достъп до информация по ЗДОИ

Демография

Индикатор	Описание	Период	Мерна единица	Източник
Коефициент на възрастова зависимост – отношение на населението на 65 и повече години към населението на 0-14 години	Индикаторът показва степента на застаряване на отделните области - колкото по-голям е този индикатор, толкова застаряването е по-изявено.	2011-2017	%	НСИ
Коефициент на възрастова зависимост – отношение на населението на 65 и повече години към населението на 15-64 години	Коефициентът на възрастова зависимост показва съотношението между лицата на възраст на 65 и повече години, които са предимно икономически неактивни, и лицата в активна възраст. По-високият коефициент на възрастова зависимост показва влошаване на възрастовата структура на населението, което рефлектира върху пазара на труда, икономическия растеж и др.	2011-2017	%	НСИ
Относителен дял на населението в градовете	Относителният дял на населението в градовете дава информация за степента на урбанизация на областта.	2001-2017	%	НСИ
Гъстота на населението спрямо територията на населените места и други урбанизирани територии	Този индикатор за гъстотата на населението дава информация за броя на хората на единица площ. Гъстотата се влияе от механичното и естественото движение на населението, както и от процеса на урбанизация.	2001-2017	брой лица/кв. км	НСИ
Коефициент на естествен прираст	Естественият прираст на населението представлява разликата между броя на регистрираните живородени деца и броя на починалите през съответната година. Коефициентът на естествен прираст показва увеличението или намалението на населението на областта на 1 000 души от средногодишното ѝ население, като положителният естествен прираст на населението се приема за благоприятен демографски показател.	2001-2017	промил (‰)	НСИ
Коефициент на механичен прираст	Коефициентът на механичен прираст на населението показва увеличението или намалението на населението на областта на 1 000 души средногодишно население вследствие на неговата миграция. Коефициентът се изчислява на база на данните за броя на лицата, които са променили обичайното си местоживееене за разглеждания период. Механичният прираст представлява разликата между заселилите се и изселилите се лица за съответната област.	2001-2017	промил (‰)	НСИ

Образование

Индикатор	Описание	Период	Мерна единица	Източник
Брой на студентите в колежи и университети на хиляда души от населението	Индикаторът включва учащите в университетите, колежите и специализираните висши училища, но не включва учащите в професионално обучение с прием след средно образование. Наличието на голям брой студенти в една област е предпоставка за по-висока образованост на местната работна ръка и по-голяма атрактивност на населеното място.	2000-2017	брой студенти/1000 души от населението	НСИ
Брой на преподавателите в основно и средно образование на 1000 ученика	Отношението на броя на преподавателите към броя на учащите е стандартен индикатор за измерване на качеството на образованието.	2011-2017	брой преподаватели /1000 ученика	НСИ
Нетен коефициент на записване на населението в V-VIII клас	Нетният коефициент на записване на населението се изчислява в проценти като отношение на броя на учащите в съответната образователна степен във възрастовите групи към броя на населението в същите възрастови групи, изчислен към 31 декември на съответната година. Броят на учащите в основно и средно образование се установява до 1 октомври на съответната година. Изборът на V-VIII клас е базиран на факта, че това е най-ниската образователна степен, при която се регистрира относително висок недообхват на образователната система.	2008-2017	%	НСИ
Относителен дял на отпадналите от основно и средно образование	Относителният дял на отпадналите от основно и средно образование показва броя на учениците, които преждевременно са напуснали училище през съответната година. Ниският относителен дял на отпадналите от основно и средно образование е признак за добре развита образователна система, която успява да задържи рисковите ученици в училище.	2008-2016	%	НСИ
Относителен дял на второгодниците	Относителният дял на второгодниците показва броя на учениците, които за втора поредна година са били записани в същото образователно ниво като предходната. Индикаторът показва качеството на образователните институции, поне що се отнася до способността им да създадат оптимални условия за възприемане на предвидения материал от страна на учениците.	2011-2017	%	НСИ
Среден успех от матурите по български език и литература през учебната година	Високият среден успех от матурите по български език и литература е признак за добро качество на средното образование в областта. Въпреки различната трудност на зрелостните изпити през различните години,	2008-2018	Оценка 2 до 6	МОМН

	результатите позволяват сравнимост между областите за всяка конкретна година.			
Процент оценки по български език и литература под среден 3,00	Високият процент на издържалите матурата по български език и литература е показател за добро качество на средното образование в областта.	2008-2018	%	МОМН

Здравеопазване

Индикатор	Описание	Период	Мерна единица	Източник
Население на един общопрактикуващ лекар	Общопрактикуващите лекари са първото стъпало в здравната система. Индикаторът за броя лица на един общопрактикуващ лекар показва както осигуреността на населението с медицински персонал, така и натовареността на лекарите.	2011-2017	брой лица/брой общопрактикуващи лекари	НСИ
Брой лица на един лекар от водеща специалност	Съотношението между броя на лекарите от водещи специалности и населението показва достъпа, който живеещите в една област имат до специализирана лекарска помощ. Понятието "лекари от водеща специалност" включва интернисти, кардиолози, педиатри, хирурзи, ортопедо-травматолози, уролози, инфекционисти, акушер-гинеколози, офталмолози, невролози, психиатри, рентгенолози и др.	2011-2017	брой лица/брой специалисти	НСИ
Преминали болни през МБАЛ	Индикаторът дава информация за заболяемостта на населението и натовареността на многопрофилните болници за активно лечение (МБАЛ). За целите на изследването този индикатор се използва за измерване на равнището на заболяемост в съответната област – колкото по-висока е неговата стойност, толкова по-висока е заболяемостта в тази територия.	2008-2017	преминали болни през МБАЛ/1 000 души от населението	НСИ
Здравноосигурени лица на човек от населението	Относителният дял на здравноосигурените лица от населението показва достъпността на населението до здравни услуги в съответната област, като от него може да се съди индиректно за здравния статус на населението.	2010-2017	%	НАП (заявление за достъп до информация по ЗДОИ)
Размер на легловата база в МБАЛ	Индикаторът показва броя на болничните легла в многопрофилните болници за активно лечение на 1 000 души от населението. Легловата база	2011-2017	Брой на болничните легла на 1 000 души от населението	НСИ

	служи за относителен показател на материалната осигуреност на здравеопазването в областта.			
Коефициент на детска смъртност	Коефициентът на детска смъртност показва броя на умрелите деца на възраст до 1 година на всеки 1 000 живородени деца през съответната година. Високият коефициент показва както недостатъци в здравната грижа, така и наличието на ниска здравна култура в местното население.	2008-2017	промил (‰)	НСИ

Сигурност и правосъдие

Индикатор	Описание	Период	Мерна единица	Източник
Дял на наказателните дела, свършили в 3-месечен срок	По-високият дял на наказателните дела в окръжните съдилища, които завършват в тримесечен срок, предполага относително по-бързо правораздаване (при равни други условия).	2009-2017	%	ВСС
Дял на висящите наказателни дела	Делът на висящите наказателни дела в окръжните съдилища е индикатор за ефективност на работата на местните органи на съдебната власт.	2009-2017	%	ВСС
Натовареност по щат на наказателните съдии към всичко дела за разглеждане	Индикаторът показва реалната натовареност на наказателните съдии в окръжните съдилища за съответната година. Колкото по-висока е натовареността, толкова достъпът до правосъдие е по-затруднен.	2010-2017	дела/наказателен съдия/месец	ВСС
Престъпления срещу личността и собствеността на 1000 души от населението	Престъпленията срещу личността и собствеността са показател за нивото на престъпност в определена територия. Официално регистрираните престъпления невинаги представят реалната картина за престъпността в областта, но дават добра основа за оценка и сравнение между отделните области.	2000-2017	брой престъпления/1000 лица	НСИ, МВР
Относителен дял на разкритите престъпления срещу личността и собствеността от регистрираните през годината	Колкото по-висок е делът на разкритите престъпления, толкова по-добре работят правоприлагащите органи в съответната област. Индикаторът се отнася само за разкриваемостта на регистрираните престъпления и допълва картината за сигурността в отделните области на страната.	2000-2017	%	НСИ, МВР

Околна среда

Индикатор	Описание	Период	Мерна единица	Източник
Емисии на въглероден диоксид в атмосферата на кв.км територия	Емисиите на вредни вещества в атмосферата на кв. км. показват доколко атмосферата в съответната област е замърсена от човешка дейност. За целите на анализа са взети предвид единствено емисиите на въглероден диоксид като най-значителни и в същото време – най-показателни за вредните емисии. Области с високо замърсяване на въздуха са по-малко привлекателни откъм условия за живот.	2010-2016	тонове вредни емисии/кв. км територия	НСИ
Образувани битови отпадъци на човек от обслужваното население	Образуваните битови отпадъци на човек от обслужваното население е стандартен показател за измерване степента на чистота на околната среда. За целите на изследването е възприето, че колкото по-висок е този показател, толкова по-застрашена е околната среда в съответната област.	2008-2016	кг./човек/год.	НСИ
Дял на населението в селища с обществена канализация, свързано с пречиствателни станции	Наличието на селищни пречиствателни станции предполага по-ниско замърсяване на околната среда с отпадъчни води, а също и по-високо оползотворяване на водните ресурси в съответната област. Колкото по-голяма част от канализационната мрежа е свързана с пречиствателни станции, толкова по-малък е отрицателният ефект на отпадъчните води върху околната среда.	2001-2016	%	НСИ
Дял на населението в селища с обществена канализация	Индикаторът показва процентът от жителите на една област, които живеят в селища с обществена канализация. Обхватът на обществената канализация оказва влияние както върху социалните, така и върху екологичните характеристики на областите.	2010-2016	%	НСИ

Култура

Индикатор	Описание	Период	Мерна единица	Източник
Брой посещения в театрите на 1 000 души от средногодишното население	Показател за интензивност на културните дейности. Индикаторът показва средногодишния брой на регистрираните посещения в театрите на територията на областта.	2009-2017	бр. посещения/1000 души	НСИ
Брой посещения в кината на 1 000 души от средногодишното	Показател за интензивност на културните дейности. Индикаторът показва средногодишния брой на	2009-2017	бр. посещения/1000 души	НСИ

население	регистрираните посещения в кината на територията на областта.			
Брой посещения в музеите на 1 000 души от средногодишното население	Показател за интензивност на културните дейности. Индикаторът показва средногодишния брой на регистрираните посещения в музеите на територията на областта.	2009-2017	бр. посещения/1000 души	НСИ
Брой посещения в библиотеките на 1 000 души от средногодишното население	Показател за интензивност на културните дейности. Индикаторът показва средногодишния брой на регистрираните посещения в библиотеките с фонд над 200 хил. тома на територията на областта.	2009-2017	бр. посещения/1000 души	НСИ

ПРИЛОЖЕНИЕ

Доходи и условия на живот

Област/ Индикатор	Брутен вътрешен продукт на човек от населението, лв. (2016)	Средногодишен доход на лице от домакинството, лв. (2017)	Средна годишна брутна заплата на наетите по трудово и служебно правоотношение, лв. (2016)	Население, живеещо с материални лишения, % от населението (2016)	Относителен дял на бедните спрямо линията на бедност за страната, % от населението (2016)
Благоевград	8 290	5 193	7 658	22,6	22,2
Бургас	11 372	5 037	9 540	32,9	23,8
Варна	12 879	5 407	10 773	43,4	20,4
Велико Търново	8 611	6 024	8 934	39	29,7
Видин	6 401	3 470	7 522	29,4	45,9
Враца	9 579	4 582	10 988	38,9	39,9
Габрово	11 152	6 937	9 498	15,9	14,7
Добрич	8 332	5 234	8 705	26,4	20,0
Кърджали	6 854	4 057	8 335	35,2	39,5
Кюстендил	7 440	4 773	7 942	26,3	17,7
Ловеч	8 674	4 303	8 604	38,6	31,6
Монтана	7 801	4 507	8 624	24,6	39,7
Пазарджик	7 493	4 592	8 721	45,8	44,0
Перник	6 895	6 269	8 449	27,3	15,9
Плевен	7 300	5 774	8 630	29,0	20,1
Пловдив	11 222	5 093	9 911	29,5	22,7
Разград	8 379	4 408	9 694	30,7	26,9
Русе	10 523	5 416	9 287	34,1	18,6
Силистра	6 080	4 201	7 967	27,2	29,0
Сливен	6 392	3 790	8 438	41,0	47,2
Смолян	8 636	6 127	8 504	43,1	26,9
София (столица)	28 465	4 853	15 658	20,0	9,9
София	13 203	7 603	11 230	30,7	21,6
Стара Загора	16 248	5 478	11 250	31,1	20,4
Търговище	8 867	3 879	8 963	21,2	28,7
Хасково	7 276	5 119	7 964	28,3	30,2
Шумен	8 060	4 855	9 026	37,3	33,3
Ямбол	8 445	5 357	8 625	15,3	16,8

Пазар на труда

Област/ Индикатор	Средно-годишен коефициент на икономическа активност на населението на 15-64 години, % (2017)	Средно-годишен коефициент на безработица на населението на 15-64 години, % (2017)	Средно-годишен коефициент на заетост на населението на 15-64 години, % (2017)	Коефициент на демографско заместване (съотношение на населението на възраст 15-19 г. към това на възраст 60-64 г.), % (2017)	Относителен дял на населението на възраст между 25 и 64 навършени години с висше образование, % (2017)	Относителен дял на населението на възраст между 25 и 64 навършени години с основно и по-ниско образование, % (2017)
Благоевград	72,6	4,5	69,2	63,9	19,9	19,6
Бургас	71,0	8,6	64,8	66,3	24,8	22,2
Варна	71,2	7,3	66,0	70,6	32,5	18,3
Велико Търново	69,6	4,6	66,3	58,0	22,1	14,6
Видин	69,6	19,2	56,2	57,5	18,5	10,6
Враца	62,3	11,1	55,3	64,8	19,9	23,5
Габрово	70,8	5,1	67,1	49,6	26,5	11,2
Добрич	74,6	6,4	69,8	64,5	20,9	20,1
Кърджали	61,5	1,6	60,5	53,9	13,8	33,1
Кюстендил	70,2	4,3	67,1	50,1	25,2	11,5
Ловеч	61,3	8,7	55,8	63,3	17,8	22,4
Монтана	63,4	9,7	57,3	64,8	14,4	21,0
Пазарджик	69,0	6,2	64,6	68,9	19,1	22,9
Перник	71,4	7,2	66,5	49,7	19,9	10,5
Плевен	69,2	10,5	61,7	60,0	24,5	19,4
Пловдив	73,6	4,7	70,1	67,1	26,7	18,9
Разград	66,2	11,0	58,8	65,1	17,5	38,8
Русе	69,0	5,7	65,0	56,1	27,7	16,8
Силистра	65,3	12,5	57,0	60,4	17,7	35,1
Сливен	65,8	10,2	58,9	83,8	21,2	29,2
Смолян	76,8	11,2	68,1	44,0	23,8	15,5
София (столица)	76,7	2,8	74,6	63,5	50,8	3,0
София	68,2	2,6	66,4	69,6	13,1	19,9
Стара Загора	72,3	2,9	70,1	65,6	17,8	14,9
Търговище	69,0	12,4	60,4	67,6	19,8	33,6
Хасково	67,5	4,7	64,3	59,8	17,3	20,0
Шумен	74,7	15,9	62,7	66,9	22,6	29,6
Ямбол	73,5	7,6	67,9	60,3	22,0	18,2

Инвестиции

Област/ Индикатор	Брой на нефинансовите предприятия на 1000 души от населението (2016)	Разходи за придобиване на дълготрайни материални активи, хил. лв. (2016)	Чуждестранни преки инвестиции в предприятията от нефинансовия сектор, хил. евро (към 31.12.2016)	Стойност на изплатените суми по договори на общините като бенефициенти по оперативните програми, лв. на човек (към 30.06.2018)
Благоевград	67	1 377	1 556	1 504
Бургас	73	2 359	4 231	1 552
Варна	70	2 013	3 777	1 060
Велико Търново	43	1 488	608	1 301
Видин	34	1 299	804	1 302
Враца	35	1 789	456	1 765
Габрово	52	2 047	2 694	2 713
Добрич	53	1 646	1 369	988
Кърджали	32	936	1 015	1 089
Кюстендил	45	1 106	354	762
Ловеч	43	1 269	1 077	1 654
Монтана	34	1 170	275	1 548
Пазарджик	43	1 426	1 842	906
Перник	43	1 310	1 507	902
Плевен	39	1 247	756	1 311
Пловдив	56	2 582	2 578	1 228
Разград	36	1 481	1 138	1 343
Русе	51	1 805	1 646	1 171
Силистра	35	1 309	292	1 108
Сливен	37	1 072	654	715
Смолян	48	3 508	765	1 135
София (столица)	88	5 565	9 226	2 726
София	41	2 769	5 611	1 738
Стара Загора	46	2 099	2 866	1 229
Търговище	35	1 877	1 999	977
Хасково	50	967	516	1 032
Шумен	39	1 385	591	1 231
Ямбол	45	1 342	462	1 394

Инфраструктура

Област/ Индикатор	Гъстота на пътната мрежа - сбор от дължина на автомагистрала, първо-класни, второ-класни и трето-класни пътища, км/100 кв. км (2016)	Гъстота на железо- пътните линии, км/100 кв. км (2016)	Относителен дял на домакинствата с достъп до интернет, % (2017)	Относителен дял на лицата на възраст между 16 и 74 години, използвали интернет през последните 12 месеца, % (2017)	Дял на пътната настилка в добро състояние, % (2017)	Дял на автомагистралите и първокласните пътища, % (2017)
Благоевград	10,5	2,5	63,3	64,1	47,5	13,8
Бургас	15,2	2,3	60,0	57,7	40,1	25,8
Варна	18,8	5,2	71,2	68,8	43,2	27,5
Велико Търново	20,1	5,1	66,4	67,9	26,1	16,3
Видин	20,3	3,6	61,7	62,6	38,0	12,0
Враца	18,0	3,1	64,0	65,9	22,0	10,0
Габрово	25,0	3,7	66,9	69,0	34,4	17,0
Добрич	17,4	1,3	62,3	58,3	43,0	10,1
Кърджали	20,5	2,1	67,3	68,0	30,4	11,1
Кюстендил	20,6	4,0	65,6	55,0	56,3	20,5
Ловеч	18,0	2,6	54,8	56,8	45,8	15,1
Монтана	17,1	3,1	51,5	55,6	28,4	10,3
Пазарджик	16,3	4,2	67,8	61,8	45,6	15,1
Перник	24,0	4,8	67,9	64,0	46,7	16,6
Плевен	17,1	4,4	56,9	59,1	36,7	12,2
Пловдив	17,1	5,4	76,2	66,8	48,7	17,5
Разград	19,2	3,5	57,6	65,5	32,4	11,1
Русе	18,3	5,5	73,0	71,0	20,0	21,5
Силистра	17,8	2,5	71,7	62,2	53,2	11,3
Сливен	16,6	3,6	58,5	55,4	70,4	22,0
Смолян	16,9	0,0	56,5	52,0	49,6	0,0
София (столица)	0,0	12,8	75,6	78,1	0,0	0,0
София	21,9	4,2	52,3	49,5	28,8	33,5
Стара Загора	17,6	5,1	66,8	68,6	46,6	28,6
Търговище	20,4	2,8	54,0	46,8	26,0	14,7
Хасково	20,7	3,7	66,1	62,4	34,8	21,6
Шумен	18,3	4,6	77,9	72,6	54,4	36,2
Ямбол	19,0	1,7	62,0	66,3	42,5	20,4

Данъци и такси

Област/ Индикатор	Размер на данъка върху недвижимите имоти - нежилищни имоти на юридически лица, ‰ (2018)	Размер на данъка върху превозните средства и леките автомобили – с мощност от 74 kW до 110 kW, лв./kW (2018)	Размер на годишния патентен данък за търговия на дребно до 100 кв. м търговска площ – при най-добро местонахождение на обекта, лв./кв. м (2018)	Размер на таксата за битови отпадъци – за нежилищни имоти на юридически лица, ‰ (2018)	Размер на данъка при прехвърляне на имущество, ‰ (2018)	Размер на годишния данък върху таксиметровия превоз на пътници, лв. (2018)
Благоевград	1,63	1,28	11,72	8,89	2,15	418
Бургас	1,91	1,54	14,99	7,58	2,84	559
Варна	2,13	1,51	16,56	5,21	2,63	593
Велико Търново	2,35	1,50	12,07	7,92	2,64	402
Видин	1,70	1,10	4,53	8,00	2,57	300
Враца	2,11	1,20	6,85	7,40	2,35	369
Габрово	1,75	1,28	8,87	4,06	2,21	436
Добрич	1,54	1,49	8,71	6,49	2,92	300
Кърджали	1,72	1,41	8,03	9,73	2,49	322
Кюстендил	1,60	1,19	9,93	7,87	2,06	300
Ловеч	2,23	1,28	10,40	10,27	2,30	362
Монтана	1,68	1,14	5,11	6,03	2,45	342
Пазарджик	1,80	1,18	8,85	11,91	2,74	300
Перник	1,87	1,36	9,87	6,73	2,45	300
Плевен	2,85	1,14	9,24	6,43	2,81	382
Пловдив	1,97	1,42	13,13	7,66	2,50	574
Разград	2,03	1,38	9,17	7,46	2,52	327
Русе	1,94	1,14	13,50	5,22	2,28	464
Силистра	1,75	1,27	7,96	7,70	2,31	329
Сливен	2,65	1,50	9,81	3,45	2,66	373
Смолян	2,09	1,19	8,63	8,34	2,57	319
София (столица)	1,88	1,38	20,00	10,00	2,50	850
София	2,20	1,21	10,74	10,53	2,57	397
Стара Загора	1,50	1,39	16,30	4,29	2,28	313
Търговище	1,42	1,38	9,05	7,04	2,24	303
Хасково	2,12	1,37	12,78	10,44	2,51	335
Шумен	1,87	1,40	8,91	6,95	2,66	357
Ямбол	1,87	1,39	8,20	7,10	2,46	359

Администрация

Област/ Индикатор	Покритие на кадастъра, % (2017)	Развитие на електронното правителство, оценка от 1 до 5 (2018)	Развитие на услугите "на едно гише", оценка от 1 до 5 (2018)	Рейтинг на активната прозрачност на органите на местното самоуправление, % (2018)
Благоевград	29,3	2,97	3,08	64,8
Бургас	31,1	3,52	2,95	65,0
Варна	57,2	3,01	2,20	78,7
Велико Търново	45,8	3,10	1,77	69,3
Видин	8,2	2,65	2,20	55,1
Враца	13,1	3,12	3,40	72,6
Габрово	55,9	3,09	2,83	79,2
Добрич	61,9	3,18	3,12	74,0
Кърджали	67,8	2,92	2,28	55,4
Кюстендил	18,9	2,96	2,60	55,0
Ловеч	80,5	2,95	3,58	72,8
Монтана	15,2	2,84	2,94	68,8
Пазарджик	37,9	2,41	2,61	62,4
Перник	12,4	3,12	3,15	54,2
Плевен	18,5	2,20	2,32	71,6
Пловдив	36,6	2,59	2,55	70,2
Разград	25,0	2,92	3,15	67,4
Русе	13,2	2,72	3,55	62,5
Силистра	16,2	2,69	1,56	56,2
Сливен	23,0	2,83	2,61	67,1
Смолян	32,1	2,55	2,78	58,2
София (столица)	97,9	4,00	4,00	78,3
София	37,7	2,43	2,82	57,9
Стара Загора	47,2	2,88	3,22	60,1
Търговище	93,3	3,12	2,76	69,3
Хасково	13,6	2,73	3,00	63,5
Шумен	30,0	1,95	2,92	66,7
Ямбол	50,4	2,54	3,36	67,8

Демография

Област/ Индикатор	Брой на средногодиш- ното население (2017)	Коефи- циент на възрастова зависи- мост, 65+ към 0-14 г., % (2017)	Коефи- циент на възрастова зависимост, 65+ към 15- 64 г., % (2016)	Относи- телен дял на населението в градовете, % (2017)	Гъстота на наसेле- нието спрямо терито- рията на наसेле- ните места, бр. души/ кв. км (2017)	Коефи- циент на естествен прираст, ‰ (2017)	Коефи- циент на механичен прираст, ‰ (2017)
Благоевград	311 576	129,4	28,3	59,8	2 318	-4,6	-3,4
Бургас	413 284	122,6	29,1	76,3	2 254	-4,3	1,6
Варна	472 790	122,6	28,0	83,8	1 823	-3,6	2,4
Велико Търново	243 633	181,9	36,0	70,4	1 085	-9,1	-3,9
Видин	90 051	244,4	49,9	64,4	897	-16,2	-5,9
Враца	170 367	176,8	38,1	58,5	797	-12,2	-6,3
Габрово	113 303	246,5	46,8	81,9	1 276	-14,4	-4,4
Добрич	179 520	151,7	33,4	69,1	688	-8,8	-4,2
Кърджали	151 078	137,4	29,4	41,4	1 872	-3,9	5,7
Кюстендил	124 723	223,8	43,9	69,6	1 160	-13,5	-5,6
Ловеч	130 358	200,4	44,4	62,8	874	-13,2	-4,5
Монтана	135 929	193,5	43,0	64,0	940	-13,5	-5,0
Пазарджик	262 222	134,6	31,2	62,7	2 135	-7,0	-4,1
Перник	124 613	204,3	39,6	78,9	948	-12,4	1,4
Плевен	250 062	185,7	42,4	66,7	1 121	-10,2	-5,8
Пловдив	672 428	142,1	31,9	75,4	2 518	-5,1	2,5
Разград	116 322	154,1	32,4	47,2	866	-9,3	-5,5
Русе	224 582	181,8	35,7	77,9	1 710	-8,9	-0,7
Силистра	112 603	172,5	37,8	44,2	810	-8,8	-3,8
Сливен	190 487	105,4	31,3	65,9	2 699	-2,8	-4,4
Смолян	110 513	199,5	35,1	56,0	1 858	-9,5	-10,4
София (столица)	1 321 721	119,8	25,2	95,5	4 881	-1,3	2,7
София	235 633	170,4	36,7	61,2	757	-9,9	-1,3
Стара Загора	322 531	148,7	34,8	72,1	1 514	-7,0	-0,1
Търговище	114 453	142,6	33,0	54,0	1 094	-8,0	-2,8
Хасково	234 899	152,7	35,0	72,4	1 079	-8,3	-0,9
Шумен	175 098	148,7	32,2	61,5	894	-7,6	-1,1
Ямбол	123 049	159,3	38,5	70,6	1 110	-8,4	-6,5

Образование

Област/ Индикатор	Брой на студентите в колежи и университети на хиляда души от населението (2017)	Брой на преподавателите в основно и средно образование на хиляда ученика (2017)	Нетен коефициент на записване на населението в V-VIII клас, % (2017)	Относителен дял на второходниците, % (2017)	Напуснали образователната система като процент от всички учащи, % (2016)	Процент оценки на държавния зрелостен изпит по български език и литература под 3,00, % (2018)	Средна оценка на държавния зрелостен изпит по български език и литература (2018)
Благоевград	32	79	92,6	0,69	2,11	7,5	4,04
Бургас	16	71	87,7	0,98	2,96	5,8	4,06
Варна	53	81	85,5	0,65	2,87	4,3	4,21
Велико Търново	77	90	88,0	0,75	2,92	5,3	3,96
Видин	2	79	85,6	0,88	4,22	3,3	3,96
Враца	6	80	91,9	0,93	3,06	6,8	4,00
Габрово	49	75	91,9	0,49	1,61	4,6	4,11
Добрич	4	86	76,8	1,77	4,31	3,2	3,98
Кърджали	5	84	87,0	0,26	2,43	16,3	3,56
Кюстендил	0	79	92,3	0,64	1,68	7,7	3,95
Ловеч	2	77	92,4	1,15	2,97	7,0	3,98
Монтана	0	81	84,7	1,13	3,75	5,7	3,82
Пазарджик	0	83	84,2	1,48	4,45	10,0	3,84
Перник	1	86	90,5	0,56	1,62	6,4	4,03
Плевен	12	92	89,2	1,50	2,65	11,5	3,71
Пловдив	52	77	89,3	1,63	3,52	4,8	4,19
Разград	2	84	88,8	0,74	4,25	8,5	3,74
Русе	31	88	86,0	0,88	3,23	3,0	4,05
Силистра	2	80	82,3	0,68	3,53	12,3	3,65
Сливен	5	68	84,2	1,85	5,13	5,0	3,96
Смолян	14	114	90,8	0,17	0,61	3,0	4,33
София (столица)	74	76	90,1	0,38	0,83	1,5	4,45
София	11	76	91,3	1,53	2,12	9,0	3,72
Стара Загора	16	73	91,1	1,67	3,49	5,7	4,01
Търговище	0	97	78,3	0,70	3,04	3,2	3,96
Хасково	4	74	84,4	1,14	3,45	10,4	3,87
Шумен	36	95	86,0	0,99	2,88	6,4	3,77
Ямбол	6	73	89,4	1,39	2,26	15,7	3,55

Здравеопазване

Област/ Индикатор	Брой легла в МБАЛ на 1 000 души от населението (2017)	Население на един общопрактикуващ лекар (2017)	Брой лица на един лекар от ведеща специалност (2017)	Коефициент на детска смъртност, ‰ (2017)	Преминали болни за лечение през МБАЛ на 1 000 души от населението, бр. (2017)	Здравно- осигурени лица, % (2017)
Благоевград	3,3	1 610	793	3,7	174,9	88,4
Бургас	3,4	1 856	629	6,1	182,3	83,9
Варна	4,1	1 534	415	5,7	178,6	83,4
Велико Търново	3,1	1 649	727	6,7	152,6	83,6
Видин	3,8	1 172	799	1,7	163,7	90,5
Враца	4,7	1 520	608	9,8	220,0	91,1
Габрово	4,5	1 504	535	8,3	244,1	95,4
Добрич	2,7	1 333	919	12,9	123,7	84,8
Кърджали	3,7	2 475	825	5,8	164,2	105,5
Кюстендил	5,4	1 359	637	9,1	222,1	94,6
Ловеч	4,5	1 348	689	7,9	193,2	90,4
Монтана	6,5	1 224	725	9,8	289,4	87,3
Пазарджик	6,7	1 572	553	11,1	318,2	84,4
Перник	2,4	1 415	993	5,4	108,6	89,3
Плевен	8,8	1 129	385	8,0	352,5	90,0
Пловдив	7,8	1 452	418	6,6	410,0	87,1
Разград	4,8	2 121	785	4,5	215,2	93,0
Русе	4,4	1 917	587	9,5	240,2	87,1
Силистра	4,3	1 712	757	7,5	215,1	87,1
Сливен	4,8	1 818	798	12,6	231,3	86,8
Смолян	5,1	1 526	718	5,4	219,6	94,4
София (столица)	5,0	1 633	381	2,6	281,3	86,3
София	5,7	1 751	533	5,6	274,9	86,3
Стара Загора	4,8	1 368	481	9,5	220,7	89,3
Търговище	5,3	2 056	690	8,5	231,5	87,9
Хасково	3,4	1 774	740	4,9	201,2	88,2
Шумен	2,8	1 436	776	7,1	134,1	88,5
Ямбол	3,3	1 364	799	7,9	149,5	89,9

Сигурност и правосъдие

Област/ Индикатор	Дял на наказателните дела в окръжния съд, приключили в 3-месечен срок, % (2017)	Дял на висящите наказателни дела в окръжния съд, % (2017)	Натовареност по щат на наказателните съдии в окръжния съд към всички дела за разглеждане, дела/съдия/месец (2017)	Регистрирани престъпления срещу личността и собствеността на 1000 души от средногодишното население (2017)	Разкрити престъпления срещу личността и собствеността от регистрираните през годината, % (2017)
Благоевград	83,9	11,0	8,7	10,9	50,2
Бургас	91,7	7,4	8,8	18,1	35,3
Варна	94,1	7,2	6,6	15,7	32,9
Велико Търново	92,8	7,3	6,7	12,1	60,5
Видин	92,7	4,1	8,7	13,7	60,5
Враца	99,0	4,1	7,9	15,5	58,8
Габрово	89,6	8,9	6,8	12,6	62,0
Добрич	98,2	4,7	5,6	12,5	54,9
Кърджали	94,6	6,5	7,6	5,3	57,1
Кюстендил	86,9	11,5	12,3	13,5	41,9
Ловеч	96,0	7,9	10,9	12,8	56,7
Монтана	90,0	8,5	7,4	15,0	44,1
Пазарджик	95,9	5,8	11,5	9,4	51,4
Перник	94,1	4,9	6,5	13,9	45,5
Плевен	96,3	8,1	9,4	16,3	51,6
Пловдив	93,7	6,2	11,9	9,3	45,4
Разград	93,4	4,0	7,9	10,9	67,4
Русе	97,5	5,3	10,1	10,1	45,9
Силистра	91,3	4,0	6,6	9,2	63,1
Сливен	95,7	3,6	10,8	11,8	57,9
Смолян	91,8	6,8	6,2	6,1	68,7
София (столица)	82,9	13,1	14,6	16,8	29,9
София	81,8	17,2	7,7	13,9	55,9
Стара Загора	94,9	6,6	11,5	11,9	55,9
Търговище	91,9	9,2	4,7	10,3	68,5
Хасково	92,0	5,8	9,5	11,5	53,4
Шумен	95,2	6,4	6,5	10,0	58,9
Ямбол	90,6	8,6	6,0	11,3	64,9

Околна среда

Област/ Индикатор	Емисии на въглероден диоксид в атмосферата, тонове/кв. км (2016)	Образувани битови отпадъци на човек от населението, кг./човек/год. (2016)	Дял на населението в селища с обществена канализация, % (2016)	Дял на населението с достъп до канализацията, свързано с пречиствателни станции за отпадъчни води, % (2016)
Благоевград	9,7	327	81,0	30,4
Бургас	84,5	386	78,6	65,2
Варна	697,5	468	86,3	86,1
Велико Търново	33,9	310	68,2	58,6
Видин	4,5	294	56,8	0,5
Враца	102,2	245	55,6	50,5
Габрово	18,0	417	85,0	74,3
Добрич	5,0	427	70,7	67,5
Кърджали	3,7	211	44,6	38,6
Кюстендил	668,9	423	75,0	61,8
Ловеч	38,4	326	68,8	56,6
Монтана	5,8	256	59,3	34,9
Пазарджик	35,6	426	71,0	43,8
Перник	256,0	318	78,8	73,7
Плевен	162,4	294	56,4	52,7
Пловдив	43,8	543	80,7	65,8
Разград	53,0	403	41,8	41,8
Русе	199,1	473	68,2	68,2
Силистра	5,4	527	52,3	44,5
Сливен	161,0	507	64,9	57,2
Смолян	5,3	389	74,2	42,4
София (столица)	1 073,5	307	77,0	42,9
София	38,0	301	96,4	96,2
Стара Загора	3 686,8	297	70,9	61,4
Търговище	135,7	302	56,5	43,9
Хасково	127,3	299	72,4	54,1
Шумен	30,0	289	58,6	54,9
Ямбол	7,8	281	71,4	4,7

Култура

Област/Индикатор	Средногодишен брой посещения в театрите на 1 000 души от населението (2017)	Средногодишен брой посещения в кината на 1 000 души от населението (2017)	Средногодишен брой посещения в библиотеките на 1 000 души. (2017)	Средногодишен брой посещения в музеите на 1 000 души (2017)
Благоевград	111	343	444	421
Бургас	340	855	122	558
Варна	360	1 184	320	518
Велико Търново	148	530	2 438	2 057
Видин	427	374	593	1 776
Враца	157	238	522	156
Габрово	442	351	592	3 405
Добрич	251	255	414	1 197
Кърджали	165	41	301	98
Кюстендил	170	230	422	1 052
Ловеч	94	114	215	929
Монтана	134	0	0	186
Пазарджик	267	61	294	780
Перник	61	0	266	306
Плевен	157	509	316	811
Пловдив	232	997	248	434
Разград	366	5	383	611
Русе	476	819	864	362
Силистра	189	90	527	233
Сливен	339	97	785	457
Смолян	93	169	192	164
София (столица)	584	2 101	1 194	785
София	0	79	0	1 284
Стара Загора	384	677	469	942
Търговище	472	256	1 006	171
Хасково	258	103	325	209
Шумен	177	161	922	1 120
Ямбол	437	139	416	278

Д-р Десислава Николова, Зорница Славова, Явор Алексиев

РЕГИОНАЛНИ ПРОФИЛИ

ПОКАЗАТЕЛИ ЗА РАЗВИТИЕ

2018

Художник на корицата *Весела Добринова*

Институт за пазарна икономика
София

www.ime.bg
www.regionalprofiles.bg